

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ

ПРОГРАМИ

**для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних
закладів для розумово відсталих дітей**

Частина 2

Київ
Видавництво
«Неопалима купина»
2006

ББК 74.3

П78

П78 Програми для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей – К.: Видавництво «Неопалима купина», – 2006 – Ч. 2. – 336 с. – ISBN 966-8093-45-3.

ББК 74.3

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист Міністерства освіти і науки України №1/11-1986
від 16.05.2006 р.)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

ISBN 966-8093-45-3

© Міністерство освіти і науки України, 2006
© Інститут інноваційних технологій і
змісту освіти, 2006
© Видавництво «Неопалима купина», 2006

ЗМІСТ

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Пояснювальна записка	5
Програма	
2 клас	16
3 клас	25
4 клас	34

МУЗИКА

Пояснювальна записка	44
Програма	
2 клас	48
3 клас	64
4 клас	80

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Пояснювальна записка	94
Програма	
2 клас	98
3 клас	116

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Пояснювальна записка	132
Програма	
2 клас	138
3 клас	146
4 клас	155

Програми для спеціальних загальноосвітніх
навчальних закладів для розумово відсталих дітей
з російською мовою навчання

РУССКИЙ ЯЗЫК

Пояснительная записка	165
-----------------------------	-----

Программа

2 класс	181
3 класс	224
4 класс	248

РУССКИЙ ЯЗЫК (ЧТЕНИЕ)

Пояснительная записка	274
Программа	
2 класс	284
3 класс	311
4 класс	323

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Заняття з образотворчого мистецтва у загальноосвітній спеціальній (корекційній) школі – невід’ємна складова всебічного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями.

Образотворче мистецтво, відображаючи реальну дійсність, виконує значні пізнавально-виховні функції, розширює можливості корекції емоційної сфери та інтелектуальної діяльності школярів, сприяє формуванню в них соціально позитивних ціннісних орієнтацій. Це зумовлено як самою природою сприймання мистецтва, так і тим, що образотворча діяльність є однією з найдоступніших форм творчості для учнів з інтелектуальними порушеннями. Заняття з образотворчого мистецтва дають можливість ефективно розвивати в учнів почуття прекрасного, формувати естетичні смаки, вміння адекватно розуміти й оцінювати твори мистецтва, красу та багатство рідної природи.

Головна мета шкільного курсу «Образотворче мистецтво» полягає в художньо-естетичному розвитку учнів на основі досягнення освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань і оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) і корекційно-розвивальної (сенсорний, інтелектуальний, емоційний розвиток) цілей.

Відповідно до вимог Державного стандарту спеціальної освіти предмет «Образотворче мистецтво» реалізує змістові лінії візуального мистецтва – це основи образотворчого мистецтва, образотворча діяльність, сприймання візуального мистецтва та навколишньої дійсності. Програмою передбачається також залучення інших видів мистецької діяльності – таких, як художнє слово, музика, частково – екранні види мистецтва, елементи театрального дійства та ін.

Змістові лінії освітньої галузі «Образотворче мистецтво» реалізуються в процесі опанування художньо-естетичних знань, сприймання, розуміння й репродукування художніх образів та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками. Так, змістова лінія «Основи образотворчого мистецтва» передбачає ознайомлення молодших школярів із поняттєвим апаратом образотворчого мистец-

тва та вироблення на цій основі елементарних образотворчих навичок. Слід зауважити, що програмою не планується окремих годин на опрацювання цього матеріалу і його вивчення має вестися принагідно, у вигляді бесід та окремих завдань, під час вивчення інших програмових тем.

Змістова лінія «Образотворча діяльність» полягає в опануванні практичних дій під час відтворення учнями художніх образів шляхом запровадження у практику навчання таких різновидів занять, як декоративне малювання та декоративно-прикладна діяльність, малювання з натури, тематичне малювання, ліплення.

Змістова лінія «Сприймання візуального мистецтва та навколишньої дійсності» передбачає ознайомлення учнів з особливостями різних видів і жанрів візуального мистецтва та його значенням у житті суспільства, сприймання навколишньої дійсності і мистецтва за художньо-естетичними законами, аналіз і оцінювання творів візуального мистецтва та художньо-тематичного матеріалу. У підготовчому та 1–3-х класах ця змістова лінія реалізується принагідно, а з 4-го класу – як на окремих заняттях (уроки-бесіди з образотворчого мистецтва), так і під час вивчення інших розділів програми.

В основу програми покладено такі принципи: від простого до складного (від елементарної вправи до тематичної композиції); від дійсності через мистецтво до життя; єдність пізнавально-репродуктивної та творчої діяльності; систематичний розвиток здібностей емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та в житті і посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням вікових і психофізичних особливостей розвитку й практичного досвіду учнів. Обов'язковою є корекційна спрямованість навчального процесу.

Шкільний курс з образотворчого мистецтва у початкових класах передбачає вирішення таких основних завдань:

1. Засвоєння елементарних основ образотворчого мистецтва і оволодіння графічно-практичними уміннями та навичками малювання з натури, декоративного малювання, за пам'яттю, уявою.

2. Корекція недоліків пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку вмінь:

розпізнавати і визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, забарвлення, просторове розташування предметів у навколишній дійсності і в творах мистецтва; аналізувати, порівнювати (виявляти подібність і відмінність) предмети і явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль за своєю роботою, адекватно оцінювати результати.

3. Виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток сенсорних здібностей.

4. Формування уявлень про візуальне мистецтво, ознайомлення з його роллю в житті людини, образною мовою різних видів і жанрів мистецтва.

5. Розвиток адекватного емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу і творів візуального мистецтва, інтересу до художньої творчої діяльності, здатності до сприймання, розуміння й відтворення художніх образів.

6. Виховання у школярів основних моральних якостей особистості, працелюбності, охайності, наполегливості, вміння працювати самостійно і в колективі.

Для вирішення завдань курсу у початковій ланці слід використовувати такі різновиди занять:

- декоративне малювання;
- малювання з натури;
- тематичне малювання;
- бесіди про образотворче мистецтво.

Запровадженню цих видів занять у практику навчання має передувати пропедевтична робота, що проводиться у підготовчому і 1-му класах на початку першого півріччя.

Пропедевтичний період. Основними завданнями підготовчих занять є вивчення характерних особливостей учнів, ознайомлення їх з основами образотворчої грамоти. З цієї метою у пропедевтичний період учитель має проводити роботу, спрямовану на розвиток в учнів уваги, сприймання, уявлень про форму, колір предметів, розмір, будову складових частин, їх просторові відношення; відпрацювання вмінь слухати вчителя, організувати своє робоче місце, користуватися основними матеріально-технічними засобами (олівцем, гумкою, зошитом для малювання та ін.), прово-

дити від руки прості лінії, різноманітні геометричні фігури, нескладні малюнки; корекцію і розвиток моторно-рухової сфери; формування технічних умінь; удосконалювання диференційованих рухів пальців і кисті руки.

Залежно від дидактичної мети вправи, що проводяться у підготовчий період, можна розподілити на такі групи:

- вправи, спрямовані на формування уявлень про просторові ознаки та відношення;
- вправи на розпізнавання та називання кольорів;
- вправи на розпізнавання та називання предметів за розміром;
- вправи на розпізнавання та називання предметів за формою;
- гімнастичні вправи для розвитку рухів руки;
- графічні вправи.

Значне місце на пропедевтичних уроках має бути відведено зоровим диктантам, роботі з мозаїкою, трафаретами, шаблонами.

Необхідним напрямом роботи у підготовчий період є розвиток в учнів уміння малювати від руки різноманітні види і типи ліній. Слід прагнути, щоб учні усвідомлено виконували графічні дії за допомогою олівця у заданому напрямку, змінювали напрямок руху, припиняли ці дії в потрібній точці. Інтерес до роботи в учнів значно підвищується, якщо ці лінії мають певне прикладне значення (діти малюють «доріжки», «мотузочки», «нитки» і т. ін.).

Першорядного значення на пропедевтичних уроках набуває ігровий характер проведення вправ із обов'язковим застосуванням різноманітних дидактичних іграшок (будівельні конструктори, пірамідки, кульки та ін.), плоских і об'ємних геометричних фігур і тіл різного розміру, смужок із кольорового картону різної довжини і ширини, таблиць зі зразками малюнків, простих варіантів кольорових мозаїк, наборів дрібних предметів.

Декоративне малювання. Декоративне малювання є найбільш доступним і зрозумілим для учнів із вадами розумового розвитку. Воно має значну цінність як для розв'язання навчальних, корекційно-розвивальних цілей, так і для естетичного виховання дітей, розвитку елементів творчості у самостійній практичній роботі.

Змістом уроків декоративного малювання є складання різних візерунків у смузі, квадраті, колі, призначених для прикрашання предметів побуту, а також оформлення святкових листівок, плакатів, запрошень і т. ін. Учні опановують уміння гармонійно поєднувати кольори, ритмічно повторювати або чергувати елементи орнаменту.

Паралельно з практичною роботою на уроках декоративного малювання слід ознайомлювати учнів із кращими зразками декоративно-прикладного мистецтва, адже демонстрація творів народних майстрів дає змогу дітям зрозуміти красу виробів, доцільність використання їх у побуті. Під час занять школярі одержують відомості про застосування візерунків на іграшках, одязі, тканині, посуді тощо, ознайомлюються з художнім різьбленням по дереву і кістці, виробами зі скла, керамікою та іншими творами декоративно-прикладного мистецтва.

Завдання з декоративного малювання повинні мати певну послідовність: малювання орнаментів за готовими зразками, за заданою схемою, з поданих елементів, самостійне малювання. При цьому в початкових класах необхідно систематично використовувати повний показ і розгорнуте пояснення вчителем послідовності виконання орнаменту. Частину завдань у початкових класах учням доцільно виконувати, наслідуючи дії вчителя.

Учні спочатку малюють орнаменти з геометричних елементів, чергуючи їх за формою, кольором, розміром, а потім переходять до малювання візерунків на основі декоративної переробки природних форм. Під час малювання візерунків у смузі з рослинних або геометричних елементів потрібно розподілити смуги на рівні частини. У 1–2-х класах такий розподіл можна виконувати за допомогою прямокутника-мірки з картону, в отриманих прямокутниках або квадратах учні малюють візерунки.

Значну роль на уроках декоративного малювання, має підготовча робота, під час якої учні порівнюють і диференціюють форму, колір, розмір, пропорції геометричних і рослинних елементів, що допомагає їм усвідомити побудову орнаменту.

Уроки декоративного малювання як правило, передують урокам малювання з натури, оскільки тут формуються основні технічні й образотворчі вміння учнів.

Малювання з натури. Змістом уроків малювання з натури є зображення різноманітних предметів, дібраних з урахуванням графічних можливостей учнів.

Об'єкти зображення повинні бути, як правило, пласкої форми, незначної товщини і розташовуватись дещо нижче від рівня зору у фронтальному положенні, щоб їх малювання не потребувало передачі явищ лінійної перспективи. Після всебічного аналізу предмета учнів слід зорієнтувати на малювання його у тому вигляді, в якому вони бачать його зі свого місця. Для цієї роботи вчитель має передбачити до трьох однотипних підставок, які розташовуються перед кожним рядом учнів і містять однакові предмети, що надасть можливість ретельного аналізу об'єкта всіма учнями. Якщо моделі для малювання невеликого розміру, їх слід роздати кожному школяреві на робоче місце.

Головна мета уроків малювання з натури – навчити дітей відтворювати в малюнку конструкцію предметів, співвідношення ширини і висоти, частин і цілого.

Малюванню з натури на уроці обов'язково передують обстеження об'єкта зображення, визначення його форми, будови, забарвлення, розмірів і пропорцій окремих частин, просторових відношень.

Реалізація художньо-образотворчих завдань потребує від учнів виконання низки розумових дій, насамперед усвідомлення мети та кінцевого результату роботи, розуміння інструкцій учителя, усвідомлення особливостей наочно сприйнятого об'єкта зображення, планування образотворчої діяльності, здійснення контролю за своєю роботою, самооцінки результатів.

Для того, щоб учні дотримувалися певної послідовності у процесі малювання з натури, вчителю необхідно на кожному уроці пояснювати і показувати закономірності побудови реальної форми предмета, визначати всі етапи його відтворення, а після пояснення крейдовий малюнок слід стирати з дошки, і спрямовувати учнів на малювання натурних об'єктів з дотриманням потрібної послідовності.

Крім того, дуже важливо навчити школярів постійно порівнювати свій малюнок з натурою та зіставляти окремі деталі малюнка між собою. Слід розвивати в учнів уміння

застосовувати середню (осьову) лінію, а також користуватися найпростішими допоміжними лініями.

Особливе значення для вироблення навичок аналізу та відтворення конструкції і форми предметів мають добір моделей, їх художня цінність і доступність (з урахуванням вікових та образотворчих можливостей учнів).

На уроках малювання з натури у підготовчому та 1–2-х класах школярі малюють олівцями, при цьому учні підготовчого та 1-го класів користуються кольоровими наборами з шести олівців, а починаючи з 2-го класу – застосовують набори з дванадцяти олівців, що дає дітям більшу можливість вибору. Учні 3–4-х класів поряд із кольоровими олівцями використовують гуаш, акварельні фарби (перевага віддається гуаші). Фломастерами та кульковими ручками пропонується користуватися лише як графічним (а не малярським) матеріалом.

Малювання за темою. Змістом уроків тематичного малювання є зображення явищ навколишнього середовища та ілюстрування уривків з літературних творів.

Основним завданням тематичного малювання у підготовчому та 1–2-х класах має бути зображення окремих предметів і об'єктів, простих за формою і кольором.

У 3–4-х класах перед учнями ставляться складніші образотворчі завдання: правильне відтворення зорового співвідношення розмірів предметів, використання доперспективних засобів зображення та явищ лінійної перспективи на елементарному рівні. Необхідно систематично і цілеспрямовано формувати в учнів композиційні навички – вміння планувати (що, як і в якій послідовності буде відтворено в майбутній композиції), вміння визначати виражальні засоби композиції залежно від теми і задуму сюжету (композиційний центр, перший і другий плани та ін.).

Ставлячи перед школярами завдання створення будь-якого художнього образу у власних роботах, учитель повинен зосередити свої зусилля на активізації зорових уявлень, формуванні в учнів задуму. Після пояснення та показу прийомів роботи вчитель має запропонувати учням визначити сюжет, назвати об'єкти зображення, які вони малюватимуть, де, як, і в якій послідовності.

Уроки тематичного малювання сприяють розвитку мов-

ленневої активності школярів. Для цього вчитель має використовувати різноманітні методичні прийоми: словесний опис (характеристика) об'єктів, які включено до малюнка; визначення послідовності роботи над малюнком; називання графічних дій у процесі репродукування художніх образів; розв'язання завдань композиційного характеру; порівняння малюнка з об'єктом зображення і частин малюнка між собою; розповідь про виконану роботу; оцінювання своєї роботи та робіт однокласників.

Для збагачення зорових уявлень школярів можна використовувати книжкові ілюстрації, таблиці із зображенням людей і тварин, різноманітні репродукції, плакати, листівки, фотографії, іграшки, моделі, муляжі та ін.

У малюнках на тему доцільно поряд із кольоровими олівцями використовувати гуаш.

Бесіди про образотворче мистецтво. Бесіди про мистецтво – важливий засіб художньо-естетичного виховання школярів. Застосування творів образотворчого мистецтва значною мірою сприяє розвитку розумової й емоційної сфери учнів, формуванню їхніх моральних позицій, розширенню соціального й естетичного досвіду.

У підготовчому та 1–3-х класах окремі уроки для такої роботи не виділяються, відводиться лише 10–15 хв. на початку або наприкінці уроку. Протягом однієї бесіди, як правило, розглядаються 1–2 картини чи 3–4 художні ілюстрації. Під керівництвом учителя учні ознайомлюються з репродукціями творів візуального мистецтва, або ілюстраціями з дитячих книжок і аналізують їх.

Починаючи з 4-го класу для бесід відводяться спеціальні уроки. На одному уроці доцільно демонструвати не більше 3-х творів живопису, підібраних за одним жанром, або 5–6-ти предметів декоративно-прикладного мистецтва.

У підготовчому та 1–2 класах під час проведення бесіди вчитель працює над тим, щоб учні змогли впізнати і правильно назвати зображені предмети та об'єкти. Із 3-го класу вчитель повинен приділяти увагу формуванню в школярів уміння аналізувати твори образотворчого мистецтва на елементарному рівні (зміст, головна думка, основні засоби художньої виразності), порівнювати зображені об'єкти, предмети за подібністю і відмінністю, вирізняти й уза-

гальнювати істотні ознаки художнього образу, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, асоціювати художній матеріал із життєвими явищами, висловлювати адекватне емоційно-естетичне ставлення.

Розповіді вчителя про мистецтво мають бути яскравими, емоційними, виразними. Для посилення емоційного впливу художнього образу доцільно використовувати твори художньої літератури (рядки віршів, уривки з казок, оповідань), музичні твори. Рекомендується також використовувати кінофільми, діафільми, діапозитиви. Там, де це можливо, необхідно проводити екскурсії до музеїв, картинних галерей, художніх майстерень, місць народних художніх промислів.

У тих випадках, коли в школі відсутні репродукції картин, зазначені у програмі, їх можна замінити іншими, але тільки такими, що відповідають меті уроку і доступні за змістом розумінню учнів.

Планування уроків образотворчого мистецтва має відповідати основним дидактичним вимогам з урахуванням художньо-естетичної специфіки предмета та психофізичних недоліків учнів. Заняття з образотворчого мистецтва передбачають активізацію пізнавальної активності, розвиток емоційної сфери школярів та створення на уроці особливої атмосфери творчості, що зобов'язує вчителя обирати найоптимальніші шляхи подання навчального матеріалу та структурування уроку. Зважаючи на це, наводимо орієнтовну структуру уроку образотворчого мистецтва, що вміщує кілька етапів.

I. Підготовча частина

1. Організаційний етап (загальна організація дітей, підготовка необхідних матеріально-технічних засобів).

2. Вступна бесіда (мобілізація уваги, створення емоційної зацікавленості, підвищення мотивації образотворчої діяльності школярів).

3. Встановлення зв'язку між новим і попереднім матеріалом (проведення вправ, закріплення або повторення пройденого).

II. Основна частина

1. Аналіз об'єкта зображення (натури або зразка), його форми, розміру, побудови, забарвлення, положення у про-

сторі або виявлення сюжету малюнка (у тематичному малюванні).

2. Визначення послідовності виконання малюнка (планування діяльності).

3. Вказівки до початку роботи (рекомендації щодо композиції і техніки виконання малюнка, запобігання можливим помилкам).

4. Робота учнів над малюнком і керівництво вчителя процесом образотворчої діяльності (здійснення фронтального, диференційованого й індивідуального керівництва; повторне привернення уваги дітей до об'єкта зображення; активізація і стимуляція діяльності учнів; додатковий показ технічних прийомів малювання і т. ін).

III. Завершальна частина

1. Підбиття підсумків уроку (розгорнутий аналіз результатів роботи учнів; фіксування уваги дітей на навчальних досягненнях та окремих недоліках; оцінювання результатів роботи).

2. Організація закінчення уроку.

Плануючи урок образотворчого мистецтва, слід передбачати єдність таких компонентів: навчально-виховні та корекційно-розвивальні завдання; тема або об'єкт роботи; вид роботи (декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди з образотворчого мистецтва); матеріально-технічні засоби; основні поняття, які учні мають засвоїти на певному уроці.

Складаючи календарний план на рік, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для певної місцевості види декоративно-прикладного мистецтва. Кількість вказаних у програмі завдань перевищує кількість навчальних годин, тобто вчителю надається можливість обрати найкращий варіант завдання, або замінити його за своїм бажанням, але з урахуванням навчально-виховних і корекційно-розвивальних цілей, зазначених у програмі.

Уроки образотворчого мистецтва бажано проводити у спеціальних кабінетах (кабінетах образотворчого мистецтва або естетичного виховання), обладнаних необхідними навчальними посібниками, наочними засобами, технічною апаратурою.

Система оцінювання навчальних досягнень школярів ґрунтується винятково на позитивному ставленні до кожного учня, незалежно від його природних здібностей до образотворчої діяльності. Оцінюється не рівень недоліків, а рівень досягнень учня в порівнянні з його попередніми досягненнями.

Основними видами оцінювання є тематичне (відповідно до розділів навчальної програми, за якою працює вчитель) і підсумкове (наприкінці семестру і навчального року). Поточне оцінювання є не обов'язковим, а доцільним, заохочувальним.

Основною одиницею оцінювання є навчальна тема. Принцип тематичності забезпечує систематичність оцінювання навчальних досягнень. Тематичному оцінюванню підлягають основні результати вивчення теми малювання з натури, тематичного малювання, декоративного малювання, бесіди про образотворче мистецтво (4 клас).

Кожну оцінку вчитель повинен мотивувати, доводити до відома учня й оголошувати перед класом (групою), виділяючи при цьому стимулюючі фактори успіхів і шляхи подолання окремих недоліків. Бажано якомога раніше залучати до оцінювання і самих учнів.

Якщо знання та вміння учня повністю відповідають певному рівню (початковому, середньому, достатньому, високому), ставиться найбільший бал даного рівня, у разі наявності окремих недоліків – оцінка знижується відповідно до їх кількості на 1–2 бали.

Підсумкову оцінку, що виставляється учневі на підставі поточного і тематичного оцінювання, слід розглядати як оцінку, що отображає кінцевий результат роботи учня впродовж семестру (навчального року), а не середньоарифметичний бал, виведений суто механічно.

ПРОГРАМА

2 клас

(35 год, 1 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		Основи образотворчого мистецтва <i>Образотворчі засоби.</i> Точка. Штрих. Лінія. Види й типи ліній (вертикальна, горизонтальна, пряма, похила, хвиляста, довга, коротка), їх виражальні можливості. <i>Колір</i> як образотворчий засіб. Червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, оранжевий, жовтогарячий, фіолетовий, чорний, білий, сірий кольори. Розрізнення та використання кольорів.	<i>Учень:</i> – розрізняє, називає форми квадратних, прямокутних, округлих та трикутних предметів, види і типи ліній з допомогою вчителя; – розрізняє та називає кольори: червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, жовтогарячий, фіолетовий, чорний, білий, сірий; – під керівництвом учителя дотримується послідовності	Корекція зорового сприймання, окоміру, координації рухів руки та ока. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі визначення головних та другорядних ознак зображуваних предметів та відтворення їх в процесі малювання. Розвиток просторового орієнтування на площині аркуша паперу.

	Форма. Квадратні, прямокутні, трикутні, округлі форми предметів та об'єктів. Побудова предметів та об'єктів, їх пропорції та розміри. Простір. Просторові відношення (<i>над, під, угорі, унизу, поруч, біля, зліва, справа, посередині</i> і т.ін.). Композиція. Розташування предметів та об'єктів, лінійна (фризова) композиція. Орієнтування на площині аркуша паперу та у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі). Складання орнаментів, малювання за опорними точками, за інструкцією вчителя, за зразками. Накладання штрихів зазначених кольорів різними художніми засобами.	виконання художньо-образотворчих завдань; – орієнтується на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі) відповідно до інструкції вчителя: посередині, зверху, знизу, праворуч, ліворуч, проміж; – користується орієнтирами або опорними точками, що подав учитель, у відповідності з ними розташовує зображення на аркуші паперу; – на елементарному рівні від руки відображає в малюнках основну форму предметів та об'єктів, їх просторові відношення та забарвлення; – визначає потрібні кольори залежно від змісту зображення; – рівномірно накладає штрихи без надлишкового натиску в	Корекція зорової пам'яті, розвиток зосередженості й стійкості уваги. Збагачення уявлень про форму, забарвлення предметів, будову складових частин, їх розмір, просторові відношення, про правила користування основними художніми та матеріально-технічними засобами. Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення на основі аналізу, синтезу, порівняння, виділення та узагальнення істотних ознак об'єкта, встановлення логічних зв'язків, порівняння власних малюнків зі зразком. Розвиток мотивації практичної діяльності на основі опанування способів її виконання. Розвиток самостійності виконання художньо-образотворчих завдань.
--	---	---	--

			одному напрямку, додержує контурів; – перевіряє правильність виконання зображення шляхом порівняння результату з натурою або зразком.	Розвиток мовлення на основі формування вмінь називати етапи виконання художньо-образотворчих завдань, коментувати свої графічні дії, давати словесний звіт про результати практичної роботи, спираючись на запитання вчителя.
2	35 15	Образотворча діяльність Декоративне малювання Орієнтовна тематика Малювання в смугі візерунка з листячка та ягід (за зразком), геометричного орнаменту в квадраті (побудувати в квадраті осьові лінії, отримати трикутники розфарбувати кольоровими олівцями). Малювання в квадраті візерунка з гілочок із листячком (на осьових лініях). Малювання рослинних символів українського орнаме-	<i>Учень:</i> – має уявлення про структуру візерунка (повторення, чергування елементів, симетрію), його форму, забарвлення; – за зразком створює візерунок із геометричних фігур (<i>квадрата, прямокутника, круга, трикутника</i>) у смугі, дотримуючись чергування або повторення за формою і забарвленням; – за зразком складає прості візерунки з рослинних елементів у смугі, квадраті, колі.	Формування уявлень про: – принципи декоративного мистецтва (повторення, чергування, симетрію); – елементарні виражальні можливості декоративної композиції, а саме, про її організацію в замкненій геометричній фігурі (прямокутнику, квадраті, колі) та про основи техніки стилізації рослинних елементів. Розвиток наочно-дійового та

	нту, геометричного орнаменту за зразком (у прямокутнику). Малювання у квадраті візерунка з гілочок ялини (на осьових лініях). Малювання декоративної композиції «Білий сніг, білий сніг замітав стежинки. На мереживо доріг падали сніжинки». Малювання візерунка у колі «Прикрасимо посуд» (коло – готова форма). Декоративне оформлення листівки до Дня 8 Березня. Малювання геометричного орнаменту у смузі «Чарівний килим». Малювання візерунка в трикутній формі «Хустинка для бабусі» (трикутник – готова форма). Малювання орнаменту в квадраті. Малювання орнаменту з квітів і листячка в смузі.	наочно-образного мислення на основі: – аналізу структури візерунка; – порівняння елементів візерунка між собою за формою, кольором, розташуванням; – оцінки власного малюнка. Розвиток інтересу до виробів декоративно-прикладного мистецтва, формування естетичної потреби у спілкуванні з ним.
--	---	--

		Малювання візерунка «Сонячні квіти» у колі. Малювання візерунка «Прикрасимо скатертину» у прямокутнику.		
15	Малювання з натури <i>Орієнтовна тематика</i> Малювання з натури овочів і фруктів на аркуші паперу та на класній дошці. «Серед урочища грибного». Малювання з натури різних видів грибів. Малювання з натури поштового конверта (за опорними точками). Малювання з натури власного шкільного портфеля. Малювання з натури коробки з кольоровими олівцями. Малювання з натури гілки ялинки, ялинкових іграшок. Малювання з натури моделі бу-	Учень: – у певній послідовності аналізує основні особливості наочно сприйнятого матеріалу за запитаннями вчителя; – порівнює зразок з формою-еталоном; – визначає суттєві ознаки предмета шляхом розчленування відносно складної форми; – використовує для визначення форми предмета опорні, допоміжні рухи (обведення контуру перед малюванням); – під час забарвлення підбирає кольорові олівці відповідно до натури.	Розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій (умінь обстежувати предмети за формою, забарвленням, розміром, розташуванням у просторі). Корекція просторових уявлень. Розвиток пізнавальної спрямованості на встановлення функціональних зв'язків між складовими частинами зображуваних предметів («Що це?», «Скільки частин у предметі?», «Яка частина основна? Чому? Якої форми складові частини?» і т. ін.). Розвиток мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівня-	

		диночка (лінійний малюнок, що поєднує в собі геометричні форми квадрата й трикутника). Малювання з натури іграшки-ведмедика, дорожнього знака «Небезпека попереду» (рівносторонній трикутник жовтого кольору з чорним знаком оклику і червоною смугою по краях). Малювання з натури двох аналогічних іграшок, але різних за розміром та забарвленням (наприклад, іграшка-рибка). Малювання з натури посуду (лінійний малюнок). Малювання з натури башточки з елементів будівельного конструктора. Малювання з натури дитячої лопаточки, весняних квітів.		ння, узагальнення, планування. Формування знань про елементарні особливості будови птахів і тварин. Удосконалення операційно-технічної сторони малювання з натури. Формування емоційно-естетичного сприймання лінійних зображень.
	5	Тематичне малювання <i>Орієнтовна тематика</i>	<i>Учень:</i> – порівнює предмети та об’єк-	Розвиток емоційно-образної пам’яті на основі запам’ятову-

	Малювання за темою «Сонячний день» («Спогади про літо»). Малювання тематичної композиції «Добрий сніговик». Малювання за темою «Дід Мороз і Снігуронька поспішають до нас на ялинку» («Снігуронька і сніжинки»). Малювання тематичної композиції «Рибки в акваріумі». Малювання тематичної композиції «Казкові звірятка» («У гостях у казкових тварин і птахів»).	ти за формою, розміром, розташуванням у просторі; – відтворює в малюнку основну форму знайомих предметів, їх розмір, забарвлення; – поєднує предмети в одному малюнку; – зображує округлу форму частин предмета за уявою; – відображує просторові відношення предметів та їх частин.	вання образів конкретних предметів, явищ, їх властивостей та відношень. Розвиток прийомів розумової діяльності на основі виділення та узагальнення істотних ознак художнього образу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, абстрагування суттєвих ознак від несуттєвих. Розвиток позитивного ставлення до художньо-творчої діяльності.
3	Сприймання візуального мистецтва і навколишньої дійсності Бесіди з образотворчого мистецтва (Протягом року) Орієнтовна тематика Аналіз творів і виробів візу-	Учень: – називає в художніх творах (або репродукціях) зображення предметів, об'єктів явищ, тварин, рослин, під керівниц-	Розвиток аналітико-синтетичного сприймання та елементів творчої уяви. Розвиток пізнавального інтересу та пізнавальної актив-

	ального мистецтва з навчальних тем. Бесіда про мистецтво народної кераміки. Бесіда «Подорож до літа» (ознайомлення з жанром образотворчого мистецтва «пейзаж»). <i>Орієнтовні твори:</i> А.Куїнджі «Березовий гай», М.Пимоненко «Збирання сіна», О.Кульчицька «Соняшники». Бесіда «Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва». <i>Орієнтовні твори:</i> О.Новаківський «Натюрморт», М.Сар'ян «Квіти і плоди», І.Хруцький «Квіти і плоди», К.Білокур «Осінній натюрморт» (на вибір). Бесіда «Народна глиняна іграшка» (ознайомлення з опішнянською народною глиняною іграшкою).	твом учителя порівнює їх за формою, забарвленням, розміром; – називає персонажів ілюстрацій до народних казок, порівнює їх; – емоційно позитивно відгукується на вияви прекрасного в навколишній дійсності – предметному світі, творах візуального мистецтва.	ності під час сприймання творів і виробів візуального мистецтва. Відпрацювання умінь усвідомлювати зміст художнього матеріалу, висловлювати свої почуття, мотивувати їх суттєвими ознаками. Збагачення запасу знань про натюрморт як жанр живопису. Формування уявлень про декоративність, пластичність, виразність народної іграшки.
--	--	--	---

Учень 2-го класу на кінець навчального року

знає:

- основні геометричні форми, види і типи ліній; назви основних і похідних кольорів (червоний, синій, зелений, жовтий, коричневий, жовтогарячий, фіолетовий, чорний, білий, сірий);
- правила організації робочого місця, користування художніми та матеріально-технічними засобами;

має уявлення про:

- особливості матеріалу, сприйнятого наочно – форму, будову складових частин, їх взаємне розташування, просторові відношення, розмір, забарвлення; структуру орнаменту (повторення, чергування елементів); послідовність роботи; особливості пейзажного жанру й натюрморту;

уміє:

- порівнювати два предмети за формою, забарвленням, розміром; орієнтуватися на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смугі, квадраті, колі) відповідно до інструкції вчителя: посередині, зверху, знизу, праворуч, ліворуч, поміж; користуватися поданими вчителем орієнтирами або опорними точками при розташуванні зображень на аркуші паперу;
- вільно, без напруги проводити лінії в необхідних напрямках, не повертаючи при цьому аркуш паперу; від руки відтворювати в малюнках форму прямокутних, округлих, квадратних, трикутних предметів та об'єктів, їх просторові відношення, розмір, забарвлення; рівномірно накладати штрихи в одному напрямку, додержувати контурів; проводити у квадраті осьові лінії;
- контролювати правильність виконаного зображення за натурою або зразком;
- порівнювати предмети, об'єкти, явища, тварин, рослин у художніх творах (або репродукціях) за формою, забарвленням, розміром зображення під керівництвом учителя;
- на елементарному рівні висловлювати емоційно-естетичне ставлення до виявів прекрасного в навколишній дійсності, предметному світі, у творах візуального мистецтва.

3 клас

(35год, 1 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		Основи образотворчого мистецтва (протягом року) Образотворчі засоби. Точка. Штрих. Лінія, її виражальні можливості. Види і типи ліній. Контурна лінія. Мазок. Тон. Колір як образотворчий засіб. Світлі та темні відтінки основних кольорів: рожевий, голубий, темно-синій, світло-зелений тощо. Форма. Особливості предметів та об'єктів квадратної, прямокутної, трикутної, округлої форми. Предмети симетричної форми. Будова предметів та	Учень: – розрізняє, називає форми квадратних, прямокутних, округлих та трикутних предметів, види й типи ліній; – розпізнає нескладні відтінки основних кольорів типу «світло-зелений», «темно-зелений» тощо; – орієнтується на площині аркуша паперу й у готовій геометричній формі; – за інструкцією вчителя знаходить верхній правий, верх-	Розвиток цілісності, вибірковості, осмисленості та узагальненості сприймання. Розвиток умінь планувати та контролювати. Розвиток зорової пам'яті, зосередженості, почуття пропорційності в зображенні предметів. Уточнення уявлень про форму, забарвлення предметів, розмір, будову складових частин, їх просторові відношення, про правила користування

		об'єктів, їх розміри, пропорції та характерні особливості. Основні та другорядні частини предмета. Простір. Основні просторові орієнтири (<i>ближче, далі, над, під, угорі, унизу, поруч, біля, зліва, справа, посередині, поміж</i> і т.ін.). Композиція. Рівномірне розташування об'єктів на малюнку, розміщення головного та другорядного. Ритм, симетрія (на елементарному рівні). Орієнтування на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смугі, квадраті, колі).	ній лівий, нижній правий і нижній лівий кути аркуша; – самостійно розташовує зображення на аркуші паперу.	основними художніми та матеріально-технічними засобами. Розвиток уміння виконувати малюнок у певній послідовності, правильно розміщувати, передавати розмір, форму, пропорції і колір предметів. Розвиток супроводжуючої (шляхом називання послідовності дій) та регулюючої функцій мовлення.
2	35	Образотворча діяльність Декоративне малювання Орієнтовна тематика Малювання в смугі візерунка з гілочок з листячком.	Учень: – визначає структуру візерунка (повторення, чергування елементів), форму, забарвлен-	Розвиток наочно-образної, емоційної пам'яті на основі усвідомлення особливостей декоративного малювання.

	Малювання геометричних символів українського розпису «Прикрасимо рушничок». Малювання шахового орнаменту в квадраті. Малювання декоративної композиції «Візерунок-бігунець». Малювання геометричного орнаменту в квадраті. Малювання орнаменту в смузі (сніжинки й гілочки ялинки). Малювання «Візерунок для рукавички» (викрійка рукавички – готова форма із паперу), візерунка для ялинкової іграшки. Малювання симетричного орнаменту за зразком. Малювання за зразком візерунка із квадратів. Декоративне оформлення листівки до Дня 8 Березня. Малювання орнаменту з рослинних елементів у смузі та	ня окремих частин за запитаннями вчителя; – складає візерунок із геометричних та рослинних елементів в смузі й квадраті; – використовує осьові лінії під час малювання візерунка у квадраті; – за зразком композиційно правильно розташовує декоративні елементи на аркуші паперу.	Формування уявлень про деякі виражальні можливості декоративної композиції (підпорядкованості форми та розміру елементів композиції). Посилення позитивної мотивації декоративного малювання. Відпрацювання композиційних навичок у процесі виконання декоративних робіт. Розвиток саморегуляції, здатності працювати за зразком, словесною інструкцією, за уявою. Розвиток інтересу до народної творчості.
--	--	--	--

		візерунка у смузі «Сонячні квіти» (кульбабки, соняшники). Декоративне оформлення кришки для шкатулки квадратної форми (малювання візерунка із квадратів).		
15	Малювання з натури Орієнтовна тематика Малювання з натури лісових ягід з листочками, натюрморту «Овочі й фрукти». Малювання з натури кухонної дощечки для різання овочів. Малювання з натури осіннього листа «Яке дерево листочок загубило?», парасольки. Малювання з натури іграшкового будиночка «Хатка для гномів», ялинкової гірлянди. Малювання з натури годинника, спортивних речей (тенісна ракетка та тенісний м'ячик) . Малювання з натури іграшки-	Учень: – під керівництвом учителя аналізує основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; – вміє від руки зображувати предмети квадратної, прямокутної, круглої та трикутної форми; – вміє, зображаючи пласкі предмети симетричної форми, визначати середню осьову лінію; – під час забарвлення використовує темні та світлі відтінки кольору.	Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі етапного визначення головних та другорядних складових частин зображуваних предметів та їх основних ознак. Уточнення уявлень про особливості предметів симетричної форми. Розвиток мислення на основі аналізу наочно сприйнятого матеріалу, порівняння об'єктів, предметів та їх складових частин за подібністю і відмінністю. Формування вміння контролювати власну образотворчу	

		півника, молотка, предметів домашнього вжитку (наприклад, ножа, виделки, ложки). Малювання з натури гілочки квітучої вишні, повітряного паперового змія, глиняного глечика з весняними квітами.		діяльність відповідно до засвоєних структур побудови малюнка з натури. Розвиток самостійності, акуратності під час репродукування наочно сприйнятого матеріалу.
6	Тематичне малювання Орієнтовна тематика Малювання на тему «Наша школа». Малювання тематичної композиції «Чарівна осінь» («Осінній дощ») Малювання на тему «Зимова казка» («Ялинка у зимовому лісі»), «Зірочки на небі» («Зоряна ніч»), «Весна прийшла». Малювання тематичної композиції «Квітуча галявина».	Учень: – об’єднує в одному сюжетному малюнку зображення декількох предметів, поєднуючи їх загальним змістом; – розташовує головне та другорядне в певному порядку (<i>ближче, далі</i>); – під час малювання використовує весь аркуш паперу, дотримуючи верх й низ малюнка. Сприймання візуального мистецтва та навколишньої дійсності		Розвиток спостережливості, уяви. Збагачення уявлень про виразальні можливості кольору для передавання «настрою» і «стану» зображуваного пейзажу. Розвиток уміння з пам’яті та за уявою передавати в малюнку художній образ за допомогою кольору й застосування елементарних правил композиції. Збагачення словникового запасу відповідною термінологічною лексикою (пейзаж, натюрморт).

				Розвиток стійкого позитивного ставлення до тематичного малювання.
3		Сприймання візуального мистецтва та навколишньої дійсності Бесіди з образотворчого мистецтва <i>(Протягом року)</i> Орієнтовна тематика Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем. Бесіда «Традиційний вид українського декоративно-прикладного мистецтва – Петриківський розпис». <i>Орієнтовні твори:</i> В.Гуз «Таріль, баклага», В.Глущенко «Півень у квітах». Бесіда «Барви осені». <i>Орієнтовні твори:</i> І.Левітан «Золота осінь», О.Кульчиць-	<i>Учень:</i> – самостійно та під керівництвом вчителя називає в художніх творах (або репродукціях) зображення предметів та об'єктів, порівнює їх за формою, забарвленням, розміром; – розпізнає і називає в репродукціях творів живопису характерні ознаки пір року; – за допомогою вчителя встановлює найпростіші логічні зв'язки між зображеними явищами й об'єктами; – визначає основний виразний засіб пейзажних творів (колірне рішення);	Розвиток спостережливості, емоційно-образної пам'яті. Корекція естетичного сприймання на основі розвитку емоційної чутливості та розширення художніх уявлень через осмислення й оцінку змісту та виразальних засобів твору мистецтва. Формування уявлень про кольорову гармонію і відповідність кольорової гами образному вирішенню задуму художника. Розвиток мовлення на основі збагачення запасу знань про пейзажний жанр.

	ка «Парк восени», С.Шишко «Осінь», «Листопад», І.С.Остроухов «Золота осінь» (за вибором). Бесіда «Зимній настрій». <i>Орієнтовні твори:</i> С.Шишко «Парк взимку», О.Грибов «Зимовий вид з вікна», С.Адамович «Зимовий пейзаж». Бесіда «Весняні мотиви в картинах художників» (порівняння картин із зображенням ранньої та пізньої весни). <i>Орієнтовні твори:</i> К.Костанді «Рання весна» І.Левітан «Березень», «Велика вода», І.Труш «Гагілка», О.Саврасов «Граки прилетіли», С.Шишко «Весною над Дніпром», О.Шовкуненко «Весна» (за вибором). Бесіда «Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва» (особливості вираження художньо-	– висловлює власне емоційно-особистісне ставлення або розповідає, що сподобалось і чому.	Розвиток зв'язного усного мовлення на основі розширення словникового запасу, удосконалення умінь аналізувати зміст художнього матеріалу, описувати деякі виражальні засоби, висловлювати найпростіші естетичні судження. Формування поваги до праці народних майстрів і розуміння краси декоративно-прикладного мистецтва.
--	--	---	---

		го образу засобами кольору, простору й освітлення). Орієнтовні твори: І.Шишкін «Полудень», А.Куїнджі «Місячна ніч на Дніпрі», «Вечір на Україні», І.Левітан «Місячна ніч», І.Марчук «Зимовий ранок»(за вибором).		
<i>Учень 3-го класу на кінець навчального року</i> <i>знає:</i> – особливості основних геометричних фігур і форм (коло-куля, квадрат-куб, прямокутник, трикутник) – назви нескладних відтінків кольорів; – про спосіб передачі найпростішої плановості образу (підвалини більш близьких предметів зображуються нижче, дальніх - вище, близькі предмети зображуються крупніше дальніх, хоч і рівних за розміром) – про своєрідність/особливості пейзажного жанру, натюрморту (колір, освітлення); <i>має уявлення про:</i> – діяльність художників (задум, його розробка, вибір об'єктів, практичні дії); – взаємозв'язок основної форми та її частин; – деякі принципи декоративного малювання (повторення, чергування елементів, симетрія); – виражальні можливості кольору;				

- правила користування гуашшю;

уміє:

- під керівництвом учителя аналізувати основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, структуру візерунка, сюжет зображення та намічати послідовність побудови малюнка;
- порівнювати декілька предметів за формою, розміром, забарвленням, розташуванням у просторі;
- орієнтуватися на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі);
- композиційно правильно розташовувати зображення на аркуші паперу;
- ділити аркуш паперу «на око» на дві й чотири рівні частини;
- від руки зображувати предмети квадратної, прямокутної, круглої та трикутної форми, передаючи їх характерні особливості;
- складати візерунок із геометричних та рослинних елементів у смузі й квадраті (за зразком);
- використовувати осьові лінії під час малювання візерунка у квадраті та зображення плоских предметів симетричної форми;
- застосовувати темні та світлі відтінки кольору;
- аналізувати за допомогою вчителя свої роботи, відмічати в них позитивні якості й недоліки;
- з допомогою вчителя встановлювати в ілюстраціях та репродукціях творів живопису найпростіші логічні зв'язки між зображеними явищами й об'єктами;
- визначати основний виражальний засіб пейзажних творів (колірне рішення);
- висловлювати емоційно-особистісне ставлення до творів візуального мистецтва.

4 клас

(35 год, 1 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		Основи образотворчого мистецтва <i>Образотворчі засоби.</i> Точка. Штрих. Лінія, її виражальні можливості. Види і типи ліній. Контурна лінія. Мазок. Тон. <i>Колір</i> як образотворчий засіб. Розрізнення та використання кольорів. <i>Форма.</i> Плоскі та об'ємні форми. Прямокутна, циліндрична, конічна форми предметів та об'єктів. Контур як засіб визначення форми. <i>Конструкція</i> предметів та об'єктів, їх розміри, пропорції та	<i>Учень:</i> – під керівництвом учителя визначає основні образотворчі засоби (форма, елементи композиції, симетрія, просторові і тональні відношення, колір); – класифікує основні геометричні форми та види і типи ліній; – з допомогою вчителя визначає послідовність роботи під час малювання; – визначає форму і розмір зображуваних предметів чи стру-	Корекція зорового сприймання, окоміру, координатії рухів руки та ока. Розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі визначення й узагальнення головних ознак зображуваних предметів. Формування почуття пропорційності в зображеннях предметів. Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення на основі аналізу головних та дру-

		характерні особливості. Основні та другорядні частини предмета. Елементи лінійної перспективи. Передача найпростішої плановості простору. Елементи світлотіні. Відображення тіні й світла. Композиція. Композиційний центр. Рівномірне розташування об'єктів, розміщення головного та другорядного. Ритм. Симетрія. Орієнтування на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі).	ктуру сюжету у відповідності з розмірами аркуша паперу; – вибирає кольори та їх відтінки залежно від змісту зображення; – дотримується правил користування гуашшю, аквареллю та пензликами, – порівнює продукти образотворчої діяльності з об'єктами та предметами зображення; – за запитаннями вчителя аналізує свої роботи й роботи інших учнів.	горядних ознак предметів і явищ за формою, розміром, кольором, порівняння малюнків з натурою або зразком. Розвиток комунікативної функції мовлення (розвиток діалогічного мовлення з використанням мовленнєвих і немовленнєвих засобів комунікації, розвиток монологічного мовлення – аналіз зразка, розповідь про етапи виконання малюнка тощо). Формування вмінь обґрунтовувати оцінку результатів образотворчої діяльності. Розвиток позитивного ставлення до навчально-практичної діяльності. Розвиток особистісних якостей: працелюбності, охайності, наполегливості, вміння працювати самостійно.
--	--	--	---	--

2	31 10	Образотворча діяльність Декоративне малювання Орієнтовна тематика Малювання візерунка з рослинних елементів. Колективне оформлення вітальної листівки вчителям та вихователям на честь професійного свята. Малювання декоративної композиції «Ходить півник у садку і співає: «Ку-ку-рі-ку». Малювання геометричного орнаменту в квадраті. Малювання витинанки. Малювання декоративної композиції «Українська хата». Знайомство з Петриківським розписом. Декоративне оформлення вітальної листівки до 8 Березня (або Дня Святого Валентина).	<i>Учень:</i> – самостійно визначає структуру візерунка (повторення, чергування елементів), форму, забарвлення окремих частин; – дотримується певної послідовності дій під час малювання візерунка з геометричних та рослинних елементів у прямокутнику та квадраті, користується осьовими лініями; – розташовує візерунок на аркуші симетрично, заповнюючи середину, кути, краї; – розміщує декоративні елементи в колі на осьових лініях (діаметрах), у центрі й по краях; – охайно зафарбовує окремі елементи орнаменту; – добирає гармонійні поєднання кольорів;	Розвиток уявлень про: – виражальні можливості декоративної композиції (організацію композиції у замкненій геометричній фігурі: прямокутнику, квадраті, колі; підпорядкованості форми та розміру елементів композиції); – різноманітність народних мотивів в декоративних композиціях. Розвиток живописних навичок на основі формування вміння володіти такими нескладними мазками, як «гребінчик», «зернятко», «горішок» (елементи техніки Петриківського розпису). Розвиток композиційних навичок у процесі виконання декоративних робіт.
---	----------	---	--	--

		Малювання візерунка у колі «Настінна таріль» (за зразком). Створення святкової композиції до Великодніх свят. Малювання писанок. Малювання в квадраті візерунка з декоративно стилізованих природних форм (наприклад, квіти і метелики).	– під час розпису композиції пензлем користується способом примокуювання (зокрема, у техніці Петриківського розпису).	Розвиток естетичного ставлення до виробів декоративно-прикладного мистецтва.
	15	Малювання з натури Орієнтовна тематика Малювання з натури гілочки з листочками. «Які бувають дерева?» Малювання з натури дерев різної породи. Малювання з натури футбольного м'яча. Малювання з натури предметів циліндричної форми, розташованих нижче рівня зору (кухоль, каструля, глечик).	Учень: – аналізує основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; – уміє зображати предмети прямокутної, циліндричної та конічної форм; – передає в малюнку будову предмета, форму, пропорції та забарвлення його частин; – користується осьовими лініями під час малювання пред-	Розвиток усвідомленості, точності, узгодженості рухів руки під час виконання художньо-образотворчих завдань. Розвиток уявлень про плоскі та об'ємні (циліндричну, конічну) форми предметів і об'єктів, елементи лінійної перспективи та світлотіні. Розвиток інтелектуальних операцій на основі попереднього осмислення особливостей наочно сприйнятого об'єк-

	Малювання з натури іграшки-автобуса. Малювання з натури іграшки-вантажівки. Малювання з натури прикрас для ялинки. Малювання з натури розкладної пірамідки. Малювання з натури паперового стаканчика. Малювання з натури іграшки складної конструкції. Малювання з натури шпаківні. Малювання з натури споруди з елементів будівельного конструктора. Малювання з натури столярних і слюсарних інструментів (2–3 предмети на одному аркуші паперу у вигляді начерків). Малювання з натури іграшок, птахів і тварин, зроблених із природного матеріалу. Малювання з натури предме-	метів симетричної форми; – застосовує елементарну світлотінь за допомогою різних способів штрихування (наискіс, за формою) під час малювання предметів об'ємної форми.	та натури і кінцевого результату майбутньої роботи, розуміння різного роду інструкцій, планування образотворчої діяльності, здійснення контролю за своєю роботою. Розвиток правильності й усвідомленості графічних і живописних навичок. Формування вмінь адекватно оцінювати результати образотворчої діяльності, мотивувати оцінку істотними ознаками. Розвиток стійкого позитивного ставлення до малювання з натури.
--	--	--	---

		тів симетричної форми (метеликів, бабок, жучків).		
	6	Тематичне малювання Орієнтовна тематика Малювання тематичної композиції «Осінь у місті» («Осінь у селі»). Малювання за темою «Міський транспорт». Малювання тематичної композиції «У космічному просторі». Малювання тематичної композиції «Красива хата». Малювання ілюстрації за мотивами народної казки. Малювання за темою «Цвітуть сади».	Учень: – аналізує сюжет зображення, дотримуючись певної послідовності; – правильно розташовує зображення предметів та об'єктів на аркуші паперу, поєднуючи їх загальним змістом; – передає в малюнку свої враження від побаченого раніше. Сприймання візуального мистецтва та навколишньої дійсності.	Розвиток елементів творчості, уяви. Формування умінь визначати образотворчий задум й здатності його реалізувати. Формування поняття про гармонійне заповнення площини аркуша елементами зображення. Розвиток мислення на основі формування вмінь виділяти в малюнку головне (сюжетно-композиційний центр), порівнювати сюжет із знайомими життєвими явищами, здійснювати контроль за власною образотворчою діяльністю відповідно до засвоєних структур побудови малюнка за темою, мотивовано аргументувати власне естетичне ставлення.

	Сприймання візуального мистецтва та навколишньої дійсності Бесіди з образотворчого мистецтва <i>(бесіди вчитель має проводити як на окремих уроках, так і протягом року на уроках декоративного малювання, малювання з натури й тематичного малювання)</i> Орієнтовна тематика Аналіз творів і виробів візуального мистецтва до навчальних тем. Бесіда «Як художники зображають дерева». Орієнтовні твори: І.Труш «Самотня сосна», А.Куїнджі «Березовий гай», І.Шишкін «Дуби», М.Пономарьов «Сосни», О.Лаптев «В'яз», «Тополі в Ковалівці», Т.Шевченко «Дуб», А.Пластов «Темні вер-	Учень: – під керівництвом учителя розповідає про зміст художніх творів (репродукцій, ілюстрацій); – відповідає на питання, пов'язані з елементарним аналізом художнього твору; – з допомогою вчителя встановлює логічні зв'язки між зображеними явищами та об'єктами, усвідомлює суттєву залежність між ними; – визначає деякі виражальні засоби художніх творів: – колірне рішення, – композиційний лад, – емоційний стан героїв (радість, журба, спокій тощо); – емоційно-особистісне став-	Розвиток цілісності, вибірко-вості, осмисленості, узагальненості сприймання. Збагачення уявлень про виражальні засоби художніх творів, види образотворчого мистецтва. Розвиток свідомості, критичності та самостійності мислення на основі аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення суттєвих ознак предметів і об'єктів, встановлення логічних зв'язків, оцінки сприйнятого матеріалу. Посилення мотивації пізнавальної діяльності і поглиблення свідомості засвоєння художньо-естетичних знань. Формування вміння обґрунто-
--	---	--	---

	би», Ф.Васильєв «Дерево» (на вибір). Бесіда «Українські мотиви». <i>Орієнтовні твори:</i> Г.Світлицький «Хата в місячну ніч», М.Бурачек «Хата опівдні. Спек», П.О.Левченко «Біла хата», В.Орловський «Хати в літній день». Бесіда «Елементи настінного розпису традиційного українського житла». Бесіда «Знайомство з народними традиціями писанкарства». Бесіда «Казковий жанр образотворчого мистецтва». <i>Орієнтовні твори:</i> В.Васнецов «Альонушка», «Килим-літак», М.Примаченко «Котячий цар», М.Врубель «Царівна-лебідь». Бесіда «Колір у творах живопису».	лення мотивує одною або декількома істотними ознаками.	увати естетичну оцінку творів образотворчого мистецтва істотними ознаками. Розвиток зв'язного усного мовлення на основі збагачення словникового запасу, удосконалення вмінь висловлювати найпростіші естетичні судження. Формування естетичного ставлення до навколишнього світу, виховання любові до рідної землі, звичаїв та обрядів українського народу.
--	--	---	--

		<i>Орієнтовні твори:</i> К.Білокур «Квіти», «Польові квіти», О.Кульчицька «Соняшники», А.Петрицький «Квіти», М.Тимченко «Півонії в квітах» (на вибір). Бесіда «Види образотворчого мистецтва».		
--	--	---	--	--

Матеріально-технічні засоби:

білий папір різного формату (А4, А3, А2) та різної щільності; дошка настінна для малювання крейдою; індивідуальні дошки для малювання; «куток творчості» (на стіну прикріплюється аркуш цупкого паперу, на якому учні мають змогу самостійно малювати олівцями, фломастерами, маркерами тощо або виконувати колективні роботи під керівництвом вчителя); смужки тонованого та білого паперу, картону; набори білої та кольорової крейди; набори кольорових олівців, фломастерів, маркерів; гуаш, акварельні фарби; набори пензликів різної ширини та діаметру; склянки для пензликів, фарби, палітра; репродукції творів візуального мистецтва; ілюстрації до літературних творів; твори декоративно-прикладного мистецтва; таблиці, плакати, листівки, фотографії, іграшки, моделі, муляжі, природний матеріал і т.ін.

Учень 4-го класу на кінець навчального року

знає:

- особливості основних геометричних фігур і форм (коло-куля, квадрат-куб, прямокутник-циліндр, трикутник-конус);
- назви 2–3 фарб одного кольору та розрізняє їх за світлістю; основні правила побудови малюнка; ос-

новні просторові орієнтири; деякі принципи декоративного малювання (ритм, повторення, чергування елементів, симетрія); елементарні правила користування гуашшю, аквареллю та пензлями;

має уявлення про:

- види візуального мистецтва: живопис (пейзаж, натюрморт, казковий жанр, портрет), графіку, скульптуру, архітектуру, декоративно-ужиткове мистецтво; деякі елементи лінійної перспективи та градації світлотіні;
- певний набір мистецьких термінів, обумовлених змістом програми;

вміє:

- під керівництвом учителя виявляти основні образотворчі засоби (форма, елементи композиції, симетрія, просторові й тональні відношення, колір); відповідно до розмірів аркуша паперу свідомо визначати форму й розмір зображуваних предметів чи структуру сюжету; зображувати предмети прямокутної, циліндричної та конічної форм у нескладному просторовому положенні; користуватися осьовими лініями під час малювання предметів симетричної форми; вибирати кольори та їх відтінки залежно від змісту зображення; під час малювання предметів об'ємної форми користуватися елементарною світлотінню за допомогою різних способів штрихування (навскіс, за формою), порівнювати продукти образотворчої діяльності з об'єктами та предметами зображення; за запитаннями вчителя аналізувати свої роботи й роботи інших учнів; за допомогою вчителя пояснювати зміст твору образотворчого мистецтва (основну думку художника) на основі логічних зв'язків між зображеними явищами й об'єктами; визначати деякі виражальні засоби художніх творів (колірне рішення, композиційний лад, емоційний стан героїв тощо).
- висловлювати емоційно-особистісне ставлення до творів візуального мистецтва, мотивоване декількома істотними ознаками.

МУЗИКА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні вимоги до освіченості і культури дітей з розумовою відсталістю спонукали до розробки проекту даної програми нового типу з музики (за змістом і структурою), яка віддзеркалює основні напрями загальноосвітніх завдань освітньої галузі «Музичне мистецтво» і ґрунтується на концептуальних положеннях Державного стандарту початкової ланки спеціальної освіти означеної категорії дітей.

Головною метою програми є: за допомогою комплексного використання різних видів музичного мистецтва дати змогу учням підготовчого – 1–4-х класів з розумовою відсталістю краще ознайомитись із довкіллям (навколишніми звуками живої і неживої природи, шумами; емоційними характеристиками тварин та іншими відомостями) через художньо-емоційні характеристики музичних творів, які служать додатковим інформаційним каналом і допомагають дітям краще запам'ятовувати навчальну інформацію.

Музика як багатофункціональне мистецтво одночасно впливає на різні сфери дитячого організму і сприяє розвитку сенсорної сфери, уваги, активізації процесів мислення, уяви, творчих здібностей, емоційно-вольової сфери, моторики і кінестетичної системи, закладає основи загальної культури особистості. Загальновідомим є корекційно-компенсаторний, стимулюючий, лікувально-оздоровчий і навчально-виховний потенціал музичного мистецтва, оскільки в ньому природно закладений гедоністичний ефект художнього впливу на дитину, тобто вона отримує задоволення від навчання і, граючись, лікується, виправляється, виховується і навчається.

Даний проект програми з музики водночас виступає невід'ємною частиною освітньо-виховної корекційно-розвивальної системи для учнів з розумовою відсталістю, а також важливою ланкою естетичного виховання й гармонізації особистості.

Метою предмета музики в загальноосвітньому навчальному закладі для розумово відсталих дітей є формування елементарної музичної освіченості і культури через дос-

тупні означеній категорії дітей види музично-естетичної діяльності (слухання-сприймання, співи, гру на дитячих шумових інструментах, музично-ритмічну і образно-ігрову творчість), які допоможуть у спілкуванні з музикою різних жанрів і формуванні позитивного ставлення до навколишнього світу та мистецтва взагалі, а також розширити естетичний досвід і сферу культурологічних інтересів, краще підготуватися до життя.

Загальнорозвивальні музичні завдання передбачають виховання в дітей інтересу до музики і позитивного емоційного відгуку на неї, здатності до елементарного розуміння дитячих музичних творів різних композиторів і жанрів, бажання брати участь у різних видах музично-естетичної діяльності у межах школи і вдома.

Музичні заняття в допоміжній школі мають і спеціальні корекційно-розвивальні завдання – здійснювати корекцію і дорозвиток порушень, зумовлених розладами розумової діяльності і супутніми вадами; стимуляцію розумової діяльності, розвиток сенсорики, чуттєвого досвіду (що є причиною значних труднощів сприймання музики, порівняння, узагальнення художніх образів і об'єктів довкілля, гальмування процесів запам'ятовування, розвитку фантазії, співпереживання та ін.); корекцію дрібної і загальної моторики, рухової сфери; корекцію артикуляційно-дикційного і нормалізацію дихального апарату.

Теоретичний матеріал (а саме «Зміст навчального матеріалу», «Навчальні досягнення учнів», «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи») подано за новою табличною структурою, що містить три колонки. У першій колонці наводиться «Зміст навчального матеріалу», який будується за принципом використання доступних вищезазначених видів музично-естетичної діяльності і розкриває всі види робіт і завдання, що з ними пов'язані. Тому в таблиці не подається кількість годин (чи хвилин) на кожен вид діяльності чи організаційної підготовчої роботи (оскільки на уроці музики використовується кілька видів музично-естетичної діяльності: слухання-сприймання музики, співи, гра на дитячих шумових інструментах або музично-ритмічна і образно-ігрова творчість; щороку контингент класу змінюється, і вчитель музики краще знає можливості

даного контингенту і кількість хвилин, необхідних на використання того чи іншого виду діяльності).

У другій колонці подаються «Навчальні досягнення учнів», де уточнюються поточні знання, навички і вміння, які учні мають опанувати протягом року. У дужках автор звертає увагу практиків на можливість постійної або часткової роботи під контролем або з допомогою вчителя – залежно від навчальних можливостей учнів даного класу.

У третій колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи» розкривається головний напрям корекційної роботи, яка конкретизує, уточнює, коригує певні знання і вміння; стимулює навчально-пізнавальну діяльність і пов'язані з нею психофізичні процеси; дорозвиває дитину і нормалізує її психічний стан.

Практичний музичний матеріал подається після таблиць у кожному класі: у підготовчому класі ні навчальні теми, ні кількість годин на них спеціально не виділяють, а наводиться різний за змістом і цікавий матеріал народної і сучасної дитячої музичної літератури, який розміщений теж за видами діяльності на розсуд вчителя; з 1-го по 4-й класи практичний музичний матеріал подається за темами (де приблизно планується кількість годин на кожному темі) і нарощується відповідно до вікових вимог щодо цього предмета і можливостей класу; кількість годин може змінюватися (за бажанням учителя).

Для підготовчого класу заплановано пропедевтичний період, що підготує дитину до різних видів музично-естетичної діяльності (детально знайомить з кабінетом музики, музично-звуковими об'єктами, їх місцезнаходженням, орієнтацією у навчальному просторі, також ненав'язливо, природно залучає до музики, розвиває емоційні реакції на неї).

Розділ «Слухання-сприймання музики» ознайомлює дітей із кращими зразками зарубіжної, вітчизняної сучасної і народної музичної літератури; допомагає розшифровувати музичну мову і перекласти її на доступні образи; розвинути музикальний і загальний слух, зосередженість, увагу, музикальну пам'ять. Тому слухання-сприймання музики слід проводити на кожному уроці.

У розділі «Співи» детально розглядаються елементарні

правила охоронного співочого режиму, особливості і складові вокально-хорової роботи (підтеми: Організація готовності до співу; Розвиток вокально-хорових навичок: дихання, музикальний слух, відчуття ритму, темпу, характеру музичних творів; артикуляція і дикція; пісенно-виконавська творчість) і конкретизуються завдання означеного виду роботи, як найбільш доступного.

Розділ «Гра на дитячих шумових інструментах» включає ознайомлення з дитячими шумовими, ударним і звуковисотними інструментами, правилами і прийомами гри на них, розвиток відчуття сильної долі у такті, ритму, дрібної моторики.

У розділі «Музично-ритмічна і образно-ігрова творчість» значна увага приділяється рухливим іграм, драматизації нескладних за змістом і цікавих дитячих пісень, які сприяють розвитку фантазії, творчих здібностей.

Розділ «Міжпредметні інтеграційні зв'язки» допомагає вчителю використовувати на уроках музики інші види мистецтва, поєднуючи їх єдиною темою, розкриваючи своєрідність засобів художньої виразності при одному і тому самому змісті.

Для кращого засвоєння навчальних тем і процесу сприймання наприкінці кожного семестру доцільно проводити узагальнюючі, комплексно-тематичні заняття, що побудовані за календарно-обрядовим і подійно-часовим принципом і включають фрагменти з різних предметів, об'єднаних однією темою.

ПРОГРАМА

2 клас

(35 год, 1 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		Пропедевтичний період Орієнтація в навчальному просторі Орієнтація у місцезнаходженні та назвах музичних об'єктів, що використовуються на уроці (фортепіано, технічних засобів: магнітофона, програвача). Організація психологічної готовності до слухання-сприймання музики Елементарні поняття-терміни, пов'язані із слуханням му-	Учень: – самостійно називає і визначає місцезнаходження музичних об'єктів, що знаходяться в класі, своє робоче місце; – визначає джерела музичних звуків і їх назву (з допомогою вчителя); – намагається дотримуватись елементарних правил слухання музики; – виявляє зацікавленість і готовність до слухання музики;	Розширення і закріплення об'єму звукової пам'яті. Уточнення характеристик звучання музичних об'єктів, що використовуються на уроці та їх назв; розрізнення їх за звучанням. Розвиток слухової уваги, активізація готовності до слухання-сприймання музики. Стимуляція слухової пам'яті та стабілізація інтересу до слу-

		зики і джерелами музичних звуків; правила слухання музики. Рецептивне (пасивне)сприймання заспокійливої музики Організація самостійної музично-звукової підготовки до слухання музики. Використання релаксаційної музики. Навчання емоційної урівноваженості і культури емоційних реакцій на музику (мімічних, жестових, поведінкових дій)	– розуміє навчальне мовлення вчителя; використовує у відповідях елементарні поняття-терміни, пов’язані із слуханням музики і джерелами музичних звуків; <i>Учень:</i> – намагається самостійно організовуватись і правильно готуватись до слухання музики; – намагається етично виявляти зовнішні емоційні реакції: мімічні, жестові, поведінкові (під контролем учителя);	хання музики (скрипковою музикою В. А. Моцарта, А. Вівальді тощо.) Психічна і соматична релаксація. Формування урівноважених, спокійних емоційних реакцій на музику.
2		Слухання-сприймання музики Закріплення навичок диференціації звуків, що нас оточують та виділення їхніх акустичних характеристик: музич-	<i>Учень:</i> – впізнає: фрагменти знайомих пісень, вивчених у попередньому класі (самостійно) і нових музичних творів (за допомогою вчителя);	Уточнення, збагачення музичної пам’яті і досвіду музично-слухового сприймання. Конкретизація музично-звукових природно-звукових уяв-

		них (пісень, музичних творів); звуків живої природи (птахів, комах, свійських тварин). Слухання пісень, музичних творів, доступних для сприймання. Ознайомлення з поняттям <i>музична мова</i> (елементарними засобами музичної виразності: <i>мелодія, темп, динаміка, регістри, ритм, характер</i>). Ознайомлення з поняттям <i>дитячий фольклор</i> – дитячими народними піснями (<i>колискові, колядки, щедрівки, веснянки</i>) та належністю їх до певної пори року (зимових свят, приходу весни). Використання музично-дидактичного матеріалу.	– розрізняє на слух музичні звуки і звуки живої та неживої природи; шуми рухомих об'єктів (з допомогою вчителя); – визначає: елементарні засоби музичної виразності у прослуханих творах (темп: швидкий, помірний; динаміку: гучна, тиха; регістри: низький, високий; ритм: рівномірний, пунктирний; характер музики: бадьорий, маршовий, спокійний (з допомогою вчителя); – розрізняє на слух дитячі народні пісні та їх належність до певної пори року (за допомогою вчителя) – підбирає дидактичний матеріал, що відповідає назві і змісту прослуханого твору (картинки, малюнки, картки) з допомогою вчителя.	лень, шумів рухомих об'єктів, побутових шумів. Розвиток слухової уваги, зосередженості. Виховання бажання слухати дитячі народні пісні і накопичувати знання про них. Виховання в учнів навчальної етики (спокійно слухати пояснення вчителя, відповіді однокласників). Стимулювати бажання поділитися враженнями від прослуханих творів.
--	--	---	---	--

3	Співи Організація готовності до співу Закріплення інтересу до співу пісень. Правила охоронного співочого режиму (не співати коли хворе горло, співати спокійно, без напруження, не перекикувати сусідів). Правила співу і співочої постави (сидіти рівно і спокійно; корпус тримати прямо; голову трохи підняти вгору; ноги поставити разом; руки покласти на коліна). Символіка диригентських жестів (<i>увага, вступ, закінчення</i>). Ознайомлення з поняттям <i>хоровий ансамбль</i> (співати в ансамблі). Розвиток вокально-хорових навичок	<i>Учень:</i> – виявляє готовність і інтерес до вокально-хорових занять; – намагається самостійно дотримуватись елементарних правил охоронного співацького режиму і співу пісень; – розуміє диригентські жести учителя і намагається своєчасно реагувати на них; – намагається співати спокійно, легким звуком у динаміці <i>tr, mf</i> (за нагадуванням вчителя); – дотримується правил ансамблевого співу і ансамблевої поведінки в процесі вивчення та колективного виконання пісень (з підтримкою вчителя);	Розвиток пізнавальної діяльності (слухової уваги, музичної пам'яті, мислення). Виховання в учнів організованості і готовності до співу, виконання інструкцій вчителя. Формування свідомого використання у вокальній практиці правил охоронного співочого режиму. Закріплення доброзичливих взаємовідносин у процес навчального спілкування і колективного виконання пісень.
---	--	--	--

	Дихання Закріплення елементарних навичок правильного дихання (безшумно набирати і випускати повітря, не піднімати плечей, затримка дихання, рівномірне його витрачання). Дихальні вправи (на розвиток навичок вдихання повітря без поштовху, короткострокову затримку дихання, спокійний, безшумний вдих і видих). Спів на одному диханні поспівок, невеличких фраз з пісень. Спокійне дихання між короткими музичними фразами. Розвиток музичного слуху, відчуття ритму, темпу, характеру музичних творів Виховання стійких навичок слухової уваги. Навчання інтонувати маленькі поспівки, заклички, щедрівки, колядки, побудовані на рухові се-	Учень: – намагається самостійно дотримуватись правильного дихання; – намагається правильно керувати своїм диханням (під контролем вчителя); виконувати дихальні вправи, інструкції вчителя; – намагається співати невеличкі фрази на одному диханні (з підтримкою учителя); правильно брати дихання у піснях; – намагається правильно організовувати слухову увагу (під контролем вчителя); – намагається правильно витримувати тривалості (короткі і довгі) у піснях та ритмічних вправах і іграх, прислухатися до співу учителя;	Розвиток навичок елементарного співочого дихання; збільшення затримки дихання. Корегування навичок вдихання і видихання кисню без поштовху (спокійно, рівномірно). Стимуляція виконання спеціальних дихально-розважальних вправ на розвиток правильного співочого дихання; співу на одному диханні. Розвиток слухової уваги, звуковисотного слуху. Корекція звуковисотного відтворення вокально-хорового репертуару. Розвиток дитячого голосового апарату; звуковисотного і ритмічного слуху.
--	---	---	---

	кунд, терцій вниз і вгору. Розвиток відчуття ритму і ритмічної пам'яті, вміння ритмічно точно відтворювати мелодію дитячої пісеньки. Уявлення про характер пісень, музичних творів (веселий, жартівливий, сумний); корискової пісні; темп (швидкий, повільний); принципу контрастності. Закріплення співочого діапазону (<i>ре 1 - сі 1</i>). Артикуляція і дикція Закріплення навичок, набутих у попередньому класі, подальший розвиток дикційно-артикуляційних навичок, уміння співати округлим звуком, чітко промовляти приголосні у кінці слів та чітко декламувати тексти пісень, що вивчаються протягом року.	– акцентує сильну долю у такті (за сигналом вчителя); – намагається виконувати пісні у відповідному настрої і характері; розрізняти характер і темп пісень (з допомогою вчителя); – знає мелодії і слова більшої частини пісень (або фрагменти), розуміє і розповідає їх зміст (з підтримкою вчителя); – самостійно виконує вправи на розвиток голосу (у діапазоні <i>ре 1 – сі 1</i>). – демонструє дикційно-співочі навички, набути у попередньому класі; – чітко промовляє приголосні у кінці слова; – намагається дотримуватись елементарних правил артикуляції і дикції (за нагадуванням учителя); – намагається емоційно вираз-	Корекція вад, пов'язаних з розвитком співочого діапазону. Розвиток умінь правильного виконання темпо-ритмічної структури пісень, фонематичної і музичної пам'яті . Корекція і уточнення загального настрою музичних творів та характеру персонажів. Розвиток зосередженості і слухової уваги в процесі відтворення тексту пісень. Стимуляція роботи дикційно-співочого апарату і фонематичного слухового контролю. Корекція виконання приголосних у кінці слів. Корегування орфоепічного виспівування слів у піснях.
--	--	--	--

		Розбірливо проспівувати слова у піснях, чітко вимовляти їх у музично-дидактичних іграх. Пісенно-виконавська творчість Подальший розвиток вокально-творчих здібностей, вміння визначати характери найпростіших персонажів, спробу передачі їх під час виконання. Виконання пісень у відповідному настрої, поєднуючи спів з характерними руховими діями певного персонажа. Ознайомлення з елементарними мімічними масками (весела – м’язи щік трохи підведені; сумна – м’язи щік трохи опущені).	но і злагоджено співати у дитячому ансамблі; ритмічно і розбірливо відтворювати слова пісні (з підтримкою вчителя); – знає і виконує мелодії і слова більшості пісень (або їх фрагменти за підказкою вчителя); розуміє їх зміст; – намагається визначати і передавати характери найпростіших персонажів пісень, емоційно і виразно (за показом і підтримкою вчителя); – намагається відтворювати мімічні маски: веселу і сумну (за зразком і інструкцією учителя).	Формування умінь округлого співу голосних і приголосних та контролю за протяжним їх виспівуванням. Спонукає дітей бажання художньо-емоційно виконувати пісні, співати їх самостійно та разом з однолітками. Стимуляція вияву відповідних до настрою і характеру персонажа мімічних засобів у поєднанні зі співом і характерними руховими діями. Корекція і уточнення вокально-виконавських недоліків та визначення і відтворення найпростіших характерів персонажів у процесі виконання пісень.
4		Гра на дитячих шумових інструментах Дитячі шумові інструменти та	<i>Учень:</i> – знає: назви дитячих шумових, ударних. звуковисотних	Закріплення організаційно-ансамблевих навичок. Конкретизація і закріплення

		виконавські навички гри на них. Зовнішній вигляд, звучання дитячих духових інструментів (<i>сопілка, дудочка, свистулька</i> і т.п.), принципи гри на них (звернути увагу на правильних вдих, затримку, рівномірне його використання в процесі гри на дитячому духовому інструменті). Вправи та ігри на розвиток технічних навичок гри на дитячих духових інструментах. Відтворення чіткого ритмічного малюнка на дитячому духовому інструменті. Гра в ансамблі (за сигналом вчителя в єдиному темпі, ритмі, динаміці).	інструментів та елементарні правила користування і прийоми гри на них (правильно тримати руку, струшувати); – намагається виконувати інструкції вчителя щодо використання правильного дихання та прийомів гри на дитячих духових інструментах; – намагається правильно відбивати ритм найпростіших вправ, дитячих пісень; відчувати сильну долю у такті і процесі гри на дитячих духових інструментах (разом з учителем).	навичок і прийомів гри, отриманих у попередньому класі. Корекція і координація дихання, артикуляційної і дрібної моторики пальців, відчуття ритму в процесі гри на дитячих духових інструментах. Опанування прийомів і навичок гри на нових інструментах. Стимуляція бажання грати на дитячих інструментах на уроці і вдома та виховання шанобливого ставлення до інструментів;
5		Музично-ритмічна та образно-ігрова творчість Закріплення практичних на-	<i>Учень:</i> – розуміє зміст завдань та інструкції вчителя та намагаєть-	Уточнення назв нових музично-ритмічних рухів. Стимуляція емоційного відгу-

		вичок, набутих у попередньому класі. Закріплення навичок зосередженості і контролю за виконанням рухів. Чіткість реакцій (темпових, динамічних) на зміни в характері музиці. Координованість і злагодженість під час виконання рухів під музику. Відтворення через рух найпростіших казкових образів (на вибір учителя).	ся їх виконувати (з підтримкою вчителя); – знає: назви елементарних музично-ритмічних рухів, що вивчались протягом року; – вміє відповідати рухами (енергійними, танцювальними, спокійними) на характер музики (маршової, танцювальної, спокійної); – намагається самостійно орієнтуватися на площині у процесі виконання рухів під музику; виконувати рухові інструкції вчителя (передавати найпростіші музично-ігрові образи під час інсценування дитячих пісень, використовувати відповідну міміку тощо);	ку на музику через свою фізичну участь в образно-ігровій діяльності. Стимуляція кінестетичного відчуття у різних рухах. Спонування відтворення відповідних рухових дій, музично-ігрових образів, за музикою і інструкціями вчителя. Корекція загальної моторики і рухових недоліків.
6		Міжпредметні інтеграційні зв'язки Використання образотворчих об'єктів, додаткового літера-	<i>Учень:</i> – намагається використовувати на уроках музики: знання, навички, отримані на інших	Уточнення тем, образів, засобів виразності, характерів, що необхідно розглядати різно-

		турного і дидактичного матеріалу та артикуляційних навичок, набутих на заняттях з логопедії. Знаходження загальних тем, образів, що вивчаються на різних уроках; ознайомлення з різними засобами музично-естетичної виразності фрагменту (або образу) з певної теми. Використання особистого досвіду дитини (знань, набутих на інших предметах; спостережень за змінами в природі, родинного досвіду тощо) з метою розширення знань на дану тему.	предметах; свій особистий досвід та досвід своєї родини (з нагадуванням учителя, підтримкою батьків); – намагається зрозуміти, що один і той же образ, зміст пісеньки можна передавати через різні види мистецтва, відповідними засобами виразності; – намагається під керівництвом учителя у змісті різних предметів знаходити певний образ.	бічно, використовуючи міжпредметні зв'язки. Корекція і розширення загального культурного досвіду. Закладення основ культури особистості. Уточнення і закріплення уявлень про різні види мистецтва. Стимуляція асоціативного мислення з опорою на збережені аналізаторні системи.
--	--	---	--	---

На кінець навчального року учень:

- виявляє готовність і інтерес до музично-естетичних видів діяльності;
- використовує збережені аналізатори у різних видах навчальної діяльності;
- розуміє і намагається виконувати: елементарні правила охорони співацького голосу, співу, прийоми гри на дитячих шумових і духових інструментах, завдання, інструкції учителя, навчальне мовлення;

- *знає*: слова – поняття, музичні терміни, тексти пісень, інструменти, рухи, ігрові образи, що вивчались протягом року;
- *розрізняє на слух*: звучання більшості дитячих інструментів; пісні, музичні твори, елементарні засоби музичної виразності;
- *чітко, ритмічно виспівує* слова в піснях;
- *демонструє*: розширення загального культурного досвіду; власні музично-творчі здобутки у різних видах музично-естетичної діяльності на уроках, вдома;
- *впізнає* картини, що використовуються на уроках, розуміє їх зміст (за нагадуванням учителя);
- *виявляє* елементарні оціночні навички: «подобається» – «не подобається», «добре» – «погано».

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

I семестр

(17 годин; 1 година на тиждень)

Тема: **«Наша школа»** (2 години).

Слухання музики

«Шкільний дзвоник», муз. М. Парцхаладзе; «Пісня про школу», муз. Д. Кабалецького, сл. В. Вікторова; «Пісенька про букви», муз. А. Басової, сл. М. Підгорянки; «Чому навчають в школі», муз. В. Шаїнського, сл. М. Пляцковського.

Співи

«Пісня про школу», муз. М. Дремлюги, сл. Т. Масенка; «Засмутилось кошеня», муз. І. Кириліної, сл. П. Воронька; «Вчителька», муз. Г. Гембери, сл. Г. Бойка; «Пісенька друзів», муз. В. Герчик, сл. Я. Акіма.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісень, що вивчаються (на вибір учителя).

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Урок», муз. Т.Попатенко, сл. М.Івенсен; «Браві солдати», муз. А.Філіпенка.

Тема: **«Що розповідає музика про осінь?»** (Осінні настрої у музиці) (5 годин).

Слухання музики

«Осінній настрій», муз. Ю. Іщенко; «Осіння пісня («Жовтень») з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; «Осінній листочок» - М. Ведмедері, сл. А. Камінчука; «Листопад», муз. М. Ведмедері, сл. А. Комінчука; «Осінь», муз. Ц. Кюї, сл. О.Плещеева; «Осінь намалюю», муз. М.Ведмедері, сл. В.Зінченка; «Дощик», муз. М.Любарського; «Пісня про хліб», муз В.Вітліна, сл. П.Когонової, пер. з рос. Б.Степанюка.

Хоровий спів

«Падає листя», муз М. Красєва, сл. М.Івенсен; «Відлітають журавлі», муз. М. Ведмедері, сл. О. Іванової; «Осіння пісенька», муз. Д. Васильєва-Бугая, сл. О. Плещеева, переклад з російської М. Познанської; «Врожайна», муз. А.Філіпенка, сл. Т.Волгіної.

Гра на дитячих шумових інструментах

Укр. нар. дит. пісня «Два півника».

Музично-ритмічна та образно- ігрова діяльність

«Ой єсть в лісі калина», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового.

Тема: **«Наша Батьківщина – славна Україна»** (3 години).

Слухання музики

«Гімн України» («Ще не вмерла України...»), муз. М. Вербицького, сл. П.Чубинського; «Намалюю Україну». муз. М. Ведмедері, сл. Н. Олійник; «Києве мій», муз. І. Шамо, сл. Д.Луценка; «Це моя Україна», муз. А. Камінчука; «Козачок», укр. нар. танок.

Хоровий спів

«Батьківщина моя», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Українка я маленька» укр. нар. пісня; «Калинова пісня», муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського; «Козачата», муз. М. Ведмедері, сл. О. Яворської.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до укр. нар. пісні «За світ встали козаченьки».

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Галя по садочку ходила», укр. нар. пісня.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Рідний край» – Г. Світлицький; «Рідні простори» – Л. Острова; «Не сад – вулиця Києва» – О. Петрицький; «Хати в літній день» – В. Орловський; «Вечір в степу» – С. Святославський.

Тема: «Які настрої звучать в музиці?» (3 години).

Слухання музики

«Веселий музикант», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Хвороба ляльки» з «Дитячого альбому», муз. П. Чайковського; «Капризуля», муз. В. Подвали; «Веселий селянин, що повертається з роботи», з фортепіанного збірника «Альбом для юнацтва», муз. Р. Шумана; «Хлопчик-замазура», фінська нар. пісня, обр. Т. Попатенко, рос. текст М. Кравчука, укр. текст В. Коломійця.

Хоровий спів

Укр. нар. колискові пісні: «Ой-ну, люлі, коточок», «Ой, ходять сон», «Спи, дитино, спи»; «Веселі нотки», муз. М. Ведмедері, сл. Л. Куліша-Зіньківа; «Веселі мандрівники», муз. М. Старокадомського, сл. С. Михалкова.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісні «Веселі мандрівники», муз. М. Старокадомського сл. С. Михалкова.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Ходить гарбуз по городу», укр. нар. пісня.

Тема: **«Прийшла зима білесенька»**(Зимові настрої і свята у музиці)(6 годин; I семестр – 4 години, II семестр – 2 години).

Слухання музики

«Вальс сніжинок» з балету «Лускунчик», муз. П. Чайковського; «Сніжинки», муз. і сл. Я. Степового; «У Віфлеємі новина», укр. нар. колядка; «В полі, в полі плужок ходить», укр. нар. щедрівка, обр. М. Леонтовича.

Хоровий спів

«Зима», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Кришталева зимонька», муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка; «Дід Мороз», муз. Ведмедері, сл. М. Підгірянки; «Лісове свято», муз В. Книш, сл. С. Грицюка; «Щедрик-ведрик» укр. нар. щедрівка; «Колядин, колядин, я у батька один», укр. нар. колядка.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Коляда, коляда», укр. колядка; «Щедрик-ведрик», укр. нар. щедрівка.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Новорічна», муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка.

II СЕМЕСТР (18 годин)

Тема: **«З Новим роком друзів ми вітаєм!»** (продовження теми; 2 години).

Тема: **«Казка в музиці»** (4 години).

Слухання музики

«Чому ведмідь взимку спить», муз. Л. Кніппера, сл. О. Коваленкова, переклад з російської В. Бичка;

«Пісня Чебурашки» з мультфільму «Чебурашка», муз. В. Шаїнського, сл. М. Носова; «Киця», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Пісенька друзів» з мультфільму «Бременські музиканти», муз. Г. Гладкова, сл. Ю. Ентіна.

Хоровий спів

«Антошка», муз В. Шаїнського, сл. Ю. Ентіна; «Веселий музикант», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Пісенька про стрибунця» із мультфільму «Пригоди Незнайка», муз. В. Шаїнського, сл. М. Носова; «Добрый жук», муз. А. Спадавеккіа, сл. С. Шварца, пісня Попелюшки з художнього фільму «Попелюшка».

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісеньки «Антошка», муз. В. Шаїнського, сл. Ю. Ентіна.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Ведмедик з лялькою танцюють полечку», муз, і сл. М. Качуріної.

Тема: «8 Березня – свято усіх жінок» (3 години).

Слухання музики

«Веснянка», муз. П. Козицького, «Ми з мамою», муз. Р. Бойко, сл. Ю. Островського; «З восьмим березня», муз. Т. Шутенко, сл. Л. Реви; «Квіти для мам», муз. М. Чембержі, сл. В. Пекура; «Свято бабусь і мам», муз. А. Берліна, сл. О. Коганової.

Хоровий спів

«Мамине свято», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Найкраща», муз. В. Іванникова, сл. О. Фадєєвої; «Любим вчительку свою», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Рушничок для мами», муз. М. Ведмедері, сл. О. Чорнобиля.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісень: «Сьогодні в мами свято», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

“Святковий вальс”, муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної, переклад з російської А. Ковальчука.

Тема: «Ой, прийшла весна, ой, прийшла красна» (4 години).

Слухання музики

«Весна прийшла», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Веснянка», обр. М. Вериківського; «Веселковий танець», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Пташка», муз. Е. Гріга; «Пролісок», муз. Д. Кабалевського, сл. Ц. Володаря.

Хоровий спів

«Ой, минула вже зима», укр. нар. пісня; «Побігли струмки», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Котики вербові», муз. М. Ведмедері, сл. А. Камінчука; «Вийди, вийди, Іванку», укр. нар. веснянка; «Щебетала пташечка», укр. нар. веснянка, обр. Я. Степового.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Иди, іди дощику», укр. нар. веснянка-закличка; «Вийди, вийди, Іванку», укр. нар. веснянка.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Ми на луг ходили», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.

Тема: «Літні настрої у музиці» (5 годин).

Слухання музики

«Як діждемо літа», укр. нар. пісня, обр. М. Дремлюги; «На леваді сонечко», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Ой, на горі жито», укр. нар. пісня, обр. К. Стеценка; «Посмішка», музика з мультфільму «Малюк Єнот», муз. В. Шаїнського, сл. М. Пляцковського; «Найщасливіша», муз. Ю. Чичкова, сл. К. Ібряєва та Л. Кондрашової.

Хоровий спів

«Зацвіла в долині», муз. А.Філіпенка, сл. Т. Шевченка; «Ходить дощик», муз. М. Ведмедері, сл. В. Кленця; «Моя сопілка», муз. М. Ведмедері, сл. К. Перелісної; «Пісенька Левеняти і Черепахи» із мультфільму «Як Левеня і Черепаха співали пісеньку», муз. Г. Гладкова, сл. С. Козлова; «Ходить кіт по горі», укр. нар. колискова.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Павук і мухи», мелодія і сл. із збірника Л. Хереско «Музичні картинки»;

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«По малину в сад підем», муз. А.Філіпенка, сл. Т. Волгіної, пер. з рос. О. Новицького.

3 клас

(35 год, 1 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		Пропедевтичний період Організація психологічної готовності до слухання-сприймання музики Правила слухання музики (сидіти рівно і спокійно; не	Учень: – виконує елементарні правила слухання музики;	Спонування дітей до самостійної організації слухової уваги та формування психологічної

	відволікатися; зосереджено слухати музику; намагатися зрозуміти, про що розповідає музика). Закріплення інтересу до слухання музики різного спрямування (дитячих музичних творів, пісень, заспокійливої музики). Рецептивне (пасивне) сприймання заспокійливої музики Організація самостійної музично-звукової підготовки до слухання музики. Використання релаксійної музики. Навчання емоційної урівноваженості і культури емоційних реакцій на музику (мімічних, жестових, поведінкових дій).	– виявляє позитивний інтерес і готовність до слухання-сприймання музики; – намагається самостійно організовуватись і правильно готуватись до слухання музики; – намагається етично виявляти зовнішні емоційні реакції: мімічні, жестові, поведінкові (під контролем учителя)	установки на позитивне і активне слухання-сприймання музики. Стимуляція розвитку емоцій радості, задоволення від прослуханої музики. Стимуляція зосередженості і музичної пам'яті. Пом'якшення негативних поведінкових проявів у процесі підготовки та самого слухання-сприймання музики. Активізація позитивних емоційних реакцій на музику; створення психологічної установки на слухове сприймання музики. Формування хорошого настрою.
--	---	---	--

2	Слухання-сприймання музики Слухання, впізнавання на слух музики за змістом і будовою, поглиблення вражень про зв'язок музики з навколишнім життям. Розвиток асоціативних уявлень з опорою на особистий досвід. Ознайомлення з жанрами народної музики: дитячий календарно-обрядовий фольклор. Казка у музиці. Розвиток почуття співпереживання героям музичного твору, подіям, що в ньому відбуваються. Творчість відомих дитячих композиторів (А.Філіпенка, Я. Степового та ін.).	<i>Учень:</i> – намагається розуміти музичні твори та зміст пісень (з допомогою вчителя); – пам'ятає та розрізняє на слух більшість музичних творів, що вивчалися у 3-му класі; – намагається знаходити спільне у музичних характеристиках персонажів зі знайомими образами з особистого досвіду; розвивати асоціативний досвід (з допомогою вчителя); – розрізняє: музичні жанри (пісню, танок); пісні з мультфільмів; жанри народної музики; – намагається співпереживати персонажам музичних творів; реагує на події (за підказкою вчителя); – використовує в процесі навчального спілкування поняття-терміни; (за нагадуванням вчителя);	Уточнення, конкретизація, збагачення слухової пам'яті і досвіду слухового сприймання музичних творів, більш складних за змістом і будовою. Стимуляція розвитку емоційної сфери, різних почуттів до персонажів та подій, що відбуваються в музичному творі. Корекція і стимуляція утворення асоціативних зв'язків між змістом музичних творів і знайомими дитині життєвими ситуаціями у прослуханій музики.
---	---	--	---

3	Співи Розвиток музичного слуху, відчуття ритму, ансамблевих навичок Закріплення стійких навичок слухової уваги, зосередженості в процесі співу. Чисте інтонування пісень, побудованих на різних інтервалах. Дотримання чіткого відтворення голосом ритмічного малюнку пісень більш складних за ритмічною будовою. Використання ритмічних ігор, вправ для розвитку ритмічного слуху. Дихання Вимоги до правильного дихання (вдихання без поштовху, його затримання та повільне видихання; плавне рівномірне витрачання під час співу).	<i>Учень:</i> – намагається зосереджувати слухову увагу під час виконання вправ; – намагається ритмічно, розбірливо відтворювати слова, ритмічний малюнок пісень, вправ; – намагається використовувати лексико-орфоепічні навички під час виконання пісень (за нагадуванням учителя; – намагається чисто співати більш складні пісні; – прислухається до співу товаришів; – намагається: правильно брати дихання в піснях і вправах для дихання; – намагається використовувати в процесі співу м'яку атаку; співати на одному диханні не-	Корекція співочої постави, співочого дихання, незначних логопедичних вад спеціальними дикційно-співочими вправами. Подальша стимуляція збільшення об'єму музичної пам'яті. Корекція, уточнення співвідношень звучання свого голосу з голосом товаришів. Закріплення голосового апарату; співочого голосу, звуковисотного і ритмічного слуху. Стимуляція використання правильного дихання. Уточнення і корекція: співу на одному диханні невеличких фраз; використання м'якої атаки звуку; команд, пов'яза-
---	---	---	--

	Співочо-дихальні вправи. Використання в процесі співу м'яку атаку. Спів на одному диханні невеличких фраз з пісень. Команди, пов'язані з початком і закінченням співу. Артикуляція і дикція Подальший розвиток дикційних навичок за допомогою спеціальних вправ. Закріплення чіткої вимови в процесі співу голосних та приголосних у кінці слів та артикуляції слів у піснях. Звуковедення та інтонування Закріплення навичок чистого інтонування, співу природним голосом без напруження у зоні примарних тонів та єдиної манери звуковедення, точного інтонування в унісон,	величкі фрази з пісень (за підтримкою вчителя); – розуміє і виконує команди учителя: «увага», «вдих», «спокійне дихання», «видих» у повільних темпах (за нагадуванням учителя); – дотримується правильної артикуляції голосних і приголосних під час співу; – намагається дотримуватись єдиної манери звукоутворення і звуковедення; – намагається співати природним голосом без напруження; користується м'якою атакою звука (за підтримкою вчителя);	них з вступом і закінченням співу. Корекція артикуляційних вад. Стимуляція дотримання у процесі співу єдиної манери звуковедення. Корекція вад звуковимови (розробка індивідуальних логопедичних вправ зі шкільним логопедом). Корекція звуковисотних вад виконання пісень та співу без напруження. Розвиток умінь дотримання правил унісонного співу.
--	--	---	---

		у правильній співацькій поставі, користуючись м'якою атакою. Розширення і закріплення співацького діапазону. Пісенно-виконавська творчість Подальший розвиток творчих здібностей в процесі співу пісень. Ознайомлення з мімічними масками (необхідними для використання у творах різного характеру).	– намагається точно виконувати інструкції учителя; – розвиває свої творчі здібності; намагається емоційно-художньо виконувати пісні; співає пісні більш складні за характером під власний ритмічний супровід, використовуючи дитячі шумові інструменти; – намагається відтворювати мімічні маски (за показом учителя);	Розвиток інтересу до вокальної діяльності та художньо-емоційного виконання пісень. Корекція і стимуляція роботи відповідних до характеру музики мімічних м'язів. Корекція і уточнення дотикового і полісенсорного сприймання дитячих шумових і звуковисотних інструментів.
4		Гра на дитячих шумових інструментах Закріплення шанобливого ставлення і любові до музичних інструментів; бажання навчитися грати на них. Вдосконалення технічних навичок	<i>Учень:</i> – знає: назви дитячих шумових і духових інструментів; елементарні правила користування та прийоми гри на них; – намагається грати та розрі-	Корекція і конкретизація особливостей сприймання тебрового звучання інструментів. Конкретизація прийомів інструментальної діяльності.

		гри на інструментах (шумових і духових) під контролем слуху та кінеститичного відчуття. Ознайомлення зі звучанням нових дитячих шумових інструментів (маракасах, кастаньетах, трикутнику), принципами гри на них. Впізнання та розрізнення їх звучання на слух і дотик. Закріплення у дітей інструментально виконавських здібностей та найпростіших навичок гри в інструментальному ансамблі (прислухатись до гри товаришів, грати з ними разом, злагоджено).	зняти на слух нові інструменти за їх тембровим звучанням: маракаси, кастаньети, трикутник (з допомогою вчителя); – розуміє: умовні сигнали своєчасного початку і закінчення гри; найпростіші принципи гри в дитячому шумовому оркестрі (прислухатися до гри товаришів, грати з ними злагоджено); – намагається правильно відбивати ритм найпростіших вправ, дитячих пісень, акцентуючи сильну долю; – уміє: за допомогою певних умовних сигналів своєчасно починати і закінчувати гру; вступати на сильну долю на початку музичної фрази на дитячому духовому інструменті; використовувати найпростіші навички гри в ансамблі.	Стимуляція бажання демонструвати гру на інструментах (на уроках музики, різних шкільних заходах).
--	--	---	---	--

5	Музично-ритмічні рухи та образно-ігрова творчість Орієнтація у навчальному просторі. Володіння та відповідні чіткі реакції на рухові дії частин тіла та зміни у музиці більш складної за характером та образами. Точне виконання інструкцій і команд учителя. Вивчення нових музично-ритмічних рухів, характерних рухів персонажів пісень. Емоційний відгук на музику, відчуття загального характеру музики і відтворення його в процесі руху, розвиток відчуття єдності музики і руху. Використання в драматизаціях, рольових іграх нових образних і музично-слухових уявлень. Координованість і злагодже-	<i>Учень:</i> – самостійно орієнтується у межах вільної площини, де відбуваються музичні заняття; знає назви елементарних музично-ритмічних рухів; – намагається виконувати рухові інструкції вчителя під час драматизації пісень, вправ; – рухається в хороводі за вчителем, наспівуючи мелодію і зберігаючи стрункість постави. – намагається починати рух після музичного вступу і закінчувати його разом з музикою; рухатись на звуковий сигнал музичних і шумових інструментів у різних музичних іграх (рух на звук сопілки, дудочки, двіночка, барабана та ін.).	Корекція уявлень про образи і вміння їх відтворювати під музику. Корекція різних рухових недоліків, відпрацювання чітких реакцій на складний за ритмічною структурою і характером музичний матеріал. Розвиток скоординованості рухів і злагодженості їх з музикою.
---	---	--	---

		ність під час виконання рухів під музику.		
6		Міжпредметні інтеграційні зв'язки Використання на уроках музики знань, навичок, отриманих на уроках з інших предметів та власних спостережень за сезонними змінами у природі, позакласних бесід під час вивчення народних календарно-обрядових пісень. Перенесення навичок, набутих на уроках з образотворчого мистецтва; навчати знаходити спільне у живописних творах і музиці.	<i>Учень:</i> – може передавати настрій та характер музичних творів, використовуючи знання з інших предметів (за зразком вчителя); – знає назви картин, що використовувались на уроках до відповідних тем; – намагається у змісті віршів, образотворчій діяльності знаходити, порівнювати і адекватно відтворювати музичні образи (з допомогою учителя).	Уточнення засобів образотворчої виразності (назв картин, їх змісту). Уточнення і конкретизація знань, необхідних для розуміння певних тем; відтворення художніх образів, розуміння подій. Формування культури особистості.
На кінець навчального року учень: – самостійно використовує збережені аналізатори (слух, залишковий зір, дотик та ін.); – розпізнає на дотик, слух дитячі шумові і духові інструменти, об'єкти, що використовувались протягом року (за характерними ознаками, особливостями тембрального звучання);				

- намагається дотримуватись правил культури взаємовідносин у процесі виконання колективних видів діяльності, навчального спілкування;
- виявляє інтерес і відтворює різні види музично-естетичної діяльності;
- розрізняє на слух: більшість пісень, музичних творів; народні пісні та інші жанри;
- виконує елементарні правила слухання музики, співу, користування та прийомами гри на дитячих шумових інструментах (за нагадуванням учителя);
- підбирає більш складний ритмічний супровід до пісень, що виконує;
- демонструє власні музично-творчі здобутки, переносючи здобуті на уроці музики досягнення в інші умови виконання (шкільні заходи-свята, позашкільні, дозвілля);
- розвиває пантомімічні навички і може їх використовувати для відтворення певних образів (за зразком учителя);
- знає назви картин, що використовуються на уроках, їх зміст; може самостійно підбирати до певної музики знайомі з інших предметів твори мистецтва.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

I семестр

(17 годин; 1 година на тиждень)

Тема: «Як музика розповідає про навколишнє життя» (4 години).

Слухання музики

«Пісня про вчительку», муз. П. Майбороди, сл. А. Малишка; «З чого починається Батьківщина?»,

муз. В. Баснера, сл. М. Матусовського; «Україно, любов моя», муз. І. Шамо, сл. Д. Луценка; «Осінь до нас прийшла», муз. А. Гречанінова, сл. М. Пляцковського; «Музика», муз. Г. Струве, сл. І. Ісаєвої; «Пісня про дружбу», муз. Ю. Річкова, сл. М. Пляцковського; «Пісня жайворонка» з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; «Пісенька про чибіса», муз. М. Йорданського, сл. А. Пришеляця.

Співи

«Пісня Лисички» з дитячої опери «Коза-Дерева», муз. М. Лисенка; «Мама і сонечко», муз. Є. Габрон, сл. С. Жупанина; «Овочі», муз. Є. Сіліна, сл. Ю. Тувіма, укр. текст П. Масенка; «Хто пасеться на лужку», муз. О. Пахмутової, сл. Ю. Черних, переклад з російської М. Сома; «Засмутилось кошеня», муз. І. Кириліної, сл. П. Воронька; «Букварик», муз. Н. Перцовой, сл. А. Орел.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісень, що вивчаються (на вибір учителя).

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Браві солдати», муз. А.Філіпенка.

Тема: «Як музика розповідає про звуки, що нас оточують» (4 години).

Слухання музики

«Дощик», муз. В. Косенка; «Прогулянка на автомобілі», муз. К. Мяскова; «Потяг», муз. І. Асєєва, сл. Л. Димової; «Сурми дзвінко сурмлять», муз. І. Асєєва; «Радіосигнал» із збірника Л. Хереско «Музичні картини»; «Будильник», муз. О. Хромушина, сл. Л. Кукліна.

Хоровий спів

«Гроза», муз. О. Тілічєєвої, сл. Л. Димової; «Бубонці», муз. О. Тілічєєвої, сл. Л. Димової; дитячі нар. пісні в обр. Я. Степового: «Зозуля», «Пчілка», «Ой ти, коте, не гуди».

Гра на дитячих шумових інструментах:

«Сурми дзвінко сурмлять», муз. І. Асєєва; «Радіосигнал» із збірника Л. Хереско «Музичні картинки».

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Два півника», укр. дит. пісня; «Прогулянка на автомобілі», муз. К. Мяскова; «Потяг», муз. І. Асєєва, сл. Л. Димової.

Тема: **«Природа в музиці» (4 години).**

Слухання музики

«Києве мій», муз. І. Шамо, сл. Д. Луценка; «Це моя Україна», муз. А. Камінчука; «Веселка», муз. М. Степаненка; «Білочка» з маленької сюїти «Про звірів», муз. М. Степаненка; «Метелиця», укр. нар. танок; «Пташка» муз. Е. Гріга; «На трійці» з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; «Біловежська пуща», муз. О. Пахмутової, сл. М. Добронравова.

Хоровий спів

«Батьківщина моя», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Українка я маленька» укр. нар. пісня; «Калинова пісня», муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського; «Барвінчата», муз. М. Ведмедері, сл. Г. Яковчука.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до укр. нар. пісні «Реве та стогне Дніпр широкий».

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Віночок» пісня-гра, муз. і сл. В. Бабій; «У вишневому садочку», муз. В. Верховинця, сл. Л. Глібова.

Тема: **«Славимо свято Миколая» (2 години).**

Слухання музики

Читання віршів пов'язаних із св. Миколаєм;

«Святителю Миколаю», укр. нар. пісня.

Хоровий спів

Укр. нар. пісні: «Ой, хто, хто Миколая любить», «Славимо святого Миколая», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісень на виборім учителя.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

Театралізація фрагментів сценаріїв зі збірника В. Круковської «Святкуймо Миколая». – Львів: Євросвіт, 2002. – 48 с.

Тема: «Здрастуй зимонька-зима!» (3 години).

Слухання музики

«Лісове свято», муз В. Книш, сл. С. Грицюка; «Дід Мороз», муз. Р. Шумана; Зима», муз. М. Ведмедері, сл. Н. Вернигори; «Святки» («Грудень») з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; «Що таке Новий рік», муз. Ю. Чичкова, сл. М. Пляцковського; «Щедрик», укр. нар. щедрівка в обр. М. Леонтовича.

Хоровий спів

«Ялинка», муз. М. Кресева, сл. З. Александрова; «Сніжинки», муз. і сл. Я. Степового; «Зима», муз. М. Ведмедері, сл. Н. Вернигори; «Дід Мороз», муз. М. Ведмедері, сл. М. Підгорянки; «Павочка ходить», укр. нар. щедрівка; «Колядин-колядин, я у батька один», укр. нар. колядка.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Коляда, коляда», укр. колядка; «Щедрик-ведрик», укр. нар. щедрівка;

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Новорічна хороводна», муз. О. Островського, сл. Ю. Лебедева.

II семестр

(17 годин; 1 година на тиждень)

Тема: «Пісні для дітей А. Філіпенка» (2 години).

Слухання музики

«Кришталева зимонька», сл. Г. Бойка; «Весняний вальс», сл. Т. Волгіної; «Про мир», сл. Т. Волгіної; «Вічний вогонь», сл. Д. Чибісова; «Батьківщина - сонечко», сл. Л. Коломієць.

Хоровий спів

«Ой заграйте, дударики», сл. В. Панченка; «Збирай урожай», сл. Т. Волгіної; «Веселий музикант», сл. Т. Волгіної; «Гуси», сл. Т. Волгіної; «Пісенька про бабусю», сл. Т. Волгіної; «Тече вода», сл. Т. Шевченка.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісеньки «Веселий музикант», сл. Т. Волгіної.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«По малину в сад підем», сл. Т. Волгіної.

Тема: «Улюблені казкові герої та музика про них» (4 години)

Слухання музики

«Бременські музиканти», «По слідах Бременських музикантів», муз Г. Гладкова, сл. Ю. Ентіна (Пісні: Принцеси, Короля, Трубадура, Детектива, «Закордонних» музикантів – на вибір учителя); «Похід гномів», муз. Є. Гріга; фрагменти з казки-опери М. Римського-Корсакова «Казка про царя Салтана (теми: «Білочки», «Політ джмеля»); «Цю неприємність ми переживемо», з мультфільму «Літо кота Леопольда», муз. Б. Савельєва, сл. А. Хайта; «Хвіст за хвіст», з мультфільму «Прогулянка кота Леопольда», муз. Б. Савельєва, сл. А. Хайта.

Хоровий спів

Пісні: Кози-Дерези, Зайчика, Рака з дитячої опери М. Лисенка «Коза-Дере́за»; Пісенька пана Коцького з дитячої опери М. Лисенка «Пан Коцький»; Пісня Попелюшки «Добрий жук» з кінофільму «Попелюшка», муз. А. Спадавеккіа, сл. С. Шварца.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісень: «Як Левеня і Черепаха співали пісню», муз. Г. Гладкова, сл. С. Козлова.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

Театралізація фрагментів з пісень, дитячих опер (на вибір вчителя).

Тема: «Музика рідного краю» (2 години).

Слухання музики

«Україно! Любов моя!», муз. І. Шамо, сл. Д. Луценка; «Гей, ви, стрільці січовії», укр. нар. пісня; «Гей, я – козак з України», укр. нар. пісня в обр. О. Кошиця; «Тополина земля», муз. В. Філіпенка, сл. М. Сингаївського; «Козачок», муз. Ю. Щуровського; «Щедрик», укр. нар. пісня; «Любіть рідну мову», муз. М. Ведмедері, сл. Ф. Пантова.

Хоровий спів

«Це моя Україна», муз. М. Ведмедері, сл. А. Камінчука; «Любіть Україну», муз. М. Ведмедері, сл. В. Сосюри; «Край, в якому ти живеш», муз. Г. Гладкова, сл. Ю. Ентіна; «Ой єсть в лісі калина», укр. нар. пісня, обр. Л. Ревуцького; «Наша мова», муз. М. Ведмедері, сл. В. Кленця.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Ой єсть в лісі калина», укр. нар. пісня, обр. Л. Ревуцького; «Щедрик», укр. нар. пісня.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Гей, ви, стрільці січовії», укр. нар. пісня.

Тема: «Прийшла Весня-красна!» (2 години).

Слухання музики

«Веснянка», муз. Л. Ревуцького; «Зима і весна», муз. М. Лисенка (фрагмент з опери); «Пролісок» («Квітень») з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; Пісні й танці птахів з опери «Снігуронька», муз. М. Римського-Корсакова; «Вітаємо маму», муз. М. Ведмедері, сл. Е. Сухіної; «Бабусі», муз. М. Ведмедері.

Хоровий спів

«Ой минула вже зима», укр.нар. пісня; «Весна прийшла», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Веселковий танець», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Ой, весно, весно та весняночка», укр.нар. пісня; «Віночок», муз. і сл. В. Верховинця.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Вийди, вийди, Іванку», укр.нар. веснянка.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Ми на луг ходили», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.

Тема: «Пісні для дітей Я. Степового» (2 години)

Пісні з навчального посібника Я. Степового «Проліски» (на вибір).

Тема: «А ми рутоньку посієм» (літні настрої у музиці) (2 години).

Слухання музики

«Пісня про літо», муз. Є. Крилатова, сл. Ю. Ентіна; «Жайворонок», муз. М. Глинка, сл. М. Кукольника; «Летіть, голуби», муз. І. Дунаєвського, сл. М. Матусовського; «Пісенька про жирафа» з телефільму «Пригоди Донні і Міккі», муз. Ю. Чичкова, сл. Ю. Ентіна. «Мариночка-сестричка», укр. нар. купальська пісня.

Хоровий спів

«Зацвіла в долині», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Шевченка; «Найщасливіша», муз. Ю. Чичкова, сл. К. Ібрієва та Л. Кондрашової; «Пастушка», французька нар. пісня, обр. Ж. Векерлена, укр. текст В. Коломійця; «Щоби сонечко світило», муз. Н. Пескова, сл. С. Фуріна; «На місточку», муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Павук і мухи», мелодія і сл. із збірника Л. Хереско «Музичні картинки».

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Чорнобривий корольок», укр. нар. пісня-гра.

4 клас

(35 год, 4 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1		Слухання-сприймання музики Слухання, аналіз, впізнавання та розрізнення на слух складнішої за змістом і будовою музики, збагаченої нови-	Учень: – намагається зрозуміти більш складні музичні твори та зміст пісень; – запам'ятовує та розрізняє на	Уточнення, конкретизація досвіду слухового сприймання інструментальних музичних творів; розрізнення їх за тембральними особливостями сприймання.

		ми музичними образами. Поглиблення вражень про зв'язок музики з навколишнім життям. Закріплення навичок співвідношення музичних характеристик персонажів (з пісень, музичних казок) зі знайомими образами з особистого досвіду.	слух більшість музичних творів, їх авторів; – співпереживає персонажам музичних творів; реагує на події; прослідковує розвиток сюжетної лінії у музичному матеріалі (з допомогою учителя); – намагається використовувати в процесі навчального спілкування поняття-терміни, що вивчались протягом року (за підказкою учителя); – намагається аналізувати, зіставляти і оцінювати більш складні музичні твори; – намагається закріплювати в собі навички культури слухача;	Стимуляція розвитку емоційної сфери, різних почуттів до персонажів та подій, що відбуваються в музичному творі та їх культурних проявів. Корекція і стимуляція утворення асоціативних зв'язків між змістом музичних творів і знайомими дитині життєвими ситуаціями та формування бажання поділитися своїми враженнями після прослуханої музики.
2		Співи Розвиток музичного слуху, відчуття ритму, ансамблевих навичок. Удосконалення і закріплення стійких навичок слухової ува-	<i>Учень:</i> – намагається зосереджувати слухову увагу, розвивати слуховий самоконтроль під час виконання вправ, більш склад-	Подальша систематична стимуляція фонематичної і музичної пам'яті. Розвиток ансамблевого, звуковисотного і ритмічного слуху.

	ги, слухового самоконтролю, чистого інтонування в процесі співу (в унісон, двоголосся), ансамблевих навичок. Дотримання чіткого відтворення голосом ритмічного малюнку пісень більш складних за ритмічною будовою; супровід співу ритмічним акомпанементом. Дихання Закріплення та удосконалення дихальних навичок, отриманих раніше. Закріплення потреби брати дихання лише у визначених місцях. Поступове ускладнення завдань, розрахованих на формування стійкого ритмічного дихання у три-чотиридольному розмірах.	них пісень; ансамблевого співу в унісон та двоголосся; – ритмічно, чітко і розбірливо відтворює слова, ритмічний малюнок пісень, вправ; – намагається у процесі співу правильно звуковисотно відтворювати більш складний нотний матеріал; – набуває навичок ансамблевого співу, вміння співвідносити звучання свого голосу зі співом товаришів; – намагається: правильно брати дихання в піснях і вправах для дихання; – вміє самостійно правильно робити вдих (рівно, спокійно, безшумно, не піднімаючи плечей), розподіляти його на коротку і довгу фразу; – намагається: самостійно контролювати і формувати ритмічне дихання; брати його у виз-	Корекція, уточнення співвідношень звучання свого голосу з голосом товаришів. Корекція співочої постави, незначних логопедичних вад спеціальними дикційно-співочими вправами. Стимуляція використання правильного ритмічного дихання. Корекція дихальних вад.
--	---	--	--

	Своєчасне виконання команд вчителя, пов'язаних з вокальним диханням Артикуляція та дикція Подальший розвиток рухливості артикуляційного апарату та дикційних навичок за допомогою використання спеціальних вправ у швидких темпах. Проспівування складних звукосполучень з шиплячими згідно з нормами музичної орфопедії. Звуковедення та інтонування. Закріплення навичок чистого інтонування, вміння співати природним голосом без напруження у зоні примарних тонів та єдиній манері звукоутворення. Виконання рівного звуковедення у всіх напрямках мелодії.	начених автором (учителем) місцях; – реагує на команди учителя, пов'язані з диханням; – дотримується правильної артикуляції голосних і приголосних, пов'язаних зі складними шиплячими звукосполученнями у піснях; – намагається точно виконувати інструкції учителя щодо подальшого розвитку рухливості дикційного апарату; – виконує вправи: на розвиток голосу, музичного слуху, ритму, музичної пам'яті; – намагається співати характерним звуковеденням, необхідним для підкреслення певного характеру, настрою пісні;	Корекція артикуляційних вад. Уточнення змісту слів у піснях. Спонування дітей до активізації артикуляційних м'язів (використовувати спеціальні дикційно-співацькі вправи, ігри). Корекція і стимуляція правильного орфопедичного співу шиплячих приголосних та звукосполучень з ними. Інтенсивна корекція для дітей, що мають вади звуковимови (розробка індивідуальних логопедичних вправ зі шкільним логопедом).
--	---	---	--

		Пісенно-виконавська творчість Подальший розвиток творчих здібностей в процесі співу пісень. За допомогою пантоміми, міміки, руху здійснювати ознайомлення з іншими мімічними масками (необхідними для використання у творах різного характеру).	– розвиває свої творчі здібності; – намагається емоційно-художньо, використовуючи відповідні мімічні маски, виконувати пісні; – співає пісні під власний ритмічний супровід, використовуючи дитячі шумові і звуковисотні інструменти.	Стимуляція розвитку потреби передавати свої почуття через виконавсько-співочу діяльність та художньо-емоційне виконання пісень. Корекція і стимуляція роботи мімічних м'язів відповідних до характеру музики. Формування готовності оцінювати свій спів та спів товаришів (за допомогою вчителя).
3		Основи музичної грамоти Об'єднання теоретичних музичних знань, набутих у попередніх класах, в поняття «музична грамота». Поняття про мажорний і мінорний лад (на прикладі маршу і колискової пісні). Ознайомити: з нотним станом; із звукорядом і гамою до мажор; розмірами: 2/4; 4/4 (маршем);	<i>Учень:</i> – використовує у навчальному спілкуванні поняття і терміни, що вивчались у попередніх класах; – намагається розрізнити: мажорний і мінорний лад (за нагадуванням учителя); – опановує метро-ритмічні структури, (2/4; 4/4 розміри); поняття про куплетну форму;	Корекція і уточнення знань, звуковимови та розуміння змісту складних музичних понять-термінів. Уточнення поняття про мажорний лад (марш) та мінорний лад (колискову пісню) через активне марширування (з рахуванням: <i>раз, два, три, чотири</i>) та через рівномірну, спокійну рухову імітацію колихання дитини в колисковій пісні.

		На матеріалі для слухання дитячих пісень формування поняття про куплетну форму (заспів, приспів: учитель співає заспів, учні хором – приспів).		
4		Гра на дитячих шумових інструментах Поглиблення технічних навичок гри на знайомих інструментах. Ознайомлення зі звуковисотними ударними інструментами: металофон, ксилофон або з дитячими електромюзичними інструментами типу: «Чижик», «Фаємі» (на вибір вчителя) та принципами гри на них. Виховання слухових навичок впізнавати та розрізняти їх звучання на слух. Гра дітей на вказаних інструментах найпростіших поспівок та пісень, що будуються в межах тетраорду (ці завдан-	<i>Учень:</i> – знає: назви дитячих інструментів, що вивчалися у попередніх класах; елементарні правила користування та прийоми гри на них; – грає та розрізняє на слух нові інструменти за їх тембровим звучанням, знає принципи гри на них (за показом та підказкою вчителя); – розуміє: умовні сигнали сучасного початку і закінчення гри; найпростіші принципи гри в дитячому шумовому оркестрі; – намагається правильно від-	Корекція і конкретизація особливостей сприймання тембрового звучання вивчених інструментів. Корекція і конкретизація прийомів, способів, навичок інструментальної діяльності, найпростіших навичок гри в ансамблі. Стимуляція бажання демонструвати гру на інструментах.

		ня виконуються або можуть не виконуватись в залежності від контингенту класу).	бивати ритм найпростіших вправ, дитячих пісень, акцентуючи сильну долю.	
5		Музично-ритмічні рухи та образно-ігрова творчість Удосконалення навичок орієнтації у навчальному просторі. Точне виконання інструкцій і команд учителя. Вивчення нових музично-ритмічних рухів і їх назв. Використання в драматизаціях, рольових іграх нових музично-слухових уявлень; художніх образів; вироблення пластичності рухів (наслідувального характеру після показу учителя). Координованість і злагодженість під час виконання рухів під музику.	<i>Учень:</i> – самостійно орієнтується у межах вільної площини, де відбуваються музичні заняття, знає назву музично-ритмічних рухів; – підбирає відповідні рухи до певного характеру музики (з допомогою учителя); намагається правильно їх виконувати під музику, інсценізувати художні образи у дитячих піснях; виконувати рухові інструкції вчителя; – намагається рухатись пластично і злагоджено під музику.	Уточнення орієнтації в навчальному просторі. Уточнення і корекція уявлень про образи і вміння їх відтворювати під музику. Корегування сюжетно-образних уявлень, які відтворюються під музику. Корекція рухових недоліків, відпрацювання чітких реакцій на складний за ритмічною структурою і характером музичний матеріал, з опорою на кінестетичне відчуття та фізичну участь у рухових діях. Збагачення словникового запасу новими назвами музично-художніх образів, характерних рухів.

6	Міжпредметні інтеграційні зв'язки Активне використання на уроках музики знань, навичок, отриманих на уроках з інших предметів. Використання художніх картин, власного досвіду, і досвіду своєї родини; знань, отримання на інших предметах. Розрізняти більш складні засоби художньої виразності та знаходити споріднене у них.	<i>Учень:</i> – може передавати настрій та характер музичних творів, використовуючи знання інших предметів; – знає назви більшості картин, що використовувались на уроках їх зміст авторів (за нагадуванням учителя);	Уточнення і конкретизація знань необхідних для розуміння певних тем; відтворення художніх образів, розуміння подій. Стимуляція асоціативних уявлень. Уточнення засобів образотворчої виразності.
---	--	---	---

На кінець навчального року учень:

- самостійно використовує збережені аналізатори; (слух, залишковий зір, дотик та ін.);
- впізнає і розпізнає на слух дитячі інструменти, об'єкти, що використовувались протягом року (за характерними ознаками, особливостями тембрального звучання);
- знає: основи музичної грамоти; музичні поняття-терміни;
- дотримується правил культури взаємовідносин у процесі виконання колективних видів діяльності, навчального спілкування;
- виявляє інтерес і відтворює різні види музично-естетичні діяльності;
- розрізняє на слух: більшість пісень, музичні твори, засоби музичної виразності; народні та інші жанри;
- демонструє власні музично-творчі здобутки, переносючи здобуті на уроці музики досягнення в інші умови виконання (шкільні заходи-свята, позашкільні, дозвілля);

- знає назви і зміст картин, що використовуються на уроках, їх авторів;
- розвиває морально-етичні, емоційно-ціннісні якості особистості.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

I семестр

(17 годин; 1 година на тиждень)

Тема: «Осінь пора» (4 години).

Слухання музики

«Веселий дзвіночок», муз. і сл. С. Турляньського; «Ой, котився віночок по полю», укр. нар. обжинкова пісня; «Наша шкільна країна», муз. Ю. Чичкова, сл. К. Ібряєва; «Ранок шкільний, здрастуй!», муз. Ю. Чичкова, сл. К. Ібряєва;; «До, ре, мі, фа, соль», муз. А. Островського, сл. Е. Бличіна; «Музика», муз. Г. Струве, сл. І. Ісаєвої.

Хоровий спів

«Дзвоник-лікар», муз. Г. Гембери, сл. О. Маруніча; «Овочі», муз. Є. Сіліна, сл. Ю. Тувіма, укр. текст Т. Масенка; «Хто пасеться на лужку», муз. О. Пахмутової, сл. Ю. Черних, переклад з російської М. Сома; «Вчителька», муз. Г. Гембери, сл. Г.Бойка.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісень, що вивчаються (на вибір учителя).

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Пісенька про зарядку», муз. М. Парцхаладзе, сл. М. Кереселідзе.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Пташка відлетіла» – І. Творожникова; «Осінь над Дніпром», «Голосіївська осінь» – С. Шишко; «Золо-

та осінь» – І. Левітан; «Золота осінь» – С. Жуковський; «Урожай» – Т. Голембієвська; «Новий хліб» – Ф. Мануйло; «За уроком» – С. Костенко.

Тема: **«Музика про Батьківщину та її героїв» (4 години).**

Слухання музики

«Чом, чом, земле моя», муз. Д. Січинського, сл. В. Лебедєвої; «Гей, там на горі січ іде», муз. народна, сл. К. Обуха; «Над Дніпровою сагою», муз. народна, сл. Т. Шевченка; «Дніпровська вода», муз. І. Карабиця, сл. Ю. Рибчинського; «Пан отаман», муз. Ф. Колесси, сл. Б. Лепкого.

Хоровий спів

«Реве та стогне Дніпр широкий», муз. Д. Крижанівського, сл. Т. Шевченка; «Коханий край», муз. Н. Перцової, сл. П. Перебийноса; «Немає України без калини», муз. М. Ведмедері, сл. Г. Клок; «Їхав козак за Дунай», укр. нар. пісня.

Гра на дитячих шумових інструментах

«Гей, ви, стрільці січовіі!», укр. нар. пісня.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Гей, там на горі січ іде», муз. народна, сл. К. Обуха.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Портрет матері-героїні» – Д. Киселиця; «Бандурист» – Т. Шевченко; «Бандурист» – Д. Безпечний; «Олекса Довбуш», - Л. Чичкан; «Кармелюк» – О. Сиротинко; «Гадамаки слухають кобзаря» – О. Слассіон; «Дума про козака Голоту» – М. Деревус; «Гість із Запоріжжя» – Ф. Красицький.

Тема: **«Зимові свята» (9 год.)**

Слухання музики

«Зима», муз. Ц. Кюї, укр. текст О. Пархоменка; «Сніг-пушок», муз. Р. Шумана (з «Альбому для юнацтва»); «Лісове свято», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Віхола», з дитячої кантати «Барвінок», муз.

Л. Дичко, сл. С. Жупанина; «Ой дивна, дивна Українська родина», укр. колядка, мел. І. Біликівського.

Хоровий спів

«Сніг», муз. М. Ведмедері, сл. Н. Мудрик-Мриць; «Ой чи є, чи нема», укр.нар. колядка; «Коза», укр. нар. пісня; «Здрастуй, гостя-зима», російська нар. пісня, обр. М. Римського-Корсакова; «Старий рік минає», укр. нар. щедрівка з Львівщини; «В полі, в полі плужок ходить», укр. нар. щедрівка; «Колискова в бурю», муз. П. Чайковського, сл. О. Плещеева.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до укр. нар. пісні «В полі, в полі плужок ходить».

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Новорічна хоровадна», муз. О. Островського, сл. Ю. Лебедева.

II семестр

(18 годин)

Тема: «Музика народів світу» (2 години).

Слухання музики

«Каде Русель», французька нар. пісня, обр. Ж. Векерлена, укр. текст Д. Луценка; «Грузинський танець», муз. Д. Аракішвілі; «Норвезький танець», муз. Е. Гріга; «Жайворонок», польська нар. пісня; «Бульба», білоруський нар. танок.

Хоровий спів

«Хлопчик-замазура», фінська нар. пісня, обр. Т. Попатенко, рос. текст А. Гангова; «Чеська полька», чеська нар. пісня; «Дружба», американська нар. пісня, обр. М. Калганової, російський текст Є.Філіц; «Великий олень», французька нар. пісня, обр. М. Раухвергера, укр. текст Л. Горличка.

Гра на дитячих шумових інструментах

Ритмічний супровід до пісеньки «Бабак», муз. Л. Бетховена, укр. текст О. Супруна.

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Хлопчик-замазура», фінська нар. пісня, обр. Т. Попатенко, рос. текст А. Гангова.

Загальна тема: «Ой Весна, Весна іде і свята за собою веде!»

Тема: «Благослови мати, весну закликати!» (3 години).

Слухання музики

«Благослови, мати, весну закликати», укр. нар. веснянка; «Пісня жайворонка» («Березень») з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; «А вже весна, а вже красна», муз. М. Лисенка, сл. народні; «Весною», муз. Е. Гріга; «Веснянка», муз. І. Шамо.

Хоровий спів

«Вийди, вийди, Іванку!», укр. нар. веснянка; «Побігли струмочки», муз. В. Книш, сл. Г. Грицюка; «Веснянка», муз. В. Моцарта, сл. Овербек, укр. текст М. Познанської.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Граки прилетіли» – О. Саврасов; «Рання весна» – А. Куїнжі; «Скоро весна» – І. Броцький; «Весна» – С. Ботічеллі; «Флора» – Х. Рембрандт; «Дихання весни» – Б. Неменський; «Весна» – Б. Кустодієв; «Все цвіте» – Ф. Мануйло.

Тема: «Недалечко красне яєчко, за тиждень Великдень» (2 години).

Слухання музики

«Христос Воскрес!» («Христос Воскрес! Усе радіє!»), муз. М. Ведмедері, сл. К. Перелісної; «Боже великий єдиний», молитва в обр. Ф. Колесси; фрагменти з «Ave Maria»: Й. Баха, Ф. Шуберта.

Тема: «Всі святкують на землі свято Матері» (3 години).

Слухання музики

«Пісня про рушник», муз. П. Майбороди, сл. А. Малишка; «Ненька», муз. А. Філіпенка, сл. А. Врата-

ррова; «Колискова для мами», муз. М. Чембержі, сл. В.Малишка.

Хоровий спів

«Вітаємо маму», муз. М. Ведмедері, сл. Е. Сухіної; «Вишиванка», муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського; «Бабусі», муз. М. Ведмедері, сл. С. Патри.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Богоматір з немовлям» – М. Врубель (фреска Богородиці з Ісусом, Володимирський собор); «Сікстинська мадонна» – Рафаель Санті; «Матір партизана» – С. Герасимов; «Прачка». Ж. Кардан; «Не чекали». – І. Репін; «Петроградська мадонна» – К. Петров-Водкін.

Тема: «Козацькому роду нема переводу» (3 години)

Слухання музики

«Ой, у лузі червона калина», укр. нар. пісня; «Козачата», муз. М. Ведмедері, сл. О. Яворської; «Деревце роду», муз. В. Ведмедері, сл. Н. Кир'яна; «Ми твої, Вкраїно, козаки», муз. і сл. М. Балеми; «Запорожців слава», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка.

Хоровий спів

«Козацькому роду нема переводу», муз. М. Балеми і П. Карася; «Пан отаман», муз Ф. Колесси, сл. Б. Лепкого; «Гей, там на горі Січ іде», муз і сл. К. Трильовського; укр. нар пісні: «Їхав козак за Дунай», «Козак».

Музично-ритмічна та образно-ігрова діяльність

«Гей, ви стрільці січовії», укр. нар. пісня.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Гість із Запоріжжя» – Ф. Красицький; «Козачий пікет у степу», «Козача левада», «Запорожець на посту» – С. Васильківський; «Гей, ви, стрільці січовії» – М. Божій; «Проводи на Січ» – О. Сластін. «Тарас Бульба» – А. Бубнов;

Тема: «І вкрились луги цвітом, вітаючись з літом» (3 години).

Слухання музики

«Золоте літо», муз. Р. Паулс, сл. І. Мазніна; «Літо», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Струмок», муз. А. Штогаренка, сл. Н. Забіли; «Баркарола» («Червень») з фортепіанного циклу «Пори року», муз. П. Чайковського; «Тень-тень», муз. В. Калиннікова, сл. народні.

Хоровий спів

«Літній дощик», муз. З. Компанійця, сл. Л. Димової; «Пісня радості», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «На леваді сонячно», муз. В. Книш, сл. С. Грицюка; «Летить, голуби», муз. І. Дунаєвського, сл. М. Матусовського; «Зоре моя вечірняя», муз. Я. Степового, сл. Т. Шевченка.

Тема: «Як тебе не любити, Києве мій!» (2 години).

Слухання музики

«Київський вальс», муз. П. Майбороди, сл. А. Малишка; «Гімн Києву», муз. П. Майбороди, сл. В. Коротича; «Золоті ворота», муз. В. Тилика, сл. Б. Олійника; «Дніпровська вода», муз. І. Карабиця, сл. Ю. Рибчинського.

Хоровий спів

«Києве мій», муз. І. Шамо, сл. Д. Луценка; «Здрастуй, Києве мій!», муз. В. Філіпенка, сл. Л. Рєви; «Дніпровський вальс», муз. А. Філіпенка, сл. Л. Забашти.

Перелік художніх картин для використання на уроці

«Не сад – вулиця Києва» – О. Петрицький; «Вечір на Дніпрі» – Д. Шавікін; «Осінь над Дніпром», «Голосіївська осінь» – С. Шишко; «Ніч на Дніпрі» – А. Куїнджі; «Тиша на Дніпрі» – О. Сиротенко.

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Трудове навчання у підготовчому та 1–3 класах допоміжної школи носить загальнотрудовий, загальнотехнічний характер і виконує пропедевтичну функцію щодо подальшого (у 4–10 та професійних класах чи училищах) професійно-трудового навчання. При цьому трудова підготовка розумово відсталих школярів має забезпечувати досягнення таких показників її ефективності, які відповідали б вимогам повноцінної праці у сфері побуту, матеріального виробництва, обслуговування, сільського господарства, тобто виконання видів діяльності, пов'язаних з найбільш поширеними галузями народного господарства та доступних для опанування даною категорією учнів.

Основоположна роль у трудовому навчанні відводиться його змісту – педагогічно обґрунтованій, логічно впорядкованій і зафіксованій у навчальних програмах, підручниках і посібниках інформації, на основі якої учні засвоюють знання і трудові дії (навички та вміння), необхідні для їх трудової підготовки, та яка уможливорює проведення з ними корекційно-розвивальної роботи.

Добір змісту трудового навчання для допоміжної школи здійснюється щонайперше на основі *принципів: достатності* (необхідності) для навчання праці і корекції розвитку розумово відсталих дітей з метою їх підготовки для самостійного життя та *доступності* для сприймання і засвоєння цією категорією дітей.

Трудове навчання у допоміжній школі спрямоване на досягнення двох основних *цілей: освітньої* (засвоєння знань, вмінь, навичок) та *корекційно-розвивальної* (виправлення порушень розвитку, психофізичний розвиток у цілому).

Відповідно до *освітньої мети*, матеріал з трудового навчання будується за *змістовими лініями*, які передбачають:

1. Ознайомлення з основами трудового процесу.

1.1. Трудова діяльність як засіб задоволення власних і суспільних потреб.

1.2. Трудова діяльність (праця) як цілеспрямований

процес поетапного виконання трудового завдання (аналіз, планування, організація, виготовлення виробу, контроль).

1.3. Складові трудової діяльності (праці): результат, предмет, засоби, процес праці.

1.4. Організація та режим праці.

2. Опанування техніко-технологічних знань та трудових операцій.

2.1. Опанування знань про:

- результат (об'єкт) праці – вироби, їх деталі та ін.;
- предмет праці – матеріали (пластилін, глина, папір та картон, природні, текстильні матеріали та ін.);
- засоби (знаряддя) праці – інструменти робочі (стека, ножиці, гладилка, голка, пензлик, олівець та ін.), контрольно-вимірювальні (лінійка, циркуль), допоміжні (підкладна дошка, наперсток та ін.);
- трудові операції (дії) – розкачати, примазати, відрізати, розмітити, вирізати та ін., послідовність їх виконання;
- організацію робочого місця, правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги.

2.2. Опанування трудових операцій (дій) без використання інструментів і з використання ручних інструментів, прийомів і послідовності їх виконання.

Відповідно до *корекційно-розвивальної мети*, матеріал з трудового навчання будується за *змістовими лініями*, які забезпечують формування щонайперше:

1. готовності працювати у сфері побуту, матеріального виробництва, обслуговування, сільського господарства, зокрема позитивного ставлення до праці; бережливого ставлення до предметів і засобів праці і т.д.;

2. усвідомленої навчально-практичної діяльності, цілеспрямованості, організованості, охайності та інших важливих для праці якостей особистості, розвиток дитини в цілому.

Слід зауважити, що ознайомлення учнів з основами трудового процесу, проведення корекційно-розвивальної роботи здійснюється в процесі оволодіння техніко-технологічними знаннями та трудовими операціями на основі використання змісту навчання, що уможливорює цей процес. Таким чином, навчальна програма містить суто освітній, предметний матеріал.

Реалізацію усіх визначених (відповідно до освітньої та корекційно-розвивальної цілей) змістових ліній побудови трудового навчання у підготовчому та 1–3 класах допоміжної школи пропонується здійснювати в процесі навчання *видів праці за розділами: обробка матеріалів: паперу та картону (в т.ч. елементи графічної грамоти), пластиліну та глини, природних, текстильних матеріалів, а також дроту, деревини та ін. (при конструюванні та виконанні комбінованих робіт); сільськогосподарські роботи (за належної матеріальної бази); конструювання, елементи комп'ютерної грамоти.*

У процесі навчання за визначеними розділами передбачено також засвоєння *елементів соціально-побутового орієнтування* (відомості про особисту гігієну, одяг і взуття, посуд, меблі і приміщення, транспорт та ін., пов'язані з ними способи дій, культуру поведінки).

Програма передбачає навчання за всіма визначеними розділами (обробка матеріалів, сільськогосподарські роботи, конструювання, елементи комп'ютерної грамоти). В разі відсутності належної матеріальної бази для проведення сільськогосподарських робіт пропонується збільшити кількість годин на навчання обробки матеріалів або використовуються розділи програми, визначені як альтернативні.

Вчитель, враховуючи матеріальні можливості школи, регіональні виробничі та національні традиції, в процес трудового навчання в 1–3 класах може вводити такі альтернативні розділи: виготовлення виробів із лози (обробка природних матеріалів), виготовлення аплікації із соломи (обробка природних матеріалів); виготовлення м'якої іграшки (обробка текстильних матеріалів, конструювання); в'язання спицями і гачком (обробка текстильних матеріалів); елементи комп'ютерної грамоти (на 10 і більше годин).

За основною навчальною програмою елементи комп'ютерної грамоти вивчаються в третьому класі у другому семестрі (третьа та четверта чверті). Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги, правила організації робочого місця учні засвоюють протягом вивчення усіх тем за визначеними розділами, проте у програмі цей матеріал наводиться у зв'язку з ознайомленням дітей з новими засобами праці, матеріалами та правилами роботи з ними.

Передбачене програмою конструювання здійснюється на основі використання різних видів конструкторів та матеріалів (паперу, картону, текстильних, природних та інших придатних для цього матеріалів (дроту, деревини, поролону, пластиліну тощо). Відповідно до матеріалів, вивчаються і необхідні для роботи інструменти, пристосування (засоби праці).

Змістом навчальної програми (побудованої як за лінійним, так і концентричним принципом) передбачено систематичне повторення і теоретичного, і практичного матеріалу з метою його закріплення. Рекомендується спрямовувати учня на обов'язкове застосування набутих знань (догляд за рослинами, санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпеки праці та ін.) у його повсякденній життєдіяльності.

Оскільки програмою передбачено використання вчителем альтернативних розділів, жорсткий розподіл годин на кожний вид праці не пропонується. Однак уможливорюється розподіл годин на різні види праці та розділи на розсуд учителя у межах годин, відведених на кожен навчальний семестр, виходячи з матеріально-технічної бази школи, регіональних та національних традицій.

В процесі трудового навчання значна увага має приділятися засвоєнню учнями техніко-технологічних знань, зокрема знань про трудові дії, їх усвідомленості, оскільки учні вербально відтворюють переважно знання про об'єкти праці, їх деталі, а не про дії, які виконуються для їх виготовлення. Потребує значної уваги навчання учнів дій розмічання, контрольно-вимірювальних, організації робочого місця та праці в цілому, а також власне трудових дій (особливо з використанням знарядь) праці за показниками правильності та швидкості виконання.

ПРОГРАМА

2 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	6	Глина та пластилін 1) Техніко-технологічні відомості Застосування глини. Глина – будівельний матеріал. Засоби праці для роботи з глиною: різак, стека, лінійка. Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги. Організація робочого місця. 2) Трудові операції. Обробка площин і ребер ви-	<i>Учень:</i> – знає властивості глини та пластиліну, засоби праці – називає їх; – знає правила безпечної праці, дотримується правил безпечної праці; – уміє працювати стекою, з’єднує деталі примазуванням,	Формування діяльності на основі вмінь організації робочого місця. Розвиток пам’яті на основі пригадування властивостей глини та пластиліну. Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами властивостей матеріалів та засобів праці. Формування особистісних якостей – організованості, охайності. Розвиток моторики. Розвиток умінь виконувати трудові опе-

		робів геометричних фігур сте- кою. З'єднання деталей при- мазуванням. Визначення ши- рини, висоти, довжини ліній- кою та «на око». 3) Об'єкти виготовлення. Геометричні форми. Кубики різної величини, бруски, бу- динок. Іграшки: автобус ван- тажний і легковий автомобіль (на вибір учителя).	визначає розміри лінійкою; <i>Учень:</i> – виготовляє геометричні фор- ми та іграшки за даним зраз- ком, самостійно.	рації за наочною опорою (пока- зом, малюнками). Розвиток просторових уявлень на основі визначення величини за ліній- кою та «на око». Розвиток мов- лення на основі збагачення словника. Збагачення уявлення про пред- мети навколишнього середо- вища та їх властивості: форми, величини, кількість деталей. Формування діяльності на ос- нові розвитку позитивного став- лення до отримання продуктів діяльності. Розвиток загально- трудоуних умінь – аналіз пред- мета виготовлення за формою, розміром, місцем знаходження.
2	4	Природні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Властивості природного мате-	<i>Учень:</i> – називає властивості природ- ного матеріалу за даним пла-	Формування сприймання на основі умінь розрізняти при- родні матеріали за їх властиво-

	ріалу, який використовується: колір, форма, твердість, поверхня. Засоби праці для роботи з природними матеріалами: ножиці, пензлик. Матеріали для з'єднання деталей: клей, пластилін, палички, дріт, нитки. Їх призначення та правила користування. Правила безпечної праці. Організація робочого місця. 2) Трудові операції. З'єднання деталей клеєм, паличками, дротом, пластиліном, нитками. 3) Об'єкти виготовлення. Пташка із жолудів, пір'я та паличок. Заєць із жолудів, паличок, крилаток ясеня та дроту. Рибка, черепашка з персикової кісточки та паперових, поролонових чи шкіряних деталей. Порося з кукурудзяно-	ном (назва, колір, форма, поверхня та ін.); – називає засоби праці та матеріали для з'єднання деталей; – з'єднує деталі клеєм, паличками, дротом, нитками за вказівкою вчителя; – виготовляє вироби із природного матеріалу за зразком та з допомогою вчителя;	стями. Розвиток умінь характеризувати природні матеріали за планом (назва, колір, форма, поверхня тощо). Розвиток умінь виконувати практичні завдання за словесною інструкцією вчителя. Формування діяльності, сприймання та мислення на основі розвитку умінь аналізувати зразок виробу (назва предмета, основні та додаткові матеріали, його частини).
--	--	---	---

		го качана, ялинкової шишки, паличок та паперових деталей.		
3	6	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Призначення і застосування картону. Властивості картону: згинається, ламається по згину, вбирає вологу, міцніший за папір, можна різати. Засоби роботи з картоном і папером: ножиці, гладилка, шаблон, олівець, пензлик. Правила різання ножицями по прямих і кривих лініях (<i>повторення</i>). 2) Трудові операції. Розмічання картону за шаблоном. Різання картону ножицями по прямих та кривих лініях розмітки. Змазування клеєм картону по всій поверхні при обклеюванні папером.	<i>Учень:</i> – знає властивості картону та паперу, називає їх, знає засоби праці (називає їх за показом учителя); – уміє розмічати картон за шаблоном та різати ножицями по лініях розмітки, змазувати клеєм картон по всій поверхні;	Розвиток пам'яті на основі пригадувань властивостей паперу та картону. Розвиток мислення: умінь порівнювати предмети за їх властивостями, знаходити однакове, різне. Розвиток мовлення на основі проговорування назв властивостей паперу і картону та назв засобів праці. Розвиток моторики. Формування охайності, організованості. Розвиток пам'яті на основі здійснення міжпредметних зв'язків (пригадування назв геометричних фігур, що вивчались на уроках математики).

		3) Об'єкти виготовлення. Лічильний матеріал у формі смужок, квадратів, кружечків, трикутників, овалів, фруктів. Закладки.	– виготовляє лічильний матеріал (розмічає за шаблоном, вирізає); – робить закладки.	Розвиток загальнотрудових умінь на основі планування послідовності виконання трудових операцій за малюнками.
4	6	Текстильні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Тасьма, шпагат, нитки (<i>повторення</i>). Властивості ниток: колір, товщина, можна розірвати, скрутити, сплести (<i>повторення</i>). Гудзики, їх види, отвори на них. 2) Трудові операції. Намотування ниток на картон, зв'язування ниток, перев'язування, плетіння. Пришивання гудзиків із підкладанням палички (сірника). 3) Об'єкти виготовлення. Виготовлення китичок-пом-	<i>Учень:</i> – називає властивості ниток, їх призначення, має уявлення про гудзики (призначення, отвори); – намотує нитки на картон, зв'язує, перев'язує, сплітає (за показом учителя, за зразком); – пришиває гудзики на цупкий папір; – виготовляє китички – помпони, стилізовані фігурки із	Становлення діяльності на основі усвідомлення значення матеріалів для людини. Збагачення уявлень щодо використання ниток та гудзиків. Розвиток дрібної моторики в процесі виконання трудових операцій. Формування елементів самостійності в діяльності. Розвиток мислення на основі формування умінь аналізува-

		понів, стилізованих фігурок із ниток. Гудзики, пришиті на цупкому папері.	ниток (за показом учителя, за зразком); – пришиває гудзики до цупкого паперу (за зразком);	ти вироби за формою, кольором, частинами, величиною, способом виконання. Формування елементів самостійності в діяльності.
5	3	Глина та пластилін 1) Техніко-технологічні відомості. Застосування глини – виготовлення посуду (чайний, столовий, декоративний – кашпо), горщиків, іграшок. Санітарно-гігієнічні вимоги. Організація робочого місця. 2) Трудові операції. Ліплення посуду способом вдавлювання і розплющування стінок виробу пальцями. Обробка виробу стекою. Оздоблення виробу кольоровим пластиліном.	<i>Учень:</i> – має уявлення про використання глини для виготовлення посуду різного призначення, горщиків, іграшок; – називає призначення посуду (за малюнками); – уміє виконувати трудові операції: вдавлювання, розплющування пальцями, долонями, обробляти стекою, оздоблювати виріб;	Збагачення уявлень щодо використання глини та пластиліну. Становлення діяльності на основі формування позитивного ставлення до її результатів. Формування елементів самостійності в діяльності. Розвиток дрібної моторики в процесі виконання трудових операцій. Розвиток загальнотрудових умінь на основі виконання завдань за інструкцією.

		3) Об'єкти виготовлення. Предмети циліндричної форми: кухоль, стакан для олівців. Предмети конічної форми: відерце, горщик для квітів. Чайний посуд: чашка і блюдце, десертні тарілки, чайник для заварювання.	– виготовляє вироби із глини та пластиліну (за зразком – планом); – розрізняє предмети конічної та циліндричної форми (відбирає за зразком).	Розвиток мислення та діяльності на основі формування вмінь аналізувати вироби із глини, пластиліну за кольором, формою, величиною, частинами. Формування елементів самостійності.
6	2	Природні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Властивості засушених природних матеріалів: листя, квітів, трави, моху, пір'я, соломки, зерен. Прикріплювання природного матеріалу наклеюванням, пришиванням. Організація робочого місця. Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги. 2) Трудові операції. Наклеювання, пришивання природного матеріалу.	<i>Учень:</i> – знає властивості засушених природних матеріалів: пір'я, трави, соломки, зерен, має уявлення про техніку їх прикріплення (дає відповіді після аналізу виробу); – знає правила безпечної праці; – уміє виконувати трудові операції: наклеювання, пришивання природного матеріалу;	Уточнення уявлень про властивості природних матеріалів та можливості їх використання. Формування цілісності сприймання. Розвиток умінь аналізувати готові предмети, виділяючи їх частини та визначати технологію виготовлення. Формування діяльності на основі виконання завдань за зразком. Розвиток умінь здійсню-

		3) Об'єкти виготовлення. Фігурки тварин, декоративні візерунки, сюжетні композиції до казок, оповідань.	– виготовляє різні об'єкти із природного матеріалу за інструкційними картами;	вати самоконтроль (порівнювати свій виріб із зразком). Розвиток мислення та діяльності на основі аналізу виробів. Формування плануючої діяльності на основі розвитку умінь виконувати практичні завдання за інструкційною картою.
7	5	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Сировина, з якої виготовляють папір і картон. 2) Трудові операції. Розмічання паперу і картону за трафаретом, шаблоном. Різання ножицями по лінії розмітки. Наклеювання деталей на основу. Склеювання	<i>Учень:</i> – має уявлення про сировину, з якої виготовляють папір та картон (розповідає за малюнками); – уміє самостійно розмічати папір за трафаретом, шаблоном, різати ножицями по лінії розмітки, склеювати частини виробу;	Формування уявлень про сировину, з якої виготовляють папір, картон. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу щодо назв сировини, з якої виготовляють папір. Формування діяльності на основі виконання трудових операцій за показом та поясненням. Розвиток координації рухів, формування охайності та організованості.

		зігнутих під прямим кутом частин виробу. Закріплення нитки. 3) Об'єкти виготовлення. Ялинкові прикраси: гірлянди (гриби, овочі, фрукти, тварини). Ялинкові прикраси об'ємної форми: ліхтарик, гриби, ракети.	– виготовляє ялинкові прикраси з паперу, картону за малюнковою інструкцією; – знає назви предметів.	Збагачення уявлень про ялинкові прикраси з паперу, картону. Формування умінь самостійного виконання практичних завдань за інструкцією.
8	4	Текстильні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Тканина у житті людини. Призначення тканин – для одягу, білизни, оббивки меблів, вишивання та ін. Властивості тканин: мнеться, можна різати, має товщину (тонка, товста), має колір, лицьовий і виворітний бік. Тканину можна склеїти, наклеїти, зшити нитками.	<i>Учень:</i> – знає призначення тканини (розповідає за наочною опорою); – називає властивості (мнеться, має колір, лицьовий і виворітний бік, можна зшити, склеїти).	Формування уявлень про призначення та властивості тканини. Розвиток мовлення на основі збагачення словника словами – ознаками властивостей тканини. Розвиток сприймання на основі формування дій обстеження властивостей тканини.

		2) Трудові операції. Вишивання прямими стібками на тканині з крупним переплетенням. Наклеювання тканини на картон. 3) Об'єкти роботи. Вишиті закладки (на тканині для вишивання). Закладки з картону, на яких наклеєні деталі з тканини. Одяг із тканини для картоної ляльки.	– вишиває на тканині прямими стібками за малюнковою інструкцією; – розрізняє прямі стібки серед інших видів ручних стібків; – виготовляє закладки із тканини, одяг для картоної ляльки за інструкцією (послідовність виконання подана у малюнках).	Розвиток сприймання на основі аналізу візерунків вишивок на тканині. Розвиток дрібної моторики на основі роботи з голкою. Збагачення уявлень про застосування тканини на основі аналізу виробів (закладки, вишиті із тканини; закладки з картону, на яких аплікація з тканини; одяг із тканини). Розвиток загальнонатурових умінь на основі виконання завдань за інструкцією.
9	4	Глина та пластилін 1) Техніко – технологічні відомості. Стилізовані фігурки тварин, їх пропорції. Поняття про динаміку у скульптурних зоб-	II семестр (36 год) <i>Учень:</i> – розпізнає тварин на стилізованих фігурках, визначає деталі, частини;	Збагачення уявлень щодо використання глини та пластиліну. Розвиток мислення на основі аналізу предметів – стилізованих скульптурних зобра-

		раженнях. Поняття про деталі, частини. Ціле і частини. 2) Трудові операції. Знаходження пропорцій у виробі. Аналіз стилізованої скульптурної фігурки за окремими частинами. З'єднання виліплених деталей в одне ціле способом примазування. 3) Об'єкти виготовлення. Стилізовані фігурки птахів: курка і курчата, качка і каченя; тварин: кішка, білка, заєць, лисиця.	– виконує операції з'єднання окремих деталей способом примазування; – виготовляє стилізовані фігурки з глини (пластиліну) за малюнками-інструкціями.	жень (визначення цілого, частин). Формування діяльності на основі вмінь організації робочого місця. Розвиток просторового уявлення на основі знаходження місця кожної деталі на готовому виробі. Збагачення уявлень про предмети навколишнього середовища та їх властивості (форма, колір, частини). Розвиток умінь виконувати трудові операції за наочною опорою.
10	2	Природні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Правила складання макета (визначення місця розташування кожного об'єкта, визначення способу закріплення). Засто-	<i>Учень:</i> – визначає місце розташування кожного об'єкта на макеті та спосіб його закріплення на підставці за зразком; – уміє організувати своє робо-	Формування просторового уявлення на основі визначення місця розташування предметів (хто знаходиться <i>справа, зліва, внизу</i> тощо). Розвиток в учнів умінь організовувати своє

		сування та властивості дроту. Організація робочого місця. Правила безпечної праці. 2) Трудові операції. Закріплення окремих деталей та фігур (пташок, тварин). Закріплення окремих деталей та фігур (пташок, тварин) на підставці. 3) Об'єкти виготовлення. Макети до знайомих дітям казок «Лисичка і журавель», «Колобок» та ін.	че місце. Знає правила безпечної праці; – закріплює окремі деталі та фігури пташок, тварин на підставці; – виготовляє макет знайомої казки за малюнками, зразками; – називає дійові особи та послідовність дій (<i>спочатку зроблю Колобок, потім лисичку, потім прикріплю до підставки</i>) з допомогою вчителя.	робоче місце, на основі правильного розміщення матеріалів та інструментів. Формування конструктивної діяльності на основі складання макету на підставці. Розвиток пам'яті та мовлення на основі пригадування змісту відомих казок. Розвиток загальнотрудових умінь: виконувати завдання за зразком, малюнком на основі аналізу змісту макету та окремих його частин, планування послідовності трудових операцій, організації умов, контролю правильності.
11	8	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Картонні об'ємні предмети з окремих деталей. Деталі пар-	<i>Учень:</i> – має початкові знання про об'ємні предмети (деталі, деталі парні), про витинанки, їх	Збагачення уявлень учнів про вироби з паперу, картону, їх деталей та технологію виготовлення.

	ні. Вирізування парних деталей. Витинанки, їх застосування та технологія виготовлення. 2) Трудові операції. Розмічання картону за допомогою лінійки. Вирізування деталей геометричних форм з тонкого картону та паперу. Складання і вирізування з паперу різних фігур, форм (витинанки). 3) Об'єкти виготовлення. Закладки з паперу, оздоблені орнаментом. Об'ємні вироби з	застосування та технологію виготовлення; – розмічає самостійно картон та папір за допомогою лінійки, – вирізає деталі, що мають геометричні форми; – складає папір для витинанки за наочною опорою (схема, малюнки, показ); – виготовляє закладки (викладає орнамент), об'ємні вироби та витинанки за даним зразком.	Розвиток емоційно-вольової сфери – задоволення та бажання виготовити виріб, вміння довести виконання завдання до завершення, на основі зацікавлення учнів способом виготовлення запропонованих виробів та їх практичним використанням. Формування в учнів умінь виконувати практичні завдання за різною наочною опорою (схема, малюнок, зразок), для забезпечення усвідомленості виконання трудової операції Розвиток просторового орієнтування на основі розміщення частин орнаменту на закладці.
--	--	---	--

		кількох деталей: півник, грибок та ін. Витинанки.		Розвиток умінь здійснювати самоконтроль на основі прийому порівняння свого виробу із зразком.
12	6	Текстильні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Ручні стібки для з'єднання деталей виробів, вишивання (стібки прямі). Поняття про швейні вироби. М'які іграшки. Плоска м'яка іграшка. Одяг для іграшки-ляльки. Одяг і взуття: зимові, літні, для осені, весни. 2) Трудові операції. Вишивання прямими стібками, з'єднання деталей прямими стібками. Вирізування із тканини деталей м'якої іграшки за шаблоном. З'єднання деталей м'якої іграшки	<i>Учень:</i> – має поняття про швейні вироби, м'які іграшки, розрізняє плоскі м'які іграшки від об'ємних (називає ознаки); – вишиває прямими стібками, з'єднує деталі; вирізує деталі м'якої іграшки (за шаблоном, розміткою); підбирає одяг залежно від сезону;	Уточнення уявлень про швейні вироби та м'які іграшки. Збагачення словника назвами одягу, взуття та іграшок. Розвиток мислення. Розвиток естетичних смаків на основі оздоблення виробів.

		прямими стібками. Оздоблення м'якої іграшки. Підбір одягу та взуття для ляльки. 3) Об'єкти виготовлення. М'які іграшки: ведмедик, зайчик та ін.	– виготовляє м'які іграшки за інструкційною картою та допомогою вчителя.	Розвиток розумової сфери та діяльності на основі формування загальнотрудових умінь на основі виконання практичних завдань за інструкційною картою, формування позитивного ставлення до отримання продуктів діяльності.
13	3	Глина та пластилін 1) Техніко-технологічні відомості. Просторове розташування деталей на макеті (<i>зліва, справа, посередині, перед, за, біля</i>). 2) Трудові операції. Визначення просторового розташування предметів на макеті. Закріплення деталей ма-	<i>Учень:</i> – знає терміни просторового орієнтування, називає місця розташування деталей (<i>зліва, справа, посередині, перед, біля</i>); – визначає просторове розташування предметів на макеті, закріплює їх на підставці; – визначає зміст макета за те-	Розвиток просторового орієнтування на площині, на основі розташування деталей за словесними вказівками вчителя. Формування елементів самостійності в діяльності на основі виконання практичних завдань за зразком-макетом.

		кета на підставці. Визначення змісту макета	матикою («це казка», «Колобок»);	
		3) Об'єкти виготовлення. Композиція «Колобок і лисиця», «Лисиця і журавель» та ін.	– створює окремі композиції з відомих казок, самостійно (за малюнками, зразками).	Розвиток мислення, уяви та просторового орієнтування на основі формування умінь аналізувати композиції, визначати сюжет та персонажі казок, місце їх розташування на макеті (<i>справа, зліва, посередині</i>).
14	5	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Технологія виготовлення різних предметів у поєднанні картону і паперу: коробки, меблі (<i>стіл, крісло</i>). 2) Трудові операції. Розмічання картону за допомогою лінійки, кутника та шаблону. Склеювання та наклеювання деталей, оздоблен-	<i>Учень:</i> – знає технологію виготовлення предметів з картону і паперу; – називає предмети, матеріали та їх призначення; – розмічає картон (цупкий папір) за допомогою лінійки, з'єднує деталі клеєм; – конструює меблі з паперових коробочок за інструкцій-	Формування охайності. Збагачення словникового запасу назвами предметів, матеріалів, інструментів (<i>лінійка, кутник, шаблон</i> та ін.) Розвиток пам'яті на основі пригадування властивостей паперу та картону (мнеться, розмокає у воді, можна різати, склеювати, зшивати). Розви-

		ня кольоровим папером. Конструювання меблів із виготовлених паперових коробочок. 3) Об'єкти виготовлення. Коробки різної величини та конструкції. Меблі з коробочок: стіл, крісло (на вибір учителя).	ною картою, малюнками, зразками; – виготовляє коробочки із паперу, меблі з коробочок за наочною опорою.	ток уяви на основі конструювання меблів із окремих паперових коробочок. Формування загальнотрудових умінь – виконання практичних завдань за планом (наочна опора).
15	4	Текстильні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Види різних оздоблювальних стібків: прямі, прямі перевиті – «шнурочок». 2) Трудові операції. Добір ниток для вишивання (за кольором, товщиною та малюнком (вишитим зразком). Вишивання стібків: прямі, прямі перевиті – «шнурок».	<i>Учень:</i> – знає види оздоблювальних стібків, їх назви; – вміє вибрати за назвою, назвати за показом вчителя; – добирає нитки для вишивання за зразком, вишиває оздоблювальні стібки за малюнком;	Збагачення уявлень учнів про застосування стібків. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами видів оздоблювальних стібків (прямі, прямі перевиті). Формування мислення та вибірковості уваги на основі добору кольорів ниток за малюнком, зразком (готовий виріб).

		3) Об'єкти виготовлення. Закладки, серветки. Зразки вишивок на тканині.	– виготовляє закладки за готовим зразком і планом дій (складеним учителем).	Формування діяльності на основі виконання практичного завдання за зразком і планом дій.
16	4	Сільськогосподарські роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Посівний матеріал. Вимоги до посівного матеріалу. Насіння, його пророщування. Посів. Догляд за посівом. Висаджування рослин у ґрунт. Догляд за кімнатними рослинами. 2) Трудові операції. Добір посівного матеріалу. Посів, догляд за посівом. Висаджування рослин. Догляд за рослинами. 3) Об'єкти праці. Насіння. Горшки з розсадою.	<i>Учень:</i> – знає, що входить до посівного матеріалу, вимоги до нього та підготовку для посіву (відбір, пророщування); – має уявлення про догляд за кімнатними рослинами; – добирає посівний матеріал; висіває, висаджує рослини; здійснює догляд за посівом, рослинами; – пророщує і висіває насіння. Доглядає горшки із розсадою.	Збагачення уявлень про посівний матеріал (назви, вимоги, догляд та ін.). Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами окремих видів дій (догляд, пророщування, висівання, висаджування тощо). Розвиток пам'яті на основі дотримання послідовності трудових операцій, що забезпечують вирощування рослин. Формування особистісних якостей – відповідального ставлен-

		Висадження рослини на грядку.	Висаджує рослини на грядку під контролем учителя.	ня до об'єктів праці (виращування рослин), бережливого ставлення до природи.
--	--	-------------------------------	---	--

3 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	4	Природні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Властивості матеріалів, що використовуються. З'єднання матеріалів за допомогою пластиліну, клею, дроту, паличок. Засоби праці з природними матеріалами: ніж, ножиці, шило, пензлик. Правила без-	I семестр <i>Учень:</i> – знає властивості природних матеріалів, способи з'єднання природних матеріалів, засоби праці та правила безпечної праці;	Розширення уявлень про властивості природних матеріалів та способи з'єднання окремих частин, деталей. Збагачення словника на основі формування знань про засоби праці (<i>ніж, шило</i> та ін.)

		печної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. Організація робочого місця. 2) Трудові операції. Збір матеріалів. З'єднання деталей за допомогою пластиліну, клею, дроту, паличок. 3) Об'єкти виготовлення. Павук із шкаралупи горіха, дроту, пластиліну. Баран із качанів кукурудзи, паличок і дроту. Жук із жолудя чи шкаралупи горіха, пластиліну, дроту.	– відбирає природні матеріали для виробів; – з'єднує деталі виробів із природного матеріалу за допомогою пластиліну, дроту; – виготовляє вироби із природного матеріалу за зразком, інструкційною картою, за малюнками.	Розвиток спостережливості та мислення на основі відбору природного матеріалу для виготовлення об'єктів праці. Розвиток умінь давати словесну характеристику об'єкту виготовлення (матеріал, деталі, спосіб з'єднання) за зразком, малюнком, інструкційною картою (залежно від можливостей учнів).
2	6	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Тематична аплікація: аплікація тварин, меблів, овочів, фруктів та ін. Поняття про части-	<i>Учень:</i> – визначає теми аплікацій (аплікація – тварини, овочі тощо); – називає деталі аплікації, їх розмір, форму, кількість;	Розвиток пам'яті на основі пригадування властивостей паперу, призначення та засобів праці. Розвиток зорової пам'яті на основі визначення дета-

		ни аплікації, деталі та їх кількість, розмір. 2) Трудові операції. Розмічання картону та паперу за шаблонами та за допомогою лінійки. Різання паперу по прямих, кривих та заокруглених лініях. Наклеювання деталей. 3) Об'єкти виготовлення. Аплікації: тварини, птахи, фрукти, овочі, меблі (на вибір учителя).	– розмічає папір, картон за шаблоном, лінійкою; – вирізає деталі по кривих, прямих на заокруглених лініях; наклеює деталі; – виготовляє тематичну аплікацію за зразком.	лей аплікації: їх колір, розміри, місце розташування. Розвиток просторового орієнтування на аркуші паперу на основі формування умінь вирізувати деталі за різним напрямком ліній. Формування стійкості та вибірковості уваги. Розвиток умінь класифікації на основі визначення тварин, птахів, фруктів, овочів, меблів.
3	8	Сільськогосподарські роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Осінні квіти. Насіння однолітніх квітів. Період збирання насіння з однолітніх квітів. Правила догляду за кімнатни-	<i>Учень:</i> – знає осінні квіти, насіння однолітніх квітів та період їх збирання; – знає правила догляду за кімнатними рослинами;	Збагачення уявлень учнів про осінні квіти та догляд за кімнатними рослинами. Формування особистісних якостей: наполегливості та цілеспрямованості.

		ми рослинами (вимоги до тепла, світла, вологи). Створення умов для кімнатних рослин. 2) Трудові операції. Збирання насіння. Підготовка насіння до зберігання. Роботи у квітнику, на городі восени. Догляд за кімнатними рослинами. 3) Об'єкти праці. Квітник, город, кімната: класна, спальня.	– збирає насіння з квітів, готує насіння до зберігання, виконує різні роботи у квітнику, на городі (збирає насіння); – виконує роботи у квітнику, на городі, кімнаті (збирає насіння, доглядає рослини)	Розвиток словникового запасу на основі формування знань про назви осінніх квітів та трудових дій у квітнику, на городі, в кімнаті. Розвиток умінь самостійно виконувати практичні роботи у квітнику (збирання насіння), у класних кімнатах, спальнях (догляд за рослинами). розвиток спостережливості в процесі догляду за рослинами.
4	4	Конструювання 1) Техніко-технологічні відомості. Поняття про конструювання виробів з окремих деталей.	<i>Учень:</i> – знає технологію конструювання виробів з окремих деталей; способи кріплення дета-	Розвиток конструктивних здібностей на основі роботи з конструктором. Розвиток мовлення на основі навчання учнів

	Види конструювання: з використанням конструктора з дерева, пластику, металевго конструктора; конструювання з паперу, картону, пластику та ін. Способи кріплення деталей, способи з'єднання деталей. Засоби праці: ключ, викрутка та ін. – призначення та користування. 2) Трудові операції. Добір деталей для виготовлення заданої конструкції за зразком, предметною інструкційною картою. З'єднання деталей залежно від виду конструювання (спеціальне кріплення, гвинти, гайки). 3) Об'єкти виготовлення. Із металевго конструктора – драбинка, стіл, стілець; із паперу – коробочки, стіл, стілець, ліжко; із пластикових	лей, з'єднання, засоби праці – їх назви, призначення (залежно від конструктора – за вибором учителя); – добирає деталі за зразком, з'єднує деталі, користується засобами праці; – виготовляє предмети із металевго конструктора, із паперу, пластикових деталей за інструктивною картою, планом роботи.	назв способів з'єднання деталей, кріплення та засобів праці. Розвиток сприймання та мислення на основі формування вмінь добирати деталі конструкції за зразком, інструкційною картою. Формування умінь самостійно виконувати трудові операції на основі використання інструкційної карти, плану роботи та здійснювати самоконтроль
--	--	--	---

		деталей – будинок, стіна, літак та ін.		(порівнювати свою роботу із зразком).
5	6	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Картон та інші матеріали, їх поєднання (<i>нитки, тасьма, обрізки шкіри, тканини, поролон та ін.</i>). Симетрія (практичне визначення). Витинанки. 2) Трудові операції. Розмічання картону та паперу за шаблонами та за допомогою лінійки. Різання по прямих та кривих лініях. Вирізання отворів. Пришивання тасьми до деталей з картону. Оздоблення. Вирізання витинанок. 3) Об'єкти виготовлення. Ялинкові прикраси. Плоскі карнавальні напівмаски. Кар-	<i>Учень:</i> – знає основні та додаткові матеріали, практично визначає витинанки, симетрію; – розмічає картон, папір за шаблоном; вирізає отвори; пришиває тасьму до деталей з картону; вирізає витинанки; – виготовляє ялинкові прикраси, карнавальні напівмаски, головні убори, витинанки за	Збагачення уявлень про папір, картон та інші матеріали. Розвиток просторового уявлення на основі вирізування витинанок. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу термінами – назвами трудових операцій. Розвиток охайності, точності виконання практичних дій (оздоблення, вирізання). Розвиток діяльності та мислення на основі розвитку вмінь виконувати практичні завдан-

		навальні головні убори. Витинанки (на вибір учителя).	інструктивною картою, планом.	ня за планом, інструкційною картою.
3	4	Сільськогосподарські роботи 1) Техніко – технологічні роботи. Осінні роботи в саду: садіння дерев, кущів, перекопування ґрунту, обкопування дерев, кущів, поливання рослин під зиму, обгортання молодих дерев. Догляд за рослинами саду восени. Сільськогосподарське знаряддя: лопата, вила, пила, ніж. Правила безпечного поводження із знаряддями. 2) Трудові операції. Садіння, перекопування ґрунту, обкопування дерев, поливання, обгортання дерев (визначення операцій, послідовності дій).	<i>Учень:</i> – знає зміст осінніх робіт у саду, сільськогосподарське знаряддя (<i>лопата, вила, граблі, пила, ніж</i>), правила безпечної роботи знаряддям; – бере посильну участь в осінніх роботах у саду (під наглядом учителя і безпосереднім показом);	Збагачення уявлень учнів про осінні роботи в саду (садіння, перекопування, обкопування, поливання) та сільськогосподарське знаряддя (<i>лопати, вила, граблі, пила, ніж</i>). Розвиток мовлення на основі формування знань про назви трудових операцій Розвиток координації рухів.

		3) Об'єкти праці. Догляд за рослинами саду восени (спостереження та посильна участь).	– доглядає за рослинами саду під керівництвом учителя.	Розвиток спостережливості в процесі догляду за рослинами в саду. Формування сприймання на основі умінь розрізняти рослини саду – дерева, кущі, квіти.
7	4	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Початкові відомості про професію картонажника-палітурника. Деталі виробів із паперу та картону. Однодетальні та багатодетальні вироби. Інструменти для розмічання й обробки паперу та картону: циркуль.	II семестр <i>(36 год, 2 год на тиждень)</i> <i>Учень:</i> – має початкові відомості про професію палітурника, знає однодетальні та багатодетальні вироби, інструменти для розмічання та обробки паперу; – розмічає папір і картон лінійкою, циркулем самостійно;	Збагачення уявлень учнів на основі початкових відомостей про професію палітурника. Розвиток пам'яті на основі пригадування властивостей, видів паперу та назв інструментів (<i>лінійка, циркуль, олівець, ножиці, голка</i>). Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнком.

		3) Об'єкти виготовлення. Іграшки з паперу і картону. Іграшки плоскі та об'ємні.	– виготовляє іграшки з паперу та картону, плоскі та об'ємні за інструкційною картою, планом роботи.	Розвиток мислення на основі умінь співставляти вироби, знаходити однакове, різне на основі аналізу плоских та об'ємних іграшок з паперу і картону
8	6	Текстильні матеріали 1) Техніко – технологічні відомості. Стібки для шиття та вишивання в ручному виконанні. Призначення стібків: для зшивання деталей, розірваних місць, для вишивання. Стібки навскісні, їх призначення та технологія виконання. М'які іграшки з тканини, їх деталі. 2) Трудові операції. Виконання навскісних стібків на картоні по проколу, по розмітці на папері, на тканині. Вирізування деталей м'якої іграшки за шаблоном.	<i>Учень:</i> – розрізняє стібки для шиття та вишивання, знає технологію виконання стібків прямих, навскісних; – виконує навскісні стібки на тканині за зразком, – вирізує деталі м'якої іграшки за шаблоном, з'єднує деталі навскісними стібками;	Збагачення уявлень про різні види стібків у ручному виконанні та їх застосування на основі аналізу готових виробів, зразків, малюнків. Розвиток просторового орієнтування на основі виконання різних способів виконання прямих та навскісних стібків.

		З'єднання деталей іграшки навскісними стібками. 3) Об'єкти виготовлення. Зразки навскісних стібків на папері, на тканині. М'які іграшки плоскі та об'ємні.	– виготовляє зразки стібків на тканині, плоскі та об'ємні м'які іграшки.	Розвиток мислення на основі формування умінь визначати спосіб виконання завдань за назвою (<i>покажи прямі стібки</i>), за малюнком (<i>які стібки на малюнку?</i>), за зразком.
9	4	Конструювання 1) Техніко-технологічні відомості. Способи з'єднання деталей для виготовлення виробів (з паперу, картону, металевого конструктора, природних матеріалів, деревини та ін.). Назви виробів, назви деталей, способів з'єднання, технологічних операцій. Засоби праці, їх назви. 2) Трудові операції. З'єднання з окремих деталей виробів. Кріплення деталей за	<i>Учень:</i> – знає способи з'єднання деталей виробу з паперу, конструктора, природних матеріалів, деревини; – знає назви виробів, деталей технологічних операцій; – кріпить деталі нитками, клеєм, шурупами; виготовляє деталі (розмітка, вирізування);	Розвиток конструктивних умінь на основі визначення способу з'єднання деталей з паперу, тканини, природних матеріалів та конструктора (металевий, дерев'яний, пластиковий). Розвиток просторового орієнтування, мислення, зорової пам'яті на основі конструювання

		допомогою ниток, клею, шурпів та ін. Виготовлення деталей (розмітка, вирізування тощо). 3) Об'єкти виготовлення. Предмети (іграшки) з метало-конструктора, конструктора з пластика, дерева, картону. Предмети із паперу, тканини та різних природних матеріалів.	– здійснює конструювання предметів із різних конструкторів за інструкційною картою.	предметів (і іграшок) та їх аналізу за малюнком. Формування діяльності на основі розвитку умінь виконувати практичні завдання за інструкційною картою.
10	3	Елементи комп'ютерної грамоти 1) Техніко-технологічні відомості. Загальні відомості про комп'ютер (призначення, найважливіші операції). Основні складові частини комп'ютера: системний блок, дисплей (монітор), клавіатура, «миша» – їх призначення. Техніка безпеки та гігієна праці з комп'ютером.	<i>Учень:</i> – має відомості про комп'ютер (призначення, найважливіші операції), частини, техніку безпеки та гігієну праці, має уявлення про управління за допомогою клавіатури та курсора;	Збагачення уявлень про навколишній світ на основі ознайомлення із роботою та управлінням комп'ютера. Розвиток уваги, пам'яті на основі управління комп'ютером.

		Послідовність вмикання та вимикання комп'ютера. Управління за допомогою клавіатури. Управління курсором за допомогою клавіатури та «миші». 2) Трудові операції. Знаходження в комп'ютері його складових частин (<i>системний блок, дисплей, клавіатура</i>). Вмикання та вимикання комп'ютера. Управління курсором за допомогою «миші». 3) Об'єкти праці. Робота на комп'ютері.	– знаходить складові частини комп'ютера, вмикає, управляє курсором; – вмикає комп'ютер, набирає текст (під наглядом вчителя).	Розвиток мислення на основі знаходження необхідних складових комп'ютера, які забезпечують управління ним (клавіатура). Розвиток уваги, зорово-рухової координації.
11	3	Сільськогосподарські роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Підготовка до весняних робіт у полі, на городі, в саду – підготовка та пророщування на-	<i>Учень:</i> – має уявлення про підготовчі роботи до весняних робіт в саду, на городі; – знає способи висівання на-	Збагачення уявлень про весняні роботи у полі, в саду, на городі. Формування діяльності та мислення на основі розвитку вміння визначати

		сіння овочів, квітів. Прийоми висівання насіння у ящики, горщики та у відкритий ґрунт. Правила догляду за кімнатними рослинами (поливання, підкормка). 2) Трудові операції. Відбір насіння квітів та овочів. Пророщування насіння. Висівання насіння. Поливання, підкормка. 3) Об'єкти праці. Підготовчі роботи до весняних робіт у полі, саду, на городі (спостереження). Догляд за кімнатними рослинами (протягом року).	сіння та правила догляду за кімнатними рослинами; – уміє відібрати насіння для пророщування, висіяти насіння у підготовлений ґрунт; – доглядає за кімнатними рослинами, спостерігає за весняними роботами у полі, на городі, у саду.	спосіб виконання різних сільськогосподарських робіт (самостійно планувати діяльність). Розвиток загальнотрудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності: відбір насіння, пророщування, догляд (поливання, підкормка). Розвиток мислення, уваги, спостережливості на основі спостереження за рослинами та весняними роботами в саду, на городі, у полі.
12	4	Папір і картон 1) Техніко-технологічні відомості. Призначення картону як матеріалу для виготовлення різ-	<i>Учень:</i> – знає призначення картону, властивості, матеріалу для ко-	Збагачення уявлень про предмети навколишнього середовища на основі формування знань про призначення та вла-

		ної тари (елементарні відомості). Властивості коробкового матеріалу: товстіший і тонший порівняно з іншими сортами. Колір коробкового картону. Технологія виготовлення коробок. 2) Трудові операції. Розмічання розгортки коробочок за шаблонами та з допомогою лінійки. Згинання і склеювання на зрізах. 3) Об'єкти виготовлення. Відкриті коробочки з тонкого паперу, іграшки-сувеніри.	робок, технологію виготовлення коробок; – робить розмітку розгортки коробочки за шаблоном, лінійкою, виконує згинання та склеювання на зрізах; – виготовляє відкриті коробочки за інструкційною картою, планом.	стивості тонкого картону. Розвиток словникового запасу на основі знань технології виготовлення предметів (назви способу діяльності). Розвиток мислення на основі розмітки розгортки коробочки на площині картону. Розвиток особистісних якостей: охайності, цілеспрямованості, бажання виконувати роботу. Розвиток загальнотрудових умінь на основі виконання завдань за інструкційною картою, самостійно складеним планом роботи планом роботи.
13	6	Текстильні матеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Матеріали для іграшок-су-	<i>Учень:</i> – має початкові відомості про матеріали для іграшок-суве-	Збагачення уявлень про використання текстильних матеріалів в побуті. Розвиток мис-

		венірів (картон, папір, тасьма, нитки, тканина) та інструменти для їх виготовлення (<i>голка, ножиці, лінійка, клей</i>). Оздоблення іграшок-сувенірів: аплікація, вишивка, бахрома тощо. Технологія виготовлення іграшок-сувенірів. 2) Трудові операції. Розмітка, вирізування, склеювання, зшивання, наклеювання, вишивання, виготовлення китиць. 3) Об'єкти виготовлення. Іграшки-сувеніри з картону, паперу, тканини, ниток.	нірів; має знання про інструменти, які використовуються для виготовлення іграшок, про оздоблення; знає технологію виготовлення іграшки; – самостійно робить розмітку, вирізує деталі, склеює, зшиває, вишиває та виготовляє китиці; – виготовляє іграшки, сувеніри за планом роботи.	лення на основі формування умінь здійснювати класифікацію предметів діяльності (матеріали, інструменти, способи роботи). Розвиток особистісних якостей: охайності, цілеспрямованості, самостійності на основі формування організаційних умінь діяльності (відбір матеріалів, інструментів, оздоблень). Розвиток усвідомленості способу виконання практичних завдань за зразком.
14	6	Елементи комп'ютерної грамоти 1) Техніко-технологічні відомості. Послідовність роботи на ком-	<i>Учень:</i> – має початкові уявлення про роботу комп'ютера, про вми-	Подальше збагачення уявлень про призначення комп'ютера. Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності

		п'ютері (вмикання, вправи з клавіатурою, вимикання). 2) Трудові операції. Послідовне виконання дій на комп'ютері. 3) Об'єкти праці. Здійснення вправ для роботи за комп'ютером	каня, вимикання та користування клавіатурою, мишкою; – виконує вправи на комп'ютері (вмикання, вимикання, відкриття програм); – працює за комп'ютером під керівництвом учителя	роботи на комп'ютері (вмикання, вимикання) Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності виконання дій на комп'ютері. Розвиток координації зорово-рухової діяльності на основі формування вмінь працювати на комп'ютері (набирати текст, управляти «мишкою»).
--	--	--	---	---

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фізичне виховання є складовою частиною всієї системи навчально-виховного та корекційно-розвивального впливу на учнів загальноосвітнього навчального закладу для дітей з вадами розумового розвитку. Воно здійснюється у взаємодії з розумовим, естетичним, моральним вихованням та трудовим навчанням, посідаючи одне з провідних місць у розвитку соціально важливих умінь і навичок, підготовці учнів до самостійного життя та праці, формуванні в них адаптивних здібностей.

Шкільний курс «Фізична культура» для дітей з розумовими вадами має свою специфіку, зумовлену особливостями їх розвитку. Зниження тону кори головного мозку утруднює розвиток основних рухів, призводить до нерівномірного розвитку сили м'язів, спричиняє скутість у рухових діях та втомлюваність при статичних позах. Найвні порушення серцево-судинної, дихальної, вегетативної систем призводять до аритмії, порушень частоти, глибини та ритму дихання, неузгодженості дихального акту з руховими діями. У дітей спостерігається порушення ендокринної системи, відставання у показниках фізичного розвитку відносно вікової норми, непропорційна будова тіла, різні відхилення в поставі тощо.

Зазначені фізіологічні відхилення та органічні ураження призводять до своєрідного фізичного розвитку, зокрема рухових здібностей дитини. У багатьох школярів рухові порушення, як правило, скомпенсовані і непомітні у побутовій діяльності. Водночас вони стають помітними у процесі виконання складних рухів, зокрема таких, коли вимагається точне дозування м'язових зусиль, перехресна координація, просторово-часова організація моторного акту, словесна регуляція.

Учителю фізичної культури слід враховувати, що є учні з розумовими вадами, в яких добре розвинена моторика та достатній рівень сформованості рухових якостей, що зумовлює необхідність у здійсненні диференційованого й індивідуального підходу до навчання школярів.

Виходячи з викладеного, вчитель фізичної культури повинен брати до уваги висновки лікарських оглядів школярів, проводити фізкультурно-розвивальну роботу, враховуючи стан здоров'я кожного учня. Уроки з фізичної культури проводяться з урахуванням особливостей рухового розвитку, структури дефекту та психофізичних можливостей школярів.

Фізичне виховання в загальноосвітньому навчальному закладі для дітей із вадами розумового розвитку має такі завдання:

- зміцнення здоров'я учнів, підвищення їхньої працездатності, формування правильної постави;
- формування знань з особистої гігієни, правил техніки безпеки під час заняття фізичними вправами, ознайомлення із впливом фізичного навантаження та природних факторів загартування на організм людини;
- здійснення корекції недоліків фізичного розвитку та порушень психомоторики;
- формування й удосконалення в учнів рухових умінь прикладного характеру, розвиток у них навичок використання їх у побутовій діяльності;
- виховання сталого, зацікавленого інтересу в учнів до уроків фізкультури, звички до систематичних занять фізичними вправами й іграми;
- сприяння розумовому та фізичному розвитку учнів, а також вихованню моральних і вольових якостей, відповідального ставлення до свого здоров'я, навичок культурної поведінки в місцях фізкультурно-спортивних заходів.

Програма з фізичної культури побудована на основі дидактичних і педагогічних принципів навчання дітей з розумовими вадами та врахування сучасних вимог до гуманізації освіти та інтеграції їх у соціум. Зміст програми має корекційну спрямованість, прикладний характер і адаптований до можливостей розумово відсталих школярів.

Корекційна спрямованість навчання, виховання і розвиток учнів на уроках фізичної культури досягається шляхом реалізації спеціальних дидактико-методичних положень:

1. Уроки фізичної культури насамперед спрямовані на зміцнення здоров'я і сприяння загальному фізичному роз-

виткові учнів; зміст і методика проведення уроків передбачає взаємозв'язок навчання, виховання та розвитку, підвищення рівня фізичної підготовки і корекції психофізичних порушень шляхом використання загальнорозвивальних і реабілітаційних вправ.

2. Корекційний вплив на пізнавальні можливості розумово відсталого учня досягається тим, що до змісту уроків з фізичної культури вводяться вправи, спрямовані на розвиток сенсорного і розумового компонентів рухової сфери дитини, які спонукають до пізнання власних рухів за просторово-часовими параметрами й особливостями м'язових зусиль при їх виконання.

3. У процесі уроків фізичної культури корекційно-розвивальний вплив досягається шляхом використання спеціальних вправ, спрямованих на розвиток рухових якостей, з диференціацією навантажень при їх виконанні та індивідуалізацією силових, часових і просторових компонентів рухів.

У процесі занять фізичною культурою слід застосовувати педагогічні прийоми, спрямовані на активізацію інтелектуальної сторони рухової діяльності, такі, як самооцінка учнями своїх рухів, виконання вправ за словесною інструкцією, запам'ятовування комбінації вправ, розрізнення рухів за темпом, напрямком, розміром, зусиллями, плавністю тощо.

Програма з фізичної культури побудована таким чином, що більшість видів фізичних вправ (стройові вправи, гімнастичні перешикування, ходьба, біг, стрибки, метання, рівновага, лазіння тощо) повторюються з метою удосконалення їх у наступних класах.

Зміст програми складається з таких розділів: гімнастика, легка атлетика, ігри (рухливі, народні, спортивні); лижна підготовка, ковзання, плавання, вправи на тренажерах – на вибір. Такий добір розділів дозволяє використовувати у процесі фізичного виховання школярів усі види вправ, враховувати кліматичну зону та базові можливості шкіл. До кожного розділу програми є теоретичні відомості, що дає можливість учителю ознайомити учнів з оздоровчою дією фізичних вправ на організм людини, розкрити складові довголіття, проводити антиалкогольну, антинар-

котичну і протитютюнову роботу; ознайомити школярів із народними традиціями, розвитком фізичної культури і спорту в державі, регіоні, місті, школі.

Плануючи навчальну роботу, вчитель фізичної культури для кожного класу складає календарний план-графік вивчення навчального матеріалу на півріччя і розробляє план-конспект кожного уроку чи системи уроків, з урахуванням особливостей фізичної підготовленості учнів та стану їхнього здоров'я.

При плануванні роботи з «Фізичної культури» вчитель враховує орієнтовну сітку розподілу годин, результати лікарського огляду учнів, рухові можливості школярів та вимоги програми до рівня їхньої фізичної підготовленості.

Оцінювання рівня розвитку фізичних якостей і навчальних досягнень учнів проводиться, починаючи з другого класу. Починаючи з другого класу, оцінювання фізичних якостей здійснюється за такими тестовими вправами:

- гнучкість – за нахилом тулуба вперед із положення сидячи (см);

- швидкість – з урахуванням результату бігу на 30 м з високого старту (с);

- спритність – за результатами «човникового» бігу 4×9 м (с);

- сила – за кількістю підтягувань на високій перекладині (хлопці), та перекладині заввишки 95 см (дівчата) (разів);

- швидкісно-силові якості – за показниками стрибка в довжину з місця (см);

- витривалість – за дистанцією, яку учень пробігає за встановлений термін часу (м).

Оцінювання навчальних досягнень учнів передбачено за 12-бальною системою, яка включає 4 рівні: початковий, середній, достатній і високий.

Початковий рівень

1 бал – учень за взірцем і з допомогою вчителя виконує рухову дію, не впізнає та не називає дію, ставлення до навчання байдуже, потребує постійної допомоги.

2 бали – учень виконує дію з допомогою вчителя, впізнає дію, але назвати її не може, потребує постійної допомоги і стимулювання вчителем.

3 бали – учень виконує вправу з допомогою вчителя, впізнає і називає окремі ознаки діє, потреби у фізичному вихованні відсутні, потребує активізації навчальної діяльності.

Середній рівень

4 бали – учень самостійно, за допомогою пояснень учителя, виконує фізичні вправи, має численні недоліки в якості їх виконання, вимоги розуміє, але повторити чи назвати свої дії не може. Ставлення до фізичного виховання – епізодично-позитивне, потребує стимулювання вчителем.

5 балів – учень самостійно виконує фізичні вправи, реагує на зауваження і намагається виправити помилки, ставлення до фізичного виховання загалом позитивне.

6 балів – учень у 50% правильно виконує завдання, розуміє матеріал, може повторити команду або завдання, але не розуміє та не помічає помилкових дій, після зауваження намагається їх виправити. Має потреби у виконанні завдань на визначення точності параметрів та при переході на інші види діяльності. До окремих видів фізичного виховання (ігор) ставлення позитивне, але недостатньо стале у процесі навчання.

Достатній рівень

7 балів – учень правильно виконує 80% завдань, навчальний матеріал розуміє і з допомогою вчителя може пояснити, що і як треба робити, здатний застосовувати набуті вміння у побутовій ситуації. При виконанні фізичних вправ сам не помічає помилок. Ставлення до уроків фізичного виховання зацікавлене.

8 балів – учень розуміє всі команди вчителя і правильно їх виконує, може сам подавати деякі команди та пояснювати рухові дії, має достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.

9 балів – виконуючи фізичні вправи, учень здатен з одного виду діяльності переходити на інший (у 50% випадків), за командою вчителя без зупинки може регулювати темп виконання вправ згідно з особистим почуттям, може пояснити свій стан (*втомився, тому що...*); ставлення до уроків фізичної культури зацікавлене.

Високий рівень

10 балів – учень переважно правильно виконує всі на-

вчальні завдання, розуміє команди, пам'ятає послідовність виконання вправ, може пояснити спосіб виконання рухової дії, використовує набуті знання та навички у повсякденній діяльності, цікавиться літературою з фізичного виховання, відвідує спортивні змагання, має виразно позитивне ставлення до уроків з фізичної культури.

11 балів – учень самостійно відтворює навчальний матеріал, пам'ятає і пояснює способи виконання основних рухів, помічає помилки у виконанні рухів, може проводити фізичні вправи з групою учнів; намагається освоїти більш складні рухові дії, правила змагань та цікавиться правилами суддівства з окремих видів спорту. Має стійке позитивне ставлення до фізичного виховання і спорту.

12 балів – учень самостійно і правильно відтворює навчальний матеріал, має при цьому правильну поставу, може пояснити школярам правильні ознаки дії та помилки, має потребу в заняттях фізичними вправами, бере участь у громадсько-спортивній діяльності школи, має виразно стійке позитивне ставлення до навчання.

Програма підготовлена на основі досвіду роботи загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей півдня України. В ній використані окремі дані, які були представлені в Програмі та Методичних рекомендаціях для закладів цього типу з фізичного виховання (К.: Богдана, 2002), а також використані методичні вказівки до оцінювання навчальних досягнень учнів, розроблені лабораторією олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки АПН України.

ПРОГРАМА

2 клас

(70 год., 2 год. на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	24	Гімнастика Теоретичні відомості Спортивна форма, її приготування до занять фізичними вправами, поняття «направляючий», «замикаючий».	<i>Учень:</i> – знає і дотримується правил поведінки при виконанні гімнастичних вправ; – може назвати деякі гімнастичні предмети (3–5: <i>мат, канат, драбина</i> та ін.).	Формування санітарно-гігієнічних навичок, спираючись на довільну пам'ять, розширення словникового запасу.
2		Шиккування та перешикування Шиккування в шеренгу і колону по одному по команді вчителя; рівняння в шерензі і в колоні, перешикування із ко-	<i>Учень:</i> – виконує команди «Рівняйсь», «Струнко», починає рух з лівої ноги; – знає, де ліва та права сторо-	Виховання вмінь орієнтування в просторі, колективних пересуваннях, розвиток зосередженості.

3	лони по одному в коло, рухаючись за направляючим. Виконання команд «Клас! Стій!», «Ставай!», «Розійдись!» Загальнорозвивальні і корегуючі вправи З положень стоячи, сидячи на підлозі, стоячи на колінах, виконання рухів руками у всіх напрямках; нахили і повороти в поєднанні з рухами рук; почергові колові рухи руками вперед у боковій площині, присідання та махи ногами; поєднання вивчених вправ.	– виконує команду «Клас! Стій!» – здійснює шикування та перешкування. <i>Учень:</i> – виконує рухи руками й ногами в основних напрямках із положень сидячи, стоячи на колінах, стійка ноги нарізно; – розуміє та виконує колові рухи вперед однією та двома руками; – може по пам’яті виконати 1–2 вправи.	Зміцнення м’язів тулуба та формування статичних відчуттів, сприяння фізичному розвитку учнів.
4	Вправи для формування правильної постави Стоячи в основній стійці спиною до вертикальної площини, руки на поясі, виконання нахилів вправо, вліво, піднімання вперед або в сторону зігну-	<i>Учень:</i> – розуміє і виконує утримання положення основної стійки біля вертикальної площини при виконанні нахилів та присідань; – пересувається кроком з ут-	Розвиток статичних силових якостей та навчання контролю за положенням тіла в просторі.

5	тої ноги. Самостійна перевірка постави. Ходьба на відстань 10–20 м з утриманням на голові предмета вагою 150–200 г. Вправи з рівноваги Ходьба по гімнастичній лаві з різними положеннями рук, переступаючи через предмети; ходьба на носках. Утримання рівноваги в стійці на одній нозі.	риманням на голові предмета вагою 150-200 г. <i>Учень:</i> – розуміє та виконує ходьбу по гімнастичній лаві з переступанням через предмет заввишки 10–15 см; – пересувається по лаві на носках; – ходить на носках; – утримує рівновагу (з допомогою).	Виховання самостійності, розвиток статично-динамічної рівноваги, розвиток рухових якостей.
6	Вправи в лазінні і перелізаннях Лазіння по гімнастичній лаві довільним способом, по похилій гімнастичній лаві (кут 20°); підлізання під перешкоди, перелізання через перешкоди; лазіння по гімнастичній драбині вгору і вниз.	<i>Учень виконує:</i> – підповзання під перешкоди (заввишки 35–40 см); – перелізання через перешкоди (65–75см.); – лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут 20°–30°).	Формування динамічної рівноваги. Корекція вад постави, збагачення рухового досвіду.

7	Танцювальні вправи Вправи: присідання, стрибки під музичний супровід. Крок галопу, приставні кроки вправо, вліво, в парах за музичним ритмом.	Учень: – виконує приставні кроки в парах згідно з музичним ритмом зі зміною напрямку за сигналом.	Формування сенсорно-координаційних здібностей, виховання звички до занять фізкультурою.
8	Акробатичні вправи З положення сидячи, ноги разом, – нахил вперед (торкнутись обличчям колін); ноги нарізно, руки вгору – лягти на підлогу; із положення лежачи на спині руки вгору – «міст», із положення стоячи на колінах – напівшпагат, руки на пояс.	Учень: – виконує самостійно напівшпагат; – виконує «міст» з положення лежачи на спині (з допомогою); – виконує акробатичні вправи: нахили та зміни положень.	Розвиток гнучкості, формування морфофункціональних структур дитячого організму. Розвиток наполегливості, бажання виконувати тренувальні вправи.
9	Вправи з предметами <i>З гімнастичною палицею:</i> рухи палицею вперед, вгору, вниз; присідання – палиця вперед; ходьба – палиця вперед, вгору. <i>З великим м'ячем:</i> із положення сидячи і стоячи на ко-	Учень: – виконує за командою 2–3 загальнорозвивальні вправи (на 4 такти) з гімнастичною палицею; – перекочує великий м'яч один одному стоячи на колінах на відстані 3–4м.; перекидає м'яч	Розвиток спритності та орієнтування в просторі, формування координованості рук, розвиток уявлень про характеристики рухів.

		лінах перекочування і перекидання м'яча в парах; підкидання м'яча вгору і ловіння його, удари м'ячем в підлогу і ловіння його. З малим м'ячем: кидок м'яча в стіну та в підлогу правою та лівою рукою і ловіння його двома руками; підкидання м'яча вгору однією рукою та ловіння його двома.	один одному в парах на відстані 2–3м; – вдаряє м'яч в підлогу правою та лівою рукою та ловить його двома руками .	
II	18	Легка атлетика Теоретичні відомості Техніка безпеки під час легкоатлетичних занять. Види легкої атлетики: ходьба, біг, стрибки, метання.	<i>Учень:</i> – називає види легкої атлетики; – знає та пояснює, як вони виконуються.	Збагачення словникового запасу легкоатлетичними термінами.
2		Ходьба Ходьба з лівої ноги; ходьба з різним положенням рук, ходьба у заданому темпі, зупинки при ходьбі за сигналом.	<i>Учень:</i> – уміє починати рух з лівої ноги, ходити у заданому темпі; зупинятися за сигналом вчителя.	Формування зорово-моторної координації в русі.

3	Біг Біг з утриманням правильної постави; біг у повільному та швидкому темпі; біг із обминанням перешкод; біг на швидкість 10–30 м; біг на витривалість 300 м.	<i>Учень:</i> – уміє бігати в різному темпі зі збереженням правильної постави; – уміє обминати перешкоди ;	Удосконалення рухової активності, розвиток швидкісної рухової реакції.
4	Стрибки Стрибки на двох ногах з рухами рук, короткі та довгі на двох ногах з просуванням вперед; на місці на обох ногах з поворотами праворуч, ліворуч; на одній нозі з просуванням вперед.	– виконує стрибки на двох ногах на потрібну відстань; – виконує стрибки на одній нозі з просуванням вперед до 3-х метрів; – виконує стрибки на двох ногах з поворотом праворуч, ліворуч.	Розвиток швидкісно-силових якостей, удосконалення регулювання рухів, збагачення рухового досвіду.
5	Метання. Метання м'ячів різного розміру в ціль правою та лівою рукою; в стіну із-за голови правою та лівою рукою; метання малого м'яча на відстань.	<i>Учень:</i> – виконує метання м'яча в стіну з-за голови правою та лівою рукою (відстань 5 м).	Розвиток зорово-моторної координації.

III	12	Ігри		
1		Теоретичні відомості Правила проведення та головні дійові особи гри.	<i>Учень:</i> – пояснює правила проведення ігор; – знає речитатив 3-х ігор.	Розвиток пам'яті, збагачення словникового запасу.
2		Ігрові дії в парах з предметами Ходьба та біг з різним темпом, згідно ігрових умов, катання та кидки м'яча один одному.	<i>Учень:</i> – вміє кидати та ловити м'яч різними способами.	Формування навичок спілкування на основі знань правил ігрової діяльності.
3		Ігрові дії спортивного напрямку Пересування з різним темпом, обминаючи перешкоди; передача і ловіння м'яча в спортивних умовах.	<i>Учень:</i> – уміє ловити і передавати м'яч у змагальних умовах.	Закріплення рухових вмінь; виховання особистісних якостей.
4		Ігри з елементами основних рухів «День і ніч», «Третій зайвий», «Стрибки по смужках», «Влучи в ціль» та ін.	<i>Учень:</i> – уміє виконувати ходьбу, біг, стрибки у різноманітних умовах.	Формування процесів мислення, закріплення рухових вмінь та навичок. Виховання колективної взаємодії.

		Естафети з основними руховими діями. Ходьба, біг, стрибки, пролізання і підлізання в умовах командних дій для досягнення перемоги.	<i>Учень:</i> – знає і вміє пояснити послідовність рухових дій; – знає систему оцінювання командних дій.	Виховання прагнення до перемоги, мужності і сміливості. Виховання почуття відповідальності перед колективом, вмінь стримувати емоції.
IV	12	Вправи на вибір Плавання Вправи для дихання у воді: присідання у воді не заплуюючи очі; поштовхом ніг «ковзання» на грудях; руки вгору на поверхні і під водою; ігри на воді; тримаючи дошку в руках, рухи ногами способом «кріль на грудях».	<i>Учень:</i> – знає правила поведінки в басейні; – виконує дихальні вправи у воді; – вільно відчуває себе в водному середовищі; занурюється під воду, не закриваючи очей.	Загартування організму та формування знань про плавучість тіла на воді, оптимізація тактильних відчуттів, розвиток орієнтування у водному середовищі.
	2	Лижна підготовка Шиккування в колону з лижами і палицями; виконання команд «Лижі на плече!», «На лижи ставай!»; пересування на лижах ковзним та ступаю-	<i>Учень:</i> – розуміє і виконує команди «На лижи!», «Лижі на плече!»; – уміє пересуватися на лижах ковзним та ступальним кроком без палиць;	Розвиток температурних відчуттів, швидкісно-силових та координаційних якостей.

3		чим кроком без палиць, спуск в основній стійці, сходження ступаючим кроком. Вправи на тренажерах	<i>Учень:</i> – знає і дотримується правил поведінки; – вміє самостійно працювати на «біговій доріжці».	Формування навичок самостійних занять, розвиток фізичних якостей.
---	--	--	---	---

3 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
I 1	22	Гімнастика Теоретичні відомості Ранкова гімнастика в руховому режимі дня учня. Місце ігор та фізичних вправ в активному відпочинку.	<i>Учень:</i> – знає і вміє пояснити правила поведінки в залі; – знає та може пояснити значення ранкової гімнастики.	Виховання значущих знань та вмінь, розширення знань про вплив фізичних вправ загартовування організму на людину.

2	Шикування та перешикування Команди: «Ставай!», «Рівняйсь!», «Струнко!», «Вільно!». Повороти на місці ліворуч і праворуч; ходьба протиходом; розмикання і змикання приставними кроками; перешикування з колони по одному в колону по два послідовними поворотами за командою вчителя «Наліво (направо), в колону по два, руш!»	<i>Учень:</i> – виконує команди «Ставай!», «Вільно!»; – виконує ходьбу протиходом, робить повороти на місці праворуч та ліворуч; – вміє перешикуватися з колони по одному в колону по двоє послідовними поворотами.	Виховання навичок колективного пересування, розвиток зосередженості, уваги та пам'яті.
3	Загальнорозвивальні і корегуючі вправи Поеднання нахилів і поворотів з рухами руками. Колові рухи руками вперед і назад у боковій площині; ліворуч та праворуч в боковій площині; із положення сидячи по чергове піднімання ніг; із положення лежачи на животі піднімання рук по чер-	<i>Учень:</i> – виконує колові рухи руками в боковій та лицевій площині; – виконує повороти тулуба з різним положенням рук; – вміє по пам'яті виконати 2–3 вправи.	Розвиток фізичних якостей та зміцнення м'язів тулуба; формування статодинамічних відчуттів.

4	гове та одночасне; виконання раніше вивчених вправ. Вправи для формування правильної постави Ходьба, ходьби на носках; ходьба з утриманням ваги масою 150–200 г з контролем постави; поворот кругом, присідання, нахили; виконання рухів руками із збереженням постави.	<i>Учень:</i> – утримує правильну поставу при ходьбі, при виконанні нахилів; – знає, яка постава вважається правильною; – виконує прості вправи з утриманням ваги 150–200 г.	Корекція постави при ходьбі на основі спеціальних вправ. Формування знань з охорони здоров'я.
5	Вправи з предметами <i>З гімнастичною палицею:</i> загальнорозвивальні вправи – палиця вгору, вниз, перед грудьми, за головою. <i>З гімнастичним обручем:</i> рухи руками, обруч перед собою, над головою; присідання, повороти тулуба з обручем в руках; пролізання в обруч; прокочування обруча в парах.	<i>Учень:</i> – Виконує по команді вчителя вправи з гімнастичною палицею; – виконує по команді вчителя 2–3 загальнорозвивальні вправи (на 4 рах.) з обручами;	Розвиток зорово-моторної координації, спритності та орієнтування в просторі. Формування пізнавального інтересу до рухових дій та мотивації до занять фізичною культурою.

6	З великим м'ячем: підкидання м'яча вгору і ловіння його під час ходьби, удари м'яча в підлогу і ловіння його двома руками; перекидання м'яча один одному в парах; удар м'яча об підлогу, поворот на 180°, або присідання чи стрибок і ловіння його. З малим м'ячем: підкидання м'яча однією рукою і ловіння його двома руками під час ходьби; удари м'яча об підлогу правою (лівою) рукою і ловіння його лівою (правою) рукою; удари м'яча об підлогу однією рукою, зробити мах ногою над ним, піймати двома руками. Вправи з рівноваги Ходьба по гімнастичній лаві, переступаючи предмети, переміщення по гімнастичній лаві приставним кроком з різними положеннями рук; повороти	– виконує під час ходьби кидки м'яча вгору і ловіння його; ударяє м'яч об підлогу і ловить його двома руками; – підкидає м'яча вгору правою та лівою рукою і ловить його двома руками. Учень: – виконує ходьбу по гімнастичній лаві приставним кроком, ходьбу по гімнастичній лаві, перевернутій навпаки (по рейці).	Розвиток рівноваги, спритності, розвиток стато-динамічної рівноваги.
---	--	--	---

7	на лаві; ходьба по рейці гімнастичної лави; зупинки на рейці з утриманням рівноваги. Акробатичні вправи Із положення лежачи на спині: стійка на лопатках, «міст»; із упору присівши перекид вперед в упор присівши. З положення лежачи на животі упором рук прогнувшись, торкнутись носками ніг голови.	<i>Учень:</i> – виконує «міст» з положення лежачи на спині; – розуміє та виконує перекид вперед з упору присівши.	Розвиток гнучкості, виховання наполегливості.
8	Вправи в лазінні та перелізанні Лазіння по гімнастичній драбині вгору, вниз, однойменним та різнойменним способом, вправо, вліво приставними кроками; перелізання з однієї гімнастичної лави на іншу; лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут до 30°); перелізання через перешкоди («кінь», «козел»).	<i>Учень:</i> – виконує вправи з лазіння по гімнастичній драбині вгору та вниз вільним способом; – уміє пересуватися по гімнастичній драбині приставним кроком.	Формування координаційних здібностей, корекція вад постави.

9		Танцювальні вправи Приставні кроки вправо, вліво в парах; приставні кроки в різних напрямках в парах; приставні кроки в парах з розворотами. Сполучення вправ (присідання, приставні кроки) під музичний супровід.	<i>Учень:</i> – виконує приставні кроки в парах з розворотами в різних напрямках, під музичний супровід.	Розвиток координації нижніх кінцівок. Розвиток слухового сприймання, темпу і ритму рухів. Естетичне виховання.
I 1		Легка атлетика Теоретичні відомості Правильна постава, правильні рухи під час ходьби і бігу. Терміни «старт», «фініш», «спис», «бар'єри», «жердина», «ядро».	<i>Учень:</i> – знає назви снарядів, які використовуються в різних видах легкої атлетики; – розуміє терміни: «старт», «фініш», «бар'єри» та ін.	Збагачення словникового запасу термінами, які вживаються в легкій атлетиці.
2		Ходьба Ходьба в ногу; зі зміною напрямку; в повільному, середньому та швидкому темпі; ходьба у напівприсіді.	– вміє пересуватися у напрямках із заданим темпом; зупинятися за сигналом вчителя.	Формування стато-динамічної рівноваги та сенсорно-моторної координації.
3		Біг Чергування ходьби та бігу по	<i>Учень:</i> – виконує біг з прискоренням	Розвиток швидкісно-силової

4	команді вчителя, високий старт, біг на швидкість 10–30 м, біг із прискоренням, біг із високим підніманням стегна; повільний біг на витривалість 2–3 хв. Стрибки Стрибки у довжину з місця поштовхом обох ніг; в глибині (з висоти до 50 см) поштовхом обох ніг; на одній нозі з просуванням в різних напрямках; з ноги на ногу з просуванням вперед; у довжину поштовхом однієї ноги з 2–3 кроків.	по команді, вміє чергувати біг з ходьбою по команді; – виконує біг на швидкість з високого старту (30 м). <i>Учень:</i> – виконує стрибки двома ногами в глибину з висоти 30–40 см; – виконує стрибки в довжину на дальність, поштовхом обох ніг.	реакції, формування уявлень про характеристики рухів. Розвиток швидкісно-силових якостей та зорово-моторної координації.
5	Метання Метання м'яча в горизонтальну та вертикальну ціль; на дальність відскоку від стіни, на дальність правою та лівою рукою.	<i>Учень:</i> – розуміє та виконує з місця метання малого м'яча на дальність способом із-за голови правою та лівою рукою; – виконує метання м'яча в ціль з місця.	Розвиток зорово-моторної координації, точності.

II 1	12	Ігри Теоретичні відомості. Сюжет ігор та правила їх проведення.	<i>Учень:</i> – пояснює правила проведення ігор; – знає зміст та назви 3–4 ігор ;	Розвиток пам'яті, збагачення словникового запасу назвами ігор.
	2	Рухливі ігри: «Заборонений рух», «М'яч суцільний», «До своїх прапорців», «Третій зайвий».	– розуміє зміст і правила ігор, сам виконує, дотримується вимог, може організувати гру в класі;	Формування вмінь спілкування, виховання умінь контролювати емоційний стан та організаційних навичок.
	3	Ігрові дії спортивного напрямку Біг, стрибки, пролізання та підлізання, сполучення цих дій в спортивних умовах.	– виконує біг та стрибки в змагальних умовах; – розуміє систему оцінки рухових дій;	Закріплення рухових вмінь, виховання особистісних якостей, почуттів колективізму та відповідальності.
	4	Естафети з основними руховими діями Біг, стрибки, кидки м'яча в змагальних умовах.	– дотримується правил виконання рухових дій; – може дати оцінку діям своєї команди за запитаннями вчителя.	Виховання стриманості, дисциплінованості, взаємодопомоги та прагнення до перемоги.
III 1	10	Лижна підготовка Теоретичні відомості Правила безпеки на уроках лижної підготовки, вибір лиж	<i>Учень:</i> – знає і дотримується правил безпеки та поведінки на уроках лижної підготовки;	Виховання обережності і взаємодопомоги, розуміння впливу зимових умов на людину.

2		і палиць, взуття та одягу для уроків лижної підготовки. Навички та вміння Шикування в шеренгу і коло-ну з лижами та палицями; виконання команд «На лижі ставай!», «Лижі в руку!», «Лижі під руку!», «Лижі на плече!»; пересування ковзним і ступаючим кроком без палиць і з палицями; повороти на місці; переступання навколо п'ят.	– уміє підібрати лижі, палиці, взуття та одяг для уроків з лижної підготовки; <i>Учень:</i> – виконує шикування в шеренгу та колону з лижами, пересувається на лижах по слабопересіченій місцевості (до 1200 м) – називає та виконує команди: «На лижі ставай!», «Лижі в руку!», «Лижі під руку!», «Лижі на плече!»;	Формування вмінь орієнтування в просторі, розвиток сили та витривалості, спритності. Розвиток мовлення на основі вживання різних команд.
IV 1		Вправи на вибір Плавання Вправи для дихання; ігри у воді, занурення під воду за предметом; ковзання на грудях поштовхом ніг, руки вгору; тримаючи дошку в руках, рухи ногами способом «брас».	<i>Учень:</i> – вміє пояснити значення гігієнічних процедур перед виходом в басейн, дотримується їх; – виконує ковзання на грудях поштовхом ніг, руки вгору;	Виховання санітарно-гігієнічних навичок, формування нових рухових дій у незвичному середовищі, корекція вад постави.

2		Вправи на тренажерах Велотренажер	– вміє самостійно підготувати до роботи на велотренажері чи біговій доріжці: виконує підготовчі вправи, перевіряє безпечність технічних засобів.	Формування самостійності, розвитку уваги та пам'яті, розвиток фізичних якостей.
---	--	---	--	---

4 клас

(70 год, 2 год на тиждень)

Пор. №	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	22	Гімнастика Теоретичні відомості Руховий режим учня 4-го класу, запобігання травматизму при виконанні гімнастичних вправ.	<i>Учень:</i> – знає і може пояснити заходи з запобігання травматизму при виконанні гімнастичних вправ;	Формування життєво значущих знань, розвиток словникового запасу.
2		Шиккування і перешикування Повторення пройденого матеріалу. Повороти праворуч, ліворуч, кругом; ходьба «змій-	– розуміє і самостійно виконує повороти праворуч, ліворуч, кругом; – робить розрахунок по порядку та на «перший–другий»;	Виховання уваги, закріплення навичок розрахунку, розвиток координації рухів.

3	кою»; розрахунок по порядку, на «перший–другий». Загальноорозвивальні і корегуючі вправи Випади вперед і в сторони; повороти і нахили тулуба в сполученні з рухами рук; асиметричні рухи рук, рук і ніг.	– виконує по команді ходьбу «змійкою». <i>Учень:</i> – виконує асиметричні рухи руками по команді; – виконує випади вперед, в сторону, може продемонструвати вправи зі свого комплексу ранкової гімнастики;	Виховання зосередженості, корекція вад постави, активізація самостійних занять фізичними вправами, стимулювання учнів до занять фізичної культури.
4	Вправи для формування правильної постави Ходьба на носках з поворотом на 180°, на носках з різним положенням рук та з зупинками; виконання вправ з утриманням на голові предмета вагою 200 г; пересування приставним кроком вперед і в сторони з утриманням правильної постави.	– утримує і контролює свою поставу при ходьбі з різним темпом, при ходьбі з переступанням через предмети (набивний м'яч); при пересуванні приставним кроком;	Виховання навичок самоконтролю за правильною поставою, зміцнення м'язів тулуба.
5	Вправи з рівноваги Ходьба по похилій гімнастичній лаві, ходьба по гімна-	– вільно виконує вправи – ходьба по гімнастичній лаві парами;	Розвиток спритності, корекція вад постави.

	тичний лаві парами; виконання поворотів на 180° при ходьбі на гімнастичній лаві. Рівновага на одній нозі на підлозі і в положенні «ластівка»; рівновага на одній нозі, руки в сторони, друга нога зігнута в коліні, стопа на гомілці опорної ноги, очі закриті.	– виконує ходьбу по похилій гімнастичній лаві (50–60 см висота).	
6	Вправи в лазінні і перелізанні Лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут 50°) вгору і вниз, лазіння по похилій лаві з перелізанням на гімнастичну драбину, смуга перешкод з перелізанням; вис на гімнастичній драбині, на канаті, спираючись ступнями на вузол.	<i>Учень:</i> – виконує лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут 50°) з перелізанням на гімнастичну драбину; – долає смуги перешкод на час: з перелізанням (заввишки 30–40 см) та підлізанням (заввишки 50–70 см) по чергово, по 2 рази.	Формування вмінь використовувати руховий досвід, розвиток координаційних здібностей.
7	Акробатичні вправи Перекид вперед, назад, із положення лежачи на спині –	<i>Учень:</i> – розуміє і виконує із перека- ту назад стійку на лопатках;	Розвиток просторового орієнтування, розвиток сили, гнучкості та рівноваги.

8	«міст»; із перекату назад стійка на лопатках; напівшпагат з різними положеннями рук; рівновага на одній нозі, руки в сторони, голову вгору. Вправи на гімнастичних снарядах Колода. Ходьба: на носках, з різними положеннями рук, з поворотами, у напівприсіді. Козел: із упора, поштовхом двох ніг наскок в упор на коліна, із упору поштовхом двох ніг, ноги нарізно, всістись на козел, зістрибування з колін з поворотом і опорою на одну руку. Перекладина: із положення лежачи на спині, хватом зверху, вис прогнувшись; з вису прогнувшись лежачи 2–3 підтягування.	– виконує рівновагу на одній нозі, нахил вперед, руки в сторону («ластівка») і утримує її 3–4 сек. <i>Учень:</i> – уміє ходити по гімнастичній колоді (низькій), або колоді, яка лежить на підлозі, з різними положеннями рук; – виконує наскок в упор на коліна, зістрибування з колін з поворотом праворуч (ліворуч) з опорою на одну руку; – розуміє і виконує вис прогнувшись лежачи (3–7 сек).	Розвиток рівноваги, корекція вад постави. Розвиток сили та спритності, виховання сміливості. Розвиток сили, зміцнення м'язів тулуба.
---	---	--	---

9		Елементи художньої гімнастики Стрибки з ноги на ногу, нахили та присідання з різними положеннями рук. З обручем: стрибки в обруч, з обруча на двох ногах, стати в обруч на коліна, підняти обруч вгору, махи ногами через обруч. З гімнастичною палицею: ходьба на носках, палиця за головою; присідання, повороти тулуба, палиця вгорі, ноги нарізно, палиця за спиною.	<i>Учень:</i> – виконує знайомі загально-розвивальні вправи (2– 3) під музичний супровід; – виконує стрибки в обруч, із обруча вперед, вліво, вправо; одягає обруч на себе; – виконує присідання, повороти тулуба із положення палиця за спиною в ліктьових згинах.	Розвиток сенсорно-моторної реакції, координаційних здібностей. Розвиток спритності, уваги. Корекція вад постави, зміцнення м'язів тулуба.
II 1	18	Легка атлетика Теоретичні відомості Дихання під час бігу та після його завершення. Поняття «бар'єрний біг», «стрибки з жердиною», «естафета».	<i>Учень:</i> – знає, виконує і пояснює, як необхідно дихати під час бігу і після закінчення, називає декілька (3–4) видів легкої атлетики.	Активізація пам'яті, формування життєво значущих знань, розвиток ритму дихання. Збагачення мовлення вживанням легкоатлетичних термінів.

2	Ходьба Ходьба в різному темпі, ходьба на носках і на п'ятах, ходьба в чергуванні з бігом, ходьба спиною вперед, ходьба в напівприсіді.	<i>Учень:</i> – виконує ходьбу на носках і п'ятах з різними положеннями рук; – вміє чергувати ходьбу і біг по команді;	Корекція вад постави, виховання уваги.
3	Біг Біг у різному темпі, біг зі зміною напрямку за сигналом, з високим підніманням стегна, з викиданням гомілки назад; біг на швидкість (30 м), човниковий біг, біг на витривалість (до 3 хв).	– вміє виконувати човниковий біг; – розуміє і виконує по команді біг з високим підніманням стегна, з закиданням гомілки назад; – може виконувати тривалий біг (до 2 хв) з допомогою вчителя;	Розвиток швидкості та спритності, розширення рухового досвіду, розвиток мовленнєвої регуляції темпу і швидкості руху.
4	Стрибки Стрибки у глибину; з ноги на ногу з просуванням вперед; настрибування; стрибки у висоту з прямого розбігу; у довжину з невеликого розбігу.	– виконує стрибок у висоту з місця поштовхом двох ніг (висота 20–30 см) з м'яким приземленням; – виконує стрибок у довжину з невеликого розбігу (5–7 кроків);	Розвиток вмінь використовувати амортизаційні можливості кінцівок, закріплення вмінь основних рухів.

5		Метання. Метання малого м'яча правою та лівою рукою на дальність; кидання м'ячів у баскетбольне кільце двома руками; кидки набивного м'яча (1 кг) із різних положень, різними способами обома руками. Метання малого м'яча на дальність з одного кроку.	– розуміє завдання і виконує кидки набивного м'яча (1 кг) з положення сидячи із-за голови, та від плеча (правого, лівого); – виконує метання малого м'яча на дальність з одного кроку.	Розвиток точності силових рухів, зміцнення м'язів тулуба та рук.
III	10	Лижна підготовка		
1		Теоретичні відомості Запобігання обмороженню частин тіла на уроках лижної підготовки, дихання під час ходьби на лижах.	<i>Учень:</i> – знає і може пояснити, як запобігти обмороженню частин тіла, які (перші) прояви обмороження і перша допомога при них;	Формування знань і вмінь з охорони здоров'я, загартування дитячого організму.
2		Навички і уміння Пересування з лижами під рукою і на плечі; повороти на місці (праворуч, ліворуч); переступанням навколо п'ят	– вміє пересуватись з лижами під рукою і з лижами на плечі; – розуміє і виконує повороти (праворуч, ліворуч) на місці переступанням навколо п'ят лиж;	Розвиток фізичних якостей, вмінь розподіляти свої можливості, виховання сміливості, наполегливості, витривалості.

		лиж; спуски зі схилу в основній і високій стійці; пересуванням ковзним, ступаючим, позмінним двокроковим ходами; повторне проходження відрізків у швидкому темпі; зимові забави.	– виконує спуск зі схилу в високій стійці; – володіє позмінним двокроковим ходом; – може пройти по слабо пересіченій місцевості до 1500 м.	
IV		Ігри		
1		Теоретичні відомості Ознайомлення із видами спортивних ігор. Поняття «футбол», «баскетбол», «ручний м'яч».	<i>Учень:</i> – називає 2–3 спортивні гри, знає місця їх проведення, відрізняє ігри за призначенням;	Розширення словникового запасу, розвиток пам'яті, уваги. Виховання інтересу і звички до занять фізичної культури та позитивних морально-вольових якостей.
2		Рухливі ігри Повторення знайомих рухливих ігор.	– проводить дві знайомі рухливі гри і пояснює зміст;	Формування навичок взаємодії, виховання товариськості, колективізму.
3		Естафети та ігрові дії спортивного напрямку з основними рухами Біг, стрибки, кидки м'яча в змагальних умовах.	– розуміє і пояснює зміст і правила естафети, виконує рухові завдання; – проводить суддівство естафети з допомогою вчителя.	Виховання спостережливості, навчання вміння пояснити свої дії, розвиток фізичних якостей та організаційних умінь.

4		Елементи спортивних ігор Баскетбол: Основна стійка баскетболіста; ловіння та передача м'яча в парах на місці і в русі; ведення м'яча на місці; кидки м'яча в баскетбольний щит двома руками. Ручний м'яч: Ловіння м'яча двома руками і передача однією на місці, ловіння і передача м'яча в русі, ведення м'яча на місці правою та лівою рукою, кидок зігнутою рукою зверху. Футбол: Удари по нерухомому м'ячу; ведення м'яча по прямій і по колу, удари по м'ячу, який котиться, навчальна гра в міні-футбол.	Учень: – виконує ловіння і передачу м'яча в русі; – виконує ведення м'яча на місці; – виконує кидки м'яча в баскетбольний щит; – виконує ловіння і передачу м'яча в русі; – виконує ведення м'яча на місці, виконує кидок зігнутою рукою зверху; – здійснює ведення м'яча по прямій і по колу, удар по м'ячу, який котиться, внутрішньою частиною стопи або середньою частиною підйому.	Розвиток швидко-силових можливостей та спритності, зміцнення м'язів тулуба та рук. Розвиток здібностей диференціювання силових зусиль та просторового орієнтування. Розвиток координаційних здібностей, зміцнення м'язів тулуба та ніг.
V 1	8	Вправи на вибір Плавання Вправи для дихання. Рухи руками способом «кроль на грудях» та «брас» із затиснутою	Учень: – знає і пояснює техніку безпеки при купанні в відкритих водоймах;	Формування соціально значущих знань та вмінь. Розвиток сили, зміцнення м'язів, які за-

2		ногами дошкою; плавання до- вільним способом. Вправи на тренажерах	– може проплисти 25 м спосо- бом «кроль на грудях»; – дістає по команді предмет з дна басейну (до 1,5 м глиби- ни). <i>Учень:</i> – самостійно працює на орбіт- реку; – знає і пояснює, як можливо збільшити (зменшити) наван- таження.	безпечують акт дихання, ко- рекція постави, загартовуван- ня організму. Виховання самостійності та організованості, розвиток вит- ривалості.
---	--	---	---	--

ПРОГРАММЫ
для специальных общеобразовательных
учебных заведений для умственно отсталых
детей с русским языком обучения

РУССКИЙ ЯЗЫК

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Русский язык – один из главных предметов, изучаемых в общеобразовательных учебных заведениях для детей, которым необходима коррекция умственного развития. Он является основным средством общения русскоязычного населения Украины. Как учебный предмет русский язык выполняет важные функции, являясь и средством, и объектом познания, средством самовыражения личности, ее развития и коррекции недостатков.

Целью предмета в начальной школе является сообщение школьникам элементарных знаний и формирование соответствующих им умений по языку и правописанию начального уровня коммуникативных умений, обеспечение такого речевого развития, которое поможет им успешно овладеть языком и речью в последующие годы обучения, а также усваивать знания по другим предметам. Кроме того, это коррекция нарушений психофизического развития с целью успешной адаптации и социализации в обществе.

Задачами обучения русскому языку младших школьников являются: обучение письму, устной и письменной речи, формирование умений речевой деятельности: аудирования (слушания-понимания чужой речи), говорения, чтения и письма; умственное развитие учащихся, коррекция их психофизических недостатков, обучение свободному общению в различных ситуациях общения, воспитание любви к Украине, ее народу, приобщение к этическим и моральным нормам, воспитание национально сознательных граждан Украины.

Программа построена по линейно-концентрическому принципу с соблюдением дидактических принципов доступности, достаточности, последовательности, системности, научности, целесообразности, обучения от простого к

сложному (в частности, подача нового материала базируется на уже известном и в тесной связи с ним).

Предполагается, что ученики будут овладевать русским языком в процессе активной устной и письменной речевой деятельности. Главное внимание уделяется развитию и формированию четырех видов речевой деятельности: аудирования (слушания-понимания), говорения, чтения и письма.

Материал по русскому языку подобран с целью языкового и речевого развития школьников, а также с учетом трех главных принципов обучения русскому языку: функционального коммуникативно-лингводидактического, культурологического и проблемно-поискового. Материал подобран с учетом двойственной природы языка: а) язык как система знаний и умений; б) язык в действии – речь. Содержание программы подобрано с учетом соответствия материала умственным и физическим возможностям школьников, системного размещения, чем обеспечивается адекватность восприятия материала, его понимание и запоминание с целью осознанного использования в собственной речемыслительной деятельности. Также в содержании реализуется система моральных, этических и эстетических представлений, что соответствует требованиям к воспитанию национально сознательных граждан Украины.

Материал программ подобран с учетом межпредметных связей, что обеспечит расширение кругозора школьников, формирование у них умений использования знаний по языку, при изучении материала по другим предметам.

Материал программы размещается в нескольких колонках. В колонке «Содержание учебного материала» дано апробированное в школах содержание учебного материала. Колонка «Учебные достижения школьников» знакомит учителя со знаниями и умениями, которыми должны овладеть ученики в процессе обучения. В колонке «Направленность коррекционно-развивающей работы и предполагаемые результаты» содержится материал по коррекционно-развивающей работе учителя со школьниками, а также предполагаемые результаты по направлениям: «познавательные психические процессы» – *ППП*, «Речевое развитие» – *РР*, «личностное развитие» – *ЛР*.

В направлении «Познавательные психические процессы» отображены результаты работы учителя по коррекции и развитию психических процессов у школьников. Направление «Речевое развитие» отображает изменения, которых должны достичь школьники в речевом развитии благодаря коррекционно-развивающей деятельности учителя, направленной на их речевое развитие. Результаты личностного развития учеников вследствие коррекционно-развивающей работы с ними учителя помещены в колонке «Личностное развитие».

Для реализации цели и задач, а также для придания школьному курсу русского языка большей практической направленности содержание программы дифференцировано на пять содержательных линий, тесно связанных между собой: лингвистическую, коммуникативную, культурологическую, деятельностьную и коррекционно-развивающую. Реализуются содержательные линии в разделах «Звуки и буквы», «Значение слова», «Слово», «Предложение», «Текст». Предполагается, что ученики будут работать и приобретать знания о единицах разных уровней языка: звуки речи, слово в его лексическом и грамматическом значениях, предложение, текст.

В соответствии с современными требованиями изменились стратегия и тактика обучения русскому языку учащихся вспомогательной школы. Главное внимание обращается на особо важную цель обучения языку – всестороннее и речевое развитие школьников, чему подчинены задачи системного изучения языка.

Лингвистическая содержательная линия обеспечивает определенный объем знаний по языку, доступный младшим умственно отсталым школьникам орфоэпические, лексические, грамматические, стилистические его нормы и сформированные на этой базе речевые умения и навыки. Предполагается, что орфоэпическими и грамматическими нормами русского литературного языка ученики будут овладевать в процессе изучения тем по словообразованию, фонетике, лексикологии, морфологии, синтаксису, а также в процессе развития связной речи.

Содержание работы по усвоению норм русского литературного языка отражено в рубрике «Культура речи».

В *коммуникативной линии* представлены: содержание работы по формированию умений воспринимать устную и письменную речь, воспроизводить ее, материал по формированию умений работать с устными и письменными текстами различных жанров и типов речи, с которыми учащиеся встречаются в процессе учебной деятельности и в повседневном общении. Также здесь заложен материал о речеведческих понятиях: текст, монолог, диалог, типы речи. Поэтому коммуникативная линия имеет две составляющие: а) сведения о речи; б) учет основных видов работ.

Формирование умений слушать-понимать русскую устную речь – одна из наиболее важных составляющих, обеспечивающих коммуникативную содержательную линию. Начиная с подготовительного класса, учитель проводит значительную работу по овладению школьниками значением слов, словосочетаний, предложений, пониманию смысла абзацев, текста в целом. Полноту понимания прослушанного учитель проверяет посредством работы над его содержанием (вопросы, беседы, работа с предметными и сюжетными рисунками и т. д.). Обучая школьников подготовительного класса слушать-понимать чужую речь, одновременно он обучает их и воспроизводить ее – говорить, то есть обучает русской устной речи. Начиная с подготовительного класса, обучение говорению осуществляется на двух уровнях: репродуктивном и продуктивном. Репродуктивный уровень обеспечивается воспроизведением учениками образцов, данных учителем (ответы на вопросы о содержании прослушанного или прочитанного учителем текста, декламирование выученных стихотворений, скороговорок и т.д.). Репродуктивные умения способствуют активному усвоению лексики, формированию частично-речевых умений, которые лежат в основе речи (орфоэпических, грамматических, лексических). Необходимый уровень их сформированности обеспечивает умения слушать-понимать, правильно говорить, а также читать и писать.

Продуктивный уровень предполагает самостоятельное построение учениками собственных высказываний: вопросов, реплик диалога, рассказов о прослушанном, услышанном, прочитанном.

Формируя у школьников умение говорить, учитель ис-

пользует как готовые образцы речи (озвученные тексты диалогического и монологического характера), так и разнообразный дидактический материал (вопросы, опорные слова, предметные и несложные по содержанию сюжетные рисунки, специально созданные речевые ситуации общения и т.п.).

Потребность школьников в общении учитель удовлетворяет также озвучиванием (инсценированием с их участием) сказок, отрывков из прочитанных произведений, участием в сценариях праздников.

Формирование коммуникативных умений предполагает обучение школьников подбирать средства языка соответственно к типу речи с учетом ситуации общения.

В норме слова вызывают в сознании внутренние мыслительные образы предметов, и ученик не только воспринимает их звуковую оболочку, но и одновременно вспоминает и представляет то, что они обозначают. Вследствие недостаточности восприятий и ощущений у умственно отсталых детей полноценные адекватно-целостные внутренние мыслительные образы представлений предметов не формируются. Личностный смысл, который они вкладывают в то или иное слово, часто не совпадает с его значением. Нарушается формирование эмпирических понятий, конкретного мышления. Полученная информация не преобразуется в знания и не становится личным достоянием школьников. Поэтому лексико-семантический подход к изучению предмета «Русский язык» предполагает введение раздела «Значение слова». Предполагается, что ученики ознакомятся с основными лексико-грамматическими рядами слов, а также с отдельными лексическими понятиями: антонимами, синонимами, многозначными словами (без употребления терминологии). Для этого учитель использует систему специальных заданий, разработанную на основе лексических упражнений: лексико-логических, лексико-грамматических, лексико-стилистических, выполнение которых обеспечит овладение лексическими умениями. Такой лексико-семантический подход к изучению русского языка углубляет знания школьников, учит их внимательно относиться к подбору слов в собственной речи, позволяет лучше понимать чужую речь.

Обучение умственно отсталых школьников языку и речи предполагает концептуальную опору на текст – связанное высказывание. Предполагается, что ученики будут работать с единицами языка, являющимися образцами речи: полными предложениями, диалогическими единствами, текстами.

Бедность и стереотипность самостоятельной речи младших школьников будет преодолеваться благодаря работе над правильным употреблением временных и падежных форм. Работа над формой высказывания предполагает предварительную работу над его содержанием. Такой подход поможет объединить вокруг одного и того же содержания разнообразную лексику и различные синтаксические конструкции.

Индивидуальная и групповая формы проведения занятий по изучению устной речи будут способствовать развитию связной речи, коррекции ее недостатков.

Развитие связной речи учащихся предполагает формирование умений выразительного чтения, базирующихся на чувстве языка. Это заложено в формировании таких умений, как умения различать ударные и безударные слоги, интонировать различные по цели высказывания и структуре предложения, повышать и понижать голос во время чтения, ускорять и замедлять темп речи.

В культурологической содержательной линии заложен материал (названия тем), ориентирующий учителя на подбор соответствующих текстов, которые ознакомят учащихся с историей, обычаями, традициями, ремеслами, духовной культурой русского и украинского народов, общечеловеческими моральными нормами. Темы объединены в определенную целостную систему. Содержание текстов станет опорой и образцом для создания учениками собственных связных высказываний, обогащения словарного запаса на основе использования предложенных образцов, обеспечит формирование основ нравственной культуры каждого школьника. Культурологический принцип обучения русскому языку является базовым и реализуется на всех уроках.

Коммуникативной и культурологической содержательным линиям принадлежит ведущая роль в приобретении

учениками опыта общения, эмоционально-ценностного отношения к окружающему, формированию личностных качеств.

Невысокий уровень развития высших психических функций у учащихся отрицательно влияет на качество усвоения детьми общих представлений и понятий. В учебной деятельности нарушения мышления проявляются главным образом в недоразвитии его эвристического начала. Ученикам недоступно решение простых проблемных задач. Преодолеть этот недостаток помогает беседа эвристической направленности, проводимая во время работы с текстом произведения. Эвристические вопросы оптимизируют усвоение учащимися содержания учебного материала. Информационно-эвристический метод обучения направлен не только на открытие новых знаний, но и на использование и осознание ранее приобретенных знаний и умений. Во время такого обучения ученики овладевают умениями слушать и понимать вопросы, а в зависимости от их содержания учатся правильно формулировать на них ответы.

Деятельностная содержательная линия носит сугубо процессуальный характер. Ее содержание на уровне знаний в программах не отражено, а дано на уровне обобщающих умений. Реализуется она через систему упражнений и заданий комплексного характера как их органическая составляющая. Осознание учениками структуры собственной самостоятельной деятельности, развитие их мыслительных способностей, овладение базовыми мыслительными приемами и действиями во время усвоения родного языка (анализ, синтез, сравнение, обобщение, классификация, систематизация и др.) отражены в деятельностной содержательной линии, предполагающей овладение умениями самостоятельной учебной деятельности и достаточное овладение языком в самостоятельной речевой деятельности. В связи со значимостью самостоятельности в получении необходимой информации, как во время школьного обучения, так и в дальнейшей жизни, деятельностная содержательная линия пронизывает все линии.

Развивающе-коррекционное обучение русскому языку, наряду с овладением учениками системой общеучебных и профессиональных умений, знаний и навыков, предпола-

гает овладение и обобщенными приемами учебной деятельности. Приемы рассматриваются как последовательные действия с учетом того, что действие имеет ту же структуру, что и деятельность. Наиболее продуктивным путем формирования приемов учебной деятельности является поэтапное овладение ими школьников. Система заданий по обучению учащихся приемам самостоятельной учебной деятельности предполагает три основных этапа формирования умений: подготовка к предстоящей деятельности, ориентирование в содержании деятельности и ее выполнение. Каждый этап разделяется на конкретные действия – формируемые умения, конкретные умения выделяются отдельно. Так, формирование готовности учеников к предстоящей деятельности предполагает овладение такими умениями, как организация рабочего места и подбор необходимых для работы пособий, материалов. Ориентирование в предстоящей деятельности обеспечивают умения представлять конечный результат собственной деятельности, цели и способы его достижения, умения анализировать образец выполнения задания, понимать способы или последовательность выполнения задания. Непосредственно выполняя задание, школьники учатся регулировать собственные действия в соответствии с инструкцией и образцом, учатся пользоваться планом или инструкцией, составлять план собственной деятельности, поэтапно ее оценивать, исправлять ошибки, адекватно оценивать выполненную работу.

Во время формирования умений учебной деятельности, инструкции уделяется особое внимание. Начиная с подготовительного класса, учитель обучает учеников пользоваться инструкцией во время выполнения того или иного задания. В начале он использует иллюстративно-интерпретационную методику обучения, в которой словесная инструкция объединена с наглядным или практическим показом порядка выполнения действий (операций) и с элементами поэтапного планирования хода деятельности. Инструкция включает наводящие вопросы, которые акцентируют внимание школьников на допущенных ошибках, способствует уточнению действий во время выполнения задания. Ученики, слушая инструкцию учителя, рассматривают образец выполнения задания, потом повторяют инструкцию, то есть

обучаются планирующему высказыванию, и только после этого начинают выполнять задание. Выполнив задание, самостоятельно рассказывают о последовательности его выполнения. Такая работа помогает осознавать последовательность и сущность хода выполнения задания, способствует формированию умений отчитываться о выполненной работе.

В процессе формирования умений ориентироваться в предстоящей деятельности внимание обращается на развитие способности и привычки представлять результат труда. Учитель использует прием сопоставления результата труда (выполненное задание, графическая модель предложения и т.п.) с образцом, сравнивая образец предстоящей деятельности с заданием, которое надо выполнить; учащиеся воспринимают и воспроизводят отдельные элементы задания в строго заданной последовательности, что способствует формированию осознания необходимости сравнивать выполнение задания с образцом.

Качество выполнения учениками письменного или устного задания зависит от того, насколько правильно и точно они могут анализировать образец его выполнения. Поэлементный раздельный анализ образца помогает воспринимать все его части в последовательной связи. При раздельно-целостном анализе отдельные элементы образца не анализируются. Овладев раздельно-целостным анализом образца, ученики обучаются целостному его анализу, то есть полному самостоятельному анализу образца выполнения задания. Организованное таким образом обучение подводит их к тому, что путем сопоставления образца с собственным заданием при непосредственном анализе образца можно легко представить результат будущей деятельности и понять пути достижения цели.

Овладение ориентировочной основой деятельности предполагает обучение способам и последовательности выполнения задания. Учитель знакомит школьников с необходимостью придерживаться плана во время выполнения любого устного или письменного задания. Выполняя действия в строгой последовательности, дети убеждаются, что нарушение последовательности плана выполнения задания приводит ко многим ошибкам, к невыполнению работы, убеждаются в необходимости знать последовательность дей-

ствий. Соблюдению плана выполнения задания учащимся помогает использование учителем внешних опор (схем, графических моделей, образцов, инструкций). Задача учителя – научить детей использовать во время планирования работы внешние опоры. Желательно, чтобы ученики поняли, что инструкция в виде схемы выполнения задания, модели слова, плана изложения или сочинения – это тоже план выполнения задания, но он дан и оформлен по-другому. Соблюдая его, можно выполнить задание без помощи учителя.

Формируя умения исполнительской деятельности, учитель исходит из того, что ученики должны не только понять и усвоить последовательность выполняемых действий, но и научиться правильно их выполнять. Внимание обращается на необходимость соблюдения плана в процессе работы, ориентирования на образец, что способствует правильному выполнению задания.

Успешность самостоятельной учебной деятельности зависит от сформированности умений видеть и вовремя исправлять допущенные ошибки, поскольку у умственно отсталых учеников названные умения спонтанно не формируются. Вначале учитель учит исправлять ошибки, повторяя его действия, потом – с помощью образца и других внешних регуляторов (наводящих вопросов, плана, инструкции, графических моделей, сюжетных рисунков и т.д.) и, наконец, учит работать самостоятельно, используя в роли вспомогательных средств образец и план выполнения задания.

Важным условием, способствующим качественному улучшению исполнительской деятельности школьников, являются умения адекватно оценивать конечный результат своей деятельности. Умственно отсталые характеризуются не критичностью мышления, завышенной самооценкой, что отрицательно сказывается на качестве выполняемого ими задания. Учитель последовательно формирует умение оценивать конечный результат собственной деятельности. Вначале он сам оценивает выполненную учениками работу. Для сравнения использует образец выполнения задания. Школьники наблюдают, слушают, принимают участие в оценивании работ одноклассников. Потом оценивают самостоятельно, пользуясь образцом и планом. Обсуждая выполненное задание, оценку обязательно коммен-

тируют – это создает учителю возможность проверить уровень усвоенных ими умений. Таким образом, педагог последовательно формирует умения самостоятельной учебной деятельности, которые являются важным условием успешного овладения знаниями и специальными умениями.

Материал коррекционно-развивающей линии дан на уровне умений и пронизывает все содержательные линии.

В программах содержатся требования к знаниям и умениям учащихся, что способствует практической направленности обучения русскому языку, усвоению теоретического материала, свободному овладению языком во всех видах речевой деятельности. Требования к знаниям и умениям изложены в определенной системе: а) общеучебные знания и умения; б) специальные (частичные) знания и умения.

К общеучебным умениям относятся: умения анализировать, синтезировать, сравнивать, классифицировать, обобщать, умения пользоваться толковым словарем, делать выводы.

К специальным умениям относятся: учебно-языковые (умения различать разные по характеру звуки, части слова, части речи и пр., группировать единицы языка по определенным признакам, делать их разбор); коммуникативные (умения воспринимать, воспроизводить и создавать собственные устные и письменные высказывания); лексические (умения различать слова по значению, точно подбирать их к собственным устным и письменным высказываниям); орфографические (умения правильно писать слова, расставлять знаки препинания в предложениях); нормативные (умения правильно произносить гласные и согласные звуки, употреблять формы слов, составлять, словосочетания и предложения, объединять предложения в связное высказывание и др.).

Содержание учебного материала, предложения и вопросы, практические задания направлены на получение учениками знаний о языке, речи, видах речевой деятельности, основных единицах языка, формах речи.

В подготовительном классе с учетом ведущего вида деятельности у школьников – игровой – учитель проводит занятия в игровой форме. Внимание обращается на развитие зрительного и слухового восприятия, тактильной памяти.

С учетом ограниченного словарного запаса учащихся, в программах заложен материал по семантизации лексики, формированию грамматической стороны речи. Последовательно, в процессе игровой деятельности, ученики практическим путем овладевают лексическими умениями, учатся соблюдать лексическую и грамматическую сочетаемость слов. Усваивая слова – названия предметов ближайшего окружения, соответствующих признаков и действий, дети обогащают лексику, увеличивая словарный запас. Школьники работают со словами, предложениями, учатся самостоятельно составлять небольшие простые предложения, усваивают начальные умения диалогической и монологической речи.

Программы рекомендуют формирование умений, необходимых для овладения механизмом письма, что предполагает, в первую очередь, мускульную тренировку руки как в подготовительном, так и в первом классах. Дети овладевают умениями ориентироваться в малом пространстве, гигиеническими умениями. Особенное внимание уделяется мускульной (двигательной) подготовке руки к письму. Для этого рекомендуются разнообразные упражнения на обведение и штрихование, которые способствуют овладению графическими умениями.

Школьники 2–4-х классов пишут учебные диктанты, не подлежащие контрольному оцениванию. Контрольному оцениванию подлежит контрольное списывание с творческим заданием.

Начальный этап обучения русскому языку предполагает следующие аспекты работы: «Обучение грамоте», «Знания о языке, речевые умения», «Речевая деятельность», «Правописание», «Графические навыки письма. Техника письма. Культура оформления письменных работ».

1. Обучение грамоте.

Основной метод обучения учеников грамоте – звуковой аналитико-синтетический метод, который предполагает реализацию принципа «от звука к букве». Вначале учитель знакомит учеников со звуком, потом – с буквой, его обозначающей. Научив правильно произносить звук, учит писать букву, предлагая прочесть ее после написания. Таким образом, ученики с первых дней овладения письмом

учатся читать написанное, одновременно овладевая умениями контроля и самоконтроля написанного.

Учитывая быструю забываемость школьниками графической формы букв, после овладения ими графикой каждой строчной буквы учитель учит их писать соответствующую ей прописную букву. Это способствует лучшему и более быстрому запоминанию графической формы прописных букв и дифференциации их с графической формой строчных букв, особенно букв *а, у, т, д, б*.

Учитель обучает детей выполнять аналитико-синтетические действия со звуками речи. Это базовые действия для формирования навыка чтения и письма. Обучая грамоте, педагог учитывает умения, приобретенные детьми в дошкольный период жизни, когда они посещали детский сад, подготовительный класс или массовую школу. Особое внимание он уделяет детям, которые нигде не учились.

Обучение письму начинается с подготовительного класса и добукварного периода первого класса (в случае отсутствия в школе подготовительного класса), когда учитель развивает у учеников слуховое, зрительное, тактильное восприятия, формирует графические навыки письма, гигиенические умения, которых школьники должны придерживаться во время чтения и письма.

2. Знания о языке и умения пользоваться средствами языка. Ученики с интеллектуальными нарушениями получают знания о русском языке как о средстве познания и общения. У них формируются знания о единицах разных уровней языка (звуки речи, слово в его лексическом и грамматическом значениях, предложение, текст). Основное внимание уделяется практической работе: работа над значением слов с постепенным накоплением лексического запаса, обогащение речи различными грамматическими формами. Учитель формирует умение пользоваться средствами языка в соответствии с орфоэпическими, лексическими, грамматическими нормами русского литературного языка, учит школьников анализировать собственное речевое творчество.

Русский язык – это не только предмет изучения, но и средство усвоения знаний по другим предметам. На уроках русского языка школьники работают с речевым материа-

лом, который используется на уроках других предметов, обеспечивая речевую культуру учащихся. С этой целью учитель использует межпредметные связи, предлагая составлять предложения с использованием изученного материала на уроках русского языка (например, имен числительных на уроках труда; математики; имен прилагательных на уроках природоведения и т. д.).

3. Речевая деятельность.

Программы предполагают овладение школьников определенными знаниями о речи: устной и письменной, монологе и диалоге, об особенностях высказываний, о ситуациях общения. Внимание уделяется развитию и формированию умений выполнять все виды речевой деятельности: аудировать (слушать-понимать), говорить, писать и читать. Особенное внимание обращается на аудирование, поскольку основу формирования и развития умений речевой деятельности составляют умения слушать и понимать устную речь. Учитель учит понимать прослушанное, учит быстро (в меру возможностей школьников) и правильно воспринимать чужую речь, сосредотачивать внимание на прослушивании. Ученики осознают значение темпа, силы голоса, тона для понимания содержания высказывания. Слушание и понимание, распознавание в речевом потоке единиц определенных уровней языка (звуков, слогов, слов, словосочетаний и предложений) способствуют формированию знаний и умений о речи, о языке, коррекции внимания, восприятия, памяти, умений самостоятельной учебной деятельности.

Для аудирования учитель использует фронтальные виды работы, требующие от учащихся устных высказываний.

Особое внимание уделяется работе с устными монологическими и диалогическими высказываниями. Школьники учатся пересказывать готовые тексты (прослушанные, прочитанные произведения, просмотренные диафильмы, случаи из собственной жизни) и на их основе строить аналогичные высказывания. Одновременно учитель обучает составлять устные и письменные высказывания, которые имеют коммуникативную цель: записку, поздравление, письмо. Эту работу школьники выполняют вначале под руководством учителя, а потом с использованием различ-

ных опор (рисунки, иллюстрации, план, ключевые слова, ключевые предложения и т.п.).

Учитель создает на уроках такие речевые ситуации, которые вынуждают учеников к общению; к построению собственных высказываний. Обязательно знакомит учащихся с культурой общения, с речевым этикетом русского и украинского народов, учит правильно использовать формулы речевого этикета, внимательно слушать и выслушивать собеседника, формирует умения подбирать меткие слова для ответа собеседнику.

Обучая школьников письменной речи, учитель учит их записывать впечатления от увиденного, прочитанного или услышанного. Он приобщает к ведению записей, одновременно обучает исправлять ошибки, организуя групповую проверку работ; следит, чтобы ученики активно обсуждали то, что написали их товарищи, чтобы исправляли ошибки.

Также на уроках русского языка значительное время уделяется чтению – одному из видов речевой деятельности. Учитель обращает внимание на значение слов, правильное их произношение, на интонацию различных по цели высказывания предложений.

4. Правописание.

Одна из важных задач обучения языку – формирование умений правильно писать слова, употреблять знаки препинания. Основу орфографической грамотности составляют умения соотносить фонетический и графический образы слова, обозначать звуки слова соответствующими буквами без их пропусков, замены, перестановки. Простые в употреблении правила правописания ученики усваивают в процессе письма, сложные – практически, под руководством учителя. Работа над правописанием предполагает усвоение правил употребления, указанных в программах знаков препинания.

Во время выполнения учениками различных упражнений по списыванию, работы над ошибками, написания обучающих диктантов учитель формирует орфографическую и пунктуационную зоркость, умения видеть в тексте особенности графической формы слова, замечать знаки препинания, пользоваться образцом, самостоятельно исправлять допущенные ошибки.

5. Графические навыки письма. Техника письма. Культура оформления письменных работ.

Графические навыки письма, технику письма учитель формирует и развивает у школьников постепенно, начиная с подготовительного класса. Исходя из того, что у младших школьников часто наблюдаются нарушения мелкой моторики пальцев рук, педагог специально тренирует детей для укрепления мышц их рук, особенно пальцев.

Учитывая особенности восприятия умственно отсталых школьников, он обучает их писать мелом на доске с ориентацией на ее плоскость, регулировать размеры букв. В тетрадях учит соблюдать линии, поля, абзацы, правильно размещать на строке заглавие, учит аккуратно подчеркивать, правильно исправлять допущенные ошибки.

Требования программы к знаниям, умениям и навыкам учеников приведены в конце программы для каждого класса.

ПРОГРАММА

2 класс

1 отделение

(103 часа, 3 часа в неделю)

№	К- во час	Содержание учебного материала	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно- развивающей работы
1	4	Повторение Звуки и буквы. Различение гласных и согласных звуков и букв. Большая буква в начале предложения, точка – в конце предложения. Составление предложений из двух-трех слов.	<i>Ученик:</i> знает и дифференцирует все гласные и согласные звуки и буквы, приводит примеры слов с ними, составляет с помощью учителя и самостоятельно предложения из двух-трех слов, правильно записывает их после предварительного анализа вместе с учителем, понимает инструкцию, анализирует образец, сравнивать свою работу с об-	<i>ППП</i> – стараться концентрировать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать изучаемый материал, анализировать, дифференцировать и сравнивать выполненное задание с образцом, запоминать изученный материал, сохранять его в произвольной оперативной памяти, произвольно воспроизводить.

			разцом, эффективно использует помощь.	<i>РР</i> – понимать смысл слов, с которыми работает, объяснять их значение с помощью толкового словарика, адекватно использовать новые слова в речи, соблюдать культуру устной и письменной речи. <i>ЛР</i> – стремиться писать правильно, без ошибок, соблюдая графику букв и виды соединений букв, контролировать собственные эмоции во время письма.
2	20 14	Звуки и буквы Звуки слова Обозначение звуков буквами. Повторение вслед за учителем слов, состоящих из 3–5 звуков. Различение гласных и согласных звуков и букв. Гласные звуки: <i>а, о, у, и, ы, э</i>; буквы, обозначающие гласные	<i>Ученик:</i> различает на слух и на письме гласные и согласные звуки и буквы, дифференцирует строчные и заглавные буквы, различает гласные и йотированные, звонкие и глухие со-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на выполнении задания, произвольно воспринимать изучаемый материал, анализировать его, сравнивать, синтезировать, обобщать и произвольно запоминать, сохраняя в

	звуки: <i>а, о, у, и, ы, э; А, О, У, И, Ы, Э</i>. Наблюдения за работой артикуляционного аппарата во время произношения гласных звуков. Различение гласных <i>и–ы, а–я, у–ю, э–е</i>; запись слов с ними. Правильное произношение и запись слов с йотированными. Различение на слух и на письме согласных звуков и букв: <i>б–п, д–т, з–с, в–ф, ж–ш, г–к–х, мягкого и твердого разделительных знаков</i>.	гласные, правильно составляет из разрезной азбуки и записывает слова с ними, различает на слух и на письме слова с разделительными мягким и твердым знаками, правильно читает слова с ними, с помощью учителя составляет из букв разрезной азбуки и записывает на доске и в тетрадь, понимает инструкцию, соблюдать образец выполнения задания, анализирует его, сравнивать свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь.	долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – различать гласные и согласные звуки в письменной и устной речи, произносить, анализировать, составлять и правильно записывать слова с ними, предложения. <i>ЛР</i> – проявлять усилия, стремления научиться правильно списывать и писать под диктовку слова, составлять с ними предложения, проявлять аккуратность во время записей в тетради, радоваться положительной оценке.
	Культура речи Правильное произношение слов с глухими и звонкими согласными, с разделительными мягким и твердым знаками.	<i>Ученик:</i> правильно записывает слова с йотированными, правильно произносит и записывает слова с глухими и звонкими согласными, с мягким и твердым разделительными знаками.	<i>РР</i> – правильно произносить и писать слова со звонкими и глухими согласными, с разделительными <i>ь</i> и <i>ъ</i> знаками.

2	Слог Анализ слов по звуко-буквенному составу. Деление слов на слоги. Перенос слов по слогам. Восприятие на слух слогов, слов. Выделение лишнего слога в слове.	<i>Ученик:</i> имеет понятие о слоге, умеет делить слова на слоги, правильно произносит и медленно читает слова по слогам со звонкими и глухими, твердыми и мягкими согласными, соблюдать образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, самостоятельно и с помощью учителя находит ошибки, исправляет их, пользуясь образцом, эффективно использует помощь, контролирует ход выполнения задания.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на выполнении задания, произвольно воспринимать его содержание, запоминать материал о слогах, сохранять правило в произвольной оперативной памяти, вспоминать правило, представлять пример, воспроизводить нужные действия. <i>РР</i> – посредством слуховой памяти делить слова на слоги, различая ударные и безударные гласные, соблюдать культуру письменной речи. <i>ЛР</i> – проявлять внимание, настойчивость, усилия для того, чтобы правильно произнести слово по слогам, контролировать собственные эмоции, выражать удовлетворение от правильно выполненной работы.
2	Ударение Произношение и чтение слов так, чтобы было четко слышно	<i>Ученик:</i> правильно произносит и читает слова, соблюдая ударения	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на правильном произношении ударных слогов в словах,

		слог под ударением Правильное произношение слов, в которых допускаются ошибки в ударениях.	в них; соблюдать образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки.	воспринимать на слух и называть ударные слоги в словах, запоминать правило выделения ударного слога в слове, сравнивать слова, запоминать слова, в которых четко ударный слог не слышен, вспоминать их, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – дифференцировать на слух и на письме ударные слоги, грамматически выделять их, соблюдать ударения в словах в устной речи. <i>ЛР</i> – проявлять усилия для запоминания слов, в которых трудно определить ударение, контролировать собственную речь, выявлять радость от правильно произнесенного слова, адекватно воспринимать оценку.
		Культура речи Украинский и русский речевой этикет: обращение к старшим,	<i>Ученик:</i> знает формулы речевого этикета, правильно употребляет	<i>РР</i> – соблюдать в устной речи ударение в словах, использовать в речи формулы речевого этикета.

		к родителям. Правильное произношение ударных и безударных слогов в словах.	их в устной речи, соблюдать ударения в словах, замечает ошибки в произношении слов, исправляет их с помощью учителя и самостоятельно.	
	2	Разделительный твердый знак Чтение и запись слов с разделительным твердым знаком.	<i>Ученик:</i> правильно произносит, читает, составляет из букв разрезной азбуки и записывает слова с разделительным твердым знаком, сравнивать свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки, контролирует правильность выполнения задания, эффективно использует помощь.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать учебный материал, анализировать, сравнивать, дифференцировать и запоминать его, сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять, воспроизводить. <i>РР</i> – правильно произносить и записывать слова с ъ, употреблять в речи слова с ъ, приводить примеры. <i>ЛР</i> – проявлять волевые усилия для овладения правильным произношением и правописанием слов с ъ, эффективно использовать помощь, адекватно реагировать на оценку.

3	12	Значение слова Называние изображенных предметов соответствующими словами, запись их на доске и в тетрадах. Тематические группы слов. Деление слов на тематические группы по признакам (цвет, размер, форма). Соотнесение прослушанных рядов слов с рисунком, на котором изображен один из названных предметов. Составление рядов слов по содержательным признакам (видовым или родовым): одежда, грибы, цветы. Чтение слов, запись их в тетрадах.	<i>Ученик:</i> понимает, что слово служит для названия предмета, действия, признака, качества, количества; составляет тематические группы слов, пользуется толковым словариком для определения значения слова; соблюдает образец выполнения задания, сравнивает свою работу с образцом, проводит поэтапный и итоговый контроль работы, замечает и справляет ошибки, эффективно использует помощь учителя.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать задание, анализировать его, сравнивать выполненную работу с образцом, запоминать тематические группы слов, сохранять их в произвольной долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – запоминать и употреблять в речи лексику, относящуюся к разным тематическим группам, правильно записывать слова после предварительного их анализа с учителем, соблюдать культуру устной и письменной речи. <i>ЛР</i> – проявлять настойчивость во время выполнения задания, старается правильно выполнить задание, соблюдая правила правописания и графику букв, адекватно оценивать свою работу и работу одноклассников.
---	----	--	---	---

		Тема по развитию речи Мои друзья – одноклассники.	<i>Ученик:</i> знает имена и фамилии своих друзей-одноклассников, общается с ними, рассказывает об их увлечениях, любимых играх.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «одноклассники», адекватно использовать их в речи, соблюдать логическую и структурную связь в предложениях, повествовании.
		Культура речи Слова вежливости, употребляющиеся во время встречи, прощания. Украинский и русский речевой этикет: обращения к взрослым. Восприятие на слух слов, словосочетаний; воспроизведение их вслух.	<i>Ученик:</i> знает и употребляет в речи во время встречи слова вежливости, соблюдать формулы украинского и русского речевого этикета во время обращения к взрослым при встрече; правильно повторяет воспринятые на слух слова, словосочетания, соблюдать ударения в словах, правильное произношение звуков.	<i>РР</i> – воспринимать на слух слова, словосочетания, правильно произносить их, использовать в речи слова вежливости.
4	28 12	Слово Слова, обозначающие названия предметов и отвечающие на вопросы <i>кто? что?</i> (имена существительные). Различение слов по вопросам <i>кто? что?</i> Группы	<i>Ученик:</i> знает, что слова, отвечающие на вопросы <i>кто? что?</i> – имена существительные, умеет делить слова на группы в за-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на выполнении задания, произвольно воспринимать сущность задания, различать слова по вопросам, запоминать лекси-

		пировка их по принадлежности к определенной группе. Изменение слов, отвечающих на вопросы <i>кто? что?</i>, по числам (один – много). Большая буква в именах, отчествах, фамилиях людей. Большая буква в кличках животных.	висимости от того, на какой вопрос они отвечают; изменяет слова по числам; знает правила употребления большой буквы в именах, фамилиях, отчествах людей, кличках животных, соблюдать правила ее употребления, понимает инструкцию, соблюдать образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, соблюдать правила правописания, эффективно использует помощь учителя и товарищей.	ку, относящуюся к разным частям речи, сохранять ее в произвольной долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – знать и различать по вопросам слова, относящиеся к разным частям речи, адекватно употреблять их в устной и письменной речи, соблюдать культуру речи. <i>ЛР</i> – проявлять волю, стремление запомнить слова, относящиеся к разным частям речи, стремиться научиться правильно их различать по вопросам, списывать с печатного и рукописного текстов и записывать под диктовку учителя после предварительного анализа, выявлять радость от правильно выполненного задания.
		Тема по развитию речи Члены моей семьи.	<i>Ученик:</i> знает имена и отчества членов своей семьи, употребляет слова	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «семья», адекватно использовать их в устной

			вежливости, имеет представления о занятиях и увлечениях членов семьи, с помощью учителя составляет небольшой рассказ о членах своей семьи.	и письменной речи.
		Культура речи Правильное обращение к собеседнику, в частности к учителю. Употребление на письме большой буквы в именах, фамилиях, отчествах людей, в кличках животных	<i>Ученик:</i> соблюдает правила обращения к взрослым, правильно записывает имена, фамилии, отчества людей, клички животных, умеет классифицировать предметы.	<i>РР</i> – использовать в речи формулы речевого этикета, соблюдать правила употребления большой буквы в словах.
	16	Слова, обозначающие названия действий предметов и отвечающие на вопросы <i>что делает? Что делают?</i> (глаголы). Составление групп глаголов с определенным лексическим значением (без употребления терминологии): кто как голос подает? кто как передвигается? Различения предметов по	<i>Ученик:</i> различает по вопросам глаголы от других частей речи (практически, без употребления терминологии), подбирает группы глаголов с определенным лексическим значением, пользуясь толковым словариком; практически различает предметы по их действиям,	

		их действиям: <i>читает кто? мычит кто? самолет летит, а корабль ...</i> Связывание между собой слов, отвечающих на вопросы <i>кто? что?</i> со словами, отвечающими на вопросы <i>что делает? что делал?</i> Изменение глаголов по образцу: <i>ученик пишет – ученики пишут.</i>	приводит примеры; соблюдать образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, составляет слова из букв разрезной азбуки, замечает и исправляет ошибки, контролирует правильность выполнения задания, эффективно использует помощь учителя, умеет проанализировать образец выполнения работы, выполняет работу по образцу.	
		Аудирование Слушание-понимание собеседника. Восприятие на слух слов, словосочетаний. Восприятие на слух, различение и запоминание небольших по строению текстов (скороговорок, загадок, считалок, стихотворений).	Ученик: внимательно слушает-понимает собеседника (учителя, одноклассников), воспринимать на слух чужую речь, понимает ее смысл, запоминать воспринятые на слух малые фольклорные жанры, воспроизводит их, соблюдая ударения в словах и интонацию речи, сравнивать свой ответ с образцом речи учителя, заме-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на чужой речи, произвольно воспринимать ее, анализировать, сравнивать, синтезировать и произвольно запоминать прослушанное. <i>РР</i> – слушать-понимать чужую речь во время прослушивания. <i>ЛР</i> – проявлять усилия для прослушивания чужой речи и понимания ее смысла.

			чает и с помощью и самостоятельно исправляет ошибки.	
		Говорение Чтение наизусть небольших стихотворений, скороговорок, загадок. Чтение диалогов. Воспроизведение по ролям диалогов из прослушанных сказок («Колобок», «Рукавичка»).	<i>Ученик:</i> правильно, четко, в достаточном для данного класса темпе произносит вслух произведения малых фольклорных жанров, с помощью учителя читает диалоги из известных сказок и воспроизводит их вслух, соблюдая интонацию речи и выразительность; сравнивать свою речь с образцом речи учителя, замечает и пробует исправить ошибки, эффективно использует помощь.	<i>ППП</i> – сосредотачиваться, представлять и припоминать прослушанное, воспроизводить его, употребляя услышанную лексику, соблюдая логическую целостность пересказа. <i>РР</i> – запоминать лексику из прослушанного с голоса учителя, точно повторять диалоги, соблюдая логические паузы, ударения в словах, интонацию разных по цели высказывания предложений.
		Тема по развитию речи Мой режим дня.	<i>Ученик:</i> имеет понятие о режиме дня класса, школы, соблюдать собственный режим дня, рассказывает о том, соблюдать ли его, что помогает соблюдать режим дня.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «режим дня» и адекватно использовать их в речи, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, правильно составлять предложения.

		Культура речи Слова вежливости, употребляющиеся во время встречи и прощания. Правильная интонация во время декламирования наизусть скороговорок, повторения диалогов из прослушанных сказок.	<i>Ученик:</i> знает формулы речевого этикета, соблюдать их во время встречи и прощания; соблюдать интонации во время декламирования скороговорок, диалогов из прослушанных сказок, замечает ошибки в произношении слов, в нарушении интонации, исправляет их самостоятельно и с помощью учителя, помогает товарищам, контролирует свое и их произношение.	<i>РР</i> – адекватно употреблять в речи формулы речевого этикета, соблюдать интонацию.
5	16	Предложение Понятие о предложении (практически): состоит из слов, выражает законченную мысль. Практическое различение группы отдельных слов и предложения, словосочетания и предложения. Деление связного высказывания на предложения. Определение границ	<i>Ученик:</i> имеет понятие о предложении, различает слово – словосочетание – предложение; фиксирует начало и конец предложения, выделяет на слух из текста отдельные несложные предложения, объясняет их содержание; повторяет их,	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать учебный материал, путем наглядно-образного мышления анализировать его, сравнивать, дифференцировать, обобщать и произвольно запоминать, сохраняя в образной долговремен-

	предложения на слух и по графическим признакам: большая буква в первом слове, точка – в конце предложения. Определение количества слов в предложении, их последовательности. Графическая модель предложения. Составление предложений по графическим моделям. Списывание предложений из печатного и рукописного текстов. Распространение предложений по вопросам, данным учителем (слова даны в правильной грамматической форме). Конструирование предложений по опорным словам (именам существительным и глаголам с употреблением предлогов). Соблюдение лексической и грамматической сочетаемости слов в предложении (без употребления терминологии). Письмо простых по структуре предложений	составляет графическую модель предложения, предложение по графической модели, правильно записывает предложения в тетради, соблюдая знаки препинания в конце предложений, правильно составляет из букв разрезной азбуки разные по цели высказывания предложения, анализирует их и записывает в тетрадь, соблюдая правила правописания предложений; замечает разницу в содержании одинаковых предложений, которые отличаются одним–двумя словами, по заданиям учителя конструирует предложения на заданную тему, с помощью учителя и самостоятельно записывает проанализированные предложения на слух, контролирует ход выполнения задания,	ной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – запоминать правила, касающиеся предложения и использовать их при выполнении устных и письменных заданий, выделять предложения в устной и письменной речи, соблюдая знаки препинания и интонацию речи, составлять предложения, используя опоры, списывать предложения с печатного текста и записывать их на слух после предварительного анализа, используя графическую модель предложения, соблюдать культуру устной и письменной речи. <i>ЛР</i> – проявлять волю, стремление научиться правильно списывать и писать на слух под диктовку предложения после предварительного их анализа, различать предложение и сло-
--	---	--	---

		под диктовку учителя после их предварительного анализа. Предложения повествовательные, вопросительные, восклицательные. Соблюдение правил правописания предложений. Составление под руководством учителя повествовательных, вопросительных и восклицательных предложений по образцу, по данному началу, с опорой на графическую модель и иллюстрацию.	сравнивать свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь учителя; понимает и запоминать после двух–трех прослушиваний инструкцию о выполнении задания, самостоятельно (практически) оценивает результат собственной деятельности.	во, словосочетание; контролировать свои действия и эмоции во время записи предложений, радоваться своим успехам и успехам одноклассников.
		Тема по развитию речи Домашние и дикие животные.	<i>Ученик:</i> различает домашних и диких животных, знает их названия, с помощью учителя и различных иллюстраций рассказывает о домашних и диких животных, соблюдая лексико-грамматическую связь слов в предложениях, соблюдать образец рассказа учителя.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «животные», адекватно использовать их в речи, соблюдать логическую связь в предложениях, последовательность повествования.

		Культура речи Соблюдение правильной интонации и знаков препинания на письме в разных по цели высказывания предложениях.	<i>Ученик:</i> внимательно слушает учителя, соблюдать в устной речи интонацию разных по цели высказывания предложений, на письме соблюдать знаки препинания во время их записи, соблюдать правила правописания, придерживается аккуратности во время записи в тетрадях.	<i>РР</i> – соблюдать пунктуацию во время записи разных по цели высказывания предложений.
6	20	Текст Общее представление о связном высказывании в устной и письменной формах – тексте. Практическое различие группы отдельных предложений и текста. Составление двух–трех связанных между собой содержанием предложений, используя сюжетные рисунки, запись составленного связного высказывания в тетради. Различение содержания текста и заглавия (названия) текста	<i>Ученик:</i> имеет представление о связном высказывании – тексте, различает слово – предложение – текст; правильно списывает печатный и рукописный тексты, имеет понятие о содержании текста и его заглавии, подбирает заглавия с помощью учителя, опор и самостоятельно; умеет связно пересказывать текст по данному рисуночному плану, по воп-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать учебный материал, касающийся связного высказывания – текста, анализировать его, синтезировать, сравнивать. Дифференцировать, классифицировать и обобщать, произвольно запоминать и сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – с помощью учителя и са-

	(практически). Придумывание заглавия к содержанию текста. Подбор заглавия к сюжетному рисунку, к небольшому тексту (серии рисунков, произведению-миниатюре). Составление и запись подписей под серией рисунков (названий рисунков), которые составляют план повествования. Устный рассказ по этому плану с соблюдением его связности. Пересказ прослушанного или прочитанного текста по данному рисуночному плану, по вопросам, соответствующим количеству предложений текста. Абзац, понятие об абзаце.	росам учителя; имеет понятие об абзаце, находит абзац в тексте, во время письма выделяет абзац, выполняет задания по образцу, анализирует образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь, проводит операции анализа, синтеза, сравнения. классификации.	мостоятельно структурировать тексты из нескольких предложений, связанных между собой по смыслу; различать на слух и на письме предложения и связанное высказывание – текст. <i>ЛР</i> – проявлять усилия для овладения знаниями о связанном высказывании – тексте, контролировать правильность выполнения задания, выявлять удовлетворение от правильного выполнения задания, адекватно реагировать на замечания и поощрения учителя.
	Аудирование Восприятие на слух, различение и запоминание содержания небольших по строению и несложных текстов (считалки, загадки, скороговорки).	<i>Ученик:</i> внимательно слушает-понимает учителя, воспринимать на слух и запоминать произведения малых фольклорных жанров, соблюдать интона-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на чужой речи, произвольно воспринимать ее, анализировать, сравнивать, обобщать и запоминать, сохраняя в произвольной образной памяти.

			цию во время их воспроизведения, замечает и исправляет ошибки, контролирует ход выполнения задания. Сравнить свое произношение с образцом.	<i>РР</i> – слушать-понимать чужую речь, дифференцировать разные по темам тексты. <i>ЛР</i> – проявлять волю, усилия для понимания смысла и запоминания содержания прослушанного текста.
		Говорение Чтение наизусть небольших стихотворений, скороговорок. Пересказ небольшого прослушанного текста с опорой на данные словосочетания, иллюстрацию, серию рисунков, вопросы учителя. Соблюдение правильного дыхания во время говорения, декламирования стихотворения, скороговорки. Правильное произнесение звонких-глухих, твердых-мягких согласных звуков в словах в конце слога, слова. Воспроизведение по ролям диалогов из игр «Кот и мышка», «Волк и гуси».	<i>Ученик:</i> контролирует правильность дыхания во время говорения, декламирования; умеет пересказать услышанное, используя наглядные опоры; вопросы учителя; замечает и исправляет ошибки, контролирует ход своей деятельности, эффективно использует помощь учителя, дифференцирует на слух звонкие и глухие, твердые и мягкие согласные в словах, правильно произносит слова с ними; принимает активное участие в диалогах во время игр, соблюдая правильную интонацию пред-	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на содержании читаемого текста, произвольно воспринимать его содержание, понимать смысл прочитанного, анализировать его, сравнивать, синтезировать, обобщать и запоминать, сохранять в оперативной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить, соблюдая логическую последовательность событий. <i>РР</i> – запоминать слова и словосочетания из прочитанного текста, употреблять их в речи во время пересказа содержания текста, воспроизводить

			ложений; пробует с помощью учителя и самостоятельно оценить результат собственной деятельности.	диалоги из прочитанных сказок, соблюдать культуру речи, формулы речевого этикета.
		Тема по развитию речи Традиционное уважение к взрослым в Украине, забота о младших.	<i>Ученик:</i> знает формулы русского и украинского речевого этикета, соблюдать их в речи, рассказывает об уважении к старшим и заботе о младших, проявлять заботу и уважение к ним в повседневной жизни; соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость в словах, правильно структурирует предложения, соблюдать связность рассказа.	<i>РР</i> – знать и употреблять в речи формулы речевого этикета, соблюдать логическую последовательность повествования.
		Культура речи Составление с помощью учителя адресованных родителям записок, содержащих информацию, просьбу; использование в них слов вежливости.	<i>Ученик:</i> знает формулы речевого этикета, адекватно употребляет их в устной и письменной речи, соблюдать правила употребления большой буквы в именах, отчествах и фамилиях.	<i>РР</i> – употреблять в письменной речи слова вежливости, составлять и записывать небольшие связные высказывания.

			ях людей, соблюдать графику букв, правильное соединение букв, правила правописания.	
	3	Повторение изученного в течении года	<i>Ученик:</i> различает слова, обозначающие названия и действия предметов, правильно ставит вопросы к ним, подбирает тематические группы слов по вопросам, составляет слова из букв разрезной азбуки, правильно списывает их в тетрадь, различает слово – предложение – текст, приводит примеры, правильно произносит и списывает разные по цели высказывания предложения, самостоятельно исправляет ошибки.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать содержание задания, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать и обобщать материал, произвольно запоминать его, сохранять в долговременной образной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – запоминать и адекватно употреблять в устной и письменной речи лексику, касающуюся содержания задания, по вопросам различать слова, относящиеся к разным частям речи, адекватно составлять с ним словосочетания и предложения, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении.

				<i>ЛР</i> – проявлять настойчивость, усилия, чтобы научиться правильно списывать с печатного текста, писать под диктовку учителя слова, предложения после предварительного их анализа, выполнять различные творческие задания.
<i>Ученик к концу года</i> <i>знает:</i> гласные и согласные звуки, различает гласные и йотированные, правильно их произносит и записывает слова с ними; что слова состоят из слогов; правила переноса слов, правила употребления большой буквы в именах, отчествах, фамилиях людей, кличках животных; что слово служит для обозначения названия предмета, действия. <i>умеет:</i> различать гласные и согласные звуки, похожие согласные; правильно писать слова с <i>ь</i> и <i>ъ</i>, различать их в произношении и на письме; фиксировать на слух и на письме начало и конец предложения; делить слова на слоги; различать группу предложений и текст, повторять образец данного учителем высказывания, называть изображенные предметы соответствующими словами, составлять ряды слов по определенным содержательным признакам (видовым или родовым), списывать по слогам с печатного и рукописного текстов, диктуя слова; определять границы предложений на слух и по графическим признакам, писать под диктовку учителя слова, предложения после предварительного их анализа; сочетать и связывать между собой слова в предложении; употреблять слова вежливости в собственной речи; соблюдать культуру речи, общения; понимать после двух-трех прослушиваний инструкцию, касающуюся выполнения учебных действий.				

2 отделение

1 семестр

(50 часов, 3 часа в неделю)

№	К-во час	Содержание учебного материала	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно-развивающей работы
1	3	Повторение Звуки и буквы. Различение гласных и согласных звуков и букв. Составление и запись слов с йотированными. Предложение. Большая буква в начале предложения, точка – в конце предложения. Списывание слов, предложений с буквы. Различение на слух и на письме гласных и-ы, согласных б–п, в–ф, д–т, ж–ш, з–с, г–к–х–ю. Разделительный мягкий и разделительный твердый знаки в словах.	<i>Ученик:</i> знает, различает и правильно произносит все звуки и правильно пишет все буквы; составляет и записывает слова с йотированными, с твердым и мягким разделительными знаками, дифференцирует слова с глухими и звонкими согласными, с помощью учителя составляет их из букв разрезной азбуки и записывает в тетради, сравнивать свою работу с образцом, находит и исправляет ошибки, контролирует	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать изучаемый материал, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать и произвольно запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – дифференцировать на слух и на письме звуки и буквы, слово и предложение, приводить примеры, записывать после предварительного ана-

		Различение звука и буквы, слога и слова.	ход выполнения задания. эф- фективно использует помощь, различает на слух и на письме звуки и буквы, слоги и слова, предложения.	лиза с учителем, использовать лексику, данную учителем, соблюдать культуру устной и письменной речи. <i>ЛР</i> – стремиться правильно выполнить задание, контро- лировать ход его выполнения, адекватно реагировать на за- мечания, выявлять удовлетво- рение от правильно выполнен- ной работы.
		Культура речи Правильное произношение и запись слов с <i>-ться, -шь, -тся.</i>	<i>Ученик:</i> правильно произносит и запи- сывает слова с <i>-ться, -тся, -шь,</i> замечает ошибки, сравнивать свою работу с образцом, с по- мощью учителя исправляет ошибки.	<i>РР</i> – правильно произносит и записывает глаголы, которые оканчиваются на <i>-тся, -ться,</i> <i>-шь.</i>
	6	Повторение и закрепление письма слов с буквами I этапа: <i>а, у, м, о, с, х.</i> Составление из разрезной аз- буки слов с буквами I этапа,	<i>Ученик:</i> знает и различает печатные и рукописные буквы I этапа, составляет с ними слоги, сло- ва с букв разрезной азбуки,	<i>ППП</i> – концентрировать вни- мание на задании, произвольно воспринимать сущность зада- ния, анализировать, сравни- вать, осмысливать и обобщать,

		запись их после анализа на доске и в тетрадах. Списывание с букваря рукописных слов, печатных слов и предложений после их анализа с учителем.	записывает их в тетрадах; с помощью учителя и самостоятельно списывает рукописные слова, печатные предложения.	сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – дифференцировать звуки и буквы I этапа, составлять слова с ними, словосочетания, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в устной речи. <i>ЛР</i> – проявлять усилия, волю к овладению письмом слов с буквами I этапа, стремиться точно выполнять задания.
	8	Повторение и закрепление письма слов с буквами II этапа: ы, ш, р, п, н, л, к. Повторение за учителем слов, состоящих из четырех–шести звуков. Произнесение слов так, чтобы четко было слышно слоги под ударением.	<i>Ученик:</i> знает, дифференцирует, правильно произносит звуки и записывает буквы II этапа, слоги и слова с ними после предварительного анализа их с учителем, умеет повторить за учителем слова, соблюдая ударения в них, правильно списывает слова и предложе-	<i>ППП</i> – сосредотачиваться на инструкции учителя, произвольно воспринимать учебный материал, анализировать и синтезировать его, сравнивать, дифференцировать и произвольно запоминать, сохраняя в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить.

			ния с буквами II этапа после предварительного анализа их с учителем и составления из букв разрезной азбуки, соблюдать правила соединения букв в словах, правила правописания слов, предложений, замечает ошибки и исправляет их с помощью учителя, пользуется образцом, понимает инструкцию и соблюдать ее выполнение.	<i>РР</i> – дифференцировать слова со звуками и буквами II этапа, приводить примеры, записывать их после предварительного анализа, пополнять словарный запас лексикой со звуками II этапа, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в устной речи. <i>ЛР</i> – проявлять усилия для правильного написания букв II этапа, слов с ними, выявлять радость от правильно выполненного задания.
18	Повторение и закрепление письма слов с буквами III этапа: е, т, б, и, д, з, в, ж, з, й, слов с мягким и твердым разделительными знаками. Наблюдение за работой артикуляционного аппарата во время произнесения гласных и согласных звуков, слов с	<i>Ученик:</i> знает, различает, правильно произносит звуки III этапа, правильно пишет буквы III этапа, слоги и слова с ними; дифференцирует произношение глухих и звонких согласных, понимает инструкцию, соблюдать образец выполне-	<i>ППП</i> – произвольно воспринимать учебный материал, путем наглядно-образного мышления анализировать его, сравнивать, дифференцировать, обобщать и произвольно запоминать, сохраняя в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить.	

		ними, похожих согласных звуков, слов с ѓ и ѵ. Выделение в словах лишних слогов.	ния задания, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя, с помощью учителя анализирует слова с буквами III этапа, составляет их из разрезной азбуки, составляет с ними предложения, с помощью и самостоятельно приводит примеры, записывает слова, предложения после анализа в тетрадь, контролирует ход выполнения задания по образцу, эффективно использует помощь учителя.	<i>РР</i> – запоминать лексику с буквами и звуками III этапа, соблюдать грамматическую сочетаемость слов в устной и письменной речи, интонацию речи. <i>ЛР</i> – проявлять усилия, силу воли для овладения правилами правописания слов с буквами III этапа, помогать товарищу правильно выполнить задание.
15	Повторение и закрепление письма слов с буквами IV этапа: я, ю, э, ч, ц, щ, ф. Наблюдение за работой артикуляционного аппарата во время произношения слов с йотированными. Понимание значения слов, соотнесение слов и соответствующих предметов,	<i>Ученик:</i> знает, называть, дифференцирует все звуки IV этапа, правильно произносит их; правильно записывает буквы IV этапа, слова с ними; сравнивать свое произношение с произношением учителя; с помощью учителя и самосто-	<i>ППП</i> – произвольно воспринимать учебный материал, анализировать, синтезировать, дифференцировать и сравнивать его, произвольно запоминать и сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – расширить словарь лек-	

		признаков, действий. Деление слов на слоги под руководством учителя и самостоятельно. Составление предложений из двух-трех слов по данной иллюстрации, запись их на доске и в тетрадях после предварительного анализа. Списывание из букваря предложений, несложных (из двух-трех предложений) текстов.	ательно делит слова на слоги, составляет предложения, списывает несложные печатные и рукописные тексты, умеет вставить в слово пропущенную букву, понимает инструкцию, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их, адекватно оценивает свою работу, эффективно использует помощь.	сикой со звуками IV этапа, конструировать предложения и словосочетания с данными словами, адекватно употреблять их в устной и письменной речи. <i>ЛР</i> – стремиться научиться правильно писать слова с буквами IV этапа, стараться соблюдать правила правописания и графику букв во время письма, радоваться собственным успехам и успехам одноклассников.
		Аудирование Слушание-понимание собеседника. Письмо на слух под диктовку учителя слогов, слов после предварительного их звуко-буквенного анализа.	<i>Ученик:</i> внимательно слушает-понимает собеседника, с помощью учителя и самостоятельно записывает на слух слова, слоги после предварительного их анализа, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на речи собеседника, произвольно путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать и обобщать прослушанное, произвольно его запоминать и сохранять в долговременной памяти. <i>РР</i> – слушать-понимать чужую речь, различать на слух слова,

				предложения, записывать их под диктовку учителя после предварительного анализа <i>ЛР</i> – проявлять усилия для правильного понимания чужой речи, стараться соблюдать инструкцию и образец выполнения задания.
		Говорение Повторение за учителем прослушанных слов, предложений.	<i>Ученик:</i> внимательно слушает-понимает учителя, повторяет вслед за ним слова, предложения, соблюдая правильную артикуляцию звуков, ударения в словах, интонацию предложений.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на речи учителя, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, синтезировать, обобщать услышанное, сохранять его в произвольной долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – слушать-понимать чужую речь, понимать смысл прослушанного, вспоминать сущность прослушанного и воспроизводить, употребляя лексику из

				прослушанного высказывания. <i>ЛР</i> – проявлять настойчивость, внимание, усилия воли для запоминания чужой речи и правильного воспроизведения сущности прослушанного.
		Тема по развитию речи Мои друзья – одноклассники.	<i>Ученик:</i> знает имена и фамилии одноклассников, их увлечения, рассказывает об их увлечениях, отношении к учебе, в частности к чтению и письму.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «одноклассники», адекватно использовать их в устной и письменной речи, соблюдать логическую последовательность повествования.
		Культура речи Использование в речи формул речевого этикета, культуры общения. Обращение к учителю, к другим собеседникам. Правильное произношение звонких согласных в конце слова.	<i>Ученик:</i> знает формулы речевого этикета, которые используют во время обращения, использует их в речи, правильно произносит слова со звонкими согласными в конце, замечает и с помощью учителя исправляет ошибки, контролирует свои ответы с помощью учителя, эффективно используя его помощь.	<i>РР</i> – соблюдать правила произношения звонких согласных в конце слова, соблюдать культуру речевого общения.

2 семестр

(53 часа)

	8	Значение слова Называние изображенных предметов соответствующими словами (мальва – цветок), запись их названий с помощью учителя на доске и в тетрадях. Составление рядов слов по определенному содержательному признаку (видовому или родовому): посуда, цветы, грибы, овощи, фрукты, птицы, растения.	<i>Ученик:</i> соотносит ряды слов с рисунком, на котором изображен один из названных предметов, понимает инструкцию, анализирует с помощью учителя образец выполнения задания, выполняет задание, соблюдая его образец, анализирует слова, синтезирует их в группу по определенному родовому или видовому признаку, классифицирует слова с помощью учителя, замечает ошибки, старается исправить их, пользуясь образцом; соблюдать правила правописания слов, предложений, эффективно использует помощь.	<i>ППП</i> – произвольно концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать. синтезировать, сравнивать, дифференцировать и обобщать учебный материал, произвольно его запоминать и сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – различать родо-видовые признаки предметов, расширять словарный запас лексикой, относящейся к разным тематическим группам слов, адекватно употреблять их в устной и письменной речи, объяснять значение и смысл незнакомых слов, используя толковый словарь.
--	---	--	---	--

				<i>ЛР</i> – проявлять настойчивость, волевые усилия для овладения новой лексикой, радоваться собственным успехам и успехам одноклассников.
		Культура речи Соблюдение в устной и письменной речи лексико-грамматической сочетаемости слов. Произнесение слов так, чтобы было слышно ударные слоги.	<i>Ученик:</i> старается соблюдать в устной речи лексико-грамматическую сочетаемость слов, правильно произносит слова, соблюдая ударения, правильно записывает слова, соблюдая соединения букв на письме.	<i>РР</i> – соблюдать в речи лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, ударения в устной речи.
2	16 6	Слово Слова, обозначающие названия предметов и отвечающие на вопросы <i>кто? что?</i> (имена существительные). Различение слов по вопросам <i>кто? что?</i> (практически). Группировка их по принадлежности к определенной группе. Изменение слов, отвечающих на	<i>Ученик:</i> имеет представление о делении слов на группы в зависимости от того, на какой вопрос они отвечают; с помощью учителя различает имена существительные (практически, по вопросам): слова с конкретными значениями;	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать образец выполнения задания и выполненное задание, сравнивать его с образцом, дифференцировать, обобщать материал и произвольно запоминать, сохраняя

		вопросы <i>кто? что?</i> по числам (один – много). Большая буква в именах, отчествах, фамилиях людей.	группирует их по принадлежности к определенной группе, используя образец; знает правила употребления большой буквы, соблюдает их при записи слов, предложений; сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их, эффективно использует помощь.	в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – различать в устной и письменной речи слова, относящиеся к разным частям речи, расширить словарный запас именами существительными и глаголами, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в устной и письменной речи, правила правописания, знаки препинания. <i>ЛР</i> – стремиться усвоить учебный материал, проявлять усилия и настойчивость в овладении лексикой, обозначающей названия и действия предметов, контролировать эмоции во время проявления радости или недовольства.
	10	Слова, обозначающие действия предметов и отвечающие на вопросы: <i>что делает? что де-</i>	<i>Ученик:</i> отличает в речи глаголы от других частей речи, умеет по-	

	<i>лают?</i> (глаголы). Составление групп слов (глаголов) с определенным лексическим значением (без употребления терминологии): <i>кто как голос подает? кто как передвигается?</i> Различение предметов по их действиям: <i>читает кто? бежит кто?; сова летит, а еж ...</i> Связывание между собой слов, отвечающих на вопросы <i>кто? что?</i> со словами, отвечающими на вопросы <i>что делает? что делают?</i> Изменение слов по образцу: <i>ученик пишет – ученики пишут.</i> Большая буква в кличках животных.	ставить с помощью учителя вопросы к глаголам, понимает инструкцию, соблюдать образец выполнения задания, подбирает группы слов, отвечающих на определенный вопрос; различает предметы по их действиям; соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость имен существительных и глаголов, умеет изменять слова по образцу, поставить вопрос к таким словам в предложении, знает и соблюдать на письме правило употребления большой буквы в кличках животных, выполняет работу по образцу, соблюдать инструкцию, замечает и с помощью учителя исправляет ошибки, эффективно использует помощь.	
	Тема по развитию речи Профессии членов моей семьи.	<i>Ученик:</i> знает, где работают члены его семьи, имеет представления	

			об их профессиях, с помощью учителя составляет небольшой рассказ и рассказывает о профессиях членов его семьи, используя иллюстрации и опираясь на вопросы учителя, старается соблюдать последовательность рассказа, лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложениях.	
		Культура речи Запись названия и клички животного.	<i>Ученик:</i> дифференцирует названия и клички животных, с помощью учителя составляет их из букв разрезной азбуки после предварительного анализа, правильно записывает на доске и в тетрадях, соблюдая правила правописания и употребления большой буквы в кличках животных, сверяет свою работу с образцом, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя.	<i>РР</i> – знать, как пишутся клички животных, соблюдать на письме правила правописания.

3	12	Предложение Различение группы отдельных слов и предложения. Определение границ предложения на слух и по графическим признакам (большая буква в первом слове, точка в конце предложения), определение количества слов в предложении, их последовательности. Графическая модель предложения. Предложения повествовательные, вопросительные, восклицательные. Составление под руководством учителя повествовательных предложений по образцу, данному учителем, с опорой на графическую модель и иллюстрацию. Списывание предложения, диктуя его.	<i>Ученик:</i> имеет понятие о предложении, различает группу слов и предложение, знает отличительные признаки предложения и соблюдать их в устной речи и на письме; с помощью учителя составляет графическую модель предложения, составляет предложение по предложенной графической модели: различает предложения по цели высказывания, с помощью учителя приводит их примеры, списывает предложения после предварительного анализа их с учителем, соблюдая правила правописания предложений, разных по цели высказывания; может самостоятельно списать предложение, соблюдая образец выполнения задания, понимает инструкцию, соблюдать ее выполнение,	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать учебный материал, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать, дифференцировать и обобщать его, произвольно запоминать и сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – употреблять в собственной речи разные по цели высказывания предложения, соблюдая их интонацию, соблюдать правила правописания предложений и графику букв в словах. <i>ЛР</i> – проявлять волевые усилия для овладения разными по цели высказывания предложениями, правилами их правописания, стремиться правильно произносить разные по цели высказы-
---	----	---	---	--

			замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их, эффективно использует помощь.	вания предложения, проявлять настойчивость для овладения учебным материалом.
		Тема по развитию речи Мой режим дня.	<i>Ученик:</i> имеет представление о режиме дня, с помощью учителя рассказывает о соблюдении режима дня в школе, употребляя соответствующую лексику.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «режим дня», адекватно использовать их в речи, соблюдать последовательность повествования.
		Культура речи Соблюдение правильной интонации в разных по цели высказывания предложениях. Употребление на письме большой буквы в первом слове предложения, соответствующих знаков препинания в конце предложений.	<i>Ученик:</i> соблюдать интонацию разных по цели предложений в устной речи, знаки препинания в конце предложений, знает правило употребления большой буквы в начале предложения, соблюдать его на письме, старается аккуратно выполнять письменные задания.	<i>РР</i> – соблюдать правила правописания во время записи предложений, интонацию в разных по цели высказывания предложений.
		Аудирование Слушание-понимание, о ком? или о чем? говорится в произ-	<i>Ученик:</i> внимательно слушает инструкцию, понимает ее содер-	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на речи учителя, анализировать ее, осмысливать, произ-

	несенных учителем предложений.	жание, умеет слушать речь учителя, понимает содержание, отвечает на вопросы о содержании прослушанных предложений.	вольно запоминать, сохраняя в долговременной памяти. <i>РР</i> – слушать-понимать речь учителя, понимать и объяснять значение указанных им слов, приводить примеры, расширять словарный запас новой услышанной с голоса учителя лексикой. <i>ЛР</i> – проявлять волю, терпение, чтобы внимательно выслушать речь учителя.
	Говорение Повторение прослушанного предложения, соблюдая правильное произношение звуков, ударений в словах, интонацию предложений.	<i>Ученик:</i> внимательно слушает учителя, понимает содержание прослушанных предложений, повторяет их, соблюдая образец выполнения задания, следит за произношением, замечает и с помощью учителя исправляет ошибки в произношении.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на собственной устной речи, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать и обобщать собственные ответы. <i>РР</i> – правильно повторять чужую речь, соблюдать ударения в словах и интонацию прослушанных предложений, запоминать и воспроизводить правильную интонацию про-

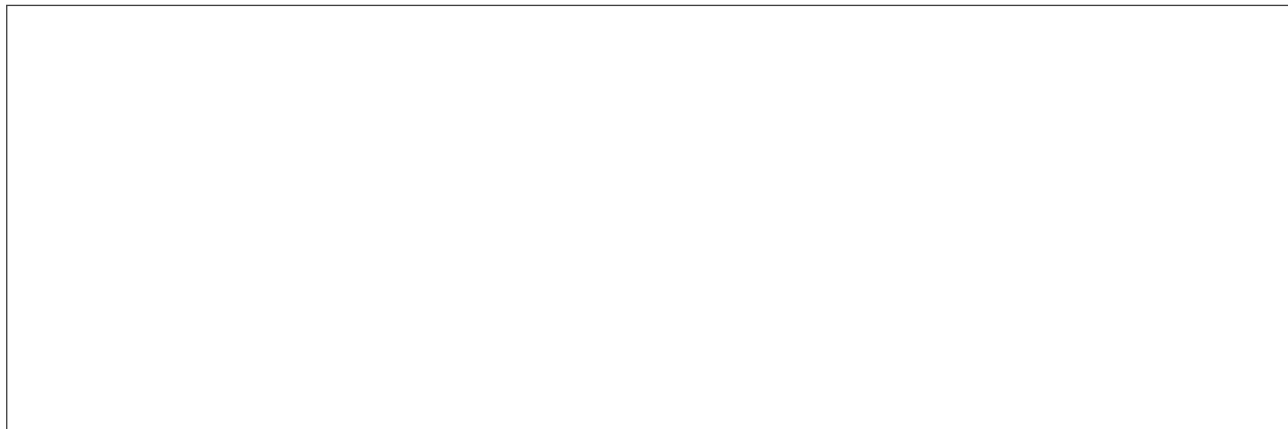
				слушанных предложений. <i>ЛР</i> – проявлять волевые усилия для запоминания и воспроизведения прослушанного, стараться отвечать правильно, используя лексику из прослушанных предложений.
4	15	Текст Понятие о тексте как о связном высказывании. Текст – связное высказывание в устной и письменной форме. Практическое различие содержания текста и его заглавия (названия). Соответствие заглавия содержанию текста. Подбор заглавий к сюжетным рисункам, к серии сюжетных рисунков (названия рисунков), которые составляют план повествования. Устный рассказ по этому плану. Связность рассказа. Составление двух-трех предложений по	<i>Ученик:</i> имеет понятие о тексте как о связном высказывании, различает содержание текста и его название, составляет с помощью учителя по серии сюжетных рисунков связное высказывание, записывает его на доске и в тетради после предварительного анализа с учителем; умеет подбирать заглавия к серии сюжетных рисунков, составляя план повествования, рассказывает содержание рисунков по со-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на инструкции, образце и предмете деятельности – тексте, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, синтезировать, дифференцировать и обобщать учебный материал, произвольно запоминать его, сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – соблюдать в устной и письменной речи связь слов в предложениях и связь предложений в

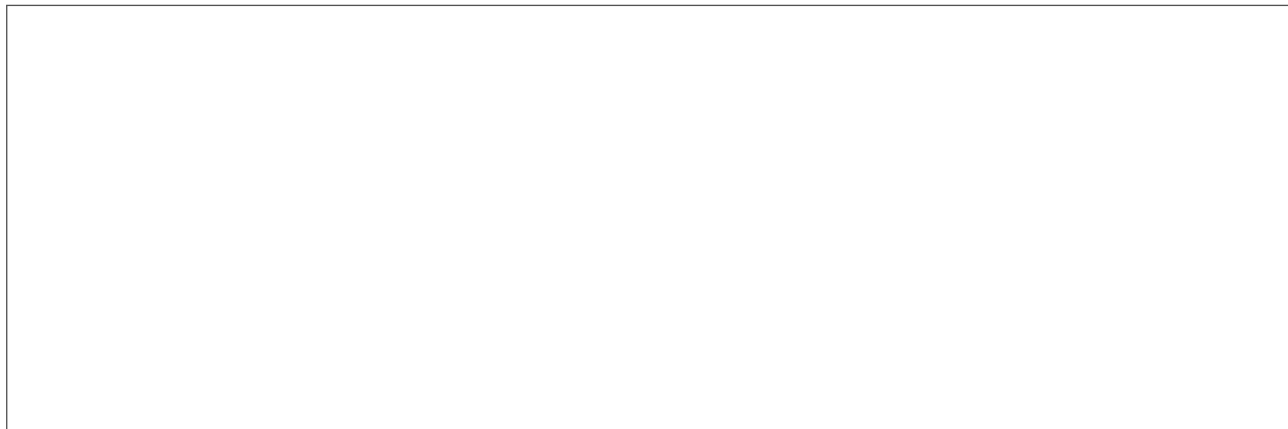
		содержанию серии сюжетных рисунков. Связывание предложений между собой. Запись на доске и в тетрадях связного высказывания после предварительного анализа его с учителем.	ставленному плану, понимает инструкцию, соблюдать ее выполнение, пользуется образцом, сравнивать свои ответы с образцом, эффективно использует помощь учителя.	тексте, соблюдать графику письма букв в словах, виды соединений букв в словах, правила правописания слов в предложении, предложений в тексте; соблюдать культуру устной и письменной речи, употреблять в устной речи формулы речевого этикета. <i>ЛР</i> – выявлять желание научиться правильно писать слова, предложения, стараться соблюдать правила правописания.
		Тема по развитию речи Традиционное уважение к взрослым в России, Украине, забота о младших.	<i>Ученик:</i> знает формулы речевого этикета, которые используются во время обращения к взрослым в России, Украине, использует их в собственной речи, внимательно слушает учителя, повторяет за учителем содержание рассказа, употребляя в нем формулы речевого этикета, замечает	<i>РР</i> – употреблять в речи формулы речевого этикета, слова вежливости, соблюдать логическую последовательность предложений в повествовании.

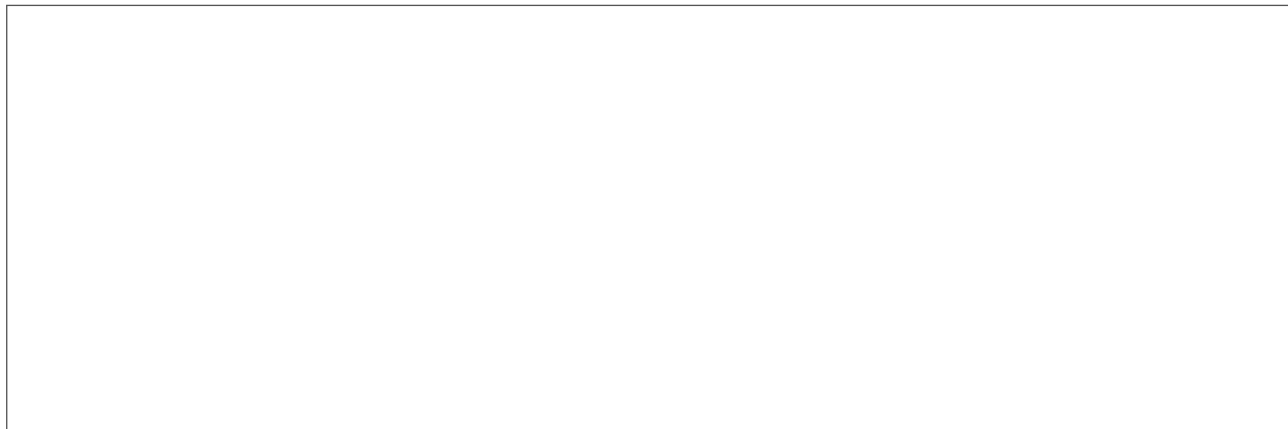
			ошибки, с помощью учителя исправляет их.	
		Культура речи Украинский и русский речевой этикет: обращение к взрослым. Составление адресованных родителям записок, содержащих информацию об учебе, здоровье. Использование в них слов вежливости.	<i>Ученик:</i> знает и использует в устной и письменной речи формулы русского и украинского речевого этикета во время обращения к старшим, с помощью учителя составляет и записывает записку родителям, употребляя в ней формулы речевого этикета, слова вежливости; соблюдать правила правописания имен, отчеств и фамилий, сравнивать свою работу с образцом, находит ошибки, с помощью учителя исправляет их.	<i>РР</i> – правильно составлять родителям записки, уместно использовать в них слова вежливости и формулы речевого этикета.
		Аудирование Прослушивание произведений малых фольклорных жанров. Объяснение, о ком? или о чем?	<i>Ученик:</i> внимательно слушает и понимает содержание прослушанных считалок, скороговорок,	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на чужой речи с целью понимания смысла прослушанного.

		прослушали.	небольших стихотворений, отвечает на вопросы по содержанию прослушанного, эффективно использует помощь учителя.	<i>РР</i> – понимать значение и смысл прослушанных произведений малых фольклорных жанров, приводить примеры из собственного опыта. <i>ЛР</i> – стремиться запомнить прослушанное, понять его смысл.
		Говорение Четкое произношение вслед за учителем прослушанных считалок, скороговорок, небольших стихотворений.	<i>Ученик:</i> внимательно слушает речь учителя, понимает содержание инструкции, четко произносит вслед за учителем то, что прослушал, оценивает свое произношение и результат деятельности одноклассников, замечает ошибки, просит о помощи, эффективно использует помощь учителя.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на ответе, анализировать и обобщать собственные ответы. <i>РР</i> – четко произносить услышанные произведения малых фольклорных жанров, замечать и исправлять ошибки. <i>ЛР</i> – проявлять стремление, желание научиться четко, выразительно декламировать произведения малых фольклорных жанров.
5	2	Повторение изученного на протяжении года	<i>Ученик:</i> различает на слух и на пись-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельнос-

			ме все буквы и звуки, имеет понятие о словах, обозначающих названия и действия предметов, различает их по вопросам, правильно записывает и списывает предложение, связный текст.	ти, путем наглядно-образного мышления сравнивать, анализировать, синтезировать, дифференцировать, классифицировать и обобщать материал, произвольно запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – уместно употреблять лексику разных тематических групп, различать родо-видовые понятия, приводить примеры, соблюдать правила правописания слов, предложений, знаки препинания на письме.
		Правописание (на протяжении года) Письмо строчных и заглавных букв по порядку усложнения их написания. Умения пра-	<i>Ученик:</i> знает правила правописания, соблюдать их, сверяет свою	

		вильно, аккуратно оформлять письменную работу: соблюдать вертикальность левого края письменной работы, не выходить за поля с правого края, не выходить за указательные линии. Умения подчеркнуть слог, слово, предложение, начертить графическую модель слога, слова, предложения.	работу с образцом, замечает ошибки в правописании, исправляет их с помощью учителя и самостоятельно, старается аккуратно выполнять письменное задание.	
<i>Ученик к концу года</i> <i>знает:</i> графику написания гласных и согласных букв, что слоги состоят из букв, слова состоят из слогов; слово служит для названия предмета, действия; правила употребления большой буквы в именах, отчествах, фамилиях людей, кличках животных. <i>умеет:</i> различать гласные и согласные звуки и буквы, звонкие и глухие согласные, гласные и йотированные, слова с <i>ь</i> и <i>ъ</i>, анализировать слова по звуко-буквенному составу, фиксировать начало и конец предложения на слух и на письме, различать группу предложений и текст, повторить вслед за учителем образец связного высказывания (скороговорка, считалка, стихотворение), называть изображенные предметы соответствующими словами, пишет под диктовку учителя слова, несложные предложения после предварительного их анализа, пишет под диктовку учителя строчные и заглавные буквы, правильно объединяет буквы в слоги, владеет графическими навыками письма.				

3 класс
1 – 2 отделение
(103 часа, 3 часа в неделю)

№	К- во час	Содержание учебного материала*	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно- развивающей работы
1	4	Повторение Гласные и согласные звуки и буквы. Составление групп слов по определенным содержательным признакам (видовым или родовым). Основные признаки простого предложения. **Сочетание слов в предложении. Составление двух-трех предложений по серии сюжетных рисунков. Связывание предложений между собой. Запись на доске и в тетрадях составленного связного высказывания.	<i>Ученик:</i> различает на слух и на письме гласные и согласные звуки и буквы, звонкие и глухие согласные, знает и соблюдать в устной и письменной речи признаки простого предложения, составляет предложение с помощью учителя и самостоятельно, различает группу предложений и связное высказывание, с помощью учителя и самостоятельно записывает небольшое связное высказы-	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предмете деятельности, анализировать, синтезировать и сравнивать выполненное задание с образцом, произвольно запоминать материал, сохраняя его в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – составлять предложения, словосочетания по данным опорам, соблюдать связь слов в предложении во время устного высказывания, соблюдать

* ** – материал для 1 отделения

			вание, соблюдая образец выполнения задания, замечает ошибки, исправляет их с помощью и самостоятельно, эффективно использует помощь учителя.	ударения в словах, интонацию разных по цели высказывания предложений. <i>ЛР</i> – стремиться овладеть учебным материалом, радоваться собственным успехам и успехам одноклассников.
2	22 16	Звуки и буквы Гласные и согласные звуки и буквы. Звонкие и глухие согласные. Проверка правильного написания слов с ними путем изменения формы слова: <i>гриб</i> – <i>грибы</i> . Смягчение согласных в середине и в конце слова мягким знаком. Слова с йотированными. Правильное произношение и запись слов с йотированными <i>я, ю, е</i> .	<i>Ученик:</i> различает на слух и на письме гласные и согласные звуки и буквы, звонкие и глухие согласные, слова с мягким знаком, с йотированными, правильно записывает слова с ними после предварительного их анализа с учителем и составление из букв разрезной азбуки, соблюдать образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, исправляет их самостоятельно и с помо-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать, обобщать изучаемый материал, произвольно запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять, воспроизводить. <i>РР</i> – расширить словарный запас лексикой разных тематических групп, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в устной речи, правила переноса

			щью учителя. Стараются адекватно оценить собственную работу и работу товарищей.	слов в письменной речи, ударения в словах и знаки препинания в разных по цели высказывания предложениях. <i>ЛР</i> – проявлять внимание, стремление научиться правильно аккуратно писать, радоваться собственным успехам, адекватно воспринимать замечания учителя.
	2	Слог Роль гласных в слогах. Деление слов на слоги. Перенос слов по слогам из строки в строку. Графическая модель слога. **Перенос слов с мягким и твердым разделительными знаками.	<i>Ученик:</i> понимает роль гласных в слогах, после двух–трех прослушиваний слова выделяет из звукового потока количество произнесенных единиц (звуков, слогов), имеет представление о графической модели слога, выполняет ее самостоятельно и с помощью учителя, соблюдать правила переноса слов, понимает инструкцию, соблюдать ее выполнение, сравнивать свою работу с об-	

			разцом, замечает ошибки, исправляет их самостоятельно и с помощью учителя.	
	4	Ударение в словах Понятие об ударных и безударных гласных, определение ударений в словах с двумя и тремя слогами.	<i>Ученик:</i> имеет понятие об ударных и безударных гласных в слове, с помощью учителя и самостоятельно определяет ударение в слове, использует помощь.	
		Тема по развитию речи Наша школа.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает лексику, касающуюся темы высказывания, составляет небольшой рассказ о школе, соблюдая образец рассказа учителя, пересказывает услышанный рассказ, замечает ошибки в произношении слов, их лексико-грамматической сочетаемости, эффективно использует помощь.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «школа», адекватно использовать их в речи, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, логическую последовательность повествования.

		Культура речи Соблюдение ударения во время произношения слов. Перенос слов по слогам.	<i>Ученик:</i> правильно произносит слова, соблюдая ударения; имеет понятие о переносе слов по слогам, правильно их переносит из строки в строку, пользуется образцом, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их.	<i>РР</i> – соблюдать правильное произношение слов, правила переноса слов.
3	12	Значение слова Тематические группы слов. Слова, противоположные по значению. Составление групп слов с определенным лексическим значением (слова, обозначающие лиц, работающих в школе, больнице; слова, обозначающие названия предметов, находящихся в спальне, столовой, классе). Восприятие на слух рядов, состоящих из нескольких слов. Подбор слов для дополнения	<i>Ученик:</i> имеет понятие о тематических группах слов, различает противоположные по значению слова, находит их среди ряда слов, с помощью учителя, по образцу и самостоятельно составляет группы слов с определенным лексическим значением, после двух-трех прослушиваний выделяет в речевом потоке количество произнесенных слов, с по-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, обобщать учебный материал, произвольно его запоминать, сохранять в долговременной памяти, произвольно воспринимать, вспоминать и воспроизводить. <i>РР</i> – пополнять лексику словами, относящимися к разным тематическим группам,

		предложения. **Выбор из ряда слов, наиболее подходящих для дополнения предложения. Составление предложений по рисункам, вопросам, графической модели.	мощью учителя и самостоятельно подбирает слова для дополнения предложения, приводит примеры, пользуется образцом при выполнении задания, контролирует ход выполнения задания, сравнивать выполненное задание с образцом, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя и самостоятельно.	употреблять адекватно противоположные по значению слова, ориентироваться в смысле простого предложения, составлять предложения по данным опорам, записывать их после анализа, объяснять значение слова с помощью толкового словарика. <i>ЛР</i> – стремиться разговаривать литературным языком, употребляя в речи слова разных тематических групп и соблюдая лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, проявлять усилия для овладения правилами правописания слов в предложении.
		Тема по развитию речи Украина – наша Родина.	<i>Ученик:</i> знает название Родины, ее столицы, название родного города, поселка, села, запоминать инструкцию, соб-	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «Родина», адекватно использовать их в устной и письменной речи, соблюдать логическую последовательность

			людовать ее выполнение; с помощью учителя подбирает лексику для составления небольшого рассказа, следит за содержательностью рассказа, сравнивать свой рассказ с образцом, замечает ошибки, эффективно использует помощь.	высказывания.
		Культура речи Правильный подбор лексики для высказывания своих мыслей.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя и самостоятельно следит за культурой речи во время высказывания, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложениях во время высказывания, сравнивать свою речь с образцом речи учителя.	<i>РР</i> – подбирать лексику адекватно к теме высказывания, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении.
4	32	Слово Формирование представлений о частях речи (слова делятся на группы в зависимости от	<i>Ученик:</i> по вопросам выделяет имена существительные в предло-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на учебном материале, анализировать его, срав-

	того, на какой вопрос они отвечают). Закрепление знаний о словах, обозначающих названия предметов (именах существительных). Выделение имен существительных в тексте предложения, в высказывании. Выделение на слух слов, обозначающих, о ком или о чем говорится в предложении. Графическая модель слова. Составление групп слов с предложенным лексическим значением (транспорт, кусты, цветы, деревья). Большая буква в словах <i>Украина, Россия, Родина, Отчизна, Киев</i>. Большая буква в названиях городов, сел, улиц, рек, морей. Запись на конверте домашнего адреса, адреса школы.	жении, связном высказывании, составляет группы слов с предложенным лексическим значением, составляет графическую модель слова, слово по графической модели; знает правила употребления большой буквы в названии Родины, города, поселка, села, соблюдать его выполнение; анализирует образец выполнения задания, самостоятельно выполняет работу по образцу, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя и самостоятельно, эффективно использует помощь.	нивать, дифференцировать, обобщать и произвольно запоминать, сохраняя в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – пополнить словарный запас словами с разным лексическим значением, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов на письме, правила употребления в словах большой буквы, адекватно употреблять в речи имена существительные, глаголы, имена прилагательные, с помощью и самостоятельно составлять с ними словосочетания и предложения. <i>ЛР</i> – проявлять стремление научиться правильно писать слова во время их списывания и письма под диктовку учителя, проявлять на уроках речевую
--	---	--	---

				активность, сравнивать свои ответы с ответами товарищей, стремиться получить положительную оценку.
		Тема по развитию речи Киев – столица Украины.	Ученик: с помощью учителя подбирает лексику для высказывания, понимает инструкцию, соблюдать ее выполнение, повторяет высказывание, соблюдая образец высказывания учителя. замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, эффективно использует помощь, адекватно оценивает свою работу и работу товарищей.	<i>РР</i> – подбирать лексику в тематическую группу «Киев», адекватно использовать ее в речи, соблюдать логическую и структурную связность высказывания.
		Культура речи Употребление большой буквы в названии страны (<i>Украина, Россия</i>), городов, сел, улиц. Имена детей в русском языке: <i>Оля, Оленька, Ваня, Ванечка, Ваню-</i>	Ученик: знает правила употребления большой буквы, придерживается их в письменной речи, употребляет в речи слова вежливости, умеет правильно	<i>РР</i> – соблюдать правила правописания имен детей, употреблять в речи слова вежливости при обращении к взрослым и детям.

		<i>ша</i> . Правильное обращение к детям и взрослым. Слова вежливости: приветствие, просьба, извинения, признательность.	обращаться к взрослым и детям, употребляет имена детей в ласковой форме.	
	10	Слова, обозначающие действия предметов (глаголы). Выделение на слух из текста слов, обозначающих названия предметов. Нахождение глаголов по вопросам: <i>что делает?, что делал?, что сделал?, что сделает?, что будет делать?, что делают?</i> в тексте предложения, в высказываниях. Составление групп слов с предложенным значением (слова, обозначающие определенные действия – обучение, движение). Нахождение среди данных слов противоположных по значению. Сочетание глаголов с именами существительными.	<i>Ученик:</i> различает по вопросам имена существительные и глаголы, выделяет их с помощью учителя и самостоятельно, приводит примеры, составляет группы глаголов с определенным лексическим значением, находит среди группы слов глаголы, противоположные по значению, с помощью учителя приводит примеры таких слов; составляет план собственной деятельности, анализирует образец выполнения задания, соблюдать последовательность его выполнения, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, адекватно оценивает свою	

			работу и работу товарища, эффективно использует помощь.	
12	Слова, обозначающие названия признаков предметов и отвечающие на вопросы <i>какой?, какая?, какое?, какие?</i> (имена прилагательные). Выделение в звуковом потоке слов, обозначающих признаки предметов. Выделение по вопросам имен прилагательных в тексте предложения, в высказывании. **Составление групп слов с предложенным лексическим значением (форма, цвет, величина предметов). Различение предметов по их признакам: <i>арбуз какой? лисичка какая? яблоко какое?</i> Связывание между собой имен существительных с именами прилагательными. Изменение имен прилагатель-	<i>Ученик:</i> различает по вопросам имена существительные, глаголы и имена прилагательные, выделяет имена прилагательные в тексте предложения, в высказывании; составляет группы слов с определенным лексическим значением, умеет изменять прилагательные по образцу, замечает среди слов, обозначающих названия предметов, слова, обозначающие названия признаков предметов, понимает инструкцию, анализирует образец выполнения задания, соблюдать ход его выполнения. сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, исправляет их самостоятельно		

		ных по образцу: <i>яблоко красное – яблоки красные.</i>	и с помощью учителя, эффективно использует помощь.	
		Тема по развитию речи Символы Украины.	<i>Ученик:</i> знает символы Украины: флаг, герб, гимн; с помощью учителя подбирает лексику к высказыванию о символах Украины, соблюдать образец выполнения задания, замечает ошибки в высказывании, старается их исправить, эффективно использует помощь.	<i>РР</i> – подбирать слова в тематическую группу «символы Украины», адекватно использовать их в речи, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, логическую последовательность повествования.
		Культура речи Употребление в устной и письменной речи имен существительных, имен прилагательных, глаголов. Соблюдение лексико-грамматической сочетаемости слов в предложении.	<i>Ученик:</i> знает, различает и использует в устной и письменной речи (с помощью учителя) имена существительные, прилагательные и глаголы, с помощью учителя уместно пользуется устной описательно-разговорной речью, замечает ошибки в произношении, в структуре	<i>РР</i> – адекватно употреблять в устной и письменной речи лексику, относящуюся к разным частям речи, соблюдать правила правописания.

			предложений, высказываний, старается с помощью учителя их исправить.	
	2	Слова, к которым не ставят вопросов, но без которых невозможно построить предложение: <i>в, и, а, на, к, у, над, под, возле, около, но, з, потому что</i> . Связывание слов, частей предложения с помощью этих слов.	<i>Ученик:</i> имеет понятие о роли предлогов и союзов для связи слов в предложении, адекватно использует их в речи, знает и соблюдать правила правописания их с другими словами в предложении, замечает ошибки, пользуется образцом для исправления ошибок, эффективно использует помощь.	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание во время устного высказывания и записей на предмете деятельности, анализировать. Сравнивать, дифференцировать союзы, предлоги от частей речи, запоминать предлоги и союзы, которые используют для связи слов в предложении, связи предложений в тексте, сохранять их в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – пополнить активный словарь предлогами и союзами, адекватно употреблять их в устной и письменной речи, соблюдать правила правописания предлогов и союзов с другими словами в предложении.

				<i>ЛР</i> – проявлять волевые усилия для запоминания предлогов и союзов, правил их правописания в предложении, стремиться научиться писать правильно, соблюдая правила правописания.
5	15	Предложение Повествовательные, вопросительные и восклицательные предложения. Различение отдельных характеристик предложения: наличие слова с большой буквы в начале, в середине предложения, точки в конце предложения. Понимание содержания предложения. Интонационно правильное чтение разных по цели высказывания предложений (по образцу учителя). Прослушивание с голоса учителя разных по цели высказывания предложений. Запись предложений с голоса учителя.	<i>Ученик:</i> различает предложения по цели высказывания, дифференцирует предложения на письме, умеет записать предложения с голоса учителя после предварительного их анализа вместе с учителем; составляет разные по теме высказывания предложения. умеет упорядочивать предложения, понимает инструкцию, соблюдать ее выполнение, анализирует образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом,	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на учебном задании, анализировать. Синтезировать, дифференцировать и обобщать учебный материал, произвольно запоминать его, сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – адекватно употреблять в речи разные по цели высказывания предложения, понимать их смысл, объяснять содержание предложений, интонационно правильно произносить предложения вслух, соблюдая

	ля после предварительного их анализа. Графическая модель предложения. Упорядочивание деформированных предложений. **Различение в содержании похожих предложений, отличающихся двумя словами. **Выбор предложения, точно отвечающего содержанию иллюстрации, вопросу, сюжетному рисунку. **Изменения предложения так, чтобы оно точно отвечало иллюстрации. Распространение предложений по рисункам, по данным вопросам, опорным словам. Составление предложений по образцу, по данной графической модели. Составление подписей под серией рисунков, которые стоят планом рассказа. Составление и запись предложений, передающих содержание иллюстрации, сюжетных рисун-	замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно управляет их, анализирует выполненную работу, адекватно оценивает свою работу и работу товарища, эффективно использует помощь, соблюдать правила правописания во время записи предложений, графику слов и правильность соединений букв.	ударения в словах и логические паузы, правильно записывать предложения. <i>ЛР</i> – стремиться усвоить учебный материал, проявлять настойчивость в овладении разными по цели высказывания предложениями, контролировать эмоции во время составления и записи предложений, проявлять доброжелательность к одноклассникам во время их ответов на вопросы учителя.
--	--	--	---

		ков, наблюдаемого, различных действий («Сбор яблок», «В магазине», «На горке»).		
		Культура речи Правильное чтение разных по цели высказывания предложений. Использование слов вежливости в собственной речи. Соблюдение лексико-грамматической сочетаемости слов в предложении.	<i>Ученик:</i> интонационно правильно читает разные по цели высказывания предложения, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в устной и письменной речи, употребляет слова вежливости в собственной речи.	<i>РР</i> – соблюдать интонацию разных по цели высказывания предложений, использовать в речи слова вежливости.
		Аудирование Слушание с голоса учителя разных по цели высказывания предложений.	<i>Ученик:</i> слушает-понимает с голоса учителя разные по цели высказывания предложения.	<i>ППП</i> – внимательно слушать-понимать чужую речь, анализировать ее, сравнивать содержание с иллюстрациями, дифференцировать, обобщать и запоминать. <i>РР</i> – понимать значение и смысл услышанного, стараться его запомнить. <i>ЛР</i> – выявлять волевые усилия

				для анализа, сравнения, понимания смысла и запоминания чужой речи.
		Говорение Чтение вслух повествовательных, вопросительных и восклицательных предложений. Повторение их с голоса учителя. Выборочное чтение из текста предложений, в котором речь идет об определенном предмете, событии, месте события или действия. Чтение материалов, имеющих коммуникативную нагрузку: писем, разного содержания записок, написанных учителем для учеников. Пересказ учениками содержания прочитанного.	<i>Ученик:</i> понимает прочитанное учителем или самостоятельно, по вопросам пересказывает содержание услышанного или прочитанного, соблюдая интонацию разных по цели высказывания предложений, выразительно, с интонацией читает материалы, имеющие коммуникативную нагрузку, соблюдать образец чтения учителя, контролирует ход своей деятельности, правильность выполнения задания, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя или самостоятельно, эффективно использует помощь.	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на ответе по поводу прослушанного с голоса учителя повествования, объяснение значения предложенных учителем слов из текста, понимание смысла прослушанного. <i>РР</i> – правильно повторить услышанное высказывание, соблюдая технику чтения, правильно прочитать предложенный учителем текст, адекватно ответить на вопросы, касающиеся содержания прочитанного. <i>ЛР</i> – проявлять волевые усилия для правильного выполнения задания, стараться сравнивать свой ответ с ответом товарища, радоваться успеху товарища.

6	16	Текст Строение текста: предложение – зачин, основная часть текста – предложения, в которых разворачивается данная в начале мысль, заключительная часть – предложение, завершающее повествование. Соответствие текста трем основным частям высказывания: зачин – основная часть – заключительная. **Средства связи предложений в тексте: местоимения (без употребления терминологии). **Замена имен существительных местоимениями <i>он, она, оно, они</i>. Придумывание названий (заглавий) к текстам. Составление двух-трех предложений на заданную тему, связывание предложений между собой. Наблюдение за средствами связи предложений в связанном высказывании (употребление слов <i>он, она, оно, они, этот,</i>	<i>Ученик:</i> имеет представление о строении текста, с помощью учителя и самостоятельно называть и определяет в тексте составные части, использует местоимения вместо имен существительных для связи предложений в тексте, составляет тексты по образцу, придумывает зачин или заключительную часть к данной части текста, понимает инструкцию, соблюдать последовательность ее выполнения, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, эффективно использует помощь, осмысливает содержание текста, с помощью учителя и самостоятельно упорядочивает деформированные тексты.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать и обобщать учебный материал, произвольно запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – дифференцировать составные части текста. различать содержание текста и его название, с помощью опор составлять небольшие связные высказывания, записывать их после предварительного анализа с учителем. <i>ЛР</i> – проявлять стремление научиться правильно составлять и записывать небольшие по строению и несложные тек-
---	----	--	--	---

		<i>эта, это, эти</i>). Составление подписей под серией рисунков, что станут планом повествования. Составление текстов по опорным словам, заглавию и рисуночному плану, по вопросам и сюжетным рисункам, по предложенному учителем плану. **Придумывание зачина или конца к данной части текста. Наблюдения за ролью абзацев в тексте. **Объяснение с помощью учителя, почему текст разделен на абзацы именно так. **Упорядочивание деформированных текстов из трех–пяти предложений (с помощью учителя). Составление текста из данных учителем предложений, запись его с помощью учителя.		сты, адекватно реагировать на замечания учителя, проявлять волевые усилия для осознания и запоминания учебного материала.
		Тема по развитию речи Животные – помощники людей.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает лексику для высказывания,	<i>РР</i> – подбирать лексику в тематическую группу «животные», адекватно использовать ее в

			знает значение употребляемых слов, адекватно употребляет их в речи, сравнивать свой ответ с образцом речи учителя, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя, эффективно использует помощь.	речи, соблюдать логическую последовательность и структурное единство высказывания.
		Культура речи Использование в собственной устной и письменной речи средств связи предложений. Использование во время обращения слов вежливости: приветствие, просьба.	<i>Ученик:</i> умеет правильно обращаться к детям и взрослым, адекватно использует в устной и письменной речи средства связи предложений в тексте, замечает ошибки, эффективно использует помощь учителя, запоминать после двух-трех прослушиваний инструкцию, касающуюся выполнения учебных действий.	<i>РР</i> – соблюдать в устной и письменной речи средства связи слов в предложении, использовать в речи во время общения слова вежливости.
		Аудирование Слушание-понимание текста с голоса учителя. Запоминание	<i>Ученик:</i> внимательно слушает текст с голоса учителя, понимает	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на речи учителя, анализировать прослушанное с це-

		после трех-пяти прослушиваний последовательности событий в тексте.	его смысл, после нескольких прослушиваний запоминать последовательность событий в тексте.	лью понимания его смысла и запоминания значения незнакомых слов, последовательности изображенных событий. <i>РР</i> – внимательно слушать учителя, понимать смысл прослушанного, запоминать содержание прослушанного высказывания. <i>ЛР</i> – проявлять настойчивость с целью запоминания содержания прослушанного высказывания.
		Говорение Чтение и правильное интонирование разных по цели высказывания предложений. Правильное чтение и понимание смысла восклицательных предложений. Выборочное чтение из текста предложений, в которых речь идет об определенном предмете, событии,	<i>Ученик:</i> внимательно слушает, как читает учитель, старается подражать образцу чтения учителя, понимает, о ком? или о чем? читает, старается выразительно прочитать стихотворение, загадку, сравнить свое чтение с образцом чтения учителя, замечает	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на речи учителя, анализировать, синтезировать, обобщать прослушанное, понимать его смысл, с помощью вопросов воспроизводить сущность прослушанного. <i>РР</i> – соблюдать основную мысль прослушанного текста, употреблять в речи слова и выражения

		месте действия или действии. Рассказ: о ком? или о чем? рассказывается в тексте. Выразительное чтение стихов, загадок.	ошибки, исправляет их с помощью учителя, эффективно использует помощь.	из прослушанного или прочитанного текста, интонационно выразительно читать заданный учителем материал. <i>ЛР</i> – проявлять желание научиться читать выразительно, соблюдая интонацию речи и знаки препинания.
	2	Повторение изученного на протяжении года	<i>Ученик:</i> различает части речи, слова, противоположные по значению, имеет представление о разных по цели высказывания предложениях, приводит примеры, знает и различает части текста, умеет упорядочить деформированное предложение и текст, правильно списывает с печатного текста, пишет под диктовку учителя после предварительного анализа.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать, классифицировать и обобщать учебный материал, произвольно его запоминать, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – пополнить словарь лексикой, относящейся к разным частям речи, соблюдать в речи лексико-грамматическую соче-

				таемость слов, связность предложений в тексте, соблюдать правила правописания слов, предложений, интонацию предложений в устной речи. <i>ЛР</i> – проявлять настойчивость, стремление научиться литературно правильно излагать свои мысли в устной и письменной речи.
		Правописание (на протяжении года) Закрепление навыков правильного письма и списывания с ускорением темпа списывания. Письмо строчных и заглавных букв: <i>а, ф, я, г, у, о, в, ж, л, м, А, У, Ю, Ф, О, С, Е</i>, слов с ними. Списывание по слогам и целыми словами с рукописного и печатного текстов.	Ученик: знает и соблюдать правила правописания строчных и заглавных букв, виды их соединения в словах, умеет списывать по слогам и целыми словами с рукописного и печатного текстов, ориентируется на образец выполнения задания, замечает ошибки, с помощью образца исправляет их.	

Ученик к концу года

1 отделение:

знает: символы Украины, гласные и согласные звуки и буквы, правила употребления большой буквы, правила переноса слов, строение текста (зачин – основная часть – заключительная); способы проверки написания звонких и глухих согласных в конце слова изменением формы слова; что слова бывают противоположные по значению; виды предложений по цели высказывания.

умеет: определять количество слогов в слове по количеству гласных, делить слова на слоги. правильно произносить и писать слова с йотированными, находить в тексте имена существительные, имена прилагательные и глаголы (по вопросам), распространять предложения по заданиям учителя, списывать предложения и связные высказывания по слогам и целыми словами; определять на слух количество слов в простом предложении, состоящем из двух–трех слов: дополнять незаконченные предложения одним-двумя словами, самостоятельно устно составлять предложения по рисункам, придумывать названия к текстам, упорядочивать деформированные предложения и тексты, писать под диктовку связных три-четыре небольших предложения после их анализа с учителем, обращаться к собеседнику во время встречи и прощания, различать символы Украины: флаг, герб, гимн.

2 отделение:

знает: гласные и согласные звуки и буквы, правила переноса слов, правила употребления большой буквы в именах, отчествах, фамилиях людей, названии Родины, города, села; символы Украины: флаг, герб, гимн; имеет представление о разных по цели высказывания предложениях, различает их на письме и в устной речи; имеет представление о тексте как о связном высказывании, знает названия составных частей текста.

умеет: различать гласные и согласные звуки и буквы, определять количество слогов по количеству гласных в слове, переносить слова по слогам, определять ударный слог в слове, употреблять большую букву в написании названия Родины, городов, сел, в именах, фамилиях, отчествах людей, находить в ряде слов

противоположные по значению, различает символы Украины: флаг, герб, гимн; умеет выделять в устной речи и на письме разные по цели высказывания предложения, с помощью и самостоятельно подбирать заглавие к тексту, различать составные части текста, составлять текст из предложенных составных частей.

4 класс

1–2 отделение

(134 часа, 4 часа в неделю)

№	К-во часов	Содержание учебного материала*	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно-развивающей работы
1	2	Повторение Слова, обозначающие названия, действия и признаки предметов. Составление с ними словосочетаний, предложений. Объединение предложений в связное высказывание – текст. Слова, противоположные по значению.	<i>Ученик:</i> имеет понятие, различает по вопросам имена существительные, глаголы, имена прилагательные, составляет с ними словосочетания, предложения, соблюдая лексико-грамматическую сочетаемость, имеет понятие о связном высказывании – тексте, различает слова, про-	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на предмете деятельности, анализировать, сравнивать и обобщать изученный материал, запоминать него и сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – различать в устной и пись-

* ** – материал для 1 отделения

			тивоположные по значению, понимает инструкцию, выполняет задание по образцу, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя и самостоятельно, анализирует собственную работу и работу товарища, адекватно оценивает ее.	менной речи слова, относящиеся к разным частям речи, адекватно употреблять их, соблюдая правила правописания в письменной речи. <i>ЛР</i> – проявлять усилия в запоминании правил правописания частей речи в связи с другими словами в предложении.
2	16 8	Звуки и буквы Гласные и согласные звуки и буквы. Твердые и мягкие согласные, их различие. Смягчение согласных перед <i>я, и, ю, е</i>.	<i>Ученик:</i> различает гласные и согласные звуки и буквы, дифференцирует твердые и мягкие согласные в словах, правильно пишет под диктовку слова с ними, приводит примеры, сверяет свою работу с образцом, самостоятельно исправляет ошибки.	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на учебном материале, анализировать и дифференцировать его, сравнивать, обобщать и запоминать, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить.
3	4	Алфавит Ознакомление с русским алфавитом. Расположение слов	<i>Ученик:</i> имеет понятие о значении ал-	<i>РР</i> – соблюдать правильное произношение слов с мягкими и

		по алфавиту с ориентацией на одну–две буквы. Составление списка учеников класса в алфавитном порядке, списка мальчиков и девочек. Использование алфавита в работе с толковым словариком.	фавита, пользуется алфавитом в работе с толковым словариком, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя, эффективно использует помощь.	твердыми согласными, правильно произносить и писать слова с йотированными, использовать алфавит во время пользования толковым словариком, различать в устной речи ударные и безударные слоги в словах, соблюдать правила правописания слов с безударными гласными.
4	2	Ударение в словах Ударные и безударные гласные. Проверка написания безударных гласных изменением формы слова (по образцу). **Проверка написания слов с безударными гласными подбором родственных слов (по образцу).	<i>Ученик:</i> знает, как проверить, и различает написание ударных и безударных гласных в словах, умеет с помощью учителя и самостоятельно подобрать родственные слова для проверки написания безударных гласных, пользуется образцом, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их, соблюдать аккуратность	<i>ЛР</i> – проявлять стремление, желание научиться правильно произносить слова, соблюдая в них ударения, стремиться научиться правильно писать слова в предложении, предложения в связном высказывании.

			при написании слов, предложений с ними.	
5	2	Разделительный твердый знак Произношение, чтение и письмо слов с разделительным твердым знаком, перенос их из строки в строку. Употребление разделительного твердого знака в глаголах (<i>въехать, отъехать</i>).	<i>Ученик:</i> дифференцирует, произносит и пишет, правильно записывает глаголы с разделительным твердым знаком, приводит примеры слов с ним, умеет переносить их со строки на строку, понимает и соблюдать инструкцию, сравнивать свою работу с образцом, исправляет ошибки с помощью учителя.	
		Тема по развитию речи Семейные обычаи украинцев, русских.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает лексику к высказыванию, внимательно слушает рассказ учителя, старается его запомнить и повторить, употребляя в рассказе лексику, касающуюся семейных праздников русских.	<i>РР</i> – употреблять в устной и письменно речи слова вежливости, формулы речевого этикета, соблюдать связность слов в предложении, предложений в высказывании.

			ских и украинцев, следит за правильностью произношения слов, предложений, соблюдать связность высказывания.	
		Культура речи Правильное произношение твердых и мягких согласных в словах. Произношение ударных слогов в словах. Произношение и запись слов с йотированными, с разделительным твердым знаком.	<i>Ученик:</i> правильно произносит слова с твердыми и мягкими согласными, с йотированными, с разделительным твердым знаком, соблюдать ударение в словах, с помощью учителя после предварительного анализа правильно записывает слова с названными орфограммами.	<i>РР</i> – соблюдать ударения в словах, правильно произносить и писать слова с йотированными и <i>з</i> .
6	9	Значение слова Слова, противоположные по значению. **Слова, близкие по значению. Подбор слов для дополнения предложения, составление предложения заданного содержания. **Нахождение среди слов тех, которые наиболее подходят для допол-	<i>Ученик:</i> с помощью учителя и самостоятельно различает слова, близкие и противоположные по значению, приводит примеры; понимает инструкцию, внимательно ее слушает и повторяет, выполняет зада-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, синтезировать и обобщать учебный материал с последующим его произвольным запоминанием и сохранением в долго-

		нения предложения (по рисунку, графической модели, по иллюстрации).	ние по инструкции, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, оценивает свою работу и работу товарища.	временной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – обогатить лексику словами, разными по значению, адекватно употреблять в речи близкие и противоположные по значению слова, соблюдать культуру речи, употреблять в речи формулы речевого этикета. <i>ЛР</i> – проявлять желание запомнить близкие и противоположные по значению слова, уместно употреблять их в речи, радоваться собственным успехам и успехам товарищей.
		Культура речи Употребление в устной и письменной речи близких и противоположных по значению слов.	<i>Ученик:</i> различает слова, близкие и противоположные по значению, объясняет их лексическое значение, адекватно употребляет их в устной и письменной речи.	<i>РР</i> – уместно употреблять в устной и письменной речи близкие и противоположные по значению слова.

7	52 3	Слово Слова с двойными согласными. Наиболее употребляемые слова с двойными согласными. Перенос слов с двойными согласными.	<i>Ученик:</i> знает правила переноса слов с двойными согласными, соблюдать их на письме, правильно произносит и читает слова с двойными согласными, приводит примеры слов, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, сравнивать свою работу с образцом.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, классифицировать и обобщать учебный материал, произвольно запоминая его и сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать его, представлять и воспроизводить.
		Культура речи Правильное произношение и запись слов с двойными согласными.	<i>Ученик:</i> правильно произносит, читает и записывает слова с двойными согласными, правильно переносит их со строки на строку.	<i>РР</i> – правильно произносить и писать слова с двойными согласными.
	7	Родственные слова Употребление звонких и глухих согласных в середине и в конце родственных слов. Проверка правильности записи слова изменением его формы	<i>Ученик:</i> дифференцирует по значению родственные слова, различает звонкие и глухие согласные в них, умеет проверить правильность написания родственных	<i>РР</i> – понимать и объяснять значение слов с двойными согласными, родственных и однокоренных слов, адекватно употреблять их в устной и письменной речи, соблюдать правила правописания слов

		или **подбором по образцу родственных слов.	слов, понимает и использует инструкцию, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, эффективно использует помощь.	с двойными согласными, родственных и однокоренных слов. <i>ЛР</i> – проявлять настойчивость, силу воли для запоминания значений родственных и однокоренных слов, с помощью опор объяснять их значение, стремиться усвоить учебный материал.
		Тема по развитию речи Трудолюбие украинцев, русских.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает необходимую лексику для высказывания, знает значение подобранных слов, адекватно использует их в речи, подражая образцу высказывания учителя, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их.	
		Культура речи Употребление в речи родственных слов.	<i>Ученик:</i> знает, понимает значение и употребляет в собственной речи родственные слова, адекватно структурируя с ними словосочетания и предложения.	<i>РР</i> – уместно употреблять в устной и письменной речи родственные слова.

	8	Однокоренные слова Наблюдение за значениями однокоренных слов. Общая часть однокоренных слов. Корень слова. Одинаковое написание корней в однокоренных словах. **Подбор однокоренных слов с наиболее употребляемыми в речи суффиксами (практически, без употребления терминологии). **Составление предложений с однокоренными словами. Обращение к взрослым, к детям в Украине, России. Интонация предложения с обращением. Традиционное уважение к главе семьи. Роль матери в семье.	<i>Ученик:</i> имеет понятие об однокоренных словах, различает их в устной речи и на письме, правильно записывает их, умеет подобрать с помощью учителя и самостоятельно однокоренные слова, адекватно употребляет их в предложении, пользуется формулами речевого этикета при обращении к взрослым, к детям, знает, как обратиться к матери, к отцу; анализирует образец выполнения задания, пользуется образцом, замечает ошибки, с помощью образца исправляет их, соблюдать правила правописания при записи слов, предложений.	
		Тема по развитию речи Общение дома, в школе, на улице, в общественных мес-	<i>Ученик:</i> знает, как обращаться к взрослым и детям дома, в школе;	<i>РР</i> – формулировать реплики диалога соответственно к речевой ситуации, адекватно отве-

		тах. Составление диалогов на бытовые темы.	друг к другу на улице, как обращаются люди друг к другу в общественных местах; употребляет в речи формулы речевого этикета, слова вежливости, внимательно слушает рассказ учителя, повторяет его, употребляя слова вежливости.	чать на обращенную речь.
		Культура речи Соблюдение формул речевого этикета, культуры общения в устной и письменной речи.	<i>Ученик:</i> знает и использует при общении формулы речевого этикета, соблюдать культуру общения со взрослыми и детьми.	<i>РР</i> – составлять небольшие обращения к взрослым на бытовые темы с использованием в них формул речевого этикета.
		Аудирование Чтение, слушание и понимание сочетаний слов, похожих по значению: <i>книга Коли – Колина книга.</i>	<i>Ученик:</i> внимательно слушает речь учителя, понимает смысл близких по значению словосочетаний, демонстрирует действия, приводит примеры.	<i>ППП</i> – сосредоточить внимание на речи учителя, понимать ее смысл, понимать смысл сочетаний слов, похожих по значению. <i>РР</i> – объяснять значение данных учителем слов. <i>ЛР</i> – проявлять волевые уси-

				лия во время слушания-понимания чужой речи.
		Говорение Приблизительный пересказ прослушанного или прочитанного текста по вопросам, по данному плану и сюжетным рисункам, по плану и опорным словам.	<i>Ученик:</i> понимает инструкцию, старательно ее выполняет, приблизительно пересказывая прочитанное или прослушанное, употребляет в речи слова, словосочетания из прочитанных или прослушанных текстов, старается соблюдать связность высказывания.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на прослушиваемом тексте произведения, анализировать, сравнивать, дифференцировать его содержание и обобщать, произвольно запоминать и сохранять в оперативной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – запомнить и приблизительно пересказать содержание прослушанного или прочитанного текста с помощью опор. <i>ЛР</i> – проявлять волевые усилия для запоминания и воспроизведения содержания прослушанного или прочитанного текста.
	10	Имена существительные Различение имен существительных по вопросам. Нахождение среди данных слов сход-	<i>Ученик:</i> при помощи вопросов отличает имена существительные от других частей речи, с помощью	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предмете деятельности, анализировать, сравнивать, дифференцировать,

		ных или противоположных по значению.	учителя находит среди данных слов близкие или противоположные по значению, объясняет их значение, приводит примеры словосочетаний с ними, записывает их на доске и в тетрадях после предварительного анализа с учителем, правильно записывает под диктовку.	обобщать учебный материал, произвольно запоминать его и сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить.
12	Имена прилагательные Различение имен прилагательных по вопросам. Связывание между собой имен существительных и имен прилагательных. Подбор слов, отвечающих реальным признакам того или иного предмета. **Нахождение среди ряда сходных или противоположных по значению слов.	<i>Ученик:</i> имеет представление об именах прилагательных, правильно ставит к ним вопросы, с помощью учителя приводит примеры похожих и противоположных по значению имен прилагательных, составляет с ними словосочетания, предложения, после анализа записывает их на доске и в тетрадях, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их, эффективно использует помощь.	<i>РР</i> – дифференцировать по вопросам имена существительные, имена прилагательные и глаголы, правильно писать их с другими словами в предложении, пополнять словарный запас именами существительными, глаголами, именами прилагательными, адекватно использовать их в речи. <i>ЛР</i> – выявлять желание научиться правильно писать части речи с другими словами в предложении, составлять с	

				предложенными словами предложения и записывать их на слух после предварительного анализа, контролировать свои эмоции во время замечаний учителя по поводу допущенных ошибок, стараться самостоятельно исправить ошибки, радоваться собственным успехам и успехам одноклассников.
	10	Глаголы Различение глаголов по вопросам. Составление тематических групп слов из глаголов с определенным лексическим значением: слова, обозначающие определенные лексические действия (движение, передвижение, **говoreние, **проявление чувств). **Нахождение среди этих слов сходных и противоположных по значению. Написание слов на	<i>Ученик:</i> определяет цель задания, внимательно выслушивает и повторяет инструкцию по выполнению задания, отличает глаголы от других частей речи, умеет поставить вопросы к глаголам, составляет с глаголами словосочетания, предложения, записывает их на слух после предварительного анализа с учителем, с помощью учителя и самостоятельно подбирает глаголы в	

		-ть, -ться, -т, -тся. Нахождение среди русских слов слова другого языка – украинского. Запись слов, предложений под диктовку учителя.	определенные тематические группы, различает сходные и противоположные по значению глаголы, приводит примеры, выполняет работу по образцу, сравнивать ее с образцом, самостоятельно и с помощью учителя исправляет ошибки, эффективно использует помощь.	
		Тема по развитию речи Роль праздников в жизни человека.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает слова для высказывания, объясняет значение слов, внимательно слушает образец высказывания учителя, старается его повторить, соблюдая лексико-грамматическую сочетаемость слов, связь предложений в высказывании, замечает ошибки, использует помощь учителя по их устранению.	<i>РР</i> – самостоятельно составлять небольшой рассказ повествовательного характера, используя лексику указанных тематических групп.
		Культура речи Употребление в речи слов с оп-	<i>Ученик:</i> понимает лексическое зна-	<i>РР</i> – уместно употреблять в устной и письменной речи слова

		ределенным лексическим значением.	чение слов, употребляемых им в речи, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов.	с определенным лексическим значением.
		Аудирование, говорение Восприятие на слух рядов, состоящих из нескольких словосочетаний. Выделение среди слов, обозначающих названия предметов, слов, обозначающих названия действия или признака предмета. Деление прослушанных слов на две группы по указанным учителем признакам.	<i>Ученик:</i> внимательно слушает инструкцию, воспринимать на слух ряды слов, выделяя из них определенные слова, понимает смысл услышанных слов, с помощью учителя и самостоятельно делит их на две группы по заданным признакам, эффективно использует помощь учителя.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, воспринимать на слух ряды слов, дифференцировать и сравнивать их, воспроизводить указанные учителем слова.
	2	Предлоги Использование предлогов для связи слов в предложении. Правописание предлогов с другими словами в предложении.	<i>Ученик:</i> имеет представление о предлогах, их роли в предложении, в тексте; знает и соблюдать правила правописания предлогов с другими словами, адекватно использует предлоги в устной и письменной	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предлогах в устной и письменной речи, запоминать и воспроизводить их. <i>РР</i> – отличать предлоги от самостоятельных частей речи, писать предлоги отдельно от других слов в предложении, составлять

			речи, приводит примеры словосочетаний и предложений с предлогами.	с предлогами словосочетания и предложения, с помощью учителя записывать их. <i>ЛР</i> – выявлять желание научиться корректно использовать предлоги в устной и письменной речи, стремиться писать, соблюдая правила правописания и знаки препинания.
		Культура речи Раздельное написание предлогов с другими словами.	<i>Ученик:</i> имеет представление о предлогах, приводит примеры, знает и соблюдать правила написания предлогов с другими словами в предложении, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их, адекватно оценивает собственную работу и работу товарища.	<i>РР</i> – соблюдать правила правописания предлогов с другими словами, адекватно подбирать предлоги для связи слов в предложении, предложений.
8	10	Предложение Предложения, разные по цели высказывания. Наблюдение за интонацией таких предложе-	<i>Ученик:</i> различает на слух и на письме разные по цели высказыва-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности – предложении, путем

	ний. Выбор из двух-трех предложений того, что наиболее точно отвечает рисунку, вопросу. **Изменение содержания предложения так, чтобы оно точно отвечало рисунку. Выделение в предложении тех слов, в которых о ком или о чем-то рассказывается, что именно рассказывается. Составление простых предложений по вопросам, рисункам, графическим моделям. **Упорядочивание деформированных предложений. Выполнение практических заданий с предложением (вставить нужное слово, продлить предложение, выделить из предложения определенное слово). Запись предложений под диктовку учителя после предварительного их анализа, **без предварительного анализа. Обращение. Интонация	ния предложения; приводит примеры; понимает инструкцию, соблюдать образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно управляет их, упорядочивает деформированные предложения, составляет предложения по образцу, записывает предложения на слух после предварительного анализа их с учителем, различает на слух и на письме слова, обозначающие обращение, правильно интонирует предложения с обращениями.	наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать, классифицировать и обобщать материал, касающийся предложения, произвольно запоминать его и сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – адекватно употреблять в устной речи предложения, разные по цели высказывания, соблюдать в устной и письменной речи лексико-грамматическую связь слов в предложении, составлять и записывать разные по цели высказывания предложения на заданную учителем тему, использовать опоры для работы над предложением, соблюдать интонацию разных по цели высказывания предложений, правила записи предложений, знаки препинания в предложениях.
--	--	---	--

		предложения с обращением. Запись самостоятельно составленных предложений, подписи под рисунками, иллюстрациями. Составление поздравительной открытки с использованием слов обращения и вежливости.		<i>ЛР</i> – стремиться овладеть учебным материалом, проявлять усилия воли во время произношения и записи разных по цели высказывания предложений, радоваться собственным успехам и успехам товарищей.
		Тема по развитию речи Весеннее пробуждение природы.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает лексику, касающуюся весеннего пробуждения природы, внимательно слушает рассказ учителя, старается его повторить, используя данные учителем слова.	<i>РР</i> – с помощью и самостоятельно составлять небольшой рассказ повествовательного характера на заданную учителем тему.
		Культура речи Соблюдение формул речевого этикета во время обращения к взрослым, детям.	<i>Ученик:</i> знает и употребляет в речи формулы речевого этикета, касающиеся обращения к взрослым, детям; внимательно следит за собственной устной речью, замечает ошибки, с помощью учителя исправляет их.	<i>РР</i> – соблюдать в устной и письменной речи формулы речевого этикета во время обращения к взрослым, детям.

		Аудирование, говорение Диалогическая речь. Участие в диалоге для получения информации о том, что произошло в классе, когда, где, что где находится. Выражение в процессе диалога пожелания, просьбы. Обращение к детям: <i>Оленька, Володенька.</i>	<i>Ученик:</i> с помощью учителя принимает участие в диалоге, старается правильно задавать вопросы для получения определенной информации, использует в речи обращения, правильно отделяя их интонационно в устной речи и знаками препинания в письменной речи, умеет выразить пожелание, просьбу.	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на диалогической речи, слушать-понимать ее смысл, объяснять значение непонятных слов, запоминать содержание диалогов, сохранять их в оперативной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – понимать смысл услышанных диалогов, отвечать на реплики диалога и самостоятельно строить реплики диалога, использовать в речи слова вежливости, формулы речевого этикета. <i>ЛР</i> – стремиться научиться говорить литературным языком, использовать лексику из услышанных во время общения диалогов.
9	12	Текст Название текста. Подбор главней к тексту. Абзацы, их	<i>Ученик:</i> имеет представление о со-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности

	роль в тексте. Объяснение (простые случаи), почему текст разделен на абзацы именно так. Придумывание зачина, конца к основной части текста, основной части к зачину, концу. Восстановление текста из деформированных составных частей. Тема текста (о ком или о чем рассказывается в тексте). Определение темы текста. Составление текста на заданную тему (под руководством учителя). Определение темы текста по его содержанию, заглавию, плану. Составление плана текста под руководством учителя. Деление текста на части по данному плану. Различение текстов разных типов (повествование, описание). Сравнение текстов описательного и повествовательного характеров, на-	ставных частях текста, практически различает их, имеет представление о роли абзацев в тексте, с помощью учителя и самостоятельно выделяет абзацы в тексте; с помощью учителя самостоятельно определяет тему текста, используя опоры; различает тесты повествовательного и описательного характера, с помощью учителя составляет тексты на заданную тему, анализирует их, сравнивать с образцом, после предварительного анализа содержания текстов записывает их под диктовку учителя; понимает значение местоимений для связи предложений в тексте, использует их в собственной устной и письменной речи; используя заглавие, зачин, опорные слова, план, состав-	ти, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, синтезировать, классифицировать и обобщать изученный материал, произвольно запоминая его и сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать и представлять материал, воспроизводить его. <i>РР</i> – с помощью и самостоятельно составлять небольшие связные высказывания, соблюдая связность слов в предложении и связность предложений в тексте, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, составлять тест на данную тему, используя опоры; устно и письменно с помощью учителя воспроизводить связный текст. <i>ЛР</i> – стремиться научиться со-
--	---	--	--

	хождение общего и различного между ними. Составление под руководством учителя текстов на данную тему. Использование слов <i>он, она, оно, они</i> для связи предложений в тексте. Использование данных средств связи в собственной речи. Исправление текста: замена в нем некоторых повторяющихся слов на близкие по значению или те, которые были употреблены раньше. Составление под руководством учителя текста повествовательного характера по данному заглавию, зачину, опорным словам, по зачину и концовке, по данному плану (об учебе, отдыхе, труде детей), по эпизодам пересмотренного кинофильма, прочитанной сказки, рассказа. Запись небольших коллективно составленных текстов после	ляет тексты на заданную тему, сравнивать их, различает тексты повествовательного и описательного характера, умеет находить в тексте абзацы, отвечающие трем основным частям высказывания: зачину, основной части, заключительной; восстанавливает текст из деформированных составных частей, находя общее и различное между частями текста, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, эффективно использует помощь, старается адекватно оценить собственную работу и работу товарища.	ставлять небольшие связные высказывания – тексты, выявлять настойчивость в усвоении учебного материала, желание научиться правильно излагать устно и письменно свои мысли.
--	--	---	---

		предварительного их анализа с учителем.		
		Аудирование, говорение Замена в тексте слова, словосочетания после двух-трех прослушиваний текста. Составление диалога по иллюстрациям, предложенным учителем словосочетаниям. Разыгрывание диалога на основе прочитанных с учителем небольших сказок, произведений-миниатюр. Составление рассказов и сказок по серии сюжетных рисунков и опорным словам. Составление поздравительной открытки с использованием формул речевого этикета и слов вежливости.	<i>Ученик:</i> понимает инструкцию, умеет внимательно слушать то, о чем говорит или читает учитель; имеет представление о диалоге, с помощью учителя составляет диалоги по данным опорам, разыгрывает диалоги на основе прослушанных с голоса учителя сказок, небольших произведений-миниатюр (автор В. Сухомлинский); с помощью учителя и самостоятельно составляет небольшие рассказы и сказки, используя сюжетные рисунки и опорные слова; в надписях на поздравительной открытке использует формулы речевого этикета и слова вежливости, старается писать аккуратно, соблюдая	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на учебном материале, анализировать его, классифицировать, сравнивать и обобщать, произвольно запоминать, сохраняя в оперативной памяти, произвольно воспроизводить, используя лексику из содержания прослушанного или прочитанного текста. <i>РР</i> – пополнить активный словарь лексикой из прослушанных сочинений, соблюдать во время составления рассказа или сказки лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, связность предложений в тексте, соблюдать паузы и интонацию разных по теме высказывания предложений.

			графику букв и виды их соединений (верхнее, среднее, нижнее).	
		Тема по развитию речи Летние народные праздники.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает необходимую лексику для рассказа, обсуждает с учителем празднование в Украине летних народных праздников, рассказывает о своем участии в торжествах, внимательно слушает рассказ учителя, старается его повторить, используя необходимую лексику, следит за правильностью построения предложений, текста в целом.	<i>РР</i> – с помощью учителя и самостоятельно составлять небольшой рассказ на предложенную учителем тему, использовать в нем лексику данных тематических групп.
		Культура речи Соблюдение правил речевого этикета во время разговора с незнакомыми людьми (в магазине, транспорте), во время оформления поздравительной открытки.	<i>Ученик:</i> знает и употребляет в речи формулы речевого этикета, правильно оформляет поздравительную открытку, употребляя слова вежливости, следит	<i>РР</i> – соблюдать правила речевого этикета во время общения на бытовые темы: по телефону, в магазине, аптеке и т.д.

			за правописанием, замечает и исправляет ошибки, сравнивать свою работу с образцом.	
	2	Повторение изученного на протяжении года	<i>Ученик:</i> правильно списывает с печатного текста и записывает на слух после предварительного анализа слова, предложения, небольшие тексты; соблюдать правила правописания слов с большой буквы, разных по цели высказывания предложений, соблюдать графику букв, анализирует образец выполнения задания, сравнивать свою работу с образцом.	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предмете деятельности, внимательно слушать учителя, анализировать и синтезировать, классифицировать и сравнивать изученное, обобщать его и произвольно запоминать, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – обогатить словарный запас именами существительными, глаголами, именами прилагательными, адекватно использовать их в речи для составления словосочетаний и предложений, составлять разные по теме высказывания предложения, объединять их в связное высказывание – текст.

				<i>ЛР</i> – проявлять настойчивость, волевые усилия для овладения учебным материалом, выявлять желание научиться изъясняться на литературном языке, правильно писать, соблюдая правила правописания и знаки препинания.
Ученик к концу года 1 отделение: <i>знает:</i> правила употребления большой буквы в названиях Родины, столицы, городов и сел, улиц; способы проверки написания безударных гласных изменением формы слова, способы проверки звонких и глухих согласных в середине и в конце слова; правила переноса слов, виды предложений по цели высказывания, разделительные знаки в конце их, что слова бывают близкие и противоположные по значению, типы текста (описание, повествование), составные части текста. <i>умеет:</i> переносить слова с <i>ъ</i> и <i>ь</i>, пользоваться алфавитом в работе с толковым словариком, различать твердые и мягкие согласные, правильно писать слова с йотированными, подбирать по образцу однокоренные слова для проверки написания безударных гласных, переносить слова с двойными согласными, подбирать близкие и противоположные по значению слова, различать имена существительные, имена прилагательные и глаголы, умеет подбирать их по заданию учителя, определить тему текста, подбирать заглавие к тексту, выделять в тексте абзацы, пересказывать прослушанный текст по вопросам учителя, использовать местоимения для связи предложений в тексте, восстанавливать текст из деформированных составных частей, по заданию учи-				

теля составлять простые предложения, их графическую модель; самостоятельно записывать составленные из двух-трех слов предложения, писать под диктовку предложения и связные высказывания после предварительного их анализа с учителем. вступать в диалог для получения информации.

2 отделение:

знает: правила употребления большой буквы в именах, фамилиях и отчествах людей, в названиях Родины, столицы, городов, сел, улиц; правила переноса слов, правила проверки написания безударных гласных путем изменения формы слова, способы проверки написания сомнительных согласных в середине и в конце слова, правила записи предложения: большая буква в начале предложения, разделительные знаки – в конце; составные части текста, формулы речевого этикета.

умеет: правильно записывать имена, фамилии, отчества людей, название Родины, названия столицы, городов, сел, улиц; анализировать слова по звукобуквенному составу, правильно произносить и переносить слова с *ъ* и *ь*; различать предложения по цели высказывания, писать под диктовку учителя слова, предложения из двух-трех слов после предварительного их анализа; отвечать на вопросы по содержанию текста, вступать в диалог, чтобы получить информацию, составлять графическую модель слова, предложения, подбирать с помощью учителя название к тексту, различать составные части текста.

РУССКИЙ ЯЗЫК

(ЧТЕНИЕ)

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Чтение как учебный предмет и основа овладения родным языком охватывает все виды речевой деятельности: слушание, говорение, чтение и письмо. Это один из видов собственно человеческой речемыслительной деятельности.

Цель предмета чтения в начальных классах общеобразовательных учебных учреждений для детей, которым необходима коррекция умственного развития: научить учеников пути аналитико-синтетического способа читать, сформировать начальные элементы читательской культуры, доступные ученикам читательские и речевые знания, умения и навыки, необходимые для овладения чтением в последующие годы обучения и усвоения знаний по другим предметам, коррекция нарушений психофизического развития школьников, воспитание посредством литературы нравственных норм.

Задачи обучения чтению учащихся младших классов: выработка техники чтения, умственное развитие учащихся и коррекция его недостатков средствами чтения, выработка умений работать с текстами разных жанров и типов речи, формирование умений воспринимать литературное произведение как явление искусства, анализировать события и поступки персонажей, делать выводы, путем формирования читательских интересов воспитывать любовь к чтению, средствами литературы формировать такие нравственные качества, как любовь к Украине, ее народу, к русскому языку.

Главное задание уроков чтения в младших классах – формирование качественных признаков чтения: правильности, скорости, сознательности и выразительности; коррекция нарушений произношения, внимания, памяти, усовершенствование словесной системы мышления, образного восприятия, расширение и активизация словарного запаса, формирование умений диалогической и монологической речи, а на основе этого – коррекция личности умственно отсталого школьника.

Концепция программы базируется на принципах:

– антропологическом: в центре внимания – личность

ученика, коррекция недостатков его умственного развития;

– взаимосвязи эстетического и культурологического подходов к изучению художественных произведений в школе;

– сбалансированности между требованиями современной литературоведческой науки и доступностью произведений для восприятия учащимися (в отборе текстов, их структурировании).

Программа структурирована с учетом дидактических принципов доступности, последовательности, достаточности, системности, целесообразности, связи простого со сложным (в частности, новый материал базируется на уже известном и в тесной связи с ним).

Материал программы структурирован с учетом межпредметных связей, что способствует расширению мировоззрения школьников, формированию умений использовать знания по чтению при изучении других предметов и в повседневной жизни.

Программа, разработанная по новой структуре, состоит из нескольких колонок. В колонке «Содержание учебного материала» дано новое апробированное в школах содержание учебного материала. Колонка «Учебные достижения школьников» знакомит учителя с перечнем знаний и умений, которыми должны овладеть ученики в процессе обучения. В колонке «Направленность коррекционно-развивающей работы и желаемые результаты» приводится материал о коррекционно-развивающей работе учителя с учениками, а также предполагаемые результаты по направлениям: «Познавательные психические процессы» – *ППП*, «Речевое развитие» – *РР*, «Личностное развитие» – *ЛР*.

В направлении «Познавательные психические процессы» отражены результаты работы учителя по развитию и коррекции психических процессов у школьников.

Направление «Речевое развитие» отражает изменения, которые предполагаются в речевом развитии школьников вследствие целенаправленной коррекционно-развивающей деятельности учителя.

Результаты личностного развития школьников вследствие коррекционно-развивающей работы с ними отображены в колонке «Личностное развитие».

Умение читать предполагает соотнесение зрительного

образа речевой единицы (слова, словосочетания, предложения) с ее слухоречедвигательным образом и его значением.

Доминирующая форма обучения чтению – диалог, который происходит на всех этапах учебной деятельности. Учитель привлекает к нему учеников, заставляет думать, высказывать собственные мысли.

Известно, что овладение навыком чтения предполагает три этапа: аналитический, синтетический, автоматизированный. Все три этапа четко прослеживаются в обучении чтению умственно отсталых школьников. Обучают читать аналитико-синтетическим способом. В первом – втором классах на этапе аналитического чтения (первый класс и первое полугодие второго класса) единицей, воспринимаемой зрением, является буква или слог. Поле зрения ученика в этот период очень ограниченное. Поэтому понимание значения прочитанного слова значительно отстает от его произношения, поскольку школьнику необходимо определенное время, чтобы слить слоги, произнести слово и только после этого понять его смысл. Главное в первом классе – научить читать по слогам, чтобы ученики овладели не побуквенным чтением, а чтением целыми слогами. Для этого они работают с таблицей слогов, составляют из букв разрезной азбуки и читают слоги, слова, предложения. Во втором классе (второй семестр) и третьем классе – на этапе синтетического чтения – единицей чтения становится слово. Ученик читает медленно целыми словами, время чтения предложения сокращается. В третьем классе для некоторых школьников этап чтения бывает промежуточным между аналитическим и синтетическим, поскольку не все ученики переходят на этап синтетического чтения. В четвертом классе закрепляются умения правильного и сознательного чтения, совершенствуются умения выразительного чтения. Ученики читают вслух, учатся полностью и выборочно пересказывать прочитанное. Основное внимание уделяется осознанности прочитанного. Дети учатся с помощью учителя определять в прочитанном тексте тему, главную мысль, давать характеристику героям, проявлять отношение к их поступкам, к изображенным событиям.

Во втором–четвертом классах проводится объяснительное чтение, во время которого ученики совершенствуют

технику чтения, овладевают умениями анализировать произведение, объяснять поступки героев, причинную обусловленность событий.

Доступность понимания материала достигается за счет размещения его по темам, связанным с жизнью и опытом учащихся, сезонными изменениями в природе, за счет отбора произведений по жанрам.

Работа над текстом произведения – центральная на уроках чтения. Для этого учитель использует разнообразные методы и приемы: выразительное чтение учителя и лучших учеников, хоровое чтение, пересказ, беседу, объединение слов учителя с разными наглядными пособиями (иллюстрациями, фото-видеозаписями и др.).

Особое внимание уделяется и обращается на понимание учениками содержания текстов. Для умственно отсталых характерны нарушения восприятия, понимания и осознания учебного материала. Первичное понимание ими текста сразу не достигается, поскольку понимание зависит от восприятия, владения умениями аудировать, состояния техники чтения, развития памяти, внимания, эмоционального состояния. Даже если ученик и воспроизводит содержание текста, отвечая на вопросы учителя, это еще не значит, что он понимает его сущность. Понимание прочитанного предполагает сформированность умений находить существенные связи (причинно-следственные, временные, пространственные) в изображенном, дифференцировать существенное от несущественного, сравнивать, обобщать, классифицировать, высказывать собственное отношение к героям, их поступкам, изображенным событиям. Учитель задействует и мотивационный компонент деятельности школьников. В структуре уроков чтения это проявляется в эмоциональной и содержательной подготовке учащихся к восприятию произведения, в работе над текстом (упражнения в правильности чтения, выборочное объяснение значений слов, высказываний, рассматривания иллюстраций, прослушивание звукозаписей и др.).

Кроме художественных текстов, ученики читают научно-популярные статьи, содержание которых способствует формированию умений понимать причинно-следственные, временные и пространственные связи между событиями.

Учитель стремится, чтобы ученики осознавали содержание текста в процессе чтения: комментируя факты, события, проводя сопроводительную работу над словом. Значительное внимание уделяется работе с текстом после его прочтения: определению причинно-следственных, временных и пространственных связей для понимания смысла текста, темы, главной мысли, проявлению оценочного отношения к героям, их поступкам, изображенным событиям.

Учитывая особенности умственного развития учащихся, учитель индивидуализирует их учебную деятельность. В частности, использует задания на выбор, соблюдая при оценивании возможностей школьников их индивидуальные и типологические особенности.

Материал программ структурирован по тематическому принципу. В основу структурирования программ положены содержательные линии Государственного стандарта по чтению для вспомогательной школы: художественные произведения для чтения и их содержание (круг чтения), смысловой и структурный анализ текста, формирование навыка чтения, художественно-эстетическое развитие, элементы литературоведческой пропедевтики, коррекционно-развивающая линия.

Содержательная линия *художественные произведения для чтения и их содержание (круг чтения)*. Круг чтения охватывает лучшие произведения литературы, доступные ученикам младших классов. Это произведения классической и современной детской русской и украинской (переводной) литератур, тексты из детской периодики: газет, журналов; произведения устного народного творчества: поговорки, легенды, сказки, малые фольклорные жанры (загадки, скороговорки, пословицы, заклички).

По тематической направленности это тексты об Украине, России, их прошлом и настоящем, о любви к родной земле, к языку; произведения о детях и для детей, о природе в разные времена года, научно-познавательные статьи о живой и неживой природе.

Формирование навыка чтения. Обучение чтению предполагает овладение школьников двумя видами чтения – вслух и молча. *Чтение вслух* – это четкое, безошибочное, достаточно выразительное чтение целыми словами в соот-

ветствующем темпе. Качества чтения вслух (правильность, скорость, выразительность, сознательность) учитель формирует в младших классах. Качественными признаками чтения ученики овладевают последовательно. В первом классе овладевают умениями орфоэпически правильного чтения по слогам и умениями отвечать на вопросы. Во втором классе техника чтения по слогам усвершенствуется с постепенным переходом к чтению целыми словами простых слов из двух слогов. Одновременно учащиеся обучаются пересказывать (по вопросам) близко к содержанию текста. В третьем классе школьники продолжают овладевать умениями читать целыми словами, постепенно переходя к орфоэпически правильному чтению, учатся в лицах воспроизводить прочитанный текст. В четвертом классе происходит закрепление правильного и сознательного чтения, школьники овладевают определенными умениями выразительного чтения. Главное внимание уделяется осознанности прочитанного. Чтение вслух должно быть плавным, правильным, сознательным и выразительным. Плавным считается чтение, во время которого ученики не делят слово на слоги и не делают паузы после каждого слова.

Правильность чтения вслух предполагает соблюдение норм русского литературного произношения, отсутствие повторений, перестановок, замены звуков, слогов. Работая над связным текстом, учитель демонстрирует образец правильного чтения, несколько раз читая материал вместе со школьниками. Тренировка в чтении должна занимать значительную часть урока, поскольку она способствует выработке умений правильного чтения.

Одновременно учитель учит школьников слушать, воспринимать и понимать связную устную и письменную речь.

Начиная с 4-го класса, используется методика обучения *чтению молча*. Молчаливому чтению учитель начинает обучать тогда, когда ученики овладели техникой чтения вслух целыми словами. Постепенно он учит их читать без произнесения, без внешних проявлений движений артикуляционного аппарата (губами, языком), без поворотов головы за движениями глаз по строкам. Главное внимание обращается на умение следить за ходом мысли, понимать то, что читают, по возможности, быстро скользя взглядом по тексту.

Чтобы ученики быстро овладевали навыками молчаливого чтения и понимали то, о чем читают, учитель предлагает им план читаемого текста. Понимание и скорость – главные характеристики молчаливого чтения.

Скорость чтения – важный показатель чтения вслух. Очень медленное чтение свидетельствует о несформированности навыка чтения; очень быстрое чтение усложняет восприятие и понимание смысла текста. Читая вслух, учитель одновременно учит учеников слушать, воспринимать и понимать связную письменную речь. Для этого он использует различные упражнения во время чтения: чтение под такт, под счет слов.

Выразительность чтения предполагает овладение умениями делать соответствующие паузы, соблюдать логические ударения, интонационно правильно читать конец предложения. Поэтому учитель предлагает школьникам читать по образцу, хором – для выработки умений регулировать силу голоса, воспроизводить мелодику и темп речи учителя. Четкое произношение звуков, слогов, слов, скороговорок, стихов, чтение по ролям, инсценизация текста используются в младших классах для выработки правильной дикции, дыхания, овладения четкой артикуляцией каждого звука.

Работа над пониманием прочитанного предполагает развитие умений осознавать фактическое содержание текста. Ведь свидетельством понимания являются не только умения пересказывать близко к тексту, но и выбирать отдельные фрагменты текста.

Понимание читаемого текста в значительной мере зависит от техники чтения, от сформированности умений и навыков, что обеспечивает точность и скорость зрительного восприятия элементов текста, соотнесение графического образа слова с его звучанием. Учитель обучает учеников точно и, по возможности, быстро схватывать глазами то, что читают, узнавать буквы, слоги, слова, группы слов. Для этого он использует упражнения на расширение поля чтения, развитие быстроты зрительного восприятия. Сознательное понимание прочитанного обеспечивает словарная работа, образец выразительного чтения текста учителем, анализ прочитанного, ответы на вопросы по содержанию

текста, составление рисуночного плана и пересказ прочитанного по плану, словесное рисование.

Смысловый и структурный анализ текста. Работая над анализом текста литературного произведения, школьники учатся анализировать его как искусство слова. Задачи смыслового и структурного анализа художественного произведения: восприятие художественного образа, понимание того, что хотел сказать автор; в научно-познавательном произведении – понимание смысла связей, признаков, понятий, выводов, явлений.

Перед началом анализа текста ученики должны целостно, непосредственно его воспринять, перечитать с определенным соответствующим заданием. Они узнают о том, как начинается произведение, каким образом разворачиваются изображенные в нем события, чем заканчивается произведение. Учитель учит анализировать смысловые связи между частями текста, определять причинно-следственные, временные и пространственные связи в произведении, связи между персонажами, местом действия и событиями.

В первую очередь анализируются те элементы текста, которые наиболее четко выражают тему и главную мысль произведения. Глубже воспринять содержание произведения помогает составление плана.

В лирическом произведении (стихотворении) главным для понимания его содержания является восприятие средств выразительности, с помощью которых автор создает художественный образ.

Элементы литературоведческой пропедевтики. Главное в литературоведческой пропедевтике в младших классах – ознакомление учащихся с литературой разных жанров, текстами различных типов. Ученики практически знакомятся с отдельными доступными литературоведческими понятиями, необходимыми для анализа произведения. Учитель в доступной форме сообщает им элементарные представления о теме, названии текста (заглавии), абзаце, авторе произведения, о понятиях *рассказ, стихотворение*. В доступной форме учитель сообщает элементарные представления о средствах художественной выразительности, о герое произведения.

Художественно-эстетическое развитие. Учитывая развитие познавательной деятельности младших учащихся вспомогательной школы, учитель в процессе работы над литературным произведением формирует у них умения воспринимать средства художественной выразительности в соответствии с их функциями в художественном произведении (без употребления терминологии). Ученики посредством слова, как средства создания художественного образа, учатся воспринимать и оценивать изображенное. Осознание роли выразительных средств в произведении способствует лучшему воспроизведению изображенных в нем событий, установление связей между ними, помогает понять и проникнуться эмоциональным содержанием произведения.

Это создает условия для развития эмоциональной сферы, способности эмоционально реагировать на изображенное в произведении, проявлять оценочное отношение к прочитанному.

Работая над содержанием произведения, школьники приобщаются к слову как к виду искусства, которое способствует формированию их художественно-эстетических вкусов. Они учатся эмоционально переживать, самовыражать свои мысли и чувства путем словесного рисования, инсценировать, составлять план произведения и по нему пересказывать содержание произведения, составлять загадки. Материал содержательной линии *библиотечно-библиографические знания и умения* предполагает ознакомление школьников с разными видами изданий, с элементами учебной и художественной книги; ученики овладевают умениями работать с художественной и учебной книгой, усваивают правила поведения в библиотеке, гигиену чтения.

В подготовительном классе, с учетом доминирующего вида игровой деятельности школьников, рекомендуется проводить занятия в игровой форме, что поможет подготовить к овладению чтением. Учитель в игровой форме проводит занятия по развитию фонематического слуха, ученики овладевают умениями аудировать, в частности, учатся слушать и понимать обращенную к ним речь. Одновременно обращается внимание на развитие смысловой стороны речи.

Исходя из того, что чтение охватывает четыре вида речевой деятельности: аудирование (слушание-понимание),

говорение, чтение и письмо, а также то, что в основе обучения чтению лежит диалог, значительное внимание уделяется формированию умений диалогической речи и описательной разговорной речи как виду монологической. Школьники учатся выделять слово и предложение из потока речи, воспринимать обращенную к ним речь, отвечать на нее и обращаться к другим полными предложениями. Внимание акцентируется на темпе, интонации собственной и чужой речи.

Создавая на уроке речевые ситуации игрового характера, учитель формирует умения составлять небольшие связанные высказывания с использованием усвоенной лексики. Следит, чтобы школьники соблюдали лексическую сочетаемость слов, грамматический строй речи.

Коррекционно-развивающая линия. Этот материал предусмотрен во всех линиях как формируемые умения.

В содержании программы выделяются следующие блоки чтения: а) произведения, обязательные для работы в классе; б) произведения для внеклассного чтения.

Ученики 2–4-х классов обязательно ведут тетради по чтению, записи в которых один раз в месяц проверяет учитель.

Составной частью чтения во вспомогательной школе является внеклассное чтение. Его цель: ознакомить учащихся с детской периодикой, детской литературой, доступной ученикам, формировать читательские интересы, воспитать положительное отношение к чтению, интерес к художественной книге, формировать средствами литературы нормы нравственности.

Во вспомогательной школе работа по внеклассному чтению состоит из нескольких этапов: подготовительный – 1-й класс (один раз в неделю по 10–15 минут урока учитель читает школьникам небольшие художественные произведения); начальный – 2–3-е классы (1 урок в неделю), 4-й класс – 1 урок в две недели. Обязательно, начиная со 2-го класса (I отделение) и с 3-го класса (II отделение) ученики ведут тетради для внеклассного чтения, записи в которых один раз в месяц проверяет учитель.

Программные требования к знаниям, умениям и навыкам школьников поданы в конце программы для каждого класса.

ПРОГРАММА

2 класс

1 отделение

(103 часа, 3 часа в неделю)

№	К-во час	Содержание учебного материала	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно-развивающей работы
1	4	Круг чтения Сегодня в школу я иду, пора простится с летом Литературные произведения для детей, доступные усвоению учащимися 2 класса I отделения. Сказки, стихотворения, рассказы о лете, играх и развлечениях детей, их труд летом. Произведения о поведении в общественных местах, о сохранении и охране здоровья. Пословицы, загадки, скороговорки. 24 августа – День независимости Украины.	<i>Ученик:</i> читает сознательно, правильно, плавно по слогам текст, отдельные слова читает целиком, соблюдая знаки препинания; внимательно слушает учителя, повторяет вслед за учителем образец произношения слова, предложения, текста; ориентируется в структуре текста, наводит примеры, умеет правильно ответить на	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать прочитанное, анализировать и синтезировать его содержание, запоминать, вспоминать, представлять и с помощью наглядно-образного мышления воспроизводить. <i>РР</i> – читать медленно по слогам, запоминать и воспроизводить лексику, касающуюся

		Сознательное, правильное, плавное чтение по слогам с целостным прочтением отдельных слов текста в доступном для каждого ученика темпе. Соблюдение знаков препинания во время чтения (запятая, точка). Повторение вслед за учителем образца произношения слова, предложения, связного высказывания. Структура произведения: заглавие (название) произведения, текст произведения. Прослушивание вопросов, касающихся содержания текста и составление ответов на них.	вопрос по содержанию текста; замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя.	содержания изученных произведений, правильно составлять ответы на вопросы, интонационно правильно читать разные по цели высказывания предложения. <i>ЛР</i> – проявлять положительные эмоции во время рассказа о летнем отдыхе, чтении произведений о лете, понимать красоту родной природы, изображенную в произведениях и рассказывать о ней своими словами, используя лексику из произведений.
2	15	Славная такая, милая осень. Рассказы, стихотворения, сказки, загадки об осени, о сезонных изменениях в природе осенью. Осеннее-полевые работы взрослых и детей. Подготовка	<i>Ученик:</i> умеет внимательно слушать то, о чем говорит или читает учитель, понимает его содержание; различает и называет	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на задании учителя, произвольно воспринимать прочитанное, понимать его смысл, запоми-

	животных к зиме, отлет птиц в теплые края. Забота о животном и растительном мире. Подготовка поля и сада к следующему урожаю. Пословицы, поговорки, загадки, скороговорки. Чтение плавно по слогам с целостным прочтением отдельных слов. Правильное называние героев (персонажей) произведения, ответы, о ком или о чем говорится в произведении. Различение произведения разных жанров без объяснения значения терминов: стихотворение, рассказ, сказка, скороговорка, загадка. Чтение в разном темпе скороговорок. Графическая форма стихотворения. Чтение стихотворений по слогам, речитативом, с ударением на каждом слоге. Коллективное придумывание конца выученному	героев (персонажей) произведения; различает произведения разных жанров, читает в заданном учителем темпе скороговорки, стихотворения, правильно отвечает на вопросы по содержанию прослушанного или прочитанного текста, понимает инструкцию, соблюдает образец выполнения задания, контролирует правильность ответов и правильность чтения, сравнивает свое чтение с образцом чтения учителя, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь.	нать, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – понимать смысл употребленных в произведениях слов, объяснять их значение с помощью толкового словарика и контекста, правильно произносить слова, анализировать, группировать, адекватно употреблять в речи. <i>ЛР</i> – проявлять адекватное отношение к прочитанному, выявлять волю, стремление и желание научиться правильно читать, стараться запомнить содержание прочитанного, чтобы правильно ответить на вопросы, выявлять оценочное отношение к поступкам персонажей произведения.
--	---	---	--

		в классе произведению. Составление ответов на вопросы: о чем читали? что прослушали? Использование соответствующей лексики произведения во время ответов на вопросы.		
3	14	Украина – родина моя Наша Родина – Украина, символы Украины. Киев – столица Украины. Стихотворения, сказки, рассказы о прошлом и настоящем нашей Родины. Литературные произведения о семье, о труде и отдыхе семьи. Отношения между детьми и взрослыми в семье, между детьми. Обычаи русских, украинцев (других национальностей): народный этикет – уважение к старшим, забота о младших. Правильное, сознательное, плавное чтение целыми словами текстов с помощью учителя.	<i>Ученик:</i> знает название Родины, ее столицы, с помощью учителя читает целыми словами несложные тексты, умеет читать текст в разном темпе, соблюдая знаки препинания; понимает содержание вопросов, отвечает на них, используя лексику из произведения; адекватно употребляет соответствующую оценочную лексику, использует образец выполнения задания, соблюдает инструкцию, контролирует ответы, сравнивая их с образ-	<i>ППП</i> – внимательно, сосредоточенно выполнять задание, произвольно воспринимать текст, анализировать его, синтезировать, классифицировать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать прочитанное, сохранять в долговременной памяти, путем наглядно-образного мышления вспоминать, представлять и воспроизводить прочитанное. <i>РР</i> – понимать смысл и объяснять значение употребленных в произведениях слов, словосочетаний, составлять с ними пред-

		Соблюдение знаков препинания во время чтения (точка, запятая, восклицательный знак, знак вопроса). Коллективное составление начала или конца к изученному в классе тексту. Употребление в ответах соответствующей оценочной лексики: <i>смелый – трус, добрый – злой</i> .	цом, эффективно использует помощь.	ложения, небольшие тексты повествовательного характера. <i>ЛР</i> – проявлять радость, сдерживать эмоции во время ответов по содержанию произведений, контролировать собственные эмоции и эмоции товарищей, выявлять любовь, преданность к Родине, проявлять чуткое и терпеливое отношение к людям других национальностей.
4	13	Что такое хорошо Произведения о дружбе и товариществе, о помощи в трудную минуту. Стихотворения, сказки, рассказы, скороговорки о культуре поведения, речевом этикете. Произведения об отношениях между друзьями, между животными, птицами. Отражение в произведениях отношений друг к другу.	Ученик: с помощью учителя читает текст целыми словами, соблюдая знаки препинания; умеет прослушать вопрос, касающийся содержания текста и правильно на него ответить; правильно составляет вопросы; различает пространственные и временные связи между	<i>ППП</i> – произвольно концентрировать внимание на предмете деятельности (читаемом тексте), произвольно воспринимать прочитанное, анализировать его, сравнивать и обобщать, произвольно запоминать прочитанное, сохранять в долговременной памяти, вспоминать содержание прочитанного,

		Развитие умений читать целыми словами. Различие пространственных и временных связей между событиями в тексте произведения: что было в начале, что – потом, чем заканчивается произведение. Рассказывание с помощью иллюстрации о том, что прослушали или прочитали. Устное описание прослушанного или прочитанного (словесное рисование).	событиями в тексте произведения, приводит примеры, владеет умениями словесного рисования, использует иллюстрацию для пересказа прочитанного или прослушанного текста, соблюдает инструкцию, образец речи учителя, замечает во время чтения ошибки, исправляет их, сравнивает качество своего чтения с образцом чтения учителя.	представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – запоминать лексику, касающуюся тем раздела, понимать смысл прочитанного и объяснять значение слов, пользуясь толковым словариком, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов во время ответов на вопросы, правильно связывать слова в предложении, предложения в тексте с помощью местоимений и предлогов. <i>ЛР</i> – выявлять дружелюбие, проявлять чувство уважения к старшим, помощи к попавшим в беду, быть душевным, тактичным, адекватно реагировать на добро и зло, выявлять оценочное отношение к поступкам одноклассников и поступкам персонажей (героев) произведений, стремиться быть похожим на положительных из них.
--	--	---	---	---

5	22	Всем нам любя-дорога зимушка-зима Стихотворения, рассказы, научно-познавательные тексты, сказки, загадки, пословицы, скороговорки о зиме. Зимние обычаи украинцев: засевальные песни, колядки. Труд взрослых зимой. Забота о будущем урожае. Зимние игры и развлечения детей. Забота о животных, о зимующих птицах. Сказки о жизни животных и птиц зимой. Чтение текста, соблюдая нормы русской орфоэпии. Выразительное чтение текстов (четкое произношение слов, соблюдение интонации, изменение интонации в зависимости от знаков препинания. Конкретизация объектов произведения с помощью предлогов и наречий (<i>возле, около, спереди, прямо, рядом, за, под, над, справа, сле-</i>	<i>Ученик:</i> медленно правильно читает целыми словами, соблюдая нормы русской орфоэпии, соблюдает нормы выразительного чтения, повторяя образец чтения учителя; различает пространственные и временные связи в тексте произведения; умеет конкретизировать объекты произведения с помощью предлогов и наречий; проявляет оценочное отношение к услышанному или прочитанному тексту, умеет отвечать на вопросы эвристической направленности, используя соответствующую лексику во время ответов на вопросы; владеет умениями словесного рисования; пользуется во время ответа планом произведения,	
---	----	---	---	--

		ва). Проявление оценочного отношения к услышанному или прочитанному тексту: что нравится? почему? Словесное рисование. Составление небольших произведений-миниатюр по данному началу и иллюстрации к прочитанным сказкам.	использует иллюстрации; придерживается плана рассказа, понимает инструкцию, придерживается ее выполнение, замечает ошибки, исправляет их, эффективно использует помощь учителя.	
6	10	Что за прелесть эти сказки! Русские и украинские народные и литературные сказки о людях, животных, птицах. Победа добра над злом. Воспитание аккуратности, человечности, трудолюбия; осуждение злу, лени, лицемерию. Объяснение значений слов, употребленных в тексте в прямом и в переносном значениях. Определение темы произведения (без употребления терминологии). Соблюдение логических ударений, пауз во время	<i>Ученик:</i> владеет умениями выразительного чтения, с помощью и самостоятельно объясняет значения слов, употребленных в тексте в прямом и в переносном значении; самостоятельно и с помощью учителя определяет тему произведения, умеет по заданию учителя находить в тексте соответствующий абзац и пересказать его содержание близко к тексту; адекватно использует в речи предлоги и союзы; представляет то, о чем	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на том, что говорит или читает учитель, произвольно воспринимать прочитанное или услышанное, анализировать, синтезировать, сравнивать, обобщать и произвольно запоминать, сохранять в долговременной памяти, путем наглядно-образного мышления вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – понимать лексическое значение слов, употребленных

		чтения. Выразительное чтение наизусть выученных стихотворений. Конкретизация объектов произведения с помощью предлогов и союзов (<i>около, что, рядом, за, под, над, но</i>). Сопереживание вместе с действующими лицами (в процессе работы над текстом). Составление небольших произведений-миниатюр по сюжетным рисункам. Употребление оценочной лексики во время ответов на вопросы: хитрая, быстрый, смелый. Использование для ответов на вопросы учителя иллюстрации к прочитанным произведениям. Выборочный пересказ прочитанного по вопросам учителя.	говорится в тексте произведения, что прослушали, о чем читают и пересказывает его содержание; выявляет оценочное отношение к содержанию прослушанного или прочитанного текста; употребляя оценочную лексику; сопереживает вместе с действующими лицами, отвечает на вопросы эвристической направленности; умеет выборочно пересказывать прочитанное, соблюдает план рассказа, инструкцию выполнения задания; следит за ответами и контролирует собственные ответы, замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя и самостоятельно.	в произведениях, объяснять их значение с помощью толкового словарика, понимать смысл прослушанного или прочитанного произведения, правильно отвечать на вопросы, касающиеся содержания текста, адекватно употреблять в словосочетаниях и предложениях союзы и предлоги для связи слов и предложений в тексте. <i>ЛР</i> – проявлять оценочное отношение к действиям персонажей, адекватно оценивать их поступки, сравнивать поступки персонажей с примерами из собственной жизни, выявлять волю, стремление научиться читать целыми словами и правильно пересказывать содержание прочитанного.
7	22	Пришла красавица весна! Произведения разных жанров	<i>Ученик:</i> читает тексты сознательно,	<i>ЛППП</i> – концентрировать вни-

	о весеннем пробуждении природы, о труде взрослых и детей весной в саду, на огороде. Произведения о сохранении и умножении животного и растительного мира. Весенние игры и развлечения детей. Обычаи русских, украинцев; весенние праздники. Произведения малых фольклорных жанров: заклички, считалки, народные хороводные песни, игры, скороговорки. Стихотворения, рассказы о матери, о женских профессиях. Произведения Т. Шевченко, Леси Украинки, А. Пушкина и о них. Произведения о Великой Отечественной войне. Сознательное, плавное, с целостным прочтением слов, чтение текстов. Выразительное чтение: подбор необходимого темпа чтения, интонации; смена инто-	плавно, с целостным прочтением слов, соблюдая необходимый темп и интонацию чтения в зависимости от знаков препинания; отвечая на вопросы эвристической направленности, использует слова из текста произведения; адекватно выявляет оценочное отношение к услышанному или прочитанному, представляет то, о чем идет речь, устно передает его содержание; сопереживает вместе с действующими лицами в процессе работы над текстом, соблюдает план рассказа, сравнивает свой ответ с образцом рассказа, составленным учителем, понимает инструкцию, соблюдает ее выполнение; контролирует ход выполнения задания, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их.	мание на объекте деятельности, произвольно воспринимать читаемое, анализировать его, синтезировать, сравнивать, обобщать и произвольно запоминать, сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить, соблюдая логику содержания. <i>РР</i> – понимать смысл прочитанного или услышанного с голоса учителя произведения, знать значение новых слов, уметь с помощью толкового словарика объяснить их значение, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость в словосочетаниях, предложениях, составлять небольшие рассказы о прочитанном, увиденном на заданную учителем тему. <i>ЛР</i> – выявлять волю, стремление научиться читать пра-
--	--	--	---

		нации в зависимости от знаков препинания и содержания. Использование во время работы с текстом произведения слов из текста произведения. Ответы на вопросы эвристической направленности. Выявление оценочного отношения к услышанному или прочитанному: что нравится? Почему? Коллективное придумывание конца текста, над которым работали в классе. Составление произведений-миниатюр по данному началу текста и сюжетным рисункам. Выполнение иллюстраций к прочитанным произведениям, сопоставление их с иллюстрациями, выполненными художниками.		вильно, выразительно целыми словами, соблюдая знаки препинания; контролировать свои эмоции во время чтения произведений малых фольклорных жанров, получать удовлетворение от правильно выполненного задания.
8	3	Вот и лето, лето! Стихи, рассказы, загадки, пословицы об изменениях в природе летом, о летних каникулах,	<i>Ученик:</i> читает правильно, соблюдая ударения в словах; объясня-	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание во время чтения, произвольно воспри-

	отдыхе детей, их посильной помощи взрослым. Летние народные праздники. Выразительное чтение текста, соблюдая ударения в словах после совместной работы над текстом с учителем. Выразительное чтение наизусть выученных стихотворений. Пересказ указанных абзацев по вопросам учителя, используя слова из текста произведения. Объяснения значения отдельных слов. Проявление оценочного отношения к услышанному или прочитанному тексту: что нравится? почему? Пересказ прочитанного близко к тексту (по вопросам учителя).	ет значение отдельных слов; умеет найти в тексте соответствующий абзац и пересказать близко к тексту его содержание по вопросам учителя; использует во время пересказа слова из текста; проявляет оценочное отношение к прочитанному, сопереживает вместе с действующими лицами; понимает инструкцию, соблюдает образец выполнения задания, контролирует правильность выполнения задания, находит и исправляет ошибки, адекватно использует помощь.	нимать читаемое, осмысливать его, анализировать, сравнивать, обобщать, произвольно запоминать и сохранять в долговременной памяти, путем наглядно-образного мышления вспоминать, представлять и воспроизводить прочитанное. <i>РР</i> – соблюдает лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложениях во время ответов, адекватно подбирает лексику для составления предложений, небольших повествований, правильно отвечает на вопросы и пересказывает прочитанное. <i>ЛР</i> – контролирует собственные эмоции, проявляет оценочное отношение к прочитанному, адекватно оценивает поступки персонажей (героев), старается копировать поведение положительных персонажей, адекватно реагирует на оценку.
--	---	--	--

	1	Обобщающий урок	<i>Ученик:</i> читает правильно, сознательно, в соответствующем для данного класса и отделения темпе, соблюдая выразительность чтения; умеет объяснить значение отдельных слов, пользуясь толковым словариком в конце учебника; по вопросам пересказывает прочитанное близко к содержанию текста.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на задании, произвольно воспринимать читаемое, анализировать, синтезировать, обобщать прочитанное и произвольно его запоминать, сохранять в долговременной памяти, путем наглядно-образного мышления воспроизводить прочитанное. <i>РР</i> – понимать содержание прочитанного, соблюдать интонацию во время чтения вслух, составлять предложения и небольшие тексты на заданную учителем тему, соблюдая в них лексико-грамматическое сочетание слов. <i>ЛР</i> – выявлять радость, удовлетворение от правильно выполненного задания, контролировать эмоции во время ответов и получения нежелательной оценки, концентрировать усилия во время выполнения задания.
--	---	-----------------	---	--

		Книга – школа мудрости и доброты <i>(произведения для внеклассного чтения)</i> Сказки, рассказы о значении книги в жизни человека, о труде взрослых и детей в разные времена года, заботе о сохранении зеленых насаждений, чистоте воды; о дружбе и товариществе. Литературные и народные сказки. Считалки, загадки, пословицы, поговорки, скороговорки. Работа с тетрадью для внеклассного чтения: запись названия книги, фамилии ее автора, героев (персонажей) книги.	<i>Ученик:</i> с помощью учителя подбирает книжки в классной и школьной библиотеке, определяет по иллюстрации на обложке содержание книги, различает название книги и ее автора, записывает это в тетради, самостоятельно читает книгу, отвечает на вопросы по содержанию прочитанного, соблюдая инструкцию учителя, адекватно использует тетрадь для внеклассного чтения.	
<i>Ученик к концу года:</i> <i>знает:</i> изученные звуки и буквы, автора произведения, названия народных сказок, которые читали на протяжении года; 2–3 загадки, скороговорки; 2–3 небольших стихотворения. <i>умеет:</i> внимательно слушать то, о чем говорит или читает учитель, понимать его фактическое содержание, читать по слогам и целыми словами; отвечать на вопросы, о чем читали, что прослу-				

шали, по заданию учителя находить в тексте определенный абзац, прослушать вопрос к содержанию текста и правильно на него ответить; по иллюстрациям или вопросам рассказать о том, что прослушали или прочитали; различать жанры произведений (без объяснения значения терминов): стихотворение, рассказ, загадка, скороговорка, пословица; знать и употреблять соответствующую оценочную лексику в определенных ситуациях общения: щедрый – скупой, смелый – трус; выразительно интонировать конец предложения; соблюдать паузы, выраженные в тексте знаками препинания; определять последовательность изображенных в произведении событий (что было в начале, что потом, чем заканчивается произведение).

2 класс
2 отделение
1 семестр

(50 часов, 3 часа в неделю)

№	К-во час	Содержание учебного материала	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно-развивающей работы
1	10	Букварный период Круг чтения Чтение слов с удвоенными одинаковыми согласными.	<i>Ученик:</i> правильно произносит и читает слова с удвоенными одинаковыми согласными, приводит	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на звуках речи и буквах на письме, произвольно воспринимать услышанное и читаемое,

			примеры; замечает ошибки во время чтения, исправляет их, соблюдает образец выполнения задания.	анализировать, синтезирует, дифференцирует звуки (буквы), слова с ними, обобщать и произвольно запоминать, сохранять в долговременной памяти, путем наглядно-образного мышления вспоминать, представлять и воспроизводить прочитанное. <i>РР</i> – правильно произносить все звуки, слова с ними, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, интонацию во время чтения, употреблять слова вежливости во время устных ответов. <i>ЛР</i> – контролировать свои эмоции, сдерживает проявление радости, удовлетворения и неудовлетворения, адекватно реагировать на оценку и замечания.
		Разделительный твердый знак в словах.	<i>Ученик:</i> правильно произносит и читает слова с разделительным твер-	

			дым знаком, приводит примеры, соблюдает ударение во время чтения слов с «ѣ», замечает ошибки в произношении слов с «ѣ». с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, понимает инструкцию, соблюдает ее выполнение.	
		Чтение слов с гласными и – ы.	<i>Ученик:</i> дифференцирует гласные и – ы, правильно читает и произносит слова с ними, приводит примеры, сравнивает свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь.	
		Чтение слов с глухими и звонкими согласными б–п, в–ф, д–т, ж–ш, з–с, г–к, г–х.	<i>Ученик:</i> дифференцирует звонкие и глухие согласные, правильно читает и произносит слова с ними, с помощью учителя приводит примеры, соблюдает образец выполнения задания,	

			замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя.	
2	40	Послебукварный период Повторение и закрепление изученного. 6 Чтение слов, предложений с буквами I этапа: а, у, м, о, с, х.	<i>Ученик:</i> правильно произносит, читает слова с буквами I этапа, приводит примеры слов с ними, составляет из букв разрезной азбуки слова с буквами I этапа, правильно читает их; замечает ошибки, исправляет их с помощью учителя, эффективно использует помощь.	
		Чтение букварных текстов, произведений-миниатюр из детской периодики, которые содержат слова из буквами II этапа: ш, л, ы, н, р.	<i>Ученик:</i> правильно произносит звуки II этапа, правильно читает слова и предложения с буквами II этапа, составляет слова из букв разрезной азбуки, замечает ошибки, исправляет	

			их самостоятельно и с помощью учителя.	
	14	Чтение предложений, текстов с буквами III этапа: к, п, т, и, з, в, ж, б, г, д, й, ь. Чтение открытых слогов из двух–трех звуков, слов с этими слогами. Практическое ознакомление со значением слов <i>текст, заглавие</i>. Практическое отличие названия (заглавия) текста от содержания текста.	<i>Ученик:</i> читает медленно плавно по слогам с целостным прочтением отдельных слов тексты с буквами III этапа, понимает и соблюдает инструкцию выполнения задания, соблюдает образец выполнения задания, замечает ошибки в произношении, с помощью учителя исправляет их, эффективно использует помощь, правильно отвечает на вопросы, касающиеся содержания прочитанного.	
	14	Чтение медленно по слогам с целостным прочтением отдельных слов текстов из букваря. Различение слова и предложения. Графическая модель слова, предложения. Составление из букв разрезной азбуки слов	<i>Ученик:</i> правильно произносит и читает слова с буквами IV этапа, с помощью учителя составляет слова из букв разрезной азбуки, приводит примеры слов, различает название текста и	

		с буквами IV этапа: <i>е, е, я, ю, ц, ч, ц, ф, э, ь</i> . Чтение трехбуквенных закрытых слогов, слов с ними. Ознакомление с разными формами текста. Стихотворение – графическая форма текста. В. Сухомлинский: «Сказкишколы под Голубым небом».	его содержание, с помощью составляет графическую модель слова, предложения, различает разные формы текстов: стихотворение, рассказ, загадка, приводит примеры; замечает и исправляет ошибки в устной речи, эффективно использует помощь учителя.	
--	--	---	--	--

2 семестр

(53 часа, 3 часа в неделю)

1	22	Всем нам любя-дорога зимушка-зима Стихи, рассказы, сказки, загадки, поговорки, скороговорки о зиме. Зимние обычаи русских и украинцев. Труд взрослых зимой. Забота о будущем урожае. Зимние игры и развлечения детей. Забота о животных, о зимующих птицах. Сказки о жизни животных и птиц зимой.	<i>Ученик:</i> читает сознательно, правильно в доступном темпе по слогам с целостным прочтением отдельных слов текстов, умеет читать в разном темпе скороговорки, речитативом стихотворения; понимает инструкцию, соблюдает ее выполнение; раз-	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать прочитанное, анализировать, сравнивать, дифференцировать и обобщать прочитанный материал, произвольно запоминать его, сохра-
---	----	--	---	---

		Сознательное, правильное чтение по слогам с прочтением целыми словами отдельных слов небольших текстов в доступном для каждого ученика темпе. Чтение в разном темпе скороговорок. Чтение скороговорок речитативом с ударением на каждом слоге. Правильное название героев (персонажей) произведения: о ком? или о чем? говорится в произведении. Структура текста: заглавие (название произведения), текст произведения. Повторение образца связного высказывания, прослушанного с голоса учителя (сказано 3–4 раза). Коллективное придумывание конца изученным в классе произведениям. Использование лексики произведения во время ответа на вопрос, касающийся содержания текста произведения.	личает название произведения и текст, приводит примеры; внимательно слушает вопросы, касающиеся содержания текста и правильно на них отвечает; использует лексику произведения во время ответа на вопросы, повторяет образец связного высказывания после прослушивания его 3–4 раза с голоса учителя; замечает ошибки в произношении, с помощью учителя исправляет их.	нять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять, путем наглядно-образного мышления воспроизводить. <i>РР</i> – понимать смысл и объяснять с помощью толкового словарика значение непонятных слов, адекватно подбирать лексику для ответов, соблюдать в ответах лексико-грамматическую сочетаемость слов, соблюдать интонацию во время чтения текстов, разных по цели высказывания предложений. <i>ЛР</i> – контролировать собственное поведение и эмоции во время работы с произведениями разных жанров, выявлять радость, удовлетворение от получения положительной оценки.
--	--	---	---	--

2	10	Что за прелесть эти сказки! Украинские и русские народные и литературные сказки о людях, животных, птицах. Победа добра над злом. Воспитание аккуратности, человечности, трудолюбия; противодействие злу, лицемерию, лени. Ответы на вопросы, о ком или о чем идет речь в произведении. Ориентирование в структуре произведения: текст произведения, заглавие. Соответствие заглавия содержанию текста (практически). Различение произведений разных жанров (без объяснения терминологии). Повторение образца связного высказывания, услышанного с голоса учителя. Коллективное составление конца выученным в классе произведениям.	<i>Ученик:</i> понимает содержание прочитанных сказок, правильно отвечает на вопросы, касающиеся их содержания, использует соответствующую лексику во время ответа на вопросы по содержанию прочитанного, читает медленно словами, отдельные слова по слогам, соблюдая интонацию диалогов, ориентируется в структуре произведения, различает (практически) произведения разных жанров; умеет внимательно слушать то, о чем говорит учитель, с помощью учителя повторяет образец связного высказывания, соблюдая интонацию речи учителя; с помощью учителя отвечает на вопросы, касающиеся содержания текста; замечает	<i>ППП</i> – сосредотачивать произвольное внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать прочитанное, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать, дифференцировать и обобщать прочитанное, произвольно его запоминать и сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить прочитанное. <i>РР</i> – понимать смысл прочитанного, с помощью толкового словарика объяснять значение непонятных слов, адекватно употреблять их в речи, составлять предложения и небольшие тексты, употребляя лексику из прочитанных произведений. <i>ЛР</i> – проявлять положительные эмоции, радоваться за персонажей сказок, адекватно оце-
---	----	---	---	--

			в произношении ошибки, с помощью учителя исправляет их, эффективно использует помощь.	нивать их поступки, стараться подражать положительным поступкам персонажей сказок, контролировать собственные эмоции во время пересказа содержания произведений.
3	22	Пришла раскрасавица весна Произведения разных жанров о весеннем пробуждении природы, о труде взрослых и детей весной в саду, огороде, в поле. Произведения о сохранении и умножении животного и растительного мира. Произведения о весенних обрядах русских, украинцев. Весенние праздники. Весенние игры и развлечения детей. Произведения малых фольклорных жанров (считалки, украинские и русские детские народные песни, хоромы, веснянки, игры, скороговорки).	<i>Ученик:</i> читает текст медленно сознательно, правильно по слогам в доступном темпе с целостным прочтением целыми словами отдельных слов, соблюдая знаки препинания, логические ударения и паузы, пользуется толковым словариком для объяснения значения слов, различает значение слов, употребленных в прямом и в переносном значениях, соблюдает образец чтения учителем, выразительно читает наизусть стихотворения	<i>ППП</i> – внимательно читать произведение, произвольно воспринимать прочитанное, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, дифференцировать и обобщать прочитанное, делать соответствующие выводы, произвольно запоминать содержание прочитанного, сохранять его в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, состав-

		Выразительное чтение текста: соблюдение логических ударений, пауз (после работы с учителем над текстом). Определение темы произведения (без употребления терминологии). Объяснение с помощью толкового словарика значений слов, употребленных в тексте в прямом и в переносном значении. Выразительное чтение наизусть выученных стихотворений. Нахождение в тексте по заданию учителя определенного абзаца и пересказ его содержания близко к тексту.	с помощью и под контролем учителя; с помощью учителя и самостоятельно определяет тему произведения, с помощью и самостоятельно пересказывает близко к тексту содержание абзаца, замечает ошибки, старается исправлять их самостоятельно, эффективно использует помощь учителя и одноклассников.	лять предложения и тексты с использованием предлогов и союзов для связи слов в предложении и предложений в тексте, пересказывать по вопросам прочитанное, соблюдая логику высказывания. <i>ЛР</i> – контролировать, сдерживать эмоции от прочитанного, читать диалоги выразительно, эмоционально; адекватно оценивать изображенные события и поступки персонажей произведения, сдерживать радость или возмущение через нежелательную оценку.
4	3	Вот и лето, лето! Стихи, рассказы, загадки, пословицы, поговорки об изменениях в природе летом, о летних каникулах, отдыхе детей, их полезном посильном труде. Летние народные праздники.	<i>Ученик:</i> читает сознательно, правильно, в доступном темпе по слогам с переходом к чтению отдельных слов целыми словами, соблюдает при	<i>ППП</i> – эмоционально настраиваться на работу с тестом, произвольно воспринимать читаемое, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, обобщать

		Плавное, правильное чтение текстов по слогам с переходом к чтению отдельных слов целостно. Называние героев (персонажей) произведения: о ком или о чем говорится в произведении. Пересказ произведения по вопросам с использованием лексики произведения.	чтении знаки препинания; различает и называет героев (персонажей) произведения, правильно отвечает на вопросы, касающиеся содержания прочитанного, пересказывает прочитанное произведение по вопросам, используя в пересказе лексику из содержания произведения, понимает инструкцию, соблюдает ее выполнение, выполняет работу по образцу, замечает и исправляет ошибки с помощью учителя и самостоятельно, контролирует ход выполнения задания, эффективно использует помощь.	прочитанное, произвольно его запоминать и сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить прочитанное. <i>РР</i> – адекватно использовать в устной речи лексику из прочитанных произведений, составляя предложения и тексты с ней, понимать и объяснять смысл прочитанного, приводить примеры, выполнять аналогичные задания. <i>ЛР</i> – проявлять радость, удовлетворение от положительной оценки, радоваться успехам одноклассников, контролировать свои эмоции.
		Обобщающий урок	<i>Ученик:</i> читает медленно по слогам и целыми словами текст, понимает содержание прочи-	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать читаемое, путем

			танного, адекватно отвечает на вопросы, пересказывает прочитанное по вопросам, эффективно использует помощь, соблюдает образец выполнения задания.	наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать содержание прочитанного, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – понимать смысл прочитанного, объяснять значение неизвестных слов, правильно составлять предложения и словосочетания с ними, отвечать на вопросы по содержанию прочитанного.
	1	Книга–школа мудрости и доброты <i>(произведения для внеклассного чтения).</i> Чтение произведений, рекомендованных для внеклассного чтения: сказки, рассказы,	<i>Ученик:</i> с помощью учителя и самостоятельно выбирает в классной и	

		о значении книги в жизни человека, о труде взрослых и детей в разные времена года, о дружбе и товариществе. Чтение народных и литературных сказок. Знакомство с детскими художественными книжками. Ориентирование в книге: автор, название книги. Ответы на вопросы: о ком или о чем прочитали в книге.	школьной библиотеке книги, рекомендованные учителем, ориентируется в книге: знает и называет фамилию автора книги, ее название; отвечает на вопросы по содержанию прочитанного; записывает в тетрадь для внеклассного чтения название книги и фамилию ее автора.	
Ученик к концу года: <i>знает:</i> все изученные звуки и буквы, автора произведения, название произведения; 1–2 коротких стихотворения, загадки, скороговорки. <i>умеет:</i> читать плавно по слогам небольшие тексты; повторить вслед за учителем образец произношения слова, предложения, небольшого связного высказывания (соблюдая ударения); практически различать произведения по жанрам.				

3 КЛАСС

1 – 2 отделение

(103 часа, 3 часа в неделю)

№	К-во час	Содержание учебного материала*	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно-развивающей работы
1	4	Круг чтения Школа радостно встречает нас Рассказы, сказки, стихотворения о летнем отдыхе детей, о взаимопомощи в школьном обучении, об аккуратности, старательности. Сознательное, правильное, медленное чтение вслух целыми словами. Соблюдение во время чтения знаков препинания. Заглавие. Придумывание заглавий к прочитанным и прослушанным произведениям (практически). Называние действующих лиц произведения,	<i>Ученик:</i> сознательно, правильно, медленно читает четко вслух целыми словами, соблюдая знаки препинания; имеет понятие о роли заглавия, приводит примеры; с помощью и самостоятельно придумывает заглавия к данным текстам, правильно называет действующих лиц произведения, понимает содержание прочитанного, на основе прочитанных текстов с помощью учителя и самостоятельно составляет за-	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимать прочитанное, путем наглядно-образного мышления анализировать, синтезировать, сравнивать и обобщать прочитанное, произвольно его запоминать, сохраняя в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – запоминать лексику, касающуюся изученной темы, использовать в речи оценочную лексику, составлять с данными

* ** – материал для 1 отделения

		используя текст (девушка-лебедушка). Составление на основе текста произведения загадок.	гадки, понимает инструкцию, соблюдает ее выполнение, контролирует последовательность и правильность выполнения задания, с помощью учителя и самостоятельно исправляет допущенные при чтении ошибки.	словами предложения, объединять их в связное высказывание, придумывать загадки, заглавия к данным текстам. <i>ЛР</i> – изъявлять желание научиться читать правильно, соблюдая интонацию; проявлять волю, настойчивость при овладении умениями выразительного чтения, контролировать свои эмоции, адекватно относиться к оценке.
2	14	Осень любят все Научно-познавательные тексты, рассказы, стихотворения, загадки. пословицы о труде взрослых и детей осенью, о красоте осенней природы. Осенние изменения в природе. Подготовка животных и птиц к зиме. Осенние обряды украинцев. Правильное, сознательное, чет-	<i>Ученик:</i> правильно, сознательно. медленно читает вслух целыми словами, с помощью учителя и самостоятельно определяет тему произведения, его жанр (практически), различает их по графическому строению; с помощью учителя коллективно придумывает заглавия	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на тексте, произвольно воспринимать читаемое, анализировать, дифференцировать и сравнивать его, произвольно запоминать, сохраняя в долговременной памяти, путем наглядно-образного мышления воспроизводить прочитанный текст.

		кое, медленное чтение вслух целыми словами. Чтение научно-познавательных текстов. Причинно-следственные и временные связи в тексте произведения. Тема произведения (без употребления терминологии); ответы на вопросы, о ком или о чем рассказывается в прочитанном произведении. Жанр произведения (практически): рассказ, стихотворение, сказка, загадка, скороговорка; различение их по графическому строению. Коллективное придумывание заглавий к изученным произведениям (с помощью учителя).	к данным произведениям, составляет на основе текста произведения загадки; соблюдает образец выполнения задания, сравнивает свою работу с образцом, приводит примеры, контролирует ход выполнения задания, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, с помощью учителя объясняет причинно-следственные и временные связи между изображенными событиями в тексте произведения, приводит примеры из собственного опыта.	<i>РР</i> – читать сознательно, выразительно, правильно произнося слова и соблюдая знаки препинания, отвечать на вопросы по содержанию прочитанного, составлять небольшие рассказы-миниатюры на основе прочитанного, рассказывать их. <i>ЛР</i> – сдерживать эмоции во время ответа, выявлять чувство радости от удачно прочитанного текста, радоваться успехам товарищей.
3	13	С доброты начинается человек Произведения различных жанров о человечности, товариществе, взаимопомощи, уважении к старшим, бережное отношение к младшим, о любви к при-	<i>Ученик:</i> читает вслух четко, плавно, правильно целыми словами, соблюдая соответствующую интонацию в темпе, харак-	<i>ППП</i> – сосредотачиваться на предмете деятельности, произвольно воспринимать прочитанное, путем наглядно-образного мышления анализировать,

		роде, заботе о животных, птицах, рыбах. Соблюдения во время чтения ударений, пауз. Различение заглавия и содержания произведения.	терном для учеников данной возрастной группы; ориентируется в структуре текста произведения; понимает инструкцию, соблюдает образец выполнения задания, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, эффективно использует помощь.	сравнивать и обобщать его, произвольно запоминать и сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – использовать в устной речи лексику, касающуюся произведений раздела, составлять с данными словами предложения, объединять их в связное высказывание, правильно произносить слова при чтении и в устной речи, соблюдая ударения и паузы. <i>ЛР</i> – проявлять сдержанность, контролировать эмоции во время неправильных ответов, выявлять радость по поводу правильного собственного ответа и ответа одноклассников, проявлять настойчивость, усилия, чтобы научиться читать в соответствии с требованиями учителя.
--	--	---	---	--

4	14	Украина–родина моя, милая сердцу земля Рассказы, статьи, стихотворения, сказки, пословицы об Украине, ее столице городе Киеве, о богатстве природы Украины, обычаях и быте украинцев и русских. Украина – наша Родина. Киев – столица Украины. Из прошлого нашей Родины. Правильное, сознательное медленное чтение вслух целыми словами. Соблюдение во время чтения ударений в словах. Определение героя (персонажа) произведения. **Придумывание заглавия к тексту произведения.	<i>Ученик:</i> правильно, сознательно медленно читает вслух целыми словами, соблюдая в словах ударения; определяет героев (персонажей) произведения, правильно их называет, используя текст; знает название Родины, ее столицы; с помощью учителя и самостоятельно придумывает заглавие к произведению; отвечает на вопросы по содержанию текста, пользуется выражениями из текста для характеристики героев произведения, соблюдает инструкцию, следит за правильностью выполнения задания, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно исправляет их, адекватно использует помощь.	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на задании, произвольно воспринимать читаемое, анализируя, сравнивая и обобщая прочитанное, произвольно запоминать содержание текста и сохранять его в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – выразительно читать, соблюдая знаки препинания и паузы, пользоваться при ответах формулами речевого этикета, употреблять слова вежливости во время обращения к старшим, правильно отвечать на вопросы по содержанию прочитанного, пересказывает по вопросам прочитанное. <i>ЛР</i> – выявляет любовь, человеколюбие по отношению к жителям Украины, бережное от-
---	----	---	--	--

				ношение к природе Украины, стремится научиться читать целыми словами.
5	30	Зимушка-зима пришла, снег нам принесла Произведения разных жанров о красоте и величии природы зимой, о труде взрослых зимой, зимние игры и развлечения детей. Зимние праздники русских, украинцев. Засеваемые песни, колядки, щедровки. Стихотворения, рассказы, сказки, загадки о жизни животных и птиц зимой, помощь им и заботу человека о них. Четкое, плавное, безошибочное чтение вслух **целыми словами в соответствующем темпе, характерном для учеников данной возрастной группы. Правильное интонирование текста после предварительной	<i>Ученик:</i> правильно читает вслух, соблюдая интонацию и ударения в словах, ориентируется в структуре текста произведения, самостоятельно и с помощью учителя указывает зачин произведения, различает героев произведения, с помощью и самостоятельно находит в тексте слова и выражения для их характеристики, имеет понятие о диалоге, с помощью и самостоятельно читает диалоги, соблюдая интонацию, соблюдает образец выполнения задания, замечает ошибки,	<i>ППП</i> – сосредотачивать внимание на инструкции и заданиях, произвольно воспринимать учебный материал, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать его содержание, сохраняя в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – соблюдать лексико-грамматическое сочетание в словосочетаниях, предложениях; использовать лексику произведения в устной речи во время ответов, старательно выговаривать слова, соблюдая ударение и

		работы над ним с учителем. Герой (персонаж) произведения. Умение находить в тексте слова, выражения для характеристики героя произведения. Диалоги, чтение диалогов.	исправляет их, контролирует правильность выполнения задания.	паузы в предложении. <i>ЛР</i> – контролировать свое поведение, стараться подражать положительным героям произведений, проявлять бережное отношение к слабым, уважительное отношение к старшим, использует в речи формулы речевого этикета.
6	20	Здравствуй, красавица весна! Художественные произведения и познавательные статьи о весеннем пробуждении природы, весенних изменениях в жизни животного и растительного мира. Труд взрослых в поле, огороде, саду. Посильная помощь детей. Весенние традиции и обряды русских, украинцев. Веснянки, заклички, загадки, хороводы. Великий украинский поэт Т.Г.Шевченко. Детство Тараса Шевченко.	<i>Ученик:</i> сознательно, плавно, правильно, выразительно читает вслух целыми словами, соблюдая знаки препинания, ударения и паузы (1 отделение); умеет читать молча, но умения молчаливого чтения еще не освоил; с помощью учителя и самостоятельно определяет тему произведения; называет героев (персонажей) произведения, находит	<i>ППП</i> – концентрировать произвольное внимание на читаемом тексте, произвольно воспринимать прочитанное, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, произвольно воспроизводить. <i>РР</i> – запоминать и употреблять в речи лексику из прочитанных произведений, интонации

	Произведения о Дне Победы, о матери, любви к Родине. Сознательное, правильное, выразительное чтение вслух целыми словами. Соблюдение во время чтения знаков препинания, **ударений, **пауз. **Правильное интонирование текста после предварительной работы над ним с учителем. Ознакомление с чтением молча. **Определение темы произведения. Герой (персонаж) произведения. Ориентирование в структуре текста произведения (зачин, основная часть, концовка). **Осознание роли абзацев в тексте. **Нахождение смысловых связей между частями текста произведения (связи между отдельными выражениями). Коллективное составление рисуночного плана текста произведения. Воспроизведение содержания текста с использо-	в тексте с помощью учителя и самостоятельно слова и выражения, характеризующие героя; ориентируется в структуре текста произведения, осознает роль абзацев, находит смысловые связи между частями текста произведения; принимает активное участие в коллективном составлении рисуночного плана текста, воспроизводит содержание текста, используя удачные выражения из текста произведения; с помощью учителя и самостоятельно читает диалоги, соблюдая знаки препинания и интонацию; принимает активное участие в инсценизации эпизодов из прочитанных произведений, соблюдает инструкцию, образец выполнения задания, замечает и исправляет ошибки,	онно правильно, выразительно читать стихотворения, произведения малых фольклорных жанров; соблюдать грамматическую связь слов в предложении, уместно использовать союзы, местоимения и предлоги для связи предложений в тексте. <i>ЛР</i> – проявлять волю, стремление научиться читать вслух правильно, выразительно; адекватно характеризовать поступки персонажей произведений, сравнивать с собственным опытом, радоваться успехам товарищей.
--	--	--	---

		ванием удачных выражений из текста произведения. Диалоги, чтение диалогов. **Инсценизация наиболее простых, но интересных эпизодов из прочитанных произведений.	контролирует ход выполнения задания, сравнивает свою работу с образцом, старается адекватно оценить собственное чтение и чтение одноклассников.	
7	7	Любимое лето приходит, радость нам приносит Произведения разных жанров о летнем отдыхе детей, о труде взрослых и детей летом, о красоте летней природы, бережном и требовательном отношении животных и птиц к молодому поколению. Чтение вслух безошибочно, достаточно выразительно целыми словами в соответствующем темпе, характерном для детей данного возраста. Чтение текста произведения молча. Ориентирование в структуре текста произведения (зачин, основная	<i>Ученик:</i> правильно, сознательно, выразительно читает вслух целыми словами, соблюдая во время чтения ударения, паузы; умеет читать молча; ориентируется в структуре текста произведения; осознает роль абзацев, понимает и объясняет смысловые связи между частями произведения (отдельными выражениями, эпизодами, иллюстрациями); с помощью выражений из текста характеризует героя, уме-	<i>ППП-</i> произвольно воспринимать, анализировать, синтезировать, сравнивать и запоминать прочитанное, сохранять в образной долговременной осмысленной памяти, вспоминать, произвольно представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – связно составлять ответы на вопросы по содержанию прочитанного, используя лексику из прочитанных произведений, пересказывать прочитанное близко к содержанию текста произведения.

		часть, концовка). Осознание роли абзацев в тексте. Нахождение в тексте выражений, характеризующих героя произведения. Пересказ прочитанной сказки или небольшого рассказа близко к содержанию произведения.	ет читать диалоги, пересказывает прочитанное близко к тексту; соблюдает образец выполнения задания, сравнивает свои ответы с образцом, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь.	<i>ЛР</i> – проявлять усилия, чтобы научиться правильно читать, контролировать эмоции во время чтения произведений разных жанров, адекватно оценивать поступки персонажей произведений, сравнивать их со случаями из собственной жизни.
	1	Обобщающий урок	<i>Ученик:</i> правильно, сознательно, выразительно читает вслух в доступном для учеников данной возрастной группы темпе, умеет читать молча, соблюдает при чтении вслух знаки препинания, ударения и логические паузы, понимает роль абзацев, пересказывает прочитанное близко к тексту, объясняет смысловые связи между отдельными выражениями, эпизодами, иллюстрациями, самостоятельно характери-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на предмете деятельности, адекватно воспринимать читаемое, путем наглядно-образного мышления сравнивать и обобщать прочитанное, запоминать его, сохраняя в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – использовать лексику с изученных произведений в собственной речи, соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложе-

			зует героев, используя слова и выражения из содержания произведения, приводит примеры.	нии, использовать в речи формулы речевого этикета. <i>ЛР</i> – контролировать свое поведение во время работы с текстом, сдерживать эмоции во время оценивания работы учителем, адекватно оценивать поступки персонажей, стремиться подражать поступкам положительных героев.
		Книга учит нас, как на свете жить (произведения для внеклассного чтения) Чтение текстов из учебника, книг из классной и школьной библиотек. Ответы на вопросы по содержанию прочитанного. Пересказ прочитанного с опорой на иллюстрации. Работа с тетрадью для внеклассного чтения: запись названия книжки, ее автора, главных	<i>Ученик:</i> читает книги из классной и школьной библиотек, отвечает на вопросы по содержанию прочитанного, пересказывает прочитанное, используя иллюстрации; самостоятельно работает с тетрадью для внеклассного чтения.	

		действующих лиц (1 отделение); автора и названия книги (2 отделение).		
Ученик к концу года: 1 отделение: <i>знает:</i> названия самостоятельно прочитанных детских книг, фамилии их авторов определяет по книге; что текст имеет определенную структуру: зачин, основная часть, концовка; что произведение имеет тему; наизусть 3 – 4 стихотворения, загадки. <i>умеет:</i> правильно, сознательно, медленно читать вслух целыми словами (отдельные трудные слова по слогам) с соблюдением пауз; объясняет связь заглавия и содержания произведения; с помощью учителя определяет тему произведения; правильно и точно (как в тексте произведения) называет героев (персонажей) произведения; ориентируется в структуре текста; находит в тексте слова, характеризующие героя произведения; пользуется вопросами и заданиями к тексту произведения; составляет рисуночный план текста; пересказывает близко к тексту небольшие по объему рассказы, сказки; умеет читать диалоги. 2 отделение: <i>знает:</i> названия прочитанных произведений, определяет их авторов, наизусть 1–2 стихотворения, загадки. <i>умеет:</i> правильно, сознательно, медленно по слогам читать вслух текст, отвечать на вопросы, касающиеся прослушанного или прочитанного текста; практически (по графической форме) различать стихотворение, рассказ, сказку, загадку; правильно и точно (как в сказке) называть героев (персонажей) произведения; с помощью учителя читает диалоги.				

4 класс

1 – 2 отделение

(103 часа, 3 часа в неделю)

№	К-во часов	Содержание учебного материала	Учебные достижения школьников	Направленность коррекционно-развивающей работы
1	20	Круг чтения Природа надела осенний наряд Стихотворения, рассказы, сказки, малые фольклорные жанры о красоте осенней природы, о начале нового учебного года, ответственность детей за обучение, о труде взрослых и детей во время сбора урожая, подготовке земли и фруктовых деревьев к новому урожаю. Сезонные изменения в жизни животных, птиц, растений. Подготовка животных к зиме, птиц к отлету в теплые страны. Сознательное, выразительное	<i>Ученик:</i> сознательно, выразительно читает вслух произведения разных жанров, умеет читать молча, объясняет значения слов, пользуясь толковым словариком; правильно отвечает на вопросы, данные в аппарате ориентирования, отвечает на вопросы эвристической направленности, по вопросам учителя пересказывает текст произведения, соблюдает образец выполнения	<i>ППП</i> – сосредоточиться на предмете деятельности, произвольно воспринимать содержание произведения, анализировать, сравнивать, классифицировать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать, сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представлять и воспроизводить. <i>РР</i> – уместно употреблять лексику из прочитанных произведений, составлять с ней словосочетания и предложения, по

		чтение вслух произведений разных жанров. Чтение молча. Использование толкового словарика для определения значения выделенных слов. Название (заглавие) произведения. Осознание связи названия произведения с его содержанием. Ответы на вопросы эвристической направленности. Пересказ по вопросам учителя текста произведения.	задания, замечает в ответах ошибки, исправляет их с помощью учителя, эффективно использует помощь.	вопросам пересказывать прочитанное. <i>ЛР</i> – проявлять волю, стремление научиться правильно, четко, выразительно читать текст, декламировать стихотворения; адекватно оценивать поступки персонажей, проявлять радость, дружелюбие к одноклассникам, адекватно оценивать их поведение.
2	20	Наша родина–Украина Произведения об Украине, ее столице городе-герое Киеве (стихи, рассказы, сказки); произведения из истории жизни украинского и русского народов, об отношениях в семье, помощи детей родителям, о культуре поведения, речевом этикете. Символы украинцев, русских: калина, верба, рябина, береза.	<i>Ученик:</i> правильно, выразительно читает вслух произведения разных жанров, читает молча в надлежащем для данного класса темпе, различает заглавие и текст произведения; умеет пересказывать прочитанное близко к содержанию текста; соблюдает образец вы-	<i>ППП</i> – концентрировать внимание на тексте произведения, произвольно его воспринимать, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать его содержание, сохранять в долговременной памяти, вспоминать, представлять и воспроизводить.

		Чтение произведений молча. Придумывание заглавия к тексту произведения. Осознание связи названия произведения и его содержания.	полнения задания, понимает и пользуется инструкцией, замечает ошибки, с помощью учителя и самостоятельно управляет их.	<i>РР</i> – соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, использовать лексику из произведений при пересказе прочитанного. <i>ЛР</i> – проявлять любовь к Родине, уважение к ее народу, стремиться научиться правильно читать и говорить на литературном русском языке, проявлять усилия для овладения умениями выразительного чтения.
3	30	Здравствуй, зимушка-зима! Произведения разных жанров, в которых изображено наступление зимы, изменения в природе зимой, о жизни животных и птиц зимой, заботу людей о них. Произведения о праздновании Нового года. Зимние обычаи и обряды русских, украинцев. Зимние игры и развлечения детей.	<i>Ученик:</i> выразительно читает вслух, читает молча произведения разных жанров, соблюдая темп при чтении молча; называет действующих лиц произведения, с помощью учителя оценивает их поступки, самостоятельно подбирает образные, точно использованные	<i>ППП</i> – произвольно воспринимать текст, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать, обобщать прочитанное, произвольно запоминать его и сохранять в долговременной памяти, произвольно вспоминать, представляет и воспроизводить. <i>РР</i> – использовать лексику из

		Чтение вслух и молча произведений разных жанров. ** Соблюдение темпа при молчаливом чтении: соответствующих пауз между предложениями, интонации, если есть знаки препинания. Действующие лица произведения, их поступки. Оценка поступков действующих лиц произведения (с помощью учителя). Ознакомление со структурой произведения (последовательность событий, временные и причинно-следственные связи). ** Умения подбирать заглавия к тексту произведения, выбор наиболее удачного. Составление рисуночного плана текста. Пересказ прочитанного близко к содержанию текста произведения. Удачное использование лексики произведения для характеристики героя, устного описания событий в произведении. Пере-	автором слова и выражения для характеристики героя (внешнего вида, поступков), изображенных в произведении событий, описаний картин природы; понимает последовательность изображенных событий; с помощью учителя различает временные и причинно-следственные связи в произведении, точно используя лексику произведения для характеристики героя и устного описания событий в произведении; связно высказывается, передавая впечатления от иллюстрации к тексту произведения; с помощью учителя и самостоятельно читает диалоги, умеет самостоятельно и с помощью учителя инсценировать определенный эпизод произведения, соблюдает образец, замечает и ис-	прочитанных произведений для составления ответов по содержанию прочитанного текста, составлять связные высказывания, пользуясь словами для связи предложений в тексте. <i>ЛР</i> – проявлять настойчивость с целью научиться читать вслух правильно, точно, в доступном темпе; стремиться подражать поведению положительных персонажей, адекватно реагировать на оценку.
--	--	---	--	--

		сказ с помощью иллюстрации содержания произведения. Инсценизация определенного эпизода произведения.	правляет ошибки, эффективно использует помощь.	
4	21	И вновь весна! Вновь оживает и расцветает родная земля Рассказы, сказки, стихотворения, песни, веснянки о весне в разные времена ее наступления: начало, расцвет. Труд взрослых и детей весной в огороде, поле, саду. Встреча перелетных птиц. Весенние заботы животных и птиц. Т.Г.Шевченко, его произведения о весне. Произведения А.С.Пушкина о весне. Произведения о Дне Победы, о матери. Весенние хороводы, игры и развлечения детей. Определение последовательности событий в произведении. Составление рисуночного плана	<i>Ученик:</i> умеет определить временные и причинно-следственные связи в произведении, последовательность событий; с помощью учителя и самостоятельно составляет рисуночный план текста; при пересказе текста использует удачные выражения из содержания произведения, точно использует лексику произведения для характеристики героя; проявляет чувства, рассматривая иллюстрации к содержанию текста, с помощью учителя и самостоя-	<i>ППП</i> – произвольно сосредотачивать внимание на читаемом тексте, произвольно воспринимать прочитанное, путем наглядно-образного мышления анализировать, классифицировать, дифференцировать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать содержание прочитанного, сохранять его в долговременной памяти, представлять, вспоминать и воспроизводить. <i>РР</i> – соблюдать лексико-грамматическую сочетаемость слов в предложении, связность

		текста произведения. **Восприятие содержания текста произведения с учетом специфики языка произведения, с использованием удачных выражений, использованных в произведении. Работа над языком произведения: точное использование лексики произведения для характеристики героя.	тельно делает определенные выводы из прочитанного, сравнивает прочитанное с собственным опытом; умеет инсценировать определенный эпизод произведения, сравнивает свою работу с образцом, замечает и исправляет ошибки, эффективно использует помощь учителя.	предложений в тексте, использовать формулы речевого этикета, правила культуры речи во время общения; соблюдать интонацию разных по цели высказывания предложений. <i>ЛР</i> – контролировать собственные эмоции во время чтения произведений разных жанров, адекватно оценивать поступки персонажей, стремиться научиться читать правильно вслух, проявлять желание научиться читать молча, адекватно относиться к оценке своей работы.
5	9	Лучше лета только лето! Произведения разных жанров о лете, картинах родной природы летом, о летнем отдыхе детей, посильной помощи взрослым. Выразительное чтение вслух произведений разных жанров.	<i>Ученик:</i> выразительно читает вслух произведения разных жанров; читает молча, соблюдая определенный темп; умеет определить тему произведения,	<i>ППП</i> – настраиваться на молчаливое чтение произведения, произвольно воспринимать содержание прочитанного, понимать его смысл, объяснять значение употребленных

		Чтение произведения молча и пересказ прочитанного своими словами. **Соблюдение темпа при молчаливом чтении (соответствующих пауз между предложениями, интонации, если есть знаки препинания). Оценивание поступков героя (с помощью учителя). Выбор образных, точно употребленных автором слов, характеризующих изображенные события, описания картин природы. Полный пересказ отдельных небольших эпизодов содержания произведения. **Воспроизведение содержания текста с учетом специфики языка произведения, с использованием удачных выражений из произведения.	с помощью учителя оценивает поступки героев, подбирая образные, точно использованные автором слова для характеристики героя, событий, картин природы; определяет последовательность изображенных событий, временные и причинно-следственные связи; точно пересказывает отдельные эпизоды, учитывая специфику языка произведения и используя лексику произведения; с помощью учителя и самостоятельно делает выводы из прочитанного, сравнивает прочитанное с собственным опытом; соблюдает образец выполнения задания, замечает ошибки в произношении и при чтении, самостоятельно и с помощью учителя исправляет их, эффективно используя помощь.	слов, путем наглядно-образного мышления анализировать, сравнивать и обобщать прочитанное, произвольно запоминать его и сохранять в долговременной памяти, представлять, вспоминать и воспроизводить. <i>РР</i> – правильно произносить слова, соблюдая ударения, правильно произносить разные по цели высказывания предложения, соблюдая паузы и интонацию; использовать в устной речи лексику с изученных произведений, соблюдать культуру речи. <i>ЛР</i> – проявлять волю, стремление научиться правильно читать молча и вслух, адекватно оценивать поступки персонажей, проявлять радость за хорошую отметку, полученную товарищем.
--	--	--	---	--

	1	Обобщающий урок	<i>Ученик:</i> правильно читает вслух, читает молча в достаточном для учеников данного класса темпе, пересказывает прочитанное, используя лексику произведения, оценивает поступки героев, сравнивает их с собственным жизненным опытом, правильно отвечает на вопросы, самостоятельно делает определенные выводы из содержания прочитанного.	<i>ППП</i> – концентрирует внимание на предмете деятельности, произвольно воспринимает прочитанное, анализирует и дифференцирует его, делает определенные выводы, произвольно запоминает и сохраняет в долговременной памяти, произвольно вспоминает, представляет и воспроизводит. <i>РР</i> – использует лексику из изученных произведений для ответов, соблюдая логические части текста при пересказе прочитанного, соблюдает грамматическое сочетание слов в предложении, логические паузы и грамматическую интонацию во время высказывания, употребляет формулы речевого этикета. <i>ЛР</i> – проявляет усилия для овладения умениями чтения вслух и молча, контролирует эмоции во время высказывания
--	---	-------------------------------	--	---

				по поводу поступков героев, старается морально положительно поддержать одноклассников во время ответов на вопросы учителя, радуется положительным оценкам одноклассников.
		Книга - источник знаний об окружающем мире <i>(произведения для внеклассного чтения)</i> Произведения о дружбе, товариществе, безвозмездной помощи, заботе о слабых, о бережном отношении к природе; произведения из истории жизни русских и украинцев. Чтение книг из детской библиотеки (классной, школьной); чтение детской периодики. Название произведения, его автор, краткое содержание произведения, действующие лица (персонаж в эпическом произведении,	<i>Ученик:</i> с помощью учителя и самостоятельно подбирает книги для внеклассного чтения в классной и школьной библиотеке, отвечает на вопросы по содержанию прочитанного, пересказывает прочитанное своими словами, используя лексику произведения, понимает и пересказывает содержание иллюстраций к прочитанным книгам, умеет вести записи в тетради для внеклассного чтения.	

	герой – в лирическом). Сжатый пересказ прочитанного под руководством учителя. Работа с тетрадью для внеклассного чтения: I отделение – запись названия произведения, его автора, главных действующих лиц, проявление оценочного отношения к содержанию прочитанного, в частности к поступкам героев; II отделение – запись названия произведения, его автора, главных действующих лиц.	
Ученик к концу года: 1 отделение: <i>знает:</i> тему произведения, его героев, названия прочитанных книг, их авторов; наизусть 3–4 небольших стихотворения; знает строение текста (зачин – основная часть – концовка); знает и употребляет слова вежливости; <i>умеет:</i> правильно, сознательно, выразительно читать вслух тексты произведений разных жанров (сказки, рассказы, стихотворения, загадки, считалки, скороговорки); умеет читать молча; определяет тему произ-		

ведения; точно отвечает на вопросы учителя, касающиеся содержания произведения; подбирает заглавие к тексту; рассказывает по вопросам, по иллюстрации содержание произведения; самостоятельно находит в тексте слова, выражения, что характеризуют героев произведения, их поведение (с помощью учителя); пересказывает прочитанное близко к содержанию текста; выборочно читает по заданию учителя; делает определенные выводы с прочитанного (передает свои впечатления), сравнивая прочитанное из собственного опытом, пользуется толковым словариком для определения значения незнакомых слов.

2 отделение:

знает: названия и авторов прочитанных произведений, героев произведений; наизусть 2-3 стихотворения;

умеет: сознательно, плавно читать вслух знакомый текст, правильно отвечать на вопросы по содержанию произведения; пересказывает содержание прочитанного, используя вопросы учителя; пользуется толковым словариком для определения значения незнакомых выделенных слов.

Програми підготували:

Образотворче мистецтво

Дмітрієва Ірина Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної педагогіки, Слов'янський державний педагогічний університет.

Музика

Куненко Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник лабораторії тифлопедагогіки, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Трудове навчання

Мерсіянова Галина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник, Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Хохліна Олена Петрівна, доктор психологічних наук, завідувач кафедри психологічних дисциплін, Київський юридичний інститут МВС.

Фізична культура

Шеремет Борис Григорович, кандидат педагогічних наук, професор, директор Інституту фізичної культури та реабілітації Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського, м. Одеса

Начинова Олена Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації Інституту фізичної культури та реабілітації Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського, м. Одеса

Мога Микола Данилович, викладач кафедри дефектології та фізичної реабілітації Інституту фізичної культури та реабілітації Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського, м. Одеса

Літовченко Ольга Іванівна, кандидат педагогічних наук, в. о. доцента кафедри спеціальної педагогіки і психології

Інституту психології Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського, м. Одеса

Щекотиліна Наталія Федорівна, викладач кафедри фізичного виховання Інституту фізичної культури та реабілітації Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського, м. Одеса

Русский язык, Русский язык (чтение)

Кравець Ніна Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної педагогіки Інституту корекційної педагогіки і психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Навчально-практичне видання

Програми для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Частина 2.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Редактор: *І.О. Нізельська*

Підписано до друку 02.08.2006 р.
Формат 84х108/32. Друк офсетний. Папір газетний.
Гарнітура «Шкільна».
Ум. друк. арк. 17,64. Обл.-вид. арк. 11,08.
Наклад 1500 прим.

ТОВ «Видавництво «Неопалима купина».
Україна, м. Київ, вул. Банкова, 2
Свідоцтво серія ДК № 855 від 18.03.2002 р.